

23

ಕಥೆಗಳ ವಿವರ

ಪುಟಗಳು

ಭಾಸ (ಕಾಲ ಸುಮಾರು ಕ್ರಿಸ್ತಶಕ ೩೦೦)

(೧) ಪ್ರತಿಜ್ಞಾ ಯಾಗಂಧರಾಯಣ

.. ೧-೨೭

(೨) ಸ್ವಪ್ನವಾಸವದತ್ತ

.. ೨೮-೫೭

ಕಾಲಿದಾಸ (ಸು: ಕ್ರಿಸ್ತಶಕ ೪೦೦)

(೩) ವಿಕ್ರಮೋರ್ವಶೀಯ

.. ೫೮-೯೭

ವಿಶಾಖದತ್ತ (ಸು: ಕ್ರಿಸ್ತಶಕ ೪೫೦)

(೪) ಮುದ್ರಾರಾಕ್ಷಸ

.. ೯೮-೧೪೮

ನನ್ನ
ಮಾತೃದೇವತೆಗೆ

ಮುನ್ನುಡಿ

ಸಂಸ್ಕೃತ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪುರಾತನವಾದುದು. ಭರತಖಂಡದ ವಿವಿಧ ಭಾಷೆಗಳಿಗೆ ಸಂಸ್ಕೃತ ಮಾತೃಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿರುವುದೇ ಅಲ್ಲದೆ, ಅದರ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಸಂಕೇತವೂ ಆಗಿದೆ. ಭಾರತೀಯ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ಈಚೆಗೆ ಉಂಟಾಗಿರುವ ಬೆಳವಣಿಗೆಗೆ, ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರಮುಖವಾಗಿ ಅವುಗಳಲ್ಲಿಯ ನಾಟಕಗಳ ಏಳಿಗೆಗೆ, ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಸಂಸ್ಕೃತದಿಂದ ಸ್ಫೂರ್ತಿಯೂ ಪ್ರೇರಣೆಯೂ ದೊರಕಿವೆ. ಆದುದರಿಂದ ಸಂಸ್ಕೃತನಾಟಕಸಾಹಿತ್ಯದ ಹೆಚ್ಚಾದ ಪರಿಚಯ ನಮ್ಮ ಜನಕ್ಕೆ, ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ, ಆಗಬೇಕೆಂಬ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಈ ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದೇನೆ.

ಈ ಎರಡನೆಯ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ಸಂಸ್ಕೃತ ನಾಟಕಗಳ ಕಥೆಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿದೆ. ಭಾಸಮಹಾಕವಿಯ 'ಪ್ರತಿಜ್ಞಾಯಾಗಂಧರಾಯಣ' ಮತ್ತು 'ಸ್ವಪ್ನವಾಸವದತ್ತ', ಮಹಾಕವಿ ಕಾಲಿದಾಸನ 'ವಿಕ್ರಮೋರ್ವಶೀಯ', ವಿಶಾಖದತ್ತಕವಿಯ 'ಮುದ್ರಾರಾಕ್ಷಸ.' ಉಳಿದವನ್ನು ಮುಂದೆ ಇನ್ನು ನಾಲ್ಕು ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಿಸಬೇಕೆಂದು ಬಯಸಿದ್ದೇನೆ.

ಈ ಕಥೆಗಳನ್ನು ಬರೆಯುವ ಮುಂಚೆ ಕನ್ನಡ, ಇಂಗ್ಲಿಷ್, ಸಂಸ್ಕೃತ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ಈವರೆಗೆ ಪ್ರಕಟವಾಗಿರುವ ಕೆಲವು ನಾಟಕ ಕಥಾನುವಾದಗಳನ್ನೂ, ಅವಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನೂ ಓದಿ ಉಪಕೃತನಾಗಿರುವೆನೆಂಬ ಸಂಗತಿಯನ್ನಿಲ್ಲಿ ಹೇಳುವುದು ಅನುಚಿತವಾಗಲಾರದು. ಸಾಧ್ಯವಾದಮಟ್ಟಿಗೆ ಮೂಲನಾಟಕಗಳ ಸಂವಿಧಾನ ಕೆಡದಂತೆಯೂ ಕಥೆಗಳು ಅತಿ ದೀರ್ಘವಾಗಿ ಬೆಳೆಯದಂತೆಯೂ ಎಚ್ಚರ ತೆಗೆದುಕೊಂಡಿರುತ್ತೇನೆ. ಆದರೂ ಇವುಗಳಲ್ಲಿರಬಹುದಾದ ಕುಂದುಕೊರತೆಗಳನ್ನು ಮುಂದಿನ ಆವೃತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಸರಿಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವೆನೆಂದು ನಿನಯದಿಂದ ವಿಜ್ಞಾಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ.

ಸಂಸ್ಕೃತ ನಾಟಕಗಳ ಮತ್ತು ಕವಿಗಳ ವಿಚಾರವನ್ನು ವಿವರವಾಗಿ ತಿಳಿಯಲು ಬಯಸುವವರು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಅಮೂಲ್ಯವಿಮರ್ಶನ ಸಂಶೋಧನ ಗ್ರಂಥಗಳಾಗಿರುವ ಶ್ರೀಮಾನ್ ಎ. ಆರ್. ಕೃಷ್ಣಶಾಸ್ತ್ರಿ, ಎಂ.ಎ. ಅವರ

‘ಸಂಸ್ಕೃತ ನಾಟಕ’ ಮತ್ತು ‘ಭಾಸಕವಿ’, ಶ್ರೀಮಾನ್ ಸಿ. ಕೆ. ವೆಂಕಟ ರಾಮಯ್ಯ, ಎಂ.ಎ., ಎಲ್.ಎಲ್.ಬಿ. ಅವರ ‘ಭಾಸಮಹಾಕವಿ’ ಮತ್ತು ಶ್ರೀಮಾನ್ ಎಂ. ಎನ್. ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಅಯ್ಯಂಗಾರ್ ಅವರ ‘ಸಂಸ್ಕೃತ ಕವಿಚರಿತೆ’ ಎಂಬ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಓದಬೇಕೆಂದು ಬಿನ್ನಹ.

ಈ ಪುಸ್ತಕ ಅಚ್ಚಿಗೆ ಬರುವ ಮೊದಲು ಇದನ್ನು ಓದಿಸಿ ಕೇಳಿ, ಉಪ ಯುಕ್ತವಾದ ಸಲಹೆಗಳನ್ನು ಸೂಚಿಸಿ ಉಪಕರಿಸಿರುವ ನನ್ನ ಮಿತ್ರರಿಗೂ, ಅತ್ಯಲ್ಪಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅಂದವಾಗಿ ಅಚ್ಚುಮಾಡಿಕೊಟ್ಟ ಬೆಂಗಳೂರು ಪ್ರೆಸ್ಸಿನ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಿಗೂ, ಪ್ರಕಟನೆಗೆ ನೆರವುಕೊಟ್ಟ ಎಸ್. ಎಸ್. ಎನ್. ಪುಸ್ತಕಾಲಯದವರಿಗೂ ನನ್ನ ವಂದನೆಗಳು.

‘ಸಂಸ್ಕೃತ ನಾಟಕ ಕಥೆಗಳು’ ಮೊದಲನೆಯ ಭಾಗಕ್ಕೆ ನಮ್ಮ ಓದುಗರೂ, ವಿಮರ್ಶಕರೂ ಮತ್ತು ಮೈಸೂರು ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸದ ಇಲಾಖೆ ಯವರೂ ಕೊಟ್ಟ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹ ಈ ಪುಸ್ತಕದ ಪ್ರಕಟನೆಗೆ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಉತ್ಸಾಹವನ್ನು ತುಂಬಿದೆ. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಅವರೆಲ್ಲರಿಗೂ ಹೃತ್ಪೂರ್ವಕವಾದ ನನ್ನ ಕೃತಜ್ಞತೆಯನ್ನು ಸೂಚಿಸಬಯಸುತ್ತೇನೆ.

ಬೆಂಗಳೂರು }
೨೮-೫-೧೯೪೭ }

ಎಂ. ಎಸ್. ಸುಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯಶಾಸ್ತ್ರಿ

ಸಂಸ್ಕೃತ ನಾಟಕ ಕಥೆಗಳು

ಪ್ರತಿಜ್ಞಾ ಯೌಗಂಧರಾಯಣ

ಹಲವು ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ ವತ್ಸರಾಜ್ಯದ ರಾಜಧಾನಿಯಾದ ಕೌಶಾಂಬಿಯಲ್ಲಿ ಉದಯನನೆಂಬ ದೊರೆ ಆಳುತ್ತಿದ್ದನು. ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಪ್ರಖ್ಯಾತವೀರನೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧನಾದ ಪಾರ್ಥನ ವಂಶದವನಿನನು. ಇವನ ತಂದೆಯ ಹೆಸರು ಶತಾನೀಕ. ಇವನಿಗೆ ಉದಯನನೆಂಬ ಹೆಸರಿಗಿಂತಲೂ ವತ್ಸರಾಜನೆಂಬ ಹೆಸರೇ ಬಳಕೆಯಾಗಿದ್ದಿತು. ಗಾಂಧರ್ವವಿದ್ಯೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಗಜಬಂಧನಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿಯೂ ಇವನಿಗೆ ಸರಿಸಮರಾರೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ರೂಪ ಗುಣ ಪರಾಕ್ರಮಗಳಿಂದ ಅಸಮಾನತೇಜಸ್ಸುಂಪನ್ನನಾಗಿ ಶೋಭಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಈ ದೊರೆಯನ್ನು ಪ್ರಜೆಗಳು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷದೈವವೆಂದೇ ಗೌರವಿಸಿ ಪ್ರೀತಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಅಂತೆಯೇ ದೊರೆಯೂ ಅವರನ್ನು ಮಕ್ಕಳಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಪ್ರೀತಿಸಿ ಸಲಹುತ್ತಿದ್ದನು.

ಉದಯನನು ಕಡುಗಲಿ. ಎಳಮೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಹಗೆಗಳನ್ನು ಮೂಲೆಗೊತ್ತಿ, ರಾಷ್ಟ್ರಕ್ಕಾಗಲಿ ಪ್ರಜೆಗಳಿಗಾಗಲಿ ಯಾವ ಈತಿಬಾಧೆಗಳೂ ಕುಂದುಕೊರತೆಗಳೂ ಇಲ್ಲದಂತೆಮಾಡಿ, ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿಯೂ ಶಾಂತಿಯನ್ನು ನೆಲೆಗೊಳಿಸಿದನು. ತಾನೇ ನಿಂತು ಆಡಳಿತದ ಸೂತ್ರಗಳನ್ನು ನಡೆಸಬೇಕಾದ ಪ್ರಮೇಯವೇನೂ ಇಲ್ಲದಿದ್ದುದರಿಂದ ಅವನು ಯೌಗಂಧರಾಯಣನೇ ಮೊದಲಾದ ಮಂತ್ರಿಮುಖ್ಯರಿಗೆ ಆಡಳಿತವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟು, ತಾನುಮಾತ್ರ ರಾಜೋಚಿತವಾದ ಭೋಗಗಳಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತನಾಗಿ ಕೆಲಕಾಲ ಸುಖಸಂತೋಷಗಳಿಂದ ಕಳೆಯುತ್ತಿದ್ದನು.

ಇವನ ಬಳಿ ವಂಶಾನುಕ್ರಮವಾಗಿ ಲಾಲಿತವಾಗಿ ಬಂದಿದ್ದ ಘೋಷವತಿಯೆಂಬ ವೀಣೆಯೊಂದಿದ್ದಿತು. ಈ ವೀಣೆಯನ್ನು ನುಡಿಸುವ ನೈಪುಣ್ಯದಿಂದ ಎಂಥ ಮದದಾನೆಯನ್ನಾದರೂ ನಿರಾಯಾಸವಾಗಿ ಹಿಡಿದುಕಟ್ಟುವ ವಿದ್ಯೆ ಇವನಿಗೆ ಒಲಿದಿದ್ದಿತು. ಈ ವಿನೋದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಇವನು ಎತ್ತಿತ್ತಣನಾಗವನಗಳನ್ನೂ ಸುತ್ತತೊಡಗಿದನು.

ಹೀಗೆ ವತ್ಸೇಶ್ವರನು ಆಡಳಿತದ ಗೊಡವೆಗೇಹೋಗದೆ ಮೃಗಯಾ ವಿನೋದದಲ್ಲಿಯೇ ಕಾಲಕಳೆಯುತ್ತಿದ್ದರೂ ಅವನ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಬಗೆಯ ಏರುಪೇರುಗಳೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಅವನ ಮಂತ್ರಿಗಳಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬನಾದ ರುಮಣ್ವಂತನು ತೊಂದರೆಗಳು ಸಂಭವಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಮೊದಲೇ ಅವುಗಳ ನಿವಾರಣೋಪಾಯವನ್ನು ಬಲ್ಲವನು. ಅವನು ಹಗಲಿರುಳೂ ತನ್ನ ಪ್ರಭುವನ್ನೇ ಅನುಸರಿಸಿ ಅವನಿಗೆ ಯಾವೊಂದು ಆಪತ್ತೂ ಬಾರದಂತೆ ಕಣ್ಣೆಟ್ಟು ಕಾಯುತ್ತಿದ್ದನು. ಮಂತ್ರಿಮುಖ್ಯನಾದ ಯಾಗಂಧರಾಯಣ ನಾದರೋ ಶತ್ರುರಾಜರಿಗೆಲ್ಲ ಸಿಂಹಸ್ವಪ್ನವೇ ಆಗಿದ್ದನು. ನೆರವಿದ್ದ ಸೇನೆ ನಂಬಿಕೆಗೆ ಅರ್ಹವಾಗಿದ್ದಿತು. ಇದರಿಂದ ಯಾವ ಬಗೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಶತ್ರುಗಳು ವತ್ಸರಾಜ್ಯದ ಮೇಲಾಗಲಿ, ವತ್ಸೇಶ್ವರನ ಮೇಲಾಗಲಿ ಕೈಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಅವಕಾಶವೇ ಇರಲಿಲ್ಲ.

ಆದರೆ ಉದಯನನಿಗೆ ಶತ್ರುಗಳೇ ಇರಲಿಲ್ಲವೆಂದಲ್ಲ; ಕೆಲವರಿದ್ದರು. ಪ್ರದ್ಯೋತನೆಂಬವನು ಅವರಲ್ಲಿ ಮಹಾಪ್ರಬಲ. ಇವನು ಕೌಶಾಂಬಿಗೆ ಬಹು ಸಮೀಪದಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದ ಉಜ್ಜಯಿನಿಯ ದೊರೆ. ಅಪಾರವಾದ ಸೇನೆಯನ್ನು ಶೇಖರಿಸಿ ಶತ್ರುರಾಜರಿಗೆಲ್ಲ ಅಜೇಯನೆನಿಸಿದ್ದುದರಿಂದ ಇವನು ಮಹಾಸೇನನೆಂದು ಎಲ್ಲೆಡೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರಖ್ಯಾತಿಸಡೆದಿದ್ದನು. ವತ್ಸರಾಜನೊಬ್ಬನನ್ನುಳಿದು ಎಲ್ಲರಾಜರೂ ಇವನಿಗೆ ಸಾಮಂತರೇ ಆಗಿದ್ದುದರಿಂದ, ಇವನು ಹೇಗಾದರೂ ಮಾಡಿ ವತ್ಸರಾಜನನ್ನು ಗೆದ್ದು ಚಕ್ರೇಶ್ವರನೆನಿಸಬೇಕೆಂದು ಹಗಲಿರುಳೂ ಹವಣಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಉದಯ ನನು ಗಜಬಂಧನ ಲೀಲೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿ ನಾಗವನಗಳನ್ನು ಸುತ್ತುತ್ತಿರುವ ನೆಂಬ ಸುದ್ದಿ ಇವನಿಗೆ ಬೇಹುಗಾರರ ಮೂಲಕ ಮುಟ್ಟಿತು. ಮೋಸದಿಂದಾದರೂ ಅವನನ್ನು ಹಿಡಿದುತರಬೇಕೆಂದು ಪ್ರದ್ಯೋತನು ನಿರ್ಧರಿಸಿದನು.

ಪ್ರದ್ಯೋತನು ಇಷ್ಟೆಲ್ಲ ಹವಣಿಸುತ್ತಿದ್ದುದಕ್ಕೆ ಪ್ರಬಲವಾದ ಜೇರೊಂದು ಕಾರಣವೂ ಇದ್ದಿರಬಹುದು. ಇವನಿಗೆ ವಾಸವದತ್ತ ಎಂಬ ಒಬ್ಬ ಮಗಳಿದ್ದಳು. ಇವಳು ಅನುಪಮ ಲಾವಣ್ಯವತಿ, ಚದುರೆ, ವಿದ್ಯಾವತಿ; ವಿವಾಹಯೋಗ್ಯವಾದ ವಯಸ್ಸೂ ಆಗಿದ್ದಿತು. ಇವಳಿಗೆ

ತಕ್ಕ ವರನೆಂದರೆ ವತ್ಸರಾಜ ಉದಯನನೇ. ಆದರೇನು? ಅವನನ್ನು ಬೇಡಿ ಒಪ್ಪಿಸಿ ಮಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಮದುವೆಮಾಡುವುದು ತನ್ನ ಸ್ಥಾನಮಾನಗಳಿಗೂ ಮಹಾಸೇನನೆಂಬ ತನ್ನ ಪ್ರತಿಷ್ಠೆಗೂ ತುಂಬಾ ಕಡಮೆಯೆಂದು ಪ್ರದ್ಯೋತನ ಎಣಿಕೆ. ಭೂಮಂಡಲದ ರಾಜಮಂಡಲಿಯೆಲ್ಲ ತನ್ನ ಅಪ್ಪಣೆಯನ್ನು ತಲೆಯಲ್ಲಿ ತಾಳಿ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದರೂ ಉದಯನನು ಮಾತ್ರ ಸಗ್ಗದೆ ತನಗೂ ಮೇಲಾದ ರಾಜತ್ವವನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದುದು ಇವನಿಗೆ ಅಸೂಯೆಯನ್ನು ತಂದಿದ್ದಿತು. ಆದುದರಿಂದಲೇ ಪರಾಕ್ರಮವು ಪ್ರಯೋಜನಕ್ಕೆ ಬಾರದೆಂದು ಪ್ರದ್ಯೋತನು ಕಪಟವನ್ನು ನೆಮ್ಮಿದನು.

ಮಹಾಸೇನ ಪ್ರದ್ಯೋತನು ಬಹಳ ಬುದ್ಧಿಶಾಲಿ. ಆನೆಗಳನ್ನು ಹಿಡಿಯುವುದರಲ್ಲಿ ಉದಯನನಿಗೆ ಕೌಶಲವೇ ಅಲ್ಲದೆ ಬಲವಾದ ಗೀಳೂ ಇರುವುದೆಂಬುದನ್ನರಿತಿದ್ದನು. ಇದರಿಂದಲೇ ಅವನು ಮಾಟದಾನೆಯನ್ನೊಡ್ಡಿ ತನ್ನ ಸಂಕಲ್ಪವನ್ನು ಈಡೇರಿಸಬಯಸಿ ಚತುರರಾದ ಶಿಲ್ಪಿಗಳನ್ನು ಕರೆಯಿಸಿದನು. ಕನ್ನೆದಿಲೆಯಂತೆ ಶ್ಯಾಮಲವರ್ಣವಾಗಿಯೂ ಯಂತ್ರಸಹಿತವಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಆನೆಯೊಂದನ್ನು ಬಹು ಸುಂದರವಾಗಿ ಮಾಡಿಸಿ, ಅಮಾತ್ಯ ಶಾಲಂಕಾಯನನ ನೇತೃತ್ವದಲ್ಲಿ ವೀರಯೋಧರನ್ನು ಅದರಲ್ಲಿ ನೆಲೆಗೊಳಿಸಿದನು. ತರುವಾಯ ಅದನ್ನು ಉದಯನನು ಸಂಚರಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಆನೆಕಾಡಿನ ಧಟ್ಟವಾದೊಂದೆಡೆಯಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲಿಸಿದನು. ದೂರದಿಂದ ನೋಡಿದವರಾರೂ ಅದನ್ನು ಯಂತ್ರವೆನ್ನುವಂತೆಯೇ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಅದು ಗಜಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಹೆಸರಾದ ಚಕ್ರವರ್ತಿಹಸ್ತಿಯಂತೆಯೇ ಕಂಗೊಳಿಸುತ್ತಿದ್ದಿತು.

ಉದಯನನು ಆನೆ ಹಿಂಡನ್ನು ಹುಡುಕಿಕೊಂಡು ವನದಿಂದ ವನಕ್ಕೆ ಸಂಚರಿಸುತ್ತ ಒಮ್ಮೆ ನರ್ಮದಾನದಿಯನ್ನು ದಾಟಿ ಅದರ ಬಳಿಯ ಬಿದಿರು ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಪರಿವಾರವನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿ, ಆನೆ ಹಿಂಡನ್ನು ಎದುರಿಸಬಲ್ಲ ಕೆಲವು ಮಂದಿ ಕಟ್ಟಾಳುಗಳೊಡನೆ ನಾಗವನವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದನು. ನಾಗವನವು ವತ್ಸರಾಜ್ಯದ ಗಡಿ. ಅಲ್ಲಿಂದ ಮುಂದೆ ಉಜ್ಜಯಿನಿರಾಜ್ಯ. ಸಮಾಪದಲ್ಲಿಯೇ ಮದಯಂತೀಪರ್ವತ. ಇನ್ನೂ ಅದರ ಬಳಿಗೈದಿದಿರುವಾಗಲೇ ಅಲ್ಲಿಯ ತಟಾಕವೊಂದರಿಂದ ಮೇಲೆದ್ದ ಆನೆವಿಂಡು ಉದಯನನ ದೃಷ್ಟಿ

ಯನ್ನು ಸೆಳೆಯಿತು. ಒಳ್ಳೆಯ ಬೇಟೆ ದೊರೆಯಿತೆಂದು ಅವನು ಹಾಗೆಯೇ ಯೋಚಿಸುತ್ತಿರುವಂತೆಯೇ, ಅವರಿಗೆ ಕಂಡರಿಯದ ಯಾವನೋ ಒಬ್ಬ ಕಾಲಾಳು ಅವನ ಬಳಸಾರಿ, “ಒಡೆಯ, ಇಲ್ಲಿಯೇ ನೂರಂಬಿನ ದೂರದಲ್ಲಿ ಮಲ್ಲಿಗೆಯ ಬಳ್ಳಿಹಬ್ಬಿದ ಸಾಲವೃಕ್ಷಗಳ ನಡುವೆ ಮೈ ಹುದುಗಿಸಿಕೊಂಡು ಉಗುರು ದಂತಗಳು ಮಾತ್ರ ಬೆಳ್ಳನೆ ಬೆಳಗುತ್ತ, ನೀಲವರ್ಣ ವೈಖರಿಯಿಂದ ಸುಂದರವಾಗಿ ಕಾಣುವ, ಆನೆಯೊಂದು ಕಂಗೊಳಿಸುತ್ತಿದೆ” ಎಂದು ಅರಿಕೆಮಾಡಿದನು.

ಕಾಲಾಳು ಒಕ್ಕುಣಿಸಿದ ಆ ನೀಲಹಸ್ತಿಯ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ದೊಡನೆ ಉದಯನನಿಗೆ ಪರಮಾನಂದವಾಯಿತು. ಅದು ಗಜಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ವರ್ಣಿಸಿರುವ ಚಕ್ರವರ್ತಿಹಸ್ತಿಯೆಂದು ಅವನಿಗೆ ಭಾಸವಾಯಿತು. ಹಿಡಿದು ಹಿಗ್ಗಬೇಕೆಂಬ ಆತುರವೂ ಅವನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಸುಳಿಯಿತು. ಒಡನೆಯೇ ಆ ಕಾಲಾಳಿಗೆ ನೂರು ಹೊನ್ನನ್ನು ಮೆಚ್ಚುಕೊಟ್ಟು, ಪರಿವಾರದವರನ್ನು ಕುರಿತು, “ನೀವು ಈ ಆನೆವಿಂಡನ್ನು ಎಚ್ಚರಿಕೆಯಿಂದ ಕಾಯುತ್ತಿರಿ; ಈಗ ನಾನು ಕೇಳಿದುದು ನೀಲಕುವಲಯತನುವುಳ್ಳ ಚಕ್ರವರ್ತಿಹಸ್ತಿ. ಘೋಷವತಿಯ ನೆರವಿನಿಂದ ಅದನ್ನು ಬೇಗನೆ ಹಿಡಿದುತರುತ್ತೇನೆ” ಎಂದು ಅಪ್ಪಣೆಮಾಡಿ ಹೊರಡಲನುವಾದನು.

ಈ ಮಾತು ಪರಿವಾರದಲ್ಲಿದ್ದ ಮಂತ್ರಿ ರುಮಣ್ವಂತನಿಗೆ ಕೇಳಿಸಿತು. ರುಮಣ್ವಂತನು ಮಹಾಮೇಧಾವಿ. ಅವನಿಗೆ ಇದೇನೋ ಕಪಟವಿರಬೇಕೆಂದು ತೋರಿತು. “ಅಂಥ ಗಜಶ್ರೇಷ್ಠವಾದರೆ ಹಿಂಡನ್ನಗಲಿ ಒಂಟಿ ಯಾಗಿರುವುದೇ?” ಎಂದು ತನ್ನಲ್ಲಿಯೇ ಪ್ರಶ್ನಿಸಿಕೊಂಡು, ಎಂತೂ ಅದು ಕಪಟವೆಂದೇ ನಿರ್ಧರಿಸಿದನು. ಆದರೂ ‘ಬೇಡ, ಹೋಗಕೂಡದು’ ಎಂದು ಒಡೆಯನನ್ನು ತಡೆಯುವುದು ಹೇಗೆ? ಹಾಗೆಂದು ಅವನು ಹೊರಟು ನಿಷ್ಕಾರಣವಾಗಿ ತೊಂದರಗೇಡಾಗುವುದನ್ನು ನೋಡುವುದೆಂತು? ಏನು ಮಾಡಬೇಕೆಂಬುದೇ ಅವನಿಗೆ ಸ್ಪಲ್ಪಹೊತ್ತು ತೋರಲಿಲ್ಲ. ಕಡೆಗೆ ಧೈರ್ಯ ತಂದುಕೊಂಡು ಬಹು ಚಮತ್ಕಾರವಾಗಿ, “ಸ್ವಾಮಿನ್! ಐರಾವಣವೇ ಮೊದಲಾದ ದಿಗ್ಗಜಗಳ ಗ್ರಹಣದಲ್ಲಿಯೂ ತಮ್ಮ ಶಕ್ತಿ ಅಸಾಧಾರಣವಾದುದು. ಆದರೆ ಈ ಕಾಡುಗಳು ನಾವೀವರಿಗೂ ಕಂಡರಿಯದವು.

ಕಾಣದ ಕಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ಕುಂದುಗಳು ತುಂಬಿರುತ್ತವೆ. ಮೇಲಾಗಿ ಇದು ಗಡಿನಾಡು. ಹಗೆಗಳು ಇಂಥ ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಹೊಂಚಿ ಸೇಡು ತೀರಿಸ ಬಯಸುತ್ತಾರೆ. ಒಡೆಯರೊಬ್ಬರೇ ಮುನ್ನುಗ್ಗಬಾರದು. ಈ ಸೇವಕನು ತಮ್ಮನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸುತ್ತಾನೆ” ಎಂದು ಬಿನ್ನಯಿಸಿದನು.

ರುಮಣ್ಣಂತನ ಮಾತು ಪರಾಕ್ರಮಿಯಾದ ಉದಯನನಿಗೆ ರುಚಿಸ ಲಿಲ್ಲ. ಅದು ತನ್ನ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ ತಕ್ಕುದಲ್ಲವೆಂದು ಅಸಮಾಧಾನವೂ ಆಯಿತು. ಯಾರೂ ತನ್ನೊಡನೆ ಬರಕೂಡದೆಂದು ತಡೆದು, ಪಟ್ಟದ ಕುದುರೆಯಾದ ಸುಂದರಪಾಟಲವನ್ನೇರಿ, ಸೂರ್ಯನನ್ನೂ ಬಾನನಡುವೆ ಗೇರದಿರುವಾಗಲೇ ಇಪ್ಪತ್ತು ಮಂದಿ ಕಾಲಾಳುಗಳೊಡನೆ ಮಾತ್ರ ಆ ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ಹೊರಟೇಬಿಟ್ಟನು. ರುಮಣ್ಣಂತನು ಅವನನ್ನು ಹೋಗ ದಂತೆ ತಡೆಯಲು ಮಾಡಿದ ಪ್ರಯತ್ನವೆಲ್ಲ ವಿಫಲವಾಯಿತು. ಅವನ ಹೃದಯ ಯಾವುದೋ ಒಂದು ಅಶುಭವನ್ನಾಶಂಕಿಸಿ ತಲ್ಲಣಿಸಿತು.

ಉದಯನನು ಗುರುತರಿಯದ ಆ ಕಾಲಾಳು ತೋರಿದ ಹಾದಿಯನ್ನೇ ಹಿಡಿದು ಕೆಲದೂರ ಹೋದನು. ಅಲ್ಲಿಯೇ ಸಾಲವೃಕ್ಷಗಳ ತೋಪು. ಕವ್ವನೆ ಕವಿದಿರುವ ಆ ಮರಗಳ ನೆಳಲನ್ನು ನೆಮ್ಮಿ, ದೂರದಿಂದ ನಿಟ್ಟು ಸಲು ಇದು ನೆಳಲಿನಿಂದ ಬೇರೆಯೆಂದೇ ಗುರುತಿಸಲಾರದಷ್ಟು ಸಹಜವಾಗಿ ತೋರುತ್ತ, ಮೈಯಿಲ್ಲದೆಯೇ ಕೇಲಿಸಿ ಬೆಳ್ಳನೆ ಬೆಳಗುತ್ತಿರುವುದೋ ಎನ್ನುವಂತಿರುವ ದಂತಮುಕುಲಗಳಿಂದ ದಿವ್ಯವಾಗಿದ್ದ, ಆ ಮಾಟದಾನೆ ಆಳು ಹೇಳಿದಂತೆ ನೂರಂಬುಗಳ ದೂರದಲ್ಲಿಯೇ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡಿತು. ಉದಯನನು ಕುದುರೆಯಿಳಿದು ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಪ್ರಣಾಮಮಾಡಿ ಘೋಷ ವತಿಯನ್ನು ಕೈಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡನು. ಶ್ರುತಿಮಾಡಿ ನುಡಿಸತೊಡಗುವಷ್ಟ ರಲ್ಲಿಯೇ ಆ ಗಜಯಂತ್ರದಲ್ಲಡಗಿದ್ದ ಭಟರೆಲ್ಲರೂ ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಂತೆ ಹೊರ ನುಗ್ಗಿ ಬಂದು ಅವನ ಸುತ್ತ ಮುತ್ತಿದರು. ಅದು ಕೃತಕಗಜವೆಂದು ಉದಯನನಿಗೆ ಆಗ ಹೊಳೆಯಿತು. ರೋಷವಾವರಿಸಿ ಮೈಯೊಮ್ಮೆ ನಡುಗಿತು. ಬೆಚ್ಚದೆ ಬೆದರದೆ ಆ ಅಪತ್ತನ್ನು ದಿಟ್ಟತನದಿಂದ ಎದುರಿಸ ಬಯಸಿದನು. ಒಡನೆಯೇ ಖಡ್ಗವನ್ನು ಹಿರಿದು ಸುಂದರಪಾಟಲವನ್ನೇರಿ ಹಗೆಗಳಮೇಲೆ ನುಗ್ಗಿ ಹೊರಟನು.

ಕಾಳೆಗಕ್ಕೆ ಮೊದಲಾಯಿತು. ಒಳ್ಳೆಯ ಆಟಗಾರನಂತೆ ಆ ವತ್ಸೇ ಶ್ವರನು ಕತ್ತಿಯನ್ನು ಝಳಪಿಸಿ, ಹಲವರನ್ನು ಸದೆದನು. ಅನೇಕರು ಗಾಯಗೊಂಡು ಉರುಳಿದರು. ಆದರೇನು? ಕಾಳೆಗ ಬಹಳಹೊತ್ತು ನಡೆಯಲಾರದೆಹೋಯಿತು. ಒಂಟಿಗನಾಗಿ ಹಲವು ಮಂದಿ ಕಟ್ಟಾಳುಗಳೊಡನೆ ಸೆಣಸಿನಂತೆ ಆ ಉದಯನನು, ನೇಸರು ನಡುನೆತ್ತಿಯನ್ನು ಸುಡುತ್ತಿರಲು, ಅದೆಷ್ಟುಹೊತ್ತುತಾನೆ ಕಾಳೆಗಮಾಡಿಯಾನು? ಹಗೆಗಳ ಹೊಡೆತ ಬಲವಾಗುತ್ತಬಂದು ಬಲವುಡುಗಿತು. ಈ ಆಯಾಸ, ಬಿಸಿಲಿನ ಬೇಗೆ—ಎರಡೂ ಸೇರಿ ಎಷ್ಟೆಷ್ಟು ಯತ್ನಿಸಿದರೂ ಕಾಳೆಗವನ್ನು ಮುಂದು ವರಿಸಲು ಅವನಿಂದ ಸಾಧ್ಯವಾಗಲಿಲ್ಲ. ತೀರಬಲಕುಗ್ಗಿ ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಂತೆಯೇ ಅವನು ಮೂರ್ಛಿತನಾಗಿ ಬಿದ್ದನು.

ಆಗ ದಯೆದಾಕ್ಷಿಣ್ಯಗಳೇನೂ ಇಲ್ಲದ ಕಲ್ಲೆದೆಯ ಹಗೆಯಾಳುಗಳು ಯಾವನೋ ಒಬ್ಬ 'ಯೇಕಶ್ಚನ'ನನ್ನು ಎಂತೋ ಅಂತು, ಮೂರ್ಛಿತನಾಗಿ ಬಿದ್ದಿದ್ದ ಅವನನ್ನು ಬಳಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಕಾಡುಬಳ್ಳಿಗಳಿಂದ ಜೆನ್ನಾಗಿ ಬಿಗಿಸಿಕಟ್ಟಿದರು. ಹಗೆ ಬಲವಾಗಿ ಬೇರೂರಿದ್ದ ಕೆಲವರಂತೂ "ಇವನು ನನ್ನ ತಮ್ಮನನ್ನು ಕೊಂದನು. ಇವನೇ ನನ್ನ ತಂದೆಯನ್ನು ತೀರಿಸಿದವನು. ಇವನಿವನೇ ನನ್ನ ಮಗನನ್ನೂ, ಗೆಳೆಯನನ್ನೂ ಕೊಂದವನು" ಎಂದು ಅವನ ಪರಾಕ್ರಮವನ್ನು ಬೇರೊಂದು ಬಗೆಯಾಗಿ ಬಣ್ಣಿಸುತ್ತ ಮುನ್ನುಗ್ಗಿ ಅವನನ್ನು ತೀರಿಸಿಯೇಬಿಡಬೇಕೆಂದು ಹವಣಿಸಿದರು. ಒಬ್ಬ ಘಾತುಕನಂತೂ ಅವನ ಶಿಖೆಯನ್ನು ಹಿಡಿದು ಖಡ್ಗದಿಂದ ಶಿರಸ್ಸನ್ನು ಕಡಿಯುವುದರಲ್ಲೇ ಇದ್ದನು. ಉದಯನನ ಭಾಗ್ಯ ಜೆನ್ನಾಗಿದ್ದಿತು. ಆ ಕೆಸರುನೆಲದಲ್ಲಿ ಕಾಲುಜಾರಿ ಆ ಸಾಪಿ ನೆಲಕ್ಕೆ ಬಿದ್ದುಹೋದನು. "ದೊರೆ ಧರ್ಮಿಷ್ಠನಾಗಿದ್ದರೆ, ಶತ್ರುಗಳು ತುಡುಕದಂತೆ, ಅವನ ಧರ್ಮ, ಅವನ ಮಾನ ಕೆಡದಂತೆ ಧರೆ ಅವನನ್ನು ಕಾಯ್ದುಕೊಳ್ಳುವುದು."

ಇದುವರೆಗೂ ನಡೆದ ದುರಂತ ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಅಮಾತ್ಯ ಶಾಲಂಕಾಯನ ನಿಗೆ ತಿಳಿದಿರಲಿಲ್ಲ. ಅವನು ಉದಯನನ ಕುಂತಪ್ರಹಾರದಿಂದ ಮೂರ್ಛಿಹೊಂದಿದ್ದನು. ತನ್ನ ಕಡೆಯ ಮೊರಟರು ಉದಯನನನ್ನು ವಧಿಸತೊಡಗಿದ್ದ ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿಯೇ ಅವನಿಗೆ ಎಚ್ಚರವಾಯಿತು. ಕೂಡಲೆ

ಅವನು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿ ಅವರನ್ನು ತಡೆದನು. ಉದಯನನಿಗೆ ಒದಗಿದ್ದ ಅವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಕಂಡು ಮನಮರುಗಿ, ಅವನಿಗೆ ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ದುರ್ಲಭವಾದ ರಾಜೋಚಿತ ಪ್ರಣಾಮವನ್ನು ಮಾಡಿದನು. ಅವನ ಮೈಗೆ ಕಟ್ಟಿದ್ದ ಬಳ್ಳಿ ಕಟ್ಟುಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಬಿಡಿಸಿ ಉಪಚರಿಸಿ ಸಾಂತ್ವನಚನಗಳನ್ನಾಡಿ ಅವನನ್ನು ಗೌರವಿಸಿದನು. ಅವನ ಮೈಮೇಲೆ ಅನೇಕ ಪೆಟ್ಟುಗಳು ಬಿದ್ದು ಗಾಯಗಳಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ ಅತ್ತಿತ್ತ ಕದಲಲೂ ಆರದ ದುಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಅವನನ್ನು ಹೆಗಲ ಹಾಸಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಮಲಗಿಸಿ ಉಜ್ಜಯಿನಿಗೆ ಕರೆದೊಯ್ದನು.

ಹೀಗೆ ಉದಯನನು ಪ್ರದ್ಯೋತನ ಸೆರೆಗೊಳಗಾದನು. ಆದರೆ ಉದಯನನ ಮುಖ್ಯಮಂತ್ರಿಯಾದ ಯೌಗಂಧರಾಯಣನು ಯಾವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಅಜಾಗರೂಕನಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಕೃತಕ ನೀಲಹಸ್ತಿಯ ಮೂಲಕ ಮಹಾಸೇನ ಪ್ರದ್ಯೋತನು ತನ್ನ ಪ್ರಭುವನ್ನು ಮೋಸಗೊಳಿಸಲೆಳಸಿದ ಸುದ್ದಿ ಬೇಹಿನವರಿಂದ ಅವನಿಗೆ ಮೊದಲೇ ತಿಳಿದಿದ್ದಿತು. ಪ್ರಭು ನಾಗವನವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸುವ ಮೊದಲೇ ಅವನಿಗೆ ಈ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ತಿಳಿಸಲೋಸುಗ ಅವನು ಪತ್ರದೊಡನೆ ಆಳನ್ನು ಕಳುಹಿಸಲು ತ್ವರೆಗೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದನು. ಯಾರು ಎಷ್ಟೇ ಎಚ್ಚರವಾಗಿದ್ದರೂ ವಿಧಿ ಬಲವತ್ತರವೇ!

ಆ ಸಮಯಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗಿ, ಪ್ರಭುವಿನೊಡನೆ ಬೇಟೆಗೆ ಹೋಗಿದ್ದ ಹಂಸಕನೆಂಬವನು ಅಮಾತ್ಯನನ್ನು ಕಂಡು ದುರಂತವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಅರುಹಿದನು. ಉದಯನನಿಗೆ ಸಂಭವಿಸಿದ ಈ ಬಗೆಯ ವಿಪತ್ತನ್ನು ಕೇಳಿದೊಡನೆಯೇ ಆ ಪ್ರಭುಭಕ್ತಿ ಸಂಪನ್ನನ ಹೃದಯಕ್ಕಾದ ವೇದನೆಯ ಆಳವು ಮಿತಿಮೀರಿದುದಾಯಿತು. ಅವನ ಧೈರ್ಯ ಕುಗ್ಗಿತು. ದೈನ್ಯ ಆವರಿಸಿತು. “ಅಕ್ಕಟಾ, ಮೋಸವಾಯಿತು. ಪ್ರದ್ಯೋತನ ಭಾಗ್ಯವೇ ಭಾಗ್ಯ. ತನ್ನ ತಲೆಯ ಮೇಲಿದ್ದ ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಭಾರವನ್ನು ಇಳುಹಿಕೊಂಡನು. ಅಹಹ, ಇಂದಿನಿಂದ ವತ್ಸರಾಜ್ಯದ ಸಚಿವರ ಅಸಾಮರ್ಥ್ಯ, ಅಯಶಸ್ಸು ಎರಡೂ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತವಾಗಿಹೋಯಿತು” ಎಂದು ಅವನು ಸಂಕಟಪಟ್ಟನು. ಜೊತೆಯಲ್ಲಿಯೇ ವಿಸ್ಮಯವೂ ಅವನಲ್ಲಿ ಮೂಡಿತು. “ಮಹಾಬುದ್ಧಿ ಶಾಲಿಯಾದ ರುಮಣ್ಣಂತನು ಸಮಾಪದಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದೂ ಅಸಮ ಬಲದಿಂದ ಕೂಡಿದ ಕುದುರೆ ಪಡೆಯಿದ್ದೂ ಒಡೆಯನು ಶತ್ರುಗಳಿಗೆ

ವಶನಾದುದೆಂತು?” ಎಂದು ಅವನು ಚಿಂತಿಸಿದನು. ಆಗ ಹಂಸಕನು ಆ ಊಹೆ ಸರಿಯಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಿ, ನಡೆದ ಸಂಗತಿಯನ್ನೆಲ್ಲಾ ಯಥಾರ್ಥವಾಗಿ ತಿಳಿಸಿದನು. ಯಾಗಂಧರಾಯಣನು ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಸಾವಧಾನವಾಗಿ ಕೇಳಿದನು. ಒಡೆಯನ ತೋಳುಗಳನ್ನು ಬಳ್ಳಿಯ ಕಟ್ಟುಗಳಿಂದ ಬಿಗಿಸಿದ ಬಗೆಯನ್ನು ನೆನೆಸಿಕೊಂಡು ಆ ಸ್ವಾಮಿಭಕ್ತನು, “ಅಯ್ಯೋ, ನಮ್ಮ ಮಹಾರಾಜನು ಪ್ರಾಕೃತರ ಪ್ರಧರ್ಷಣಕ್ಕೆ ಒಳಗಾದನಲ್ಲವೆ? ರನ್ನ ಕಡಗಗಳನ್ನು ತೊಡುವ, ಬಿಲ್ಲಿನ ನಾರಿಯನ್ನೆಳೆದೇಕೆದು ಮೊರಟುಗಟ್ಟಿದ ಮಣಿಗಟ್ಟಿನ, ಪಾರ್ವರನ್ನರ್ಚಿಸುವ, ಗೆಳೆಯರ ಮೆಚ್ಚುಗೆಗೆ ತಕ್ಕುದಾಗಿ ಬಲಿತು ದಪ್ಪವಾದ ಹೆಗಲುಬೈಯ ಆ ನಮ್ಮೊಡೆಯನ ಕೋಮಲವಾದ ತೋಳುಗಳಿಗೆ ಬಳ್ಳಿ ಕಟ್ಟುಗಳನ್ನಿಟ್ಟರೆ?” ಎಂದು ಹಲುಬಿದನು. ಪ್ರಭು ಸೆರೆಯಾಳಾಗಿ ಉಜ್ಜಯಿನಿಯಲ್ಲಿರುವುದನ್ನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೇ ಚಿತ್ರಿಸಿಕೊಂಡು ಮರಳಿಯೂ, “ಸ್ವಾಮಿಯು ಆ ಪ್ರದ್ಯೋತನನ್ನು ಯಾವಾಗಲೂ ಗಣ್ಯನೆಂದು ಎಣಿಸಿರಲಿಲ್ಲ. ಈಗ ಅವನನ್ನೇ ಗೌರವಿಸಿಕಾಣಬೇಕಾಯಿತು. ನರಲೋಕದ ಮನ್ನಣೆಗೆ ಪಾತ್ರವಾದ ಶಾಸನವುಳ್ಳ ಆ ನಮ್ಮೊಡೆಯನು ಅನರ್ಹ ಪುರುಷರ ಭಾಷಿತವನ್ನೆಂತುತಾನೇ ಕೇಳಿಯಾನು? ಸೆರೆಗೊಳಗಾಗಿ ಏನು ಮಾಡಲೂ ಆರದ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿದ್ದು ಅರಾತಿಗಳ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಆತನು ನಿಷ್ಕಲವಾದ ರೋಷವನ್ನು ತಾಳಬೇಕಾಯಿತು. ತಿಥಿ (ಹಬ್ಬಹರಿದಿನಗಳ ದೇವ) ಪೂಜನಗಳಲ್ಲಿಯೂ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ನಮಸ್ಕರಿಸುವ ಸಮಯದಲ್ಲಿಯೂ ಪಟಹಧ್ವನಿಯನ್ನು ಕೇಳುತ್ತಿದ್ದ ಆತನು ಈಗ ತನಗೆ ತೊಡಿಸಿರುವ ನಿಗಡಗಳ ಸದ್ದನ್ನು ಕೇಳಿ ಸಹಿಸಿಕೊಂಡಿರಬೇಕಾಯಿತು. ಅಯ್ಯೋ ಕಷ್ಟ. ಒಡೆಯನ ಉಪ್ಪು ತಿಂದು, ಇಂಥ ವಿಪತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಯಾವ ಪ್ರತೀಕಾರವನ್ನೂ ಮಾಡದೆ ಸುಮ್ಮನಿರುವ ನಾವು ಇದ್ದೂ ಪ್ರಯೋಜನವೇನು?” ಎಂದು ಮರುಗಿದನು. ಕಡೆಗೆ ಆಗಿ ಹೋದುದಕ್ಕೆ ಅತ್ತು ಪ್ರಯೋಜನವಿಲ್ಲವೆಂದು ಅವನು ಧೈರ್ಯ ತಂದು ಕೊಂಡು, ಸ್ವಾಮಿಯ ಕಡೆಯ ಸಂದೇಶವೇನಾದರೂ ಇದ್ದರೆ ಕೇಳಿ ತಿಳಿದು, ಆಮೇಲೆ ಮಾಡಬೇಕಾದುದೇನೆಂಬುದನ್ನು ನಿರ್ಧರಿಸೋಣವೆಂದು ಹಂಸಕನನ್ನು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದನು. ಹಂಸಕನು “ಆರ್ಯ, ಒಡೆಯನು ಕಂಬನಿ

ಪ್ರತಿಜ್ಞಾ ಯೌಗಂಧರಾಯಣ

೯

ದುಂಬಿ ಅದೇನೋ ಬಹುವಾಗಿ ಹೇಳಬಯಸಿದ್ದರೂ ಉಕ್ಕಿ ಬರುತ್ತಿರುವ ದುಃಖದಿಂದ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಏನನ್ನೂ ಹೇಳದೆ—ಹೋಗು, ಯೌಗಂಧರಾಯಣನನ್ನು ಕಾಣು—ಎಂದು ಮಾತ್ರ ಹೇಳಿದನು” ಎಂದು ಅರಿಕೆ ಮಾಡಿದನು.

ಈ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿದೊಡನೆ ಯೌಗಂಧರಾಯಣನಿಗೆ ರಾಜ ಭಕ್ತಿಯೊಡನೊಡನೆಯೇ ಒಂದು ಬಗೆಯ ನಾಚಿಕೆಯೂ, ಹಿಂದೆಯೇ ರೋಷವೂ ಬಂದಿತು. “ಹಂಸಕ, ಸಚಿವಮಂಡಲಿಯನ್ನೆಲ್ಲಾ ಬಿಟ್ಟು ಯೌಗಂಧರಾಯಣನನ್ನೇ ಕಾಣು—ಎಂದು ಪ್ರಭು ಆಣತಿಯಿತ್ತಿದ್ದರೆ ನಾನು ಕೃತಘ್ನನೆಂದು ಆತನ ಎಣಿಕೆಯಿರಬೇಕು. ಈ ವಿಪತ್ತನ್ನು ಪರಿಹರಿಸಲು ನನಗೆ ಯೋಗ್ಯತೆಯಿಲ್ಲವೆಂದು ಆತನು ಬಗೆದಿರಬೇಕು. ನನಗಿತ್ತು ರಾಜಸತ್ಕಾರಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ನಾನು ನಡೆದಿಲ್ಲವೆಂದು ಆತನ ನಿರ್ಧಾರ ವಿರಬೇಕು” ಎಂದು ಅವನು ಪರಿತಪಿಸಿದನು. ಕೇಳುತ್ತಿದ್ದ ಹಂಸಕನು, “ಶಿವ ಶಿವಾ, ಇದೇನು ಹೀಗೆ ಹೇಳುವಿರಿ!” ಎಂದು ಅಚ್ಚರಿಗೊಂಡನು. ಯೌಗಂಧರಾಯಣನ ಸ್ವಾಮಿ ಭಕ್ತಿ ಅವನಿಗೆ ಖಚಿತವಾಗಿ ತಿಳಿದಿದ್ದಿತು. ಯೌಗಂಧರಾಯಣನು ಹಂಸಕನನ್ನು ಮುಂದೇನೂ ಹೇಳಗೊಡದೆ, “ಹಂಸಕ, ಪ್ರಭು ನನ್ನನ್ನು ನನ್ನನ್ನಾಗಿ ಅಲ್ಲ, ಬೇರೊಬ್ಬನನ್ನಾಗಿಯೇ ಕಾಣುವನು. ಶತ್ರು ರಾಜಧಾನಿಯಲ್ಲಾಗಲಿ, ಸೆರೆಯಲ್ಲಾಗಲಿ, ಬನ ದಲ್ಲಾಗಲಿ ಒಂದು ವೇಳೆ ಮೃತ್ಯುವಡಿಸಿದರೆ ಪರಲೋಕದಲ್ಲಿಯೇ ಆಗಲಿ ನನ್ನ ಪ್ರಭು ನನ್ನನ್ನು ಸಮಭಕ್ತಿ ಸಂಪನ್ನನನ್ನಾಗಿಯೇ ಕಾಣುತ್ತಾನೆ. ಅಥವಾ ಗೆದ್ದೆನೆಂದು ಹಿಗ್ಗುತ್ತಿರುವ ಆ ಮಹಾಸೇನ ಪ್ರದ್ಯೋತನನ್ನು ಪ್ರತಿಯಾಗಿ ವಂಚಿಸಿ ನನ್ನೊಡೆಯನು ಮತ್ತೆ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಪಡೆದಂದು ಆತನ ಮನ್ನಣೆಗೆ ಪಾತ್ರನಾಗುವ ನನ್ನನ್ನು ತನ್ನ ಪಾರ್ಶ್ವದಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಕಂಡೇ ಕಾಣುವನು” ಎಂದು ವೀರವಾಗಿ ನುಡಿದನು.

ಇದೇ ಸಮಯದಲ್ಲಿಯೇ ರಾಜಾಂತಃಪುರದ ಕಡೆಯಿಂದ ರೋದನ ಧ್ವನಿ ಕೇಳಬಂದಿತು. ಉದಯನನು ಸೆರೆಸಿಕ್ಕಿ ಉಜ್ಜಯಿನಿಗೆ ಒಯ್ಯಲಾದ ವಾರ್ತೆ ಆ ರೋದನಕ್ಕೆ ಕಾರಣ. ಅದನ್ನು ಕೇಳಿ ಆ ಮುಖ್ಯಮಾತೃನು “ಅಹಹ, ಈ ಹೆಂಗಳೆಯರು ಆರ್ತನಾದ ಮಾಡಿ ಆ ಮೂಲಕ ದುಃಖ

ವನ್ನು ತೊಡೆದುಕೊಂಡು ಮಂತ್ರಿಗಳ ಅಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ಮಾತ್ರ ವರ್ಣಿಸತೊಡಗಿದ್ದಾರೆ” ಎಂದುಕೊಂಡನು. ಆ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಪ್ರತೀ ಹಾರಿಯೂ ಬಂದು, ರಾಜಮಾತೆಯ ಸಂದೇಶವನ್ನು ಆತನಿಗೆ ತಿಳಿಸಿ ದಳು: “ಇಂಥ ಗೆಳೆಯರಿದ್ದೂ ವತ್ಸರಾಜನಿಗೆ ಈ ಪಾಡಾಯಿತು. ಪ್ರಕೃತದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿ ಕ್ರಿಯೆಯೇ ಗತಿ. ಗೆಳೆಯರನ್ನೆಲ್ಲಾ ಗೌರವಿಸಿ ಮಾಡ ಬೇಕಾದುದನ್ನು ನಿರ್ಧರಿಸಬೇಕು. ಯಾರಾದರೆ ಇಂಥ ಇಕ್ಕಟ್ಟು ಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಧೈರ್ಯಗಡದೆ, ತಾನೇ ತೊಂದರೆಗೊಳಗಾದರೂ ಎಚ್ಚರ ತಪ್ಪದೆ, ಮೋಸಕ್ಕೊಳಗಾದರೂ ನಿರ್ವೇದವನ್ನು ತಾಳದೆ, ಕಾಳಿಗ ಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಅಳಿಯದಿರುವನೋ ಅಂಥ ಬುದ್ಧಿವಂತನಾದ ನಿನ್ನನ್ನು ಕೇಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ. ನೀನು ನನ್ನ ವತ್ಸನಿಗೆ ಮೊದಲು ಗೆಳೆಯ. ಆಮೇಲೆ ಅನಾತ್ಯ. ಪುತ್ರಕ! ನನ್ನ ಪುತ್ರಕನನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬಾ.”

ಯೌಗಂಧರಾಯಣನಿಗೆ ಈ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ಎಲ್ಲೆ ಮಾರಿದ ಉತ್ಸಾಹ ಬಂದಿತು. ಪ್ರಭು ತನ್ನಲ್ಲಿಟ್ಟಿದ್ದ ಆ ಬಗೆಯ ನಂಬುಗೆಯನ್ನೂ ರಾಜಮಾತೆ ತನ್ನನ್ನು ಗೌರವಿಸಿದ ಪರಿಯನ್ನೂ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ತಂದುಕೊಂಡು ತಕ್ಕಂತೆ ನಡೆದು ಜನ್ಮಸಾರ್ಥಕ್ಯವನ್ನು ಪಡೆಯಬೇಕೆಂದು ನಿರ್ಧರಿಸಿದನು. ಮಹಾಸೇನನ ಕಪಟತಂತ್ರವನ್ನು ನೆನಸಿಕೊಂಡಂತೆಲ್ಲಾ ಅವನಿಗೆ ಸಹಿಸಿ ಲಾರದಷ್ಟು ರೋಷವೇ ಉಕ್ಕಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದಿತು. ತನ್ನ ಬುದ್ಧಿಶಕ್ತಿ ಯನ್ನೆಲ್ಲಾ ವಿನಿಯೋಗಿಸಿ ಕಪಟಕ್ಕೆ ಕಪಟವನ್ನೇ ಹೂಡಿ ಸ್ವಾಮಿಯನ್ನು ಬಿಡಿಸಿಕೊಂಡು ಬರುವುದಾಗಿ ಸಂಕಲ್ಪಿಸಿ ಅಂತೆಯೇ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆ ಮಾಡುವವ ನಾಗಿ, “ಹಂಸಕ, ಸ್ವಾಮಿಯು ಏನು ಹೇಳಿದನು?” ಎಂದನು. ಹಂಸಕನು, “ಯೌಗಂಧರಾಯಣನನ್ನು ಕಾಣು ಎಂದು ಹೇಳಿದನು” ಎಂದನು. ಮತ್ತೆ ವಿಜಯೆಯನ್ನು ಕುರಿತು, “ವಿಜಯೆ, ರಾಜಮಾತೆ ಯೆಂದುದೇನು?” ಎನ್ನಲು ಅವಳು, “ಪುತ್ರಕ, ನನ್ನ ಪುತ್ರಕನನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬಾರೆಂದಳು” ಎಂದಳು. ಆಗ ಯೌಗಂಧರಾಯಣನು ರಾಜಮಾತೆಗೆ ಪ್ರತಿಸಂದೇಶವನ್ನು ಕಳುಹಿಸುವವನಾಗಿ, “ವಿಜಯೆ, ರಾಹುತುಡುಕಿದ ಚಂದ್ರನಂತೆ ಶತ್ರುಸೇನೆಗೆ ಸಿಕ್ಕಿದ ಮಹಾರಾಜನನ್ನು ಬಿಡಿಸದಿದ್ದರೆ ನಾನು ಯೌಗಂಧರಾಯಣನೇ ಅಲ್ಲ” ಎಂದು ಧೀರ

ಪ್ರತಿಜ್ಞೆ ಮಾಡಿದನು. ಪ್ರತಿಹಾರಿಯಾದ ವಿಜಯೇ ಆ ಸಂತೋಷದ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ರಾಜಮಾತೆಗರುಹಲು ಹೊರಟುಹೋದಳು.

ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿಯೇ ಇತ್ತ ಅರಮನೆಯ ಭೋಜನಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಅದ್ಭುತ ನಡೆಯಿತು. ದೊರೆಯ ಶಾಂತ್ಯರ್ಥವಾಗಿ ಸಮಾರಾಧನೆ ನಡೆಯುತ್ತಿರಲು, ಭರತಕುಲದಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ವಾತ್ಸಲ್ಯವಿರುವ ಭಗವಾನ್ ಕೃಷ್ಣದ್ವೈಪಾಯನಮುನಿ ಉನ್ಮತ್ತ ಬ್ರಾಹ್ಮಣವೇಷದಿಂದ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು, ಊಟಕ್ಕೆ ಕುಳಿತಿದ್ದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರೆಲ್ಲರನ್ನೂ ಕುರಿತು, “ಅಯ್ಯಾ, ನೀವು ಸಾವಕಾಶವಾಗಿ ತೃಪ್ತಿಯಾಗಿ ಊಟಮಾಡಿರಿ. ಈ ರಾಜಕುಲಕ್ಕೆ ಅಭ್ಯುದಯವಾಗುವುದು” ಎಂದು ಹೇಳಿ ಕಣ್ಮರೆಯಾದನಂತೆ. ಆತನು ಧರಿಸಿದ್ದ ಉಡುಪುಗಳು ಅಲ್ಲಿಯೇ ಬಿದ್ದಿದ್ದವು. ವಿಪ್ರನೊಬ್ಬನ ಮೂಲಕ ಯೌಗಂಧರಾಯಣನಿಗೆ ಆ ಸುದ್ದಿ ತಿಳಿಯಿತು. “ಭಗವಾನನು ನನಗೆ ಉಪದೇಶ ಮಾಡಲೋಸುಗವೇ ಬಂದನು” ಎಂದುಕೊಂಡು ಅವನು ಅದೇ ಉನ್ಮತ್ತವೇಷದಿಂದಲೇ ತನ್ನ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆಯನ್ನು ಈಡೇರಿಸಿ ರಾಜಮಾತೆಯನ್ನು ಸಂತೋಷ ಪಡಿಸುವುದಾಗಿ ಸಂಕಲ್ಪಿಸಿದನು. “ಉತ್ಸಾಹಶೀಲರಾಗಿರುವವರಿಗೆ ಸಾಧ್ಯವಾಗದದು ಯಾವುದೂ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಸರಿಯಾದ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಹಿಡಿದು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದ ಪ್ರಯತ್ನಗಳೆಲ್ಲವೂ ಫಲಿಸದಿರದು. ಕಡೆಕಡೆದಂತೆ ಕಟ್ಟಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಕಿಡಿ ಹುಟ್ಟುತ್ತದೆ. ಅಗಿದಗೆದಂತೆ ನೆಲವು ನೀರು ಕೊಡುತ್ತದೆ” ಎಂದು ಅವನು ಮತ್ತಷ್ಟು ಉತ್ಸಾಹಗೊಂಡು ಶ್ರಮಣಕ ವೇಷವನ್ನು ತಾಳಿದ್ದ ರುಮಣ್ವಂತ, ಡಿಂಡಿಕ ವೇಷದ ರಾಜವಯಸ್ಯ ವಸಂತಕ—ಇವರಿಬ್ಬರೊಡನೆ ಪ್ರದ್ಯೋತನ ರಾಜಧಾನಿಯಾದ ಉಜ್ಜಯಿನಿಯನ್ನು ಸೇರಿದನು.

ಉಜ್ಜಯಿನಿಯಲ್ಲಿ ಮಹಾಸೇನನು ತಾನು ಹೂಡಿದ ತಂತ್ರ ಫಲಿಸಿತೋ ಇಲ್ಲವೋ ಎಂದೇ ಚಿಂತಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಶಾಲಂಕಾಯನನು ಇನ್ನೂ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ಕಳುಹಿಸಲಿಲ್ಲವೇಕೆಂದು ಅವನು ತಹತಹಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ವತ್ಸರಾಜನು ಹೇಗಾದರೂ ಸೆರೆಸಿಕ್ಕಿಯಾನೆ; ಗಜಶಾಸ್ತ್ರಪಾಂಡಿತ್ಯ ಗರ್ವವಿದ್ದರೂ ಗುಣಶಾಲಿಯೇ ಆದ ಅವನು ತನ್ನನ್ನೊಮ್ಮೆ ನಮಸ್ಕರಿಸಿಯಾನೆ; ಮಹಾಸೇನನೆಂಬ ತನ್ನ ಬಿರುದು ಸಾರ್ಥಕವಾದೀತೆ?

ಎಂದು ಹಗಲಿರುಳೂ ಚಿಂತಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಇದರ ಮೇಲಾಗಿ, ಹಲವು ಮಂದಿ ರಾಜಪುತ್ರರು ಅವನ ಮಗಳಾದ ವಾಸವದತ್ತಿಯನ್ನು ಮದುವೆಯಾಗ ಬಯಸಿ ಆಗಿಂದಾಗ್ಗೆ ದೂತರನ್ನು ಅವನಲ್ಲಿಗೆ ಕಳುಹಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಪ್ರದ್ಯೋತನು ಅವರಾರಿಗೂ ಸರಿಯಾದ ಉತ್ತರವನ್ನು ಹೇಳಿ ಕಳುಹಿಸಿರಲಿಲ್ಲ. ವತ್ಸರಾಜನೇ ತನಗೆ ಅಳಿಯನಾಗಬೇಕೆಂದು ಅವನ ಬಯಕೆ. ಶ್ಲಾಘ್ಯವಾದ ಕುಲ, ದಯೆ, ದಾಕ್ಷಿಣ್ಯ, ರೂಪ, ತೇಜಸ್ಸು, ಪರಾಕ್ರಮ—ಎಲ್ಲವೂ ವತ್ಸರಾಜನಲ್ಲಿರುವವೆಂದು ಅವನಿಗೆ ತಿಳಿದಿದ್ದಿತು. ತಂದೆಯ ಪ್ರಯತ್ನದಿಂದಲೇ ಕನ್ಯೆಗೆ ಒಳ್ಳೆಯ ವರ ದೊರಕಬೇಕು. ಇನ್ನುಳಿದು ದೆಲ್ಲಾ ಅವಳ ಅದೃಷ್ಟ—ಎಂದು ತನಗೆ ಸಲಹೆಕೊಡಬಂದ ಕಾಂಚುಕೀಯನಿಗೆ ಅವನು ತಿಳಿಸಿದನು. ಅವನ ರಾಣಿ ಅಂಗಾರವತಿ, ಮಗಳು ವೀಣೆಯನ್ನು ಕಲಿಯ ಬಯಸಿ ಉಪಾಧ್ಯಾಯನನ್ನು ನೇಮಿಸಿಕೊಡಬೇಕೆಂದು ಕೇಳಿರುವ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ತಿಳಿಸಿದಾಗಲೂ ಅವನು ಮದುವೆಯ ಸಮಯ ಸಮಾಪಿಸಿರುವಾಗ ಉಪಾಧ್ಯಾಯನೇತಕ್ಕೆ, ಗಂಡನೇ ಹೇಳಿಕೊಡುತ್ತಾನೆ—ಎಂದು ಉತ್ತರವಿತ್ತನು. “ಹಾಗಾದರೆ ಯಾರಿಗೆ ಕೊಡುವುದು?” ಎಂದು ಅವಳು ಪ್ರಶ್ನಿಸಲು ಪ್ರದ್ಯೋತನು “ಇನ್ನೂ ನಿಶ್ಚಯಕ್ಕೆ ಬಂದಿಲ್ಲ” ಎಂದನು. ಅಂಗಾರವತಿ “ಏನು, ಇನ್ನೂ ಇಲ್ಲವೆ?” ಎನ್ನಲು ಅವನು “ಕೊಡಲಿಲ್ಲವೆಂದರೆ ಅಳುಕಿದೆ, ಕೊಟ್ಟು ದಾಯಿತೆಂದರೆ ಖತಿಗೊಂಡೆ, ಧರ್ಮ ಸ್ನೇಹ ಇವುಗಳ ನಡುವೆ ತೊಳಲುವುದೇ ತಾಯಿಯರ ಸ್ವಭಾವ” ಎಂದು ಹಾಸ್ಯಮಾಡಿ, ಕಾಶಿರಾಜನ ಕಡೆಯಿಂದ ಉಪಾಧ್ಯಾಯನಾದ ಆರ್ಯಜೈವಂತಿ ಕನ್ಯೆಯನ್ನು ಕೇಳುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಬಂದಿದ್ದ ವಿಷಯವನ್ನು ತಿಳಿಸಿದನು. ಅಂಗಾರವತಿ ಏನೂ ಹೇಳದೆ, “ಕೊಟ್ಟು ವ್ಯಥೆಪಡದ ಕಡೆಗೆ ಕೊಡಿ” ಎಂದಳು. ಪ್ರದ್ಯೋತನು, “ಹೇಳುವುದು ಬಹುಸುಲಭ, ಆಮೇಲೆ ಆಕ್ಷೇಪಣೆಗೆ ಸಿಕ್ಕುವುದು ಕಷ್ಟ. ನನಗೇಕೆ, ನೀನೇ ನಿಶ್ಚಯಮಾಡು” ಎಂದು ಹೇಳಿ, ಗುಣಾಧ್ಯರಾದ ರಾಜರ ಹೆಸರುಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸಲು ಮೊದಲನುಮಾಡಿದನು.

ಅದೇ ಸಮಯದಲ್ಲಿಯೇ ಕಾಂಚುಕೀಯನು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು, ವತ್ಸರಾಜನು ಸೆರೆಸಿಕ್ಕಿದ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ಅರಿಕೆಮಾಡಿದನು. ಪ್ರದ್ಯೋತ

ನಿಗೆ ಆಶ್ಚರ್ಯವಾಯಿತು. ಮೊದಮೊದಲು ಅವನಿಗೆ ನಂಬುಗೆಯೇ ಆಗಲಿಲ್ಲ. “ಉದಯನ, ಶತಾನೀಕನ ಮಗ, ಸಹಸ್ರಾನೀಕನ ಮೊಮ್ಮಗ, ಕೌಶಾಂಬಿಯ ಒಡೆಯ, ಗಾಂಧರ್ವ ವಿದ್ಯಾಧನ ವತ್ಸರಾಜನೇ!!” ಎಂದು ದೀರ್ಘವಾಗಿ ಕೇಳಿ ಕಾಂಚುಕೀಯನು ಎಲ್ಲಕ್ಕೂ ‘ಹೌದು, ಹೌದು’ ಎಂದು ಹೇಳಿದಮೇಲೆ ಸಂತೋಷದ ಕಡಲಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪಹೊತ್ತು ಓಲಾಡಿ, ಆಮೇಲೆ ಏನೋ ಒಂದು ಸಂಶಯ ಮೂಡಲು, “ಯೌಗಂಧರಾಯಣನು ಮೃತನಾದನೋ?” ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದನು. “ಇಲ್ಲ, ಬದುಕಿದ್ದಾನೆ. ರಾಜಧಾನಿ ಕೌಶಾಂಬಿಯಲ್ಲಿದ್ದಾನೆ” ಎಂದು ಕಾಂಚುಕೀಯನು ಉತ್ತರವಿತ್ತನು. ಪ್ರದ್ಯೋತನು, “ಹಾಗಿದ್ದರೆ ವತ್ಸರಾಜನನ್ನು ಹಿಡಿದಿರುವುದು ಸುಳ್ಳು,” ಎಂದು ಹೇಳಿ ಉತ್ಸಾಹವನ್ನುಳಿದು ನಿರಾಶನಾದನು. ಆದರೆ ಕಾಂಚುಕೀಯನು ಅಮಾತ್ಯಶಾಲಂಕಾಯನನೇ ವತ್ಸರಾಜನನ್ನು ಹೇಸರಕತ್ತೆಗಳು ಹೂಡಿದ ರಥದಲ್ಲಿ ಕರೆತಂದಿರುವನೆಂದು ಹೇಳಿದಮೇಲೆ ಅವನು ಆ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ಹೇಗೆ ಹೇಗೆಯೋ ನಂಬಿದನು. ಕಡೆಗೆ ಅದು ದಿಟವೆಂದೂ ಅವನಿಗೆ ತಿಳಿಯಿತು. ಅವನ ಹಿಗ್ಗಿಗೆ ಮಿತಿಯಿಲ್ಲವಾಯಿತು. “ಇನ್ನು ಗುಟ್ಟಾಗಿ ದೂತರನ್ನು ಕಳುಹಿಸುತ್ತಿದ್ದ ರಾಜರೆಲ್ಲರೂ ನಿರಾತಂಕವಾಗಿರಲಿ. ಇಂದಿಗೆ ನಾನು ಮಹಾಸೇನನಾದೆ!” ಎಂದು ಪ್ರಸನ್ನ ಮುಖ ಮುದ್ರೆಯನ್ನು ತಳೆದನು. ಮಹಾರಾಣಿ ಅಂಗಾರವತಿಯೂ, “ಅಮಾತ್ಯನು ಉದಯನನನ್ನು ಹಿಡಿದು ತಂದಿದ್ದಾನೆ. ವಾಸವದತ್ತಿಯನ್ನು ಕೊಡುವುದಾಗಿ ಯಾರಿಗೂ ವಾಗ್ದಾನಮಾಡಲು ನನಗೆ ಇಷ್ಟವಿಲ್ಲ” ಎಂದಳು.

ಪ್ರದ್ಯೋತನು, ಯುವರಾಜನಿಗೆ ಉಚಿತವಾದ ಸತ್ಕಾರದಿಂದ ಉದಯನನನ್ನು ಎದುರುಗೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದೂ, ಅವನನ್ನು ನೋಡಲು ಬಂದ ಯಾರನ್ನೂ ಅಡ್ಡಿಪಡಿಸಕೂಡದೆಂದೂ ಭರತರೋಹಕನಿಗೆ ಹೇಳಿ ಕಳುಹಿಸಿದನು. ಅಮಾತ್ಯಶಾಲಂಕಾಯನನಿಗೂ ವಿಶೇಷವಾದ ಸ್ವಾಗತವನ್ನು ಏರ್ಪಡಿಸಬೇಕೆಂದು ಅಪ್ಪಣೆಮಾಡಿದನು. ಆದಿನ ಅವನಿಗೆ ದೊಡ್ಡ ಉತ್ಸವವಾದಷ್ಟು ಆನಂದವಾಗಿದ್ದಿತು.

ಇದೇ ಸಮಯದಲ್ಲಿಯೇ ಕಾಂಚುಕೀಯನು ಮತ್ತೆ ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಶಾಲಂಕಾಯನನು ಕಳುಹಿಸಿದ್ದ ವತ್ಸರಾಜನ ಘೋಷವತೀ ವೀಣಾರತ್ನ

ವನ್ನು ತಂದೊಪ್ಪಿಸಿದನು. ಪ್ರದ್ಯೋತನಿಗೆ ಇನ್ನೂ ಅನಂದವಾಯಿತು. ವೀಣೆಯನ್ನು ಕಲಿಯಬಯಸಿದ್ದ ತನ್ನ ಮಗಳಿಗೆ ಅದನ್ನು ಮೆಚ್ಚಾಗಿ ಕಳುಹಿಸಿಕೊಟ್ಟನು. ಅಮೇಲೆ ಅವನ ಮನಸ್ಸು ವತ್ಸರಾಜನ ಕಡೆಗೆ ಸುಳಿಯಿತು. ಹೇಗಿರುವನೆಂದು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದನು. ಕಾಲಿಗೆ ಸಂಕೋಲೆಗಳನ್ನು ತೊಡಿಸಿರುವುದರಿಂದಲೂ, ಕಾಳೆಗಳಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಗಾಯಗಳಾಗಿರುವುದರಿಂದಲೂ ನಡೆಯಲಾರದ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಅವನನ್ನು ಹೆಗಲಹಾಸಿಯಲ್ಲಿ ಮಲಗಿಸಿ ಮಧ್ಯಮ ಗೃಹಕ್ಕೆ ಕರೆತಂದಿರುವರೆಂದು ಕಾಂಚುಕೇಯನು ಹೇಳಿದನು. ಅದನ್ನು ಕೇಳಿ ಪ್ರದ್ಯೋತನಿಗೆ ಬಹಳ ನೋವಾಯಿತು. ಆ ರೀತಿ ಅವನನ್ನು ಉಪೇಕ್ಷಿಸಿದುದು ತಕ್ಕುದಲ್ಲವೆಂದೂ ಕೂಡಲೇ ಸರಿಯಾದ ಚಿಕಿತ್ಸೆಯನ್ನು ಏರ್ಪಡಿಸಬೇಕೆಂದೂ ಭತರೋಹಕನಿಗೆ ಹೇಳಿಕಳುಹಿಸಿದನು. ರಾಜೋಚಿತವಾದ ಉಪಚಾರಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ಅವನ ಇಂಗಿತವನ್ನರಿತು ನಡೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದೂ ತಿಳಿಸಿದನು. ಆಗ ಅವನು ಇದ್ದ ಮಯೂರಯಷ್ಟಿಭವನ ಅವನ ಸ್ಥಾನಮಾನಗಳಿಗೆ ತಕ್ಕುದಲ್ಲವೆಂದೂ ಮಣಿಭೂಮಿಕಾಭವನದಲ್ಲಿ ಅವನಿಗೆ ಬೀಡಾರಮಾಡಿಸತಕ್ಕುದೆಂದೂ ಆಪ್ತನೊಡನೆ.

ಅಂತು, ವತ್ಸೇಶ್ವರನು ಮಹಾಸೇನನ ಬಂದಿಯಾಗಿ ಉಜ್ಜಯಿನಿಯಲ್ಲಿ ಕಾಲಕಳೆವ ಸ್ಥಿತಿಗೆ ಬಂದನು.

ಯೌಗಂಧರಾಯಣನು ಉನ್ಮತ್ತವೇಷದಿಂದ ರಾಜಧಾನಿಗೆ ಬಂದು ಸೇರಿದ ಸಂಗತಿ ಪ್ರದ್ಯೋತನಿಗೆ ತಿಳಿಯಲಿಲ್ಲ. ತಾನು ಉದಯನನನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ವಶಪಡಿಸಿಕೊಂಡುದಾಯಿತೆಂದು ಅವನು ನಿಶ್ಚಿಂತೆಯಿಂದಿದ್ದನು. ಯೌಗಂಧರಾಯಣನ ಕಾರ್ಯಕಲಾಪಗಳಿಗೆ ಅವನ ಈ ನಿಶ್ಚಿಂತೆ ನಿರಾತಂಕವಾದ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಟ್ಟಿತು. ಯೌಗಂಧರಾಯಣನು ರಾಜನೀತಿಯನ್ನು ಬಹುಚೆನ್ನಾಗಿ ಬಲ್ಲವನು. ಅತ್ಯಲ್ಪ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ ಸಮಯಾಸಮಯಗಳನ್ನರಿತು ಸರಿಯಾಗಿ ಕೆಲಸಮಾಡುವಂಥ ಬುದ್ಧಿವಂತರಾದ ಬೇಹುಗಾರರನ್ನೇಕರನ್ನು ಕಾರ್ಯಸಾಧನೆಗೆ ಅನುಕೂಲವಾಗುವಂತೆ ನಿಯೋಜಿಸಿಕೊಂಡನು. ಅವರು ಮಾರುವೇಷಗಳಿಂದ ಅರಮನೆಯಲ್ಲಿಯೂ, ನಗರದಲ್ಲಿಯೂ ಹಲವು ಉದ್ಯೋಗಗಳಲ್ಲಿ

ಪ್ರತ್ಯಪಮಾನಮಾಡುವುದು ಈಗಿನ ನನ್ನ ಚಲ. ವಾಸವದತ್ತಿಯ ಅಪಹರಣವೇ ಇದಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಪ್ರತ್ಯಪಮಾನವೆಂದು ನನ್ನ ಎಣಿಕೆ. ನನ್ನನ್ನು ಕೇವಲ ಕಾಮಪ್ರಧಾನನೆಂದು ಅಮಾತ್ಯನು ಭಾವಿಸದಿರಲಿ” ಎಂದು ಹೇಳಿಬಿಟ್ಟನು.

ವಯಸ್ಯ ವಸಂತಕನು ದೊರೆಯ ಈ ಹೊಸ ಮನೋವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಅಮಾತ್ಯನಿಗೆ ತಿಳಿಸಲು ಮನಸ್ಸುಮಾಡಿದನು. ಅಮಾತ್ಯನು ತನ್ನ ಆಪ್ತರೊಡನೆ ಮಂತ್ರಾಲೋಚನೆ ನಡಸಲು ರಹಸ್ಯವಾದ ಸ್ಥಳವೊಂದನ್ನು ಏರ್ಪಡಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದನು. ಅದು ಉಜ್ಜಯಿನಿಯ ಹೊರಚ್ಚಿನಲ್ಲಿ, ಜನ ಸಂಚಾರ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಇಲ್ಲದೆಡೆಯ ಜೀರ್ಣದೇವಾಲಯ. ಡಿಂಡಿಕವೇಷದ ವಸಂತಕನು ಅಮಾತ್ಯನ ಆಗಮನವನ್ನೇ ಕಾದು ಅಲ್ಲಿ ಗಣಪತಿಯ ಮುಂದೆ ಕುಳಿತು, ಕಳವಾದ ತನ್ನ ಕಡುಬಿನ ಪಾತ್ರೆಯನ್ನು ಹುಡುಕುವವನಂತೆ ನಟಿಸತೊಡಗಿದನು. ಆಗಲೇ ಉನ್ಮತ್ತವೇಷದ ಯೌಗಂಧರಾಯಣನು ಬಂದುದನ್ನು ಕಂಡು ಅವನು ಮಂತ್ರಾಲೋಚನೆಗಾಗಿ ಏರ್ಪಡಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಸಂಕೇತಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಸೆರೆಮನೆಯ ಸುದ್ದಿಯನ್ನೆಲ್ಲಾ ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಿದನು. ವಸಂತಕನೂ ಯೌಗಂಧರಾಯಣನೂ ಕಂಡವರಿಗೆಲ್ಲಾ ನಗೆಬರುವಂತೆ ಹುಸಿಜಗಳವಾಡುತ್ತಿರುವಲ್ಲಿಯೇ ಶ್ರಮಣಕವೇಷದ ರುಮಣ್ವಂತನೂ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದನು.

ಹೀಗೆ ಯಾವುದೋ ನೆಪದಿಂದ ಆ ಮೂವರೂ ನೊಣವೂ ಪ್ರವೇಶಿಸದ ಆ ಮುರುಕು ದೇಗುಲದ ಒಳಮನೆಯನ್ನು ಹೊಕ್ಕು ನಿರ್ಭಯವಾಗಿ ರಾಜಕಾರ್ಯದ ವಿಷಯವಾಗಿ ಮಾತನಾಡತೊಡಗಿದರು. ಯೌಗಂಧರಾಯಣನು ಮಾರನೆಯ ದಿನವೇ ಸ್ವಾಮಿಯನ್ನು ಸೆರೆಯಿಂದ ಬಿಡಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗಲು ತಾನು ಮಾಡಿರುವ ಏರ್ಪಾಟುಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ತಿಳಿಸುತ್ತಾ, “ವಸಂತಕ, ನಾನು ಹಿಂದೆಯೇ ಪ್ರಭುವಿನ ಬಿಡುಗಡೆಯ ವಿಚಾರವನ್ನು ನಿನಗೆ ತಿಳಿಸಿದ್ದೇನೆ. ನಾಳೆಯೇ ಆ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಸಾಧಿಸಬೇಕು. ನೀನು ಪ್ರಭುವಿಗೆ ಅರಿಕೆಮಾಡು: ಬಗೆ ಬಗೆಯ ಮಂತ್ರಾಷಡಿಗಳ ಪ್ರಯೋಗದಿಂದ ಪ್ರದ್ಯೋತನ ಪಟ್ಟದಾನೆಯಾದ ನಳಾಗಿರಿಗೆ ಹುಚ್ಚು ಹಿಡಿಸಿದುದಾಗಿದೆ. ಗಜಶಾಲೆಯಬಳಿ ಮನೆಗಳಿಗೆಲ್ಲಾ ಬೆಂಕಿ

ಹೊತ್ತಿಸಿ ಅದನ್ನು ಮತ್ತಷ್ಟು ಬೆದರಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಇಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೆ ಧೂಪಗಳನ್ನು ಹಾಕಿ ಎದುರಾನೆಗಳ ಮದಗಂಧವನ್ನು ಮೂಸಿನೋಡಿಸಿ ಶಂಖದುಂದುಭಿಗಳನ್ನು ಮೊಳಗಿಸಿ ಅದನ್ನು ಮತ್ತೂ ಮತ್ತೂ ಉನ್ನಾದ ಗೊಳಿಸಲಾಗುವುದು. ಸರಪಣಿಗಳನ್ನು ಕಿತ್ತುಕೊಂಡು ಹಿಡಿಯಲಾರಿಗೂ ಅಸದಳವಾಗಿ ನುಗ್ಗಿ ಹೊರಟು ಉಜ್ಜಯಿನಿಯನ್ನೆಲ್ಲಾ ಅದು ಕ್ಷೋಭೆ ಗೊಳಿಸುತ್ತದೆ. ಆಗ ಪ್ರದ್ಯೋತನು ಸ್ವಾಮಿಯಲ್ಲಿಗೇ ಶರಣುಬರುತ್ತಾನೆ. ಶತ್ರುವಿನ ಸಮ್ಮತಿಯಿಂದಲೇ ಬಂಧನದಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆಹೊಂದಿ, ಘೋಷ ವತಿಯನ್ನು ತರಿಸಿಕೊಂಡು, ಪ್ರಭು ಅದನ್ನು ನುಡಿಸಿ ನಳಾಗಿರಿಯನ್ನು ಸ್ವಾಧೀನಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಅದನ್ನು ಏರಿಯೇ ಕೌಶಾಂಬಿಗೂ ಪ್ರಯಾಣಮಾಡಬೇಕು. ಇದರಿಂದ ಆನೆಯ ಮೂಲಕವಾಗಿ ಸೆರೆಸಿಕ್ಕಿದ ಸ್ವಾಮಿಯು ಆ ಮೂಲಕವಾಗಿಯೇ ವಿಮೋಚನಹೊಂದಿದಂತಾಗುತ್ತದೆ” ಎಂದನು.

ಮಹಾ ಬುದ್ಧಿಶಾಲಿಯಾದ ಯೌಗಂಧರಾಯಣನು ಹೇಳಿದುದ ನ್ನೆಲ್ಲ ಕೇಳಿಯಾದಮೇಲೆ ವಸಂತಕನು ಸ್ವಾಮಿಯ ಸಂದೇಶವನ್ನು ತಿಳಿಸಿ “ಅಯ್ಯಾ, ಮಹತ್ತರವಾದ ನಿನ್ನ ಈ ಪ್ರಯತ್ನವೆಲ್ಲಾ ಹಾಳಾಗಿಹೋಗುವುದಲ್ಲಾ ಎಂದೇ ನನ್ನ ಯೋಚನೆ” ಎಂದನು. ಯೌಗಂಧರಾಯಣನಿಗೆ ಸಿಡಿಲುಬಡಿದಂತಾಯಿತು. ಅದರೊಡನೆಯೇ ಅವನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ನಿರುತ್ಸಾಹವೂ ಮೂಡಿತು. “ವತ್ಸೇಶ್ವರನು ಇಷ್ಟೂ ನಾಚಿಕೆಯಿಲ್ಲದೆ ಸೆರೆಯಲ್ಲಿ ಸಮಯವಲ್ಲದ ಸಮಯದಲ್ಲಿ, ರಾಗಲೀಲೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಬಹುದೇ?” ಎಂದು ಅವನು ಖಿನ್ನನಾದನು. ಒಂದು ಕ್ಷಣಕಾಲ ಆ ಸ್ವಾಮಿಭಕ್ತನಿಗೆ ಏನೂ ತೋರಲಿಲ್ಲ. ತಾನು ಮಾಡಿದ್ದ ಮೊದಲ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆ ವಿಫಲವಾಗ ಕೂಡದೆಂದು ಅವನು ಎರಡನೆಯ ಸಲ ಮತ್ತೊಂದು ಪ್ರತಿಜ್ಞೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದನು. “ಅರ್ಜುನನು ಸುಭದ್ರೆಯನ್ನೆಂತೋ, ಆನೆಯು ಪದ್ಮಲತೆಯನ್ನೆಂತೋ ಅಂತೆಯೇ ನನ್ನ ಪ್ರಭು ವಾಸವದತ್ತಿಯನ್ನು ಅಪಹರಣ ಮಾಡದಿದ್ದರೆ ನಾನು ಯೌಗಂಧರಾಯಣನೇ ಅಲ್ಲ.” ಮತ್ತಷ್ಟು ಉತ್ಸಾಹವನ್ನು ತಂದುಕೊಂಡು, “ವಾಸವದತ್ತಾ ವತ್ಸರಾಜರನ್ನೂ ಘೋಷವತೀ ನಳಾಗಿರಿಗಳನ್ನೂ ಅಪಹರಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗದಿದ್ದರೆ ನಾನು

ಯೌಗಂಧರಾಯಣನೇ?" ಎಂದು ಅವನು ಮೂರನೆಯಸಾರಿಯೂ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆ ಮಾಡಿದನು. ವಸಂತಕನಿಗೂ ರುಮಣ್ವಂತನಿಗೂ ಇದರಿಂದ ಸಮಾಧಾನವಾಯಿತು. ಆಮೇಲೆ ಮೂವರೂ ಆ ಜೀರ್ಣದೇವಾಲಯ ದಿಂದ ಹೊರಬಂದು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಕಾರ್ಯಗಳಿಗಾಗಿ ತೆರಳಿದರು.

ಯೌಗಂಧರಾಯಣನು ಮೊದಲೇ ಏರ್ಪಡಿಸಿದ್ದಂತೆ ನಳಾಗಿರಿಗೆ ಹುಚ್ಚು ಹಿಡಿಸಿದ್ದಾಯಿತು. ಅದು ಯಾವ ಉಪಾಯಕ್ಕೂ ಸಗ್ಗದೆ ನಗರದಲ್ಲೆಲ್ಲಾ ಸುತ್ತಾಡಿ ಜನರನ್ನು ಗಾಸಿಪಡಿಸಲು ಮೊದಲಿಟ್ಟಿತು. ಗೆಳೆಯರಿಗೂ ಪ್ರಜೆಗಳಿಗೂ ತನಗೂ ಅದರಿಂದ ವಿಸತ್ತು ಸಂಭವಿಸುವುದರಲ್ಲಿರಲು ಮಹಾಸೇನನು ಏನುಮಾಡುವುದಕ್ಕೂ ತೋಚದೆ ಅದನ್ನು ಹಿಡಿದು ಹಾಕಲು ಉದಯನನನ್ನು ಸೆರೆಯಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆಮಾಡಿದನು. ಘೋಷವತಿಯ ಸಹಾಯದಿಂದ ಉದಯನನು ನಳಾಗಿರಿಯನ್ನು ಪ್ರಶಾಂತಗೊಳಿಸಿದನು.

ಇದಾದಬಳಿಕ ತನ್ನ ಮಗಳಾದ ವಾಸವದತ್ತಿಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಣಯಿಯೆಂದೊ, ತನಗೂ ತನ್ನ ಪ್ರಜೆಗಳಿಗೂ ಜೀವದಾನ ಮಾಡಿದವನೆಂದೊ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮಲ್ಲಿಯ ವಿಶ್ವಾಸ ಹೆಚ್ಚಲೆಂದೊ ಅಂತೂ ಪ್ರದ್ಯೋತನು ಉದಯನನ್ನು ಮತ್ತೆ ನಿರ್ಬಂಧದಲ್ಲಿರಿಸಲಿಲ್ಲ. ಹೀಗೆ ಕೆಲದಿನಗಳು ಕಳೆದ ತರುವಾಯ ಇತ್ತ ಯೌಗಂಧರಾಯಣನು ರಾಜಕುಮಾರಿಯೊಡನೆಯೇ ಅವನನ್ನು ಕೌಶಾಂಬಿಗೆ ಹೊರಡಿಸಲು ಹವಣಿಸಿದನು. ಇದಕ್ಕಾಗಿ ವಾಸವದತ್ತಿಯ ಹೆಣ್ಣಾನೆಯಾದ ಭದ್ರವತಿಯನ್ನು ನಡೆಯಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಮಾವತನಾದ ಗಾತ್ರಸೇವಕನ ನೆರವನ್ನು ಪಡೆದನು. ಎಲ್ಲವೂ ಅನುಕೂಲವಾದ ಬಳಿಕ ಒಂದು ದಿನ ವತ್ಸೇಶ್ವರನು ವಾಸವದತ್ತಿಯೊಡನೆ ಭದ್ರವತಿಯನ್ನೇರಿ ಪ್ರದ್ಯೋತನ ಭಟರೆಲ್ಲರೂ ಅಜಾಗರೂಕರಾಗಿದ್ದ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಉಜ್ಜಯಿನಿಯಿಂದ ಹೊರಟುಹೋದನು. ಹಲವು ಹರಿದಾರಿಗಳನ್ನು ಕಳೆದು ಒಂದೇ ದಿನದಲ್ಲಿಯೇ ವಿಂಧ್ಯಾಟವಿಯನ್ನು ದಾಟಿ, ಅವನು ತನ್ನ ರಾಜಧಾನಿಯಾದ ಕೌಶಾಂಬಿಯನ್ನು ಸೇರಿದನು. ವತ್ಸರಾಜನ ತಾಯಿಗೂ, ಪ್ರಜೆಗಳಿಗೂ ಅಪರಿಮಿತವಾದ ಆನಂದವಾಯಿತು.

ಇತ್ತ ಉಜ್ಜಯಿನಿಯಲ್ಲಿ ವತ್ಸೇಶ್ವರನು ವಾಸವದತ್ತಿಯನ್ನು ಹರಣ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಹೊರಟುಹೋದ ವಾರ್ತೆ ಬಹುಬೇಗನೆಯೇ ನಗರದ ಮೂಲೆಮೂಲೆಗಳಿಗೂ ಹರಡಿತು. ವಾಸವದತ್ತಿಯ ವಿಹಾರದನೇಳೆಗೆ ಭದ್ರವತಿ ಬಾರದಿರಲು ರಾಜಭಟನು ಅದರ ಮಾವುತನಾದ ಗಾತ್ರಸೇವಕನನ್ನು ಹುಡುಕಬಂದನು. ಗಾತ್ರಸೇವಕನಾದರೋ ಕುತ್ತಿಗೆಯವರೆಗೂ ಕಳ್ಳುಕೂಡಿದವನಂತೆ ನಟಿಸುತ್ತ ಅಂಗಡಿಯಿಂದ ಅಲಿಬರುತ್ತಿದ್ದನು. ರಾಜಭಟನು ಅವನನ್ನು ತಡೆದು, ಭದ್ರವತಿಯ ವಿಷಯವನ್ನೆತ್ತಿದನು. ಮತ್ತಷ್ಟು ಅಮಲೇರಿದವನಂತೆ ಗಾತ್ರಸೇವಕನು ಹುಚ್ಚು ಹುಚ್ಚಾಗಿ ಕೂಗುತ್ತ ಉತ್ತರಕೊಡತೊಡಗಿದನು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿಯೇ ವತ್ಸರಾಜನು ರಾಜಪುತ್ರಿಯಾದ ವಾಸವದತ್ತಿಯನ್ನು ಹರಣಮಾಡಿಕೊಂಡು ಹೊರಟು ಹೋದ ವಾರ್ತೆ ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿಯೂ ತಾನೇ ತಾನಾಯಿತು. ಆಗ ಗಾತ್ರಸೇವಕನು ದಿಟ್ಟತನದಿಂದ ನಿಂತು “ಸ್ವಾಮಿಗೆ ವಿಷಯವಾಗಲಿ! ಆತನ ಪ್ರಯಾಣ ನಿರ್ವಿಘ್ನವಾಗಿ ನಡೆಯಲಿ!!” ಎಂದು ಹಿಗ್ಗಿನಿಂದ ಕೂಗಿಟ್ಟನು. ಆಗಲೇ ಅವನು ಯೌಗಂಧರಾಯಣನ ಬೇಹುಗಾರನೆಂಬ ಸಂಗತಿ ರಾಜಭಟನಿಗೆ ಗೊತ್ತಾಯಿತು. ಇದೇನೆಂದು ಅವನು ಅಚ್ಚರಿಗೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವಂತೆಯೇ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿ ವತ್ಸರಾಜನನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿಹೊರಟ ಮಹಾಸೇನನ ಸೇನೆಗೂ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿಯೇ ಅಡಗಿದ್ದು ತಡೆತೆಗೆದ ಕರಿನಾಗರಗಳಂತೆ ದಿಗ್ಗನೆದ್ದುನಿಂತ ವತ್ಸರಾಜ್ಯದ ಬೇಹುಗಾರರ ಪಡೆಗೂ ಕಾಳಗಕ್ಕೆ ಮೊದಲಾಯಿತು.

ಆಗ ರುಮಣ್ವಂತನೂ ಯೌಗಂಧರಾಯಣನೂ ಆ ಕಡುಗಲಿಗಳಿಗೆ ಎದುರಾಗಿ ಕತ್ತಿ ಕಾಳಗೆಕ್ಕೆ ತೊಡಗಿದರು. ಉನ್ನತ್ತವೇಷವನ್ನು ತೆಗೆದತ್ತ ನೂಕಿ ತಲೆಗೆ ಬೆಳುಪಾಗನಿಟ್ಟು, ಕೈಯಲ್ಲಿ ಕತ್ತಿಯನ್ನು ಝಳಪಿಸುತ್ತಾ ರಭಸದಿಂದ ಮುನ್ನುಗ್ಗಿ ಹೊರಟ ಆ ವೀರ ಯೌಗಂಧರಾಯಣನು ಪ್ರತಿಪಕ್ಷದವರ ವೇಗವನ್ನು ಅತ್ಯಲ್ಪಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ ಮುರಿದು ಮೆರೆದನು. ದುರ್ಯೋಧನನಿಂದ ಅವನ ಪರಾಕ್ರಮಕ್ಕೆ ಅಡ್ಡಿ ತರುವ ಪ್ರಸಂಗವೊಂದು ನಡೆಯಿತು. ಶತ್ರುಗಳ ಕಡೆಯ ಸಲಗವೊಂದರ ದಂತದ ಪೆಟ್ಟುತಾಕಿ ಅವನ ಕೈ ಕತ್ತಿ ಮುರಿಯಿತು. ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಂತೆಯೇ ಹಗೆಯಾಳುಗಳು

ಅವನನ್ನು ಮುತ್ತಿ ಸೆರೆಹಿಡಿದರು. ಆದರೂ ನಗರದ ತುಂಬ ವತ್ಸರಾಜ್ಯದ ದೂತರ ಪಡೆಯೇ ತುಂಬಿತುಳುಕುತ್ತ ಕಾಳಗವನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಈ ಭಯಂಕರ ದೃಶ್ಯವನ್ನು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದ ರಾಜಭಟನು “ಆಹ! ಏನೀ ಅದ್ಭುತ? ಪ್ರಾಕಾರ ತೋರಣಗಳನ್ನುಳಿದು ಉಜ್ಜಯಿನಿ ಯೆಲ್ಲಾ ಕೌಶಾಂಬಿಯಾಗಿರುವುದಲ್ಲಾ!” ಎಂದು ದಿಗ್ಭ್ರಮೆಹಿಡಿದು ತನ್ನ ಪ್ರಾಣಕ್ಕೆಲ್ಲಿ ಸಂಚಕಾರಬರುವುದೋ ಎಂದು ಬೆದರಿ ಬೇಸತ್ತು, ಒಡನೆಯೇ ಅಲ್ಲಿಂದ ತೆರಳಿ ಪ್ರಧಾನಾಮಾತ್ಯನಾದ ಭರತರೋಹಕನಿಗೆ ಆ ವಿಷಯವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಅರಿಕೆಮಾಡಿದನು.

ಸೆರೆಸಿಕ್ಕಿದುದರಿಂದ ಯೌಗಂಧರಾಯಣನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಯಾವ ಬಗೆಯ ಚಿಂತೆಯೂ ಆಗಲಿಲ್ಲ. ಅವನು ತನ್ನ ಒಡೆಯನನ್ನು ಕೌಶಾಂಬಿಗೆ ಸೇರಿಸಿ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆಯನ್ನು ಸಾಧಿಸಿದ್ದನು. ಆ ಧೀರೋದಾತ್ತನು ಸ್ವಾಮಿಯ ಉಪ್ಪುತಿಂದುದಕ್ಕೆ ಆನೃಣ್ಯವನ್ನು ಪಡೆದಾಯಿತೆಂದು ತೃಪ್ತಿಗೊಂಡಿದ್ದನು. ಪರಿಣಾಮದಿಂದ ಮಾತ್ರವೇ ಊಹಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗಿ ಪ್ರತಿಪಕ್ಷದ ಅಮಾತ್ಯರೆಲ್ಲರ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಕೇವಲ ದಿಗ್ಭ್ರಮೆಯನ್ನು ಬೀಸುವ ಮಂತ್ರೋಪಾಯ ಪ್ರಯೋಗಗಳಿಂದ ಜಗತ್ತನ್ನೇ ವಿಸ್ಮಯಗೊಳಿಸುವ ಆ ಅಮಿತಮೇಧಾವಿಯು ಸ್ವದೋಷದಿಂದ ಶತ್ರುಗಳ ಸೆರೆಗೊಳಗಾಗದೆ ಕೇವಲ ಶಸ್ತ್ರದೋಷದಿಂದಲೇ ಆ ರೀತಿಯಾದುದು ಅವನಿಗೆ ಯಾವಬಗೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಅಳುಕನ್ನುಂಟುಮಾಡಲಿಲ್ಲ. ದಿಟವಾಗಿಯೂ ಅವನು ಆ ಸನ್ನಿವೇಶದಲ್ಲಿ ಆ ರೀತಿ ಸೆರೆಸಿಕ್ಕಿದುದು ರಾಜನೀತಿಜ್ಞರೆಲ್ಲರ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಶ್ಲಾಘನೀಯವೆನಿಸಿತು. “ಮನೋರಥವೆಲ್ಲ ಈಡೇರಿದವರ ಬೀಳೂ ರಮಣೀಯವಾದುದೇ.”

ಪ್ರದೋತನ ಭಟರು ಆ ಅಮಾತ್ಯಮುಖ್ಯನನ್ನು ಬಂಧಿಸಿ, ಅವನನ್ನು ಫಲಕಶಯನದಲ್ಲಿ ಮಲಗಿಸಿ ರಾಜಬೀದಿಗಳಲ್ಲಿ ಹೊತ್ತುತಂದರು. ಉಜ್ಜಯಿನಿಯ ಜನವೆಲ್ಲ ಹಿಂದೆ ತಾವು ಕಂಡ ಉನ್ನತವೇಷದ ವ್ಯಕ್ತಿಯೇ ಮಹಾತ್ಮನಾದ ಯೌಗಂಧರಾಯಣನೆಂದೂ, ಆತನ ಅದ್ಭುತಪ್ರಭಾವವೇ ವತ್ಸೇಶ್ವರನ ಪಲಾಯನಕ್ಕೆ ಮೂಲಕಾರಣವೆಂದೂ ತಿಳಿದು ಅವನನ್ನು ನೋಡಬಯಸಿ ನಗರದ ಎತ್ತೆತ್ತಣಿಂದಲೂ ಬಂದು ಕಿಕ್ಕಿರಿದುಹೋದರು.

ರಾಜಭಟರು ಅವರನ್ನು ತಡೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಫಲಕಶಯನವನ್ನು ಹೊತ್ತು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದ ಭಟರು ಆ ಸಂದಣಿಯಲ್ಲಿ ಮುಂದುವರಿಯಲಾಗದೆ ಅಲ್ಲಿಯೇ ನಿಂತು ಬಂಧಿತನಾಗಿದ್ದ ಯೌಗಂಧರಾಯಣನನ್ನು ಕೆಳಗಿಳಿಸಿದರು. ಜನರಗುಂಪು ಮತ್ತಷ್ಟು ಉತ್ಸಾಹದಿಂದ ಮುನ್ನುಗ್ಗತೊಡಗಿತು. ರಾಜಭಟರು ಜನರನ್ನು ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಅಟ್ಟಲು ಮೊದಲಿಟ್ಟರು. ಯೌಗಂಧರಾಯಣನು, “ಅಯ್ಯಾ, ನನ್ನನ್ನು ನೋಡಬಂದಿರುವ ಈ ಜನಕ್ಕೆ ತೊಂದರೆಕೊಡಬೇಡಿ. ಪರಾಕ್ರಮಶೀಲರಾದ ರಾಜಪುರುಷರಾದಿಯಾದ ಈ ಜನವೆಲ್ಲ, ರಾಜಭಕ್ತಿಯ ನಿಯಮಾನುಸಾರ ವಿಪತ್ತಿಗೊಳಗಾಗಿ ಅಳಿಯುತ್ತಿರುವ ನನ್ನನ್ನು ಕಣ್ತುಂಬ ನೋಡಲಿ. ‘ನಾನು ಅಮಾತ್ಯನೆನಿಸಬೇಕು’ ಎಂದು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೇ ಜಪಿಸುತ್ತಿರುವವರ ಬಯಕೆ ನನ್ನನ್ನು ನೋಡಿ ಸ್ಥಿರವಾದರೂ ಆಗಲಿ, ಅಳಿದರೂ ಅಳಿಯಲಿ” ಎಂದನು.

ಭಟರು ಈ ಮಾತನ್ನು ಕಿವಿಗೆ ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳದೆ “ಅಯ್ಯಾ! ದೂರ ಸರಿಯಿರಿ, ನೀವು ಆರ್ಯ ಯೌಗಂಧರಾಯಣನನ್ನು ಮೊದಲೇ ನೋಡಿಲ್ಲವೆ? ನಡೆಯಿರಿ” ಎಂದು ಗಜರಿ ಜನರ ಗುಂಪನ್ನು ಚದುರಿಸತೊಡಗಿದರು. ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿಯೇ ರಾಜಭಟನೊಬ್ಬನು ಅಲ್ಲಿಗೆಬಂದು, “ಆರ್ಯ, ನಿನಗೊಂದು ಪ್ರಿಯವಾರ್ತೆಯನ್ನು ಅರಿಕೆಮಾಡುತ್ತೇನೆ. ವತ್ಸರಾಜನನ್ನು ಹಿಡಿದುಹಾಕಿದರಂತೆ” ಎಂದು ಯೌಗಂಧರಾಯಣನಿಗೆ ತಿಳಿಸಿದನು.

ಯೌಗಂಧರಾಯಣನಿಗೆ ಅತ್ಯಾಶ್ಚರ್ಯವಾಯಿತು. “ಭದ್ರವತಿಯನ್ನೇರಿ ವಿಂಧ್ಯವನವನ್ನು ಸೇರಿ ಈವರೆಗಾಗಲೇ ಹಲವಾರು ಹರಿದಾರಿಗಳನ್ನು ದಾಟಿಹೋಗಿರುವ ನಮ್ಮ ವತ್ಸೇಶ್ವರನನ್ನು ಇವರು ಹಿಡಿದಂತೆಯೇ” ಎಂದುಕೊಂಡು, “ಅಯ್ಯಾ, ಹೇಗೆ ಹಿಡಿದರೆಂದು ನೀನು ಕೇಳಿದೆ?” ಎಂದನು. ಭಟನು “ನಳಾಗಿರಿಯನ್ನೇರಿಹೋಗಿ ಹಿಡಿದರಂತೆ” ಎಂದು ಉತ್ತರವಿತ್ತನು. ಯೌಗಂಧರಾಯಣನಿಗೆ ಆ ಮಾತು ಕೇಳಿ ಅದು ಶುದ್ಧಸುಳ್ಳೆಂಬುದು ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿಹೋಯಿತು. “ನಳಾಗಿರಿಗೇನೋ ಅಂಥ ವೇಗ, ಅಷ್ಟು ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ಉಂಟು—ಮಾವುತನಿದ್ದರೆ! ನಮ್ಮ ಪ್ರಭುವಲ್ಲದೆ ಅದನ್ನು ನಡೆಸಬಲ್ಲ ಧೀರನು ಮತ್ತಾರು?” ಎಂದು ಹೇಳಿ ಅವನು ಸಮಾಧಾನತಂದುಕೊಂಡು ಸುಮ್ಮನಾದನು. ಈ ಸುದ್ದಿ

ಯನ್ನಾದರೂ ಹೇಳಿ ಆತನನ್ನು ಉದ್ವೇಗಗೊಳಿಸಲು ರಾಜಭಟನು ಮಾಡಿದ ಪ್ರಯತ್ನ ವಿಫಲವಾಯಿತು. ಆ ಮಾತನ್ನಲ್ಲಿಗೇ ಬಿಟ್ಟು ಅವನು “ಆರ್ಯ, ನಮ್ಮ ಅಮಾತ್ಯರು—ಆರ್ಯನು ಆಯುಧಾಗಾರದಲ್ಲಿರಬೇಕು, ಆ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ರಕ್ಷಣೆ ಬಲವಾಗಿದೆ—ಎಂದು ಹೇಳಿದರು” ಎಂಬುದಾಗಿ ಭರತರೋಹಕನ ಸಂದೇಶವನ್ನು ತಿಳಿಸಿದನು. ಯೌಗಂಧರಾಯಣನಿಗೆ ತುಂಬ ನಗೆ ಬಂತು. “ಏನು ಹಾಸ್ಯದ ಮಾತಿರು? ಪ್ರದ್ಯೋತನ ಮಂತ್ರಿಗಳೆಲ್ಲ ಕಾಲವಲ್ಲದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಜಾಗರೂಕರಾಗಿರುವವರೇ! ವಶ್ತೇ ಶ್ವರನೆಂಬ ಅಗ್ನಿಯನ್ನು ಬಂಧನದಲ್ಲಿರಿಸಿ ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿಯೂ ಕಾವಲಿಟ್ಟು ಕಾಪಾಡಬೇಕಾದ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ ಮಲಗಿನಿದ್ದರಿಸಿ ಇದೀಗ ಅವನೇ ತಪ್ಪಿಸಿ ಕೊಂಡು ಹೊರಟುಹೋದಮೇಲೆ ಅವನ ಮಂತ್ರಿಯಾದ ನನಗೆ ಕಾವಲು! ಏನು ಜೋಡ್ಯವಿದು? ರತ್ನ ಕಳವಾದಮೇಲೆ ಬರಣಿಯನ್ನು ಭದ್ರಪಡಿಸಿದ ರಂತೆ!” ಎಂದು ಅವನು ಗಹಗಹಿಸಿ ನಕ್ಕನು. ಭಟರು ಅವನನ್ನು ಅಲ್ಲಿರಗೊಳಿಸದೆ ಆಯುಧಾಗಾರಕ್ಕೆ ಕರೆತಂದು, ಭರತರೋಹಕನ ಆಣತಿಯಂತೆ ಅವನ ಕಟ್ಟುಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಬಿಚ್ಚಿ, ಅವನಿಗೆ ತಕ್ಕಷ್ಟು ವಿಶ್ರಾಂತಿಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟರು.

ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಾದಮೇಲೆ ಪ್ರದ್ಯೋತನ ಮಂತ್ರಿ ಭರತರೋಹಕನು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದನು. ಈ ಹೊತ್ತಿಗಾಗಲೇ ಅವನು ಯೌಗಂಧರಾಯಣನ ಗಂಭೀರವಾದ ರಾಜನೀತಿನೈಪುಣ್ಯಕ್ಕೆ ಸೋತು ಬೆರಗಾಗಿಹೋಗಿದ್ದನು. ನೀಲಗಜದ ಮಾಟದಿಂದ ತಾನು ಅವನನ್ನು ವಂಚಿಸಿದುದಕ್ಕೆ ಅದೇ ಗಜವ್ಯಾಜದಿಂದಲೇ ಅವನು ತನ್ನೊಡೆಯನನ್ನು ವಿಮುಕ್ತನನ್ನಾಗಿಸಿ ಕೃತಕೃತ್ಯನಾಗಿರುವುದರಿಂದ ತನ್ನನ್ನು ಹಾಸ್ಯಮಾಡದಿರನೆಂದು ಅವನ ಮನಸ್ಸು ಅಳುಕುತ್ತಿದ್ದಿತು. ಆದರೂ ನಿರ್ವಾಹವಿಲ್ಲದೆ ಅವನನ್ನು ಕಾಣಲೇಬೇಕಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ ಆಯುಧಾಗಾರವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದನು. ಅವನನ್ನು ನೋಡಿ, “ಅಯ್ಯಾ, ನಿನ್ನನ್ನು ಕಾಣದೆ ನಿನ್ನ ಹೆಸರನ್ನು ಮಾತ್ರ ಕೇಳಿದ್ದೆ. ಭಾಗ್ಯವಶದಿಂದ ನಿನ್ನನ್ನೂ ಕಂಡದ್ದಾಯಿತು” ಎಂದು ಔಪಚಾರಿಕವಾಗಿ ಒಂದು ಮಾತನ್ನಾಡಿದನು. ಯೌಗಂಧರಾಯಣನು “ಏನೇನು! ಭಾಗ್ಯವಶದಿಂದ ನನ್ನನ್ನು ಕಂಡೆನೆಂದೆಯಾ? ನೋಡು

ನೋಡು ನನ್ನನ್ನು. ರಕ್ತಸಿಕ್ತವಾದ ಮೈಯುಳ್ಳವನಾಗಿ ವೀರಾಧಿವೀರರ ನಿಯಮವನ್ನು ಕೈಕೊಂಡು, ತಂದೆಯನ್ನು ಕೊಂದ ಘಾತುಕನನ್ನು ಸದೆದು ಶಾಂತನಾದ ಅಶ್ವತ್ಥಾಮನನ್ನು ಹೋಲುತ್ತಿರುವ ನನ್ನನ್ನು ಕಣ್ತುಂಬ ನೋಡು!” ಎಂದನು.

ಈ ಮಾತು ಭರತರೋಹಕನಿಗೆ ಸಹಿಸಲಿಲ್ಲ. ಅವನು ಆ ಮಂತ್ರಿ ಶ್ರೇಷ್ಠನ ಜಾಣ್ಮೆಯನ್ನು ಮೆಚ್ಚಿಕೊಂಡಿದ್ದರೂ ಸೋತು ಸೆರೆಗೊಳಗಾಗಿರುವ ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿಯೂ ಆತ್ಮಪ್ರಶಂಸೆಯ ಮಾತನ್ನಾಡಿದನಲ್ಲಾ ಎಂದು ಅವನಿಗೆ ಆಶ್ಚರ್ಯದೊಡನೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಮುನಿಸೂ ಸಮನಿಸಿತು. ಆದರೂ ಅವನು ತನ್ನ ಆ ಭಾವವನ್ನು ತೋರ್ಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳದೆ, ಸ್ವಲ್ಪ ದೊಡ್ಡತನವನ್ನೇ ಮುಂದಿಟ್ಟುಕೊಂಡು, “ಆಹ! ಇಷ್ಟೊಂದು ಆತ್ಮಪ್ರಶಂಸೆಯೇ? ಮೋಸದಿಂದ ಆನೆಯನ್ನು ಪಯೋಗಿಸಿಕೊಂಡು—” ಎಂದು ಅಣಕಮಾಡಲು ಯತ್ನಿಸಿದನು. ಯೌಗಂಧರಾಯಣನು “ಏನು? ಮೋಸವೆಂದೆಯಾ? ಹಿಂದೆ ನೀನು ಮಲ್ಲಿಕಸಾಲವೃಕ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಹುದುಗಿಸಿಟ್ಟ ಗಜಯಂತ್ರವನ್ನನುಸರಿಸಿಯೇ ನಾನೂ ತಂತ್ರವನ್ನು ಮಾಡಿದೆ. ಇದು ಹೊಸದೇನೂ ಅಲ್ಲವಲ್ಲಾ!” ಎಂದನು. ಇದಕ್ಕೆ ಪ್ರತ್ಯುತ್ತರಕೊಡಲು ಭರತರೋಹಕನಿಗೆ ತೋರಲಿಲ್ಲ. ಮಾತು ಮಾರಿಸಿ ಅವನು “ಅದಿರಲಿ, ಮಹಾಸೇನನ ಮಗಳನ್ನು ಅಗ್ನಿಸಾಕ್ಷಿಕವಾಗಿ ಶಿಷ್ಯೆಯನ್ನಾಗಿ ಪರಿಗ್ರಹಿಸಿದವಳನ್ನು ನಿನ್ನ ಆ ಪ್ರಭು ಹರಣಮಾಡಿದ್ದು ನ್ಯಾಯವೋ?” ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದನು. ಯೌಗಂಧರಾಯಣನು “ಹಾಗೆನ್ನ ಬೇಡ ಭರತರೋಹಕ, ಇದು ನಮ್ಮ ಪ್ರಭುವಿಗೆ ಪಾಣಿಗ್ರಹಣವೇ! ಭರತವಂಶದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿ ವತ್ಸರಾಜ್ಯದ ಅರಸನಾಗಿ ‘ಇವಳಿನ್ನ ಮಡದಿ’ ಎಂದೆಣಿಸದೆ ನಮ್ಮ ಪ್ರಭು ಅವಳಿಗೆ ಉಪದೇಶವನ್ನು ಮಾಡಿದನೆ?” ಎಂದನು.

ಭರತರೋಹಕನು ಬಹಳ ಬುದ್ಧಿಶಾಲಿ. ತನ್ನ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಇದೇ ಉತ್ತರ ಬರುತ್ತದೆಯೆಂದು ಅವನಿಗೆ ಗೊತ್ತಿದ್ದಿತು. ಆ ಮಾತನ್ನೇ ಅವನು ಉಪಯೋಗಿಸಿಕೊಂಡು, “ಈಗಲೂ ನಮ್ಮ ಮಹಾಸೇನನ ವಶ್ವೇಶ್ವರನಿಗೆ ಸತ್ಕಾರವನ್ನೇ ಸಲ್ಲಿಸಿದ್ದಾನಲ್ಲವೆ? ಅದನ್ನೇಕೆ ಲೆಕ್ಕಿಸು

ವುದಿಲ್ಲ?” ಎಂದನು. ಯೌಗಂಧರಾಯಣನು ಭರತರೋಹಕನನ್ನು ಮೀರಿಸಿದ ಮೇಧಾವಿ; ಅವನು ಭಹು ಚಮತ್ಕಾರವಾಗಿ, “ಹಾಗಲ್ಲ ಭರತರೋಹಕ, ನಳಾಗಿರಿಯು ಗಜಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರ ಮಾತನ್ನು ಮಾತ್ರ ಕೇಳುತ್ತದೆ. ಆದುದರಿಂದಲೇ ಸ್ವಶರೀರರಕ್ಷಣೆ, ಕೀರ್ತಿ, ಮಿತ್ರರಿಗೆ ಜೀವದಾನ—ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಏಕಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ ಸಂಪಾದಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ನಿಮ್ಮ ಪ್ರಭು ಮಹಾಸೇನನು ವತ್ಸೇಶ್ವರನನ್ನು ಸೆರೆಯಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆಮಾಡಿದುದು” ಎಂದು ನುಡಿದನು.

“ಹಾಗೋ? ನಳಾಗಿರಿಯನ್ನು ಹಿಡಿಯಲೋಸುಗವೇ ನಿಮ್ಮ ಪ್ರಭುವನ್ನು ಬಿಡುಗಡೆಮಾಡಿದ್ದು ನಿಜವಾದರೆ ಆತನನ್ನು ಮತ್ತೆ ಹಿಡಿದು ಹಾಕಲಿಲ್ಲವೇಕೆ?” ಎಂದು ಕೇಳಿದನು. ಈ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ “ನೋಡಿದವರು ಏನೆಂದುಕೊಂಡಾರು ಎಂಬ ಭಯದಿಂದ” ಎಂದು ಉತ್ತರ ಬಂದಿತು. ಅಲ್ಲಿಗೂ ಭರತರೋಹಕನು ಸುಮ್ಮನಾಗಲಿಲ್ಲ. “ಯೌಗಂಧರಾಯಣ, ರಾಜ್ಯ ವ್ಯವಹಾರಗಳಲ್ಲಿ ನೀನು ಅಪರೋಕ್ಷಜ್ಞಾನಿಯೆಂದು ಜನ ಹೇಳುತ್ತದೆ. ಕಾಳೆಗದಲ್ಲಿ ಸೋತ ಶತ್ರುಗಳ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಶಾಸ್ತ್ರ ಏನು ಹೇಳುತ್ತದೆ?” ಎಂದು ಕೇಳಿದನು. ಯೌಗಂಧರಾಯಣನು ದಿಟ್ಟಿತನದಿಂದ “ವಧೆ” ಎಂದನು. “ವತ್ಸರಾಜನು ವಧಾರ್ಹನಾಗಿರುವಲ್ಲಿ ನಿಮ್ಮ ಪ್ರಭು ಅವನನ್ನು ಸತ್ಕರಿಸಿದ್ದೇಕೆ?” ಎಂದು, ಸುರಸವಾದ ಉತ್ತರವನ್ನು ನೀರಿಕ್ಸಿಸಿ ಭರತರೋಹಕನು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದನು. ಒಡನೆಯೇ ಯೌಗಂಧರಾಯಣನು ಆ ಮಂತ್ರಿ ಬೆಚ್ಚುವಂತೆ, “ಅಯ್ಯಾ ಇದನ್ನು ಕಂಡಲ್ಲವೆ ಪ್ರದ್ಯೋತನನ್ನು ಅಪಹರಿಸದಿದ್ದು!” ಎಂದು ಹೇಳಿದನು. ಅರ್ಥವಾಗದವನಂತೆ ನಟಿಸುತ್ತ ಭರತರೋಹಕನು, “ಏನೇನು? ನಿಮ್ಮ ಪ್ರಭು ಇದೂ ಸಂಭವವೆಂದು ತಿಳಿದಿರುವನೋ!” ಎಂದು ಮೂದಲಿಸಿದನು. “ಸಂದೇಹವೇನು, ಭರತರೋಹಕ? ಕೈಗೆ ಸಿಕ್ಕಿದ್ದ ನಿಮ್ಮ ದೊರೆಯನ್ನು ಆ ಸಾಧು ಸಂರಕ್ಷಿಸಿದನು. ನಳಾಗಿರಿಯನ್ನೇರದೆಯೇ ನಿಮ್ಮ ಕೀರ್ತಿಧ್ವಜವನ್ನು ಕೆಡವಲಾಗುತ್ತಿದ್ದಿತೋ!” ಎಂದು ಯೌಗಂಧರಾಯಣನು ಅದೇ ಧ್ವನಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಉತ್ತರವಿತ್ತನು. ಭರತರೋಹಕನಿಗೆ ಕೋಪ ಮಿತಿಮೀರಿತು. “ಆಗಲಾಗಲಿ, ಮಹಾಸೇನನಿಗೆ ಪ್ರತಿಕೂಲ

ವಾಗಿ ನಡೆದು ಕೌಶಾಂಬಿಗೆ ಓಡಿಹೋದ ನಿಮ್ಮ ದಣಿಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಏನು ಯೋಚಿಸಿಕೊಂಡಿರುವೆ?” ಎಂದು ರೇಗಿ ನುಡಿದನು. ಯೌಗಂಧರಾಯಣನು “ಅಯ್ಯಾ, ಏನು ಹಾಸ್ಯದ ಮಾತನ್ನಾಡಿದೆ? ನಮ್ಮ ಪ್ರಭು ನಿಮ್ಮ ಕಣ್ಣಿಂದೆಯೇ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು ಸ್ವರಾಜ್ಯವನ್ನು ಸೇರಿದನಂತೆ, ಇನ್ನುಳಿದ ವಿಷಯಗಳ ಪ್ರಸ್ತಾವವೇಕೆ? ಹೆಮ್ಮರವನ್ನೇ ಕೆಡವಿಯಾದ ಮೇಲೆ ರೆಂಬೆಗಳನ್ನು ಕತ್ತರಿಸುವುದು ಕಷ್ಟವೇ?” ಎಂದು ಹೇಳಿದನು.

ಭರತರೋಹಕನು ಇಲ್ಲಿಗೆ ನಿರುತ್ತರನಾದನು. ಆ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಕಾಂಚುಕೀಯನು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು ಅವನ ಕಿವಿಯಲ್ಲೇನೋ ಉಸುರಿದನು. “ಪ್ರಕಾಶವಾಗಿ ಹೇಳು” ಎನ್ನಲು, ಕಾಂಚುಕೀಯನು “ಹಲವು ರಾಜಕಾರಣಗಳ ಸಲುವಾಗಿ ನೀನು ಮಾಡಿದ ಕಾರ್ಯಗಳೆಲ್ಲವೂ ನಮಗೆ ಉಪಕಾರವಾಗಿಯೇ ಪರಿಣಮಿಸಿದವು. ಗುಣಕ್ಕೆ ಮತ್ಸರವೇನು? ಭೃಂಗಾರವನ್ನು (ಮೆಚ್ಚಿನ ಒಡವೆಯನ್ನು) ಕೈಕೊಳ್ಳು” ಎಂದು ಪ್ರದ್ಯೋತನ ಸಂದೇಶವನ್ನು ಯೌಗಂಧರಾಯಣನಿಗೆ ತಿಳಿಸಿದನು. ಅದನ್ನು ಕೇಳಿದೊಡನೆಯೇ ಯೌಗಂಧರಾಯಣನಿಗೆ ಒಂದು ಬಗೆಯ ಕಿಂಕೃತಿ ಯುಂಟಾಯಿತು. ತನ್ನ ಕಾರ್ಯಸಾಧನೆಗಾಗಿ ಉಜ್ಜಯಿನಿಯಲ್ಲಿ ಬೆಂಕಿ ಹೊತ್ತಿಸಿ ಉರಿಸಿದ್ದ ಮನೆಗಳನ್ನೂ ಆರರಲಿಲ್ಲ. ಉದ್ದೇಗಗೊಂಡಿದ್ದ ಪ್ರಜೆಗಳ ಮತ್ತು ಮಂತ್ರಿಗಳ ಮನಸ್ಸು ಶಾಂತವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಇದರ ಮೇಲಾಗಿ, ತಾನು ದಂಡನೆಗೆ ತಕ್ಕವನು. ಅಂಥ ತನಗೆ ಪ್ರದ್ಯೋತನು ಪೂಜೆಯನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತಿರುವನು. ಅಪರಾಧಿಗೆ ಸತ್ಕಾರವೆಂಬುದು ಮರಣ ದಂಡನೆಯೇ!” ಎಂದು ಅವನ ಮನಸ್ಸು ತಲ್ಲಣಿಸಿಹೋಯಿತು.

ಆ ಸಮಯಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಅರಮನೆಯ ಕಡೆಯಿಂದ ಕೋಲಾಹಲ ಕೇಳಬಂದಿತು. ಭರತರೋಹಕನು “ಅದೇನು ತಿಳಿದುಬಾ”ರೆಂದು ಕಾಂಚುಕೀಯನನ್ನೆ ಟ್ಟಿದನು.

ವಾಸವದತ್ತಿಯ ಅಪಹರಣದ ಅವಮಾನವನ್ನು ಸಹಿಸಲಾರದೆ ಮಹಾಸೇನನ ಮಡದಿಯಾದ ಅಂಗಾರವತಿ ದುಃಖಾತಿರೇಕದಿಂದ ಉಪ್ಪರಿಗೆಯಿಂದ ಬಿದ್ದು ಅಸುದೊರೆಯುವುದರಲ್ಲಿರಲು ಮಹಾಸೇನನು ಅವಳನ್ನು ತಡೆದು, “ನಿನ್ನ ಮಗಳ ಮದುವೆ ಕ್ಷಾತ್ರಧರ್ಮಕ್ಕೆ ವ್ಯತಿರಿಕ್ತ

ವಾಗಿ ಏನೂ ನಡೆದಿಲ್ಲ. ಈ ವರನು ಎಲ್ಲ ಬಗೆಯಲ್ಲಿಯೂ ನಮಗೆ ಸಮ್ಮತನೇ. ಸಂತೋಷಪಡಬೇಕಾದ ಸುಸಮಯದಲ್ಲಿ ಸಂತಾಪಗೊಳ್ಳುವ ಯೇಕೆ?" ಎಂದು ಸಮಾಧಾನಗೊಳಿಸಿದನು. "ಕೈಯಾರ ಕನ್ಯಾದಾನ ಮಾಡಿ ನೋಡುವ ಭಾಗ್ಯವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ವಾಸವದತ್ತಾ-ವಶ್ಯೇಶ್ವರರ ಚಿತ್ರಗಳಿಗಾದರೂ ಕಲ್ಯಾಣಮಹೋತ್ಸವವನ್ನು ನೆರವೇರಿಸು" ಎಂದು ಪ್ರೇರಿಸಿದನು. ಅಂತೆಯೇ ಅರಮನೆಯಲ್ಲಿ ಹೆಂಗಳೆಯರೆಲ್ಲ ಸೇರಿ ಸಂತೋಷಾಧಿಕ್ಯದ ಕಂಬನಿಯನ್ನು ಸುರಿಸುತ್ತ ಆ ಕಲ್ಯಾಣ ಮಹೋತ್ಸವವನ್ನು ಸಂಭ್ರಮದಿಂದ ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದರು.

ಕಾಂಚುಕೇಯನು ಅರಮನೆಗೆ ಹೋಗಿ ಈ ಎಲ್ಲ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನೂ ಅರಿತು ಬಂದು ಭರತರೋಹಕನಿಗೆ ಅರಿಕೆಮಾಡಿದನು. ಅದನ್ನು ಕೇಳುತ್ತಿದ್ದ ಯೌಗಂಧರಾಯಣನಿಗೆ ಅಪರಿಮಿತವಾದ ಆನಂದವಾಯಿತು. ಮಹಾಸೇನನ ಔದಾರ್ಯ ಅವನನ್ನು ತಣಿಸಿತು. "ಹೀಗೋ? ಮಹಾಸೇನ ಪ್ರದ್ಯೋತನು ವಾಸವದತ್ತಾಪಹರಣವನ್ನು ನಂಟಸ್ತಿಕೆಯನ್ನಾಗಿ ಭಾವಿಸುವನೆ? ಹಾಗಾದರೆ ಭೃಂಗಾರವನ್ನು ಕೊಡಿರಿ" ಎಂದು ಆ ಬಹುಮತಿಯನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದನು.

ಭವಂತ್ಪರಜಸೋ ಗಾವಃ ಪರಚಕ್ರಂ ಪ್ರಶಾಮ್ಯತು ।

ಇಮಾಮುಪಿ ಮಹೀಂ ಕೃತ್ಸಾಂ ರಾಜಸಿಂಹಃ ಪ್ರಶಾಸ್ತು ನಃ ॥

ಸ್ವಸ್ವವಾಸವದತ್ತ

ವಾಸವದತ್ತೆಯೊಡನೆ ವತ್ಸೇತ್ವರನು ಕೌಶಾಂಬಿಗೆ ಬಂದ ತರುವಾಯ ಕೆಲಕಾಲ ಸಂತೋಷದಿಂದ ರಾಜ್ಯವಾಳುತ್ತಿದ್ದನು. ಯೌಗಂಧರಾಯಣನೇ ಮೊದಲಾದ ರಾಜನೀತಿ ನಿಪುಣರು ಬಹು ಜಾಗರೂಕತೆಯಿಂದ ಆಡಳಿತ ಸೂತ್ರಗಳನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಇದರಿಂದ ಅವನಿಗೆ ಬೇಕಾದಷ್ಟು ಬಿಡುವು ದೊರೆತು ವಾಸವದತ್ತಾ ಸಾಹಚರ್ಯವೇ ಪ್ರಮೋದ ಹೇತುವೆನಿಸಿ, ಆ ಸುಂದರಿಯೊಡನೆಯೇ ಅವನು ಏಕಾಂತ ದಲ್ಲಿದ್ದು ಬಿಟ್ಟನು. ಆದರೆ ಈ ಆನಂದ ಬಹಳಕಾಲವಿರಲಿಲ್ಲ. ಭಾಗ್ಯಸಂಕ್ತಿ ಹೊರಳಿತು.

ವತ್ಸರಾಜ್ಯದ ಸಮಾಪದಲ್ಲಿಯೇ ಆರುಣಿಯ ರಾಜ್ಯ. ಆರುಣಿ ಮೊದಲಿನಿಂದಲೂ ಉದಯನನ ಮೇಲೆ ಹಗೆಕಟ್ಟಿ ನಿಂತಿದ್ದನು. ಉದಯನನು ರಾಜಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ವಿಮುಖನಾಗಿ ಕೇವಲ ಅಂತಃಪುರ ಲೋಲನಾಗಿರುವನೆಂಬ ಸಂಗತಿ ಅವನ ಕಿವಿಮುಟ್ಟಿತು. ಯಾವೊಂದು ಪ್ರಯತ್ನವೂ ವತ್ಸರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ತಿಳಿಯದಂತೆ ಏರ್ಪಡಿಸಿಕೊಂಡು ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಂತೆಯೇ ಬಲವಾದ ಸೇನೆಯೊಡನೆ ನುಗ್ಗಿ ಬಂದು ವತ್ಸರಾಜ್ಯದ ಬಹುಭಾಗವನ್ನು ಆಕ್ರಮಿಸಿದನು. ಈ ವಿಷಮಾಸನ್ನಿವೇಶದಲ್ಲಿ ಯೌಗಂಧರಾಯಣಾದಿಗಳು ಏನೂ ಮಾಡಲಾರದೆ ಹೋದರು. ಉದಯನನು ರಾಜಧಾನಿಯನ್ನು ತೊರೆದು ಪರಿವಾರದೊಡನೆ ಲಾವಾಣಕವೆಂಬೆಡೆಯಲ್ಲಿ ನೆಲಸಬೇಕಾಯಿತು. ಇಷ್ಟಾದರೂ ಅವನು ಶತ್ರುವಾದ ಆರುಣಿಯನ್ನು ಆಡಗಿಸಲು ಇನಿತಾದರೂ ಪ್ರಯತ್ನಮಾಡಲಿಲ್ಲ. ವಾಸವದತ್ತೆಯ ಪ್ರಣಯಮೊಂದೇ ಸಕಲ ಸೌಭಾಗ್ಯವೆಂದು ಭಾವಿಸಿ ಅವನು ಆಗ್ನ ರಾಜಕಾರ್ಯವಿಮುಖನಾಗಿಯೇ ಕಾಲಕಳೆಯತೊಡಗಿದನು.

ಈ ಬಗೆಯ ಪ್ರಭುವಿನ ಕರ್ತವ್ಯಪರಾಙ್ಮುಖತೆಯನ್ನು ಕಂಡು ಯೌಗಂಧರಾಯಣನಿಗೆ ಬಹಳ ಚಿಂತೆಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡಿತು. ತನ್ನಂಥ ಅಸಮಸಾಹಸಿಯಿದ್ದೂ ತನ್ನೊಡೆಯನ ಯಶಸ್ಸು ಆ ರೀತಿ ಕಂದಿದುದು ಅವನಿಗೆ ಜೀವನದಲ್ಲಿಯೇ ಒಂದು ಬಗೆಯ ಬೇಸರವನ್ನು ತಂದಿತು.

ಹಗಲಿರುಳೂ ಪರಿಶ್ರಮಿಸಿ ಹಿಂದೊಮ್ಮೆ ಒಡೆಯನಿಗೆ ಗಳಿಸಿಕೊಟ್ಟ ಪದವಿ ಪ್ರತಿಷ್ಠೆಗಳನ್ನು ಮತ್ತೆ ದೊರಕಿಸಿ ರೂಢಮೂಲವಾಗಿಸುವುದರಲ್ಲಿಯೇ ಆ ತಪಸ್ವಿ ಅದೊಂದು ತೀವ್ರವಾದ ವ್ರತವನ್ನು ಧರಿಸಿದನು.

ವತ್ಸರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಪೂರ್ವದಿಶೆಯಲ್ಲಿ ಮಗಧರಾಜ್ಯವಿದ್ದಿತು. ರಾಜಗೃಹ ಮಗಧರಾಜ್ಯದ ರಾಜಧಾನಿ. ದರ್ಶಕನೆಂಬುವನು ಅಲ್ಲಿಯ ದೊರೆ. ಇವನಿಗೆ ಪದ್ಮಾವತಿಯೆಂಬ ಸಹೋದರಿಯಿದ್ದಳು. ಇವಳು ಅಸದೃಶ ರೂಪವತಿ. ಸಿದ್ಧಪುರುಷರು ಇವಳು ಉದಯನನ ಮಡದಿಯಾಗುವ ಕೆಂದು ಮುನ್ನುಡಿದಿದ್ದರು. ಸಿದ್ಧಪುರುಷರ ಭವಿಷ್ಯವೆಂದರೆ ಯೌಗಂಧರಾಯಣನಿಗೆ ತುಂಬನಂಬಿಕೆ. ಈ ಕಾರಣದಿಂದ ಅವನು ಪದ್ಮಾವತಿಯನ್ನು ಉದಯನನಿಗೆ ತಂದುಕೊಂಡರೆ ಪ್ರಬಲನಾದ ದರ್ಶಕನ ನೆರವು ದೊರೆತು ಆ ಮೂಲಕ ಆರುಣಿಯನ್ನು ಸುಲಭವಾಗಿ ಸೋಲಿಸಬಹುದೆಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದನು.

ಆದರೆ ವಾಸವದತ್ತಾದೇವಿ ಜೀವಂತಳಾಗಿರುವಾಗ ಉದಯನನು ಪದ್ಮಾವತೀ ಪರಿಣಯಕ್ಕೆ ಎಂದಿಗೂ ಸಮ್ಮತಿಸಲಾರನೆಂದು ಅವನು ಯೋಚಿಸಿದನು. ಉದಯನನಿಗೆ ವಾಸವದತ್ತೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಅಸಾಧಾರಣ ಪ್ರೇಮವನ್ನು ಕಂಡು ಯಾರು ತಾನೆ ಮದುವೆಯ ಮಾತನ್ನೆತ್ತುವ ಧೈರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಿಯಾರು? ಯೌಗಂಧರಾಯಣನಿಗೂ ಇದೊಂದು ಸಮಸ್ಯೆಯಾಗಿಯೇ ಪರಿಣಮಿಸಿತಾದರೂ ರಾಜನ ಶ್ರೇಯಸ್ಸಿಗಾಗಿ ತಾನು ಮುಂದುವರಿಯುವುದರಲ್ಲಿ ದೋಷವಿಲ್ಲವೆಂದೇ ಎಣಿಸಿದನು. ಆ ಶ್ರೇಯಃ ಸಾಧನೆಗೆ ಎಂಥ ಅಸಾಧ್ಯಕಾರ್ಯವನ್ನಾದರೂ ಕೈಕೊಳ್ಳಲು ಹಿಂಜರಿಯದಷ್ಟು ಮಟ್ಟಿಗೆ ತನ್ನ ಹೃದಯವನ್ನು ಸ್ಥಿರಗೊಳಿಸಿಕೊಂಡು ಆ ಸ್ವಾಮಿ ಭಕ್ತನು ಬಹು ವಿಚಿತ್ರವಾದ ಉಪಾಯವನ್ನೆ ನೆಮ್ಮಿದನು. ಮಹಾರಾಣಿ ವಾಸವದತ್ತೆ, ಸೈನ್ಯಾಧಿಪತಿ ರುಮಣ್ವಂತ ಇವರಿಬ್ಬರಲ್ಲಿಯೂ ಏಕಾಂತವಾಗಿ ತನ್ನ ಆಲೋಚನೆಯನ್ನು ಉಚಿತವರಿತು ವಿಮರ್ಶಮಾಡಿ ಅವರಿಬ್ಬರೂ ಸಮ್ಮತಿಸಲು ಅದನ್ನು ಕಾರ್ಯಮುಖಕ್ಕೆ ತಂದನು.

ಒಂದು ದಿನ ವತ್ಸೇಶ್ವರನು ಬೇಟೆಗೆ ಹೋಗಿದ್ದ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಅವನ ಬೀಡಾರಕ್ಕೆ ಬೆಂಕಿ ಹೊತ್ತಿಸಿ, ವಾಸವದತ್ತೆಯೂ ಅವಳನ್ನುಳುಹ

ಹೋಗಿ ಯೌಗಂಧರಾಯಣನೂ ಅದರಲ್ಲಿ ಸುಟ್ಟುಹೋದರೆಂದು ಸುಳ್ಳು ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ಹರಡಿದನು. ಉದಯನನು ಬೇಟೆಯಿಂದ ಹಿಂತಿರುಗಿ ನೋಡಿದಾಗ ಪಾಕೆಯವೆಲ್ಲಾ ಸುಟ್ಟು ಬೂದಿಯಾಗಿದ್ದಿತು. ಜನರಾರೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿಯೇ ಈ ಸುಳ್ಳು ಸುದ್ದಿ ಅವನ ಕಿವಿ ಮುಟ್ಟಿತು. ನಿಜವೆಂದೇ ನೆಚ್ಚಿ ಅವನು ಸಹಿಸಲಾಗದಷ್ಟು ದುಃಖಕ್ಕೀಡಾಗಿ ಪರಿತಪಿಸಿದನು. ಇನ್ನೂ ಸ್ವಲ್ಪ ಸ್ವಲ್ಪ ಉರಿಯುತ್ತಲೇ ಇದ್ದ ಅಲ್ಲಿಯ ಬೆಂಕಿ ಯಲ್ಲಿಯೇ ತಾನೂ ಬಿದ್ದು ಅಸುದೊರೆಯಬೇಕೆಂದು ಸಂಕಲ್ಪಿಸಿದನು. ಆದರೆ ರುಮಣ್ವಂತನು ಬಹು ಕಷ್ಟಪಟ್ಟು ಅವನನ್ನು ತಡೆದು ಬಗೆಬಗೆಯಾಗಿ ಸಮಾಧಾನಮಾಡಲು ಯತ್ನಿಸಿದನು. ಎಷ್ಟೇ ಸಮಾಧಾನ ಮಾಡಿದರೂ ಅವನ ದುಃಖ ಕಡಮೆಯಾಗಲಿಲ್ಲ. ವಾಸವದತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಅವನಿಗಿದ್ದ ಪ್ರೇಮ ಅಷ್ಟು ಗಾಢವಾಗಿದ್ದಿತು. ಅವನು ಅವಳೊಡನಿದ್ದ ದಿನಗಳ ಸುಖಸಂತೋಷಗಳನ್ನೇ ನೆನೆನೆನೆದು ದೀರ್ಘ ದೀರ್ಘವಾಗಿ ನಿಟ್ಟುಸಿರಿಟ್ಟು ಅಡಿಗಡಿಗೂ ಮೂರ್ಛೆ ಹೊಂದುತ್ತಿದ್ದನು. ರುಮಣ್ವಂತನು ಬಹು ಕಷ್ಟಪಟ್ಟು ಅವನನ್ನು ಹೇಗೆ ಹೇಗೆಯೋ ಸಮಾಧಾನಪಡಿಸಿದನು; ಸ್ವಲ್ಪ ಸಮಸ್ಥಿತಿಗೆ ಬಂದಬಳಿಕ ವಾಸವದತ್ತಿಯ ನೆನಪು ಸುಳಿಯದಿರಲೆಂದು ಆ ಸ್ಥಳದಿಂದ ಅವನನ್ನು ಬೇರೊಂದೆಡೆಗೆ ಕರೆದೊಯ್ದನು.

ಇತ್ತ ಯೌಗಂಧರಾಯಣನು ಅಳಿದುಳಿದಿದ್ದ ವತ್ಸರಾಜ್ಯದ ರಕ್ಷಣೆ ಅದಕ್ಕೂ ಮೇಲಾಗಿ ಪ್ರಭುವಿನ ರಕ್ಷಣೆ ಈ ಎರಡು ಮಹತ್ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನೂ ರುಮಣ್ವಂತನಿಗೆ ವಹಿಸಿದ್ದುದರಿಂದ ತಾನು ಕೈಕೊಂಡ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಧೈರ್ಯವಾಗಿ ಮುನ್ನುಗ್ಗಿದನು. ಉಜ್ಜಯಿನಿಯಿಂದ ಹೊರಟ ಯಾತ್ರಿಕನ ವೇಷವನ್ನು ಧರಿಸಿ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ವಾಸವದತ್ತಿಯನ್ನು ಕರೆದು ಕೊಂಡು ಮಗಧರಾಜ್ಯಾಭಿಮುಖವಾಗಿ ಪ್ರಯಾಣಮಾಡಿದನು. ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಕೇಳದವರಿಗೆಲ್ಲಾ ಅವನು ಆಕೆ ತನ್ನ ತಂಗಿಯೆಂದೂ ಪತಿಯು ಎಲ್ಲಿಯೋ ದೇಶಾಂತರ ಗತನಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಆಕೆಯ ಸಂರಕ್ಷಣೆ ತನ್ನದೆಂದೂ ಹೇಳತೊಡಗಿದನು. ಯಾರಿಗೂ ಇವರ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಸಂಶಯ ತೋರಲಿಲ್ಲ.

ಸ್ವಪ್ನವಾಸವದತ್ತ

೩೧

ಮಗಧರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಹೋಗುವ ದಾರಿ ಬಹುತೊಡಕಿನದು. ಬೆಟ್ಟ ಗುಡ್ಡಗಳ ಕಗ್ಗಾಡಿನಲ್ಲಿ ನಡೆಯಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಎಂದೂ ಒರಟು ನೆಲದ ಮೇಲೆ ನಡೆದರಿಯದ ಮಹಾರಾಣಿ ವಾಸವದತ್ತಿ ಪತಿಯ ಶ್ರೇಯಸ್ಸನ್ನೇ ಮುಂದಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಆಯಾಸಪಟ್ಟು ಪಡದವಳಂತೆ ಉತ್ಸಾಹವನ್ನು ಮೈಗೂಡಿಸಿಕೊಂಡು ಮುನ್ನಡೆದಳು. ಆವರೆಗೂ ಅಮಿತ ಭೋಗಭಾಗ್ಯಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಮುಳುಗಿ, ಕಷ್ಟದ ಸೋಕನ್ನಾ ಅರಿಯದ ಆ ರಾಜಪುತ್ರಿ ಆ ರೀತಿ ಯಾವಳೋ ಒಬ್ಬಳಂತೆ ಶ್ರಮಿಸುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಯಾಗಂಧರಾಯಣನು ಕಣ್ಣಾರ ಕಂಡು ಮನಸಾರ ಮರುಗಿದರೂ, ತನ್ನ ಪ್ರಭುವಿ ಗಾಗಿಯೂ ರಾಜ್ಯದ ಯಶಸ್ಸಿಗಾಗಿಯೂ ಎಂಥ ಕಷ್ಟಪರಂಪರೆಗಳ ನ್ನಾದರೂ ಸಹಿಸಲೇಬೇಕೆಂದು ಕರಗಿದ್ದ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಮೊರಟುಮಾಡಿಕೊಂಡು ಆಕೆಯನ್ನು ಹಲವು ಬಗೆಗಳಿಂದ ಸಮಾಧಾನಗೊಳಿಸುತ್ತ ನಡೆದನು.

ಬಹುದೂರ ನಡೆದ ಮೇಲೆ ಆ ಕಗ್ಗಾಡು ಕಳೆದು ಅವರಿಬ್ಬರೂ ರಾಜಗೃಹದ ಹೊರಗಣ ಸುಂದರ ವನಪ್ರದೇಶವನ್ನು ಸೇರಿದರು. ಅಲ್ಲಿಯೇ ಪಾವನವಾದ ಒಂದು ಆಶ್ರಮ. ಹಲವು ಮಂದಿ ತಾಪಸಿಯರೂ ನಿಯತ ವ್ರತಿಗಳಾದ ತಪಸ್ವಿಗಳೂ ಅಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಮಹಾರಾಜನಾದ ದರ್ಶಕನ ತಾಯಿ ಪತಿವಿಯೋಗವಾದ ತರುವಾಯ ವಿರಕ್ತಿಯಾಗಿ ತಪೋವ್ರತವನ್ನು ಕೈಕೊಂಡು ಅಲ್ಲಿಯೇ ಕಾಲಕಳೆಯುತ್ತಿದ್ದಳು. ಯಾಗಂಧರಾಯಣ ವಾಸವದತ್ತಿಯರು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಂದು ದರ್ಶಕ ಸಹೋದರಿ ಪದ್ಮಾವತಿ ತಾಯಿಯನ್ನು ಕಂಡು ವಂದಿಸಿ ಹರಕೆಯನ್ನು ಕೈಕೊಳ್ಳಲೋಸುಗ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬರುವವಳಾಗಿದ್ದಳು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಅರಮನೆಯ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದರಾಗಿ ಜನಸಂದಣಿ ಹೆಚ್ಚಾಗಿತ್ತು. ಕಟ್ಟಿಗೆಯವರು ಆ ಸಂದಣಿಯನ್ನು ಚಿದರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. “ದೂರ ಸರಿಯಿರಿ ದೂರ ಸರಿಯಿರಿ” ಎಂಬ ಕೂಗು ಆಗಿಂದಾಗ್ಗೆ ಕೇಳಿಸುತ್ತಿದ್ದಿತು. ಯಾಗಂಧರಾಯಣನಿಗೆ ಈ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ಆಶ್ಚರ್ಯ ಖೇದಗಳು ಏಕ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ ಸಮನಿಸಿದುವು. “ಪ್ರಶಾಂತವಾದ ತಪೋವನ; ಇಲ್ಲಿ ರುವವರೆಲ್ಲರೂ ತಾಪಸರು; ವಲ್ಕುಲಗಳನ್ನುಟ್ಟು ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ದೊರಕುವ

ಕಂದಮೂಲ ಫಲಗಳಿಂದಲೇ ತೃಪ್ತರಾದವರು; ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಪೂಜ್ಯರು, ಹೆದರಿಕೆಯೇನೆಂಬುದನ್ನೇ ಅರಿಯದವರು. ಇಂಥವರನ್ನು ಇಲ್ಲಿಂದ ಹೊರ ದೂಡುತ್ತಿರುವನಲ್ಲ; ಇವನಾರೋ ಚಂಚಲಭಾಗ್ಯದಿಂದ ಬೀಗಿ ತನ್ನ ಆಜ್ಞೆಯಿಂದ ಈ ತಪೋವನವನ್ನು ಗ್ರಾಮೀಕರಿಸುತ್ತಿದ್ದಾನೆ” ಎಂದು ಕೊಂಡನು. ಸುಸಂಸ್ಕೃತಿಯಾದ ವಾಸವದತ್ತಿಯಂತೂ ಅಸಹ್ಯವಾದ ಆ ಚರ್ಯೆಯನ್ನು ಕಂಡು ಬೇಸರಗೊಂಡಳು. ಅವಳು ಅವರೆಗೂ ಅಂಥ ಅಪಮಾನಕ್ಕೆ ಸಿಕ್ಕಿರಲಿಲ್ಲ. ಸ್ವರಾಜ್ಯವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಬಂದು ಅಪರಿಚಿತ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಹೊರದೂಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ದುರ್ದೈವ ತನಗೆ ಒದಗಿಸಿತೆಂಬ ಖೇದ ಅವಳಿಗೆ ಕಂಬನಿ ತಂದಿತು. ಯೌಗಂಧರಾಯಣನು “ಆರ್ಯ, ಪೂಜ್ಯಳಾದ ನೀನೂ ಅಮಿತ ಭೋಗಭಾಗ್ಯಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿ ಸದ್ಯಕ್ಕೆ ತೊರೆದಿರುವೆ. ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಅಷ್ಟೇನೂ ಚಿಂತಿಸಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ. ಜಗತ್ತಿನ ಭಾಗ್ಯಪಂಕ್ತಿ ಚಕ್ರಾರ ಪಂಕ್ತಿಯಂತೆ! ಕಾಲಕ್ರಮವಾಗಿ ಅದು ಪರಿವರ್ತನೆಯಾಗಲೇಬೇಕು. ಭರ್ತನ ವಿಜಯದೊಡನೆ ಇದೇ ಭೋಗ ಭಾಗ್ಯಗಳನ್ನೇ ನೀನು ಮತ್ತೆ ಪಡೆಯುವೆ” ಎಂದು ಸಂತವಿಟ್ಟನು. ಇನ್ನೂ ಅಪಮಾನ ಶಂಕೆಯಿಂದ ಕುಗ್ಗಿದ್ದ ಆಕೆಯನ್ನು “ಅಮ್ಮಾ, ದೇವತೆಗಳೂ ವೇಷಾಂತರದಿಂದಿರುವಾಗ ಅಪಮಾನಗೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಇನ್ನು ನಮ್ಮ ಪಾಡೇನು? ಸಮಾಧಾನಗೊಳ್ಳು” ಎಂದು ಬೋಧಿಸಿದನು. ಅಲ್ಲಿಗೆ ಅವಳ ಮನಸ್ಸು ಸ್ವಲ್ಪ ನೆಮ್ಮದಿಯಾಯಿತು.

ಹೀಗೆ ಯೌಗಂಧರಾಯಣನೂ ವಾಸವದತ್ತಿಯೂ ಮಾತನಾಡಿ ಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವಂತೆಯೇ ಪದ್ಮಾವತಿ ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಬಂದು ರಾಜಮಾತೆಯ ದರ್ಶನವನ್ನೂ ಆಕೆಯ ಹರಕೆಯನ್ನೂ ಕೈಕೊಂಡಾದ ಮೇಲೆ ತಾನು ತಪೋವನಕ್ಕೆ ಚಿತ್ರಿಸಿದ ಗುರುತಾಗಿ ಆಶ್ರಮವಾಸಿಗಳಿಗೆ ಅವರು ಬಯಸಿದ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಬಹುಮತಿ ಕೊಡುವುದಾಗಿ ಕಾಂಚುಕೀಯ ನಿಂದ ಉದ್ಘೋಷಮಾಡಿಸಿದಳು. ಕಾಂಚುಕೀಯನು “ಅಯ್ಯಾ! ಆಶ್ರಮವಾಸಿಗಳಾದ ನೀವೆಲ್ಲರೂ ಕೇಳಬೇಕು. ಮಹಾರಾಜ ದರ್ಶಕನ ಸಹೋದರಿಯಾದ ಈ ಪದ್ಮಾವತಿದೇವಿ ನಿಮಗೆ ಆಕೆಯಲ್ಲಿರುವ ಬಹು ಮಾನವನ್ನು ಬಹುಮತಿಸಬಯಸಿದ್ದಾಳೆ. ಯಾರಿಗೆ ಏನುಬೇಕಾದರೂ

ಸ್ವಪ್ನವಾಸವದತ್ತ

೩೩

ಅದನ್ನು ಸಂಭಾವಿಸುವಳು. ಅದುದರಿಂದ ತೀರ್ಥೋದಕ ಕಲಶಗಳು ನಾರುಡೆ, ಗುರುದಕ್ಷಿಣೆ ಏನುಬೇಕಾದರೂ ನೀವು ಧಾರಾಳವಾಗಿ ಕೇಳಬಹುದು. ನೀವೆಲ್ಲರೂ ನಿಮ್ಮ ಅಪೇಕ್ಷೆಯನ್ನು ತಿಳಿಸಿ ಆಕೆಯನ್ನನು ಗ್ರಹಿಸಬೇಕೆಂದು ಬಯಸುತ್ತಾಳೆ” ಎಂದನು.

ಈವರೆಗೆ ಪದ್ಮಾವತಿಯನ್ನು ದೂರದಿಂದಲೇ ನೋಡಿ ಅವಳ ರೂಪ ಮಾಧುರ್ಯಕ್ಕೆ ಮೆಚ್ಚಿ, ತಾಪಸಿಯೊಡನೆ ಅವಳು ವಿನಯಪೂರ್ವಕ ವಾಗಿ ನಡೆದುಕೊಂಡ ರೀತಿಯನ್ನೂ, ಆಡಿದ ಮಾತುಗಳನ್ನೂ ಮನದಂದು ತನ್ನ ತಂದೆ ಪ್ರದ್ಯೋತನು ಅವಳನ್ನು ತನ್ನ ಮಗನಿಗೆ ತಂದುಕೊಳ್ಳಲು ಮಾತು ನಡೆಸುತ್ತಿರುವನೆಂಬ ಸುದ್ದಿಯನ್ನೂ ಅಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಸಂಭಾಷಣದಿಂದಲೇ ತಿಳಿದಬಳಿಕ ವಾಸವದತ್ತಾದೇವಿ ಅವಳಲ್ಲಿ ಅದೊಂದು ಬಗೆಯ ವಿಶ್ವಾಸವನ್ನೂ ಅದಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಭಗಿನೀಸ್ನೇಹ ವನ್ನೂ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೇ ತಾಳಿದಳು. ಯೌಗಂಧರಾಯಣನಿಗೂ ಆ ರಾಜ ಪುತ್ರಿಯ ರೂಪ ವಿನಯ ಧರ್ಮಶ್ರದ್ಧೆಗಳು ಒಪ್ಪಿದುವು. ಅವಳು ಕಾಂಚ ಕೀಯನ ಮೂಲಕ ಉದ್ಯೋಷಣೆಮಾಡಿಸಿದುದು ಅವನ ಕಾರ್ಯಸಾಧನೆಗೆ ನೆರವಾಯಿತು. ಒಡನೆಯೇ ಅವನು ಕಾಂಚುಕೀಯನ ಬಳಿಗೈದಿ ವಾಸ ವದತ್ತಿಯನ್ನು ತೋರಿ, ಆಕೆ ತನ್ನ ತಂಗಿಯೆಂದೂ ಪ್ರೋಷಿತಭರ್ತೃಕೆ ಯಾದ ಆಕೆಯನ್ನು ರಾಜಪುತ್ರಿ ಕೆಲಕಾಲ ಪರಿಪಾಲಿಸಬೇಕೆಂದೂ ತನ್ನ ಬಯಕೆಯನ್ನು ತಿಳಿಸಿದನು. “ನನಗೆ ಹಣ ಭೋಗ ಬಟ್ಟೆಗಳಿಂದ ಏನೂ ಆಗಬೇಕಾದುದಿಲ್ಲ. ಜೀವಿಕೆಗಾಗಿ ನಾನು ಕಾವಿಯನ್ನು ತೊಟ್ಟೆಲ್ಲ. ರಾಜಪುತ್ರಿ ಸ್ಥಿರಚಿತ್ತಿ; ಧರ್ಮಜ್ಞ. ನನ್ನ ತಂಗಿಯ ಚಾರಿತ್ರವನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಲು ಶಕ್ತಳು. ಅಷ್ಟಾದರೆ ನನ್ನ ಅಭೀಷ್ಟ ನೆರವೇರಿದಂತೆಯೇ” ಎಂದು ಹೇಳಿದನು.

ಈ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯನ್ನು ಕೇಳಿ ಪದ್ಮಾವತಿ ತಾನು ತಪೋವನಕ್ಕೆ ಬಂದುದು ಭಾಗ್ಯವಶದಿಂದ ಸಫಲವಾಯಿತೆಂದು ಸಂತೋಷಪಟ್ಟಳು. ತಾಪಸಿಯಾದರೋ “ಈ ತಪೋವನದಲ್ಲಿರುವವರೆಲ್ಲರೂ ತೃಪ್ತರಾದವರು. ಇವನಾರೋ ಆಗಂತುಕನಾಗಿರಬೇಕು” ಎಂದುಕೊಂಡಳು. ಯೌಗಂಧ ರಾಯಣನು ತನ್ನನ್ನು ಆ ರೀತಿ ಇನ್ನೊಬ್ಬರ ರಕ್ಷಣೆಗೆ ಒಪ್ಪಿಸುವನೆಂದು ವಾಸವದತ್ತಿ ಆವರೆಗೂ ಬಗೆದಿರಲಿಲ್ಲ. ಅವಳಿಗಂತೂ ಪರಮಾಶ್ಚರ್ಯವೇ

ಆಯಿತು. “ಆರ್ಯಯೌಗಂಧರಾಯಣನು ನನ್ನನ್ನು ಈಕೆಯಲ್ಲಿ ನ್ಯಾಸವಾಗಿಡಲು ಬಯಸಿದ್ದಾನೆ. ಇರಲಿ, ಈತನು ಯೋಚಿಸದೆ ಯಾವ ಕಾರ್ಯವನ್ನೂ ಮಾಡುವನಲ್ಲ” ಎಂದು ತನ್ನಲ್ಲಿಯೇ ಸಮಾಧಾನ ತಂದುಕೊಂಡಳು. ಬಳಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಕಾಂಚುಕೀಯನು ಪದ್ಮಾವತಿಯನ್ನು ಸಮೀಪಿಸಿ, “ಪೂಜ್ಯಳೇ, ಈತನ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ ಬಹಳ ದೊಡ್ಡದು. ಅದನ್ನು ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಹೇಗೆ? ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಹಣ ಪ್ರಾಣ ತಪಸ್ಸುಗಳನ್ನು ದಾನಮಾಡುವುದು ಬಹು ಸುಲಭ. ನ್ಯಾಸಸಂರಕ್ಷಣೆಯೆಂಬುದು ಬಹಳ ಕಷ್ಟ” ಎಂದು ಅರಿಕೆಮಾಡಿದನು. ಆದರೆ ಪದ್ಮಾವತಿ ಸತ್ಯವತಿ. “ಆಯ್ಯಾ, ಮೊದಲು ಯಾರು ಏನು ಕೇಳಿದರೂ ಕೊಡುವೆವೆಂದು ಸಾರಿ ಹೇಳಿ ಈಗ ಯೋಚಿಸುವುದು ಒಳ್ಳೆತಲ್ಲ. ಅವನು ಹೇಳಿದಂತೆ ನಡೆಸು” ಎಂದಳು. ಕಾಂಚುಕೀಯನು ಈ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ಬೆರಗಾಗಿಹೋದನು. “ಅಮ್ಮಾ! ನಿನಗೆ ಅನುರೂಪವಾದ ಮಾತನ್ನೇ ಆಡಿದೆ” ಎಂದು ಅವಳನ್ನು ಅಭಿನಂದಿಸಿದನು. ಆಶ್ರಮದಲ್ಲಿದ್ದ ಹಿರಿಯರು ಅವಳನ್ನು ಚಿರಂಜೀವಿನಿಯಾಗೆಂದು ಹರಸಿದರು. ಪದ್ಮಾವತಿಯು ವಾಸವದತ್ತಿಯ ಸಂರಕ್ಷಣೆಯ ಭಾರವನ್ನು ವಹಿಸಿಕೊಂಡಳು. ಅವಳು ಆಕೆಯ ರೂಪ ಲಾವಣ್ಯಗಳನ್ನು ಕಂಡು, ಈಕೆ ಸತ್ಕುಲಪ್ರಸೂತೆಯೂ, ರಾಜಪುತ್ರಿಯೂ ಆಗಿರಬೇಕೆಂದೇ ಊಹಿಸಿದಳು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಯೌಗಂಧರಾಯಣನ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಅರ್ಧಭಾಗ ಮುಗಿ ಯಿತು. ಮಂತ್ರಿಗಳೊಡನೆ ಅವನು ಆಲೋಚಿಸಿದ್ದಂತೆ ಯಾವ ವಿಘ್ನವೂ ಇಲ್ಲದೆ ತನ್ನ ಪ್ರಯತ್ನ ಫಲಿಸಿದ್ದಕ್ಕಾಗಿ ಅವನಿಗಾದ ಆನಂದಕ್ಕೆ ಮಿತಿ ಯಿಲ್ಲವಾಯಿತು. ರಾಜಪುತ್ರಪದ್ಮಾವತಿಯಲ್ಲಿ ಅವನಿಗೆ ತುಂಬು ನಂಬುಗೆಯಿದ್ದಿತು. “ಇವಳು ನನ್ನ ಪ್ರಭುವಿನ ಮಡದಿಯಾಗುವಳೆಂದು ಸಿದ್ಧರು ಮೊದಲೇ ಭವಿಷ್ಯ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ವಿಧಿಯೂ ಸಿದ್ಧವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ಮೀರಲೊಲ್ಲದು! ಮುಂದೆ ನಮ್ಮ ಮಹಾರಾಜನು ಸ್ವರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಸುಪ್ರತಿಷ್ಠಿತನಾದ ಬಳಿಕ ಮಹಾರಾಜ್ಞಿಯನ್ನು ಆತನಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸುವೆಂದು ಆಕೆಯ ಜಾರಿತ್ರಕ್ಕೆ ಇವಳೇ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿರುತ್ತಾಳೆ” ಎಂದುಕೊಂಡು ಅವನು ಎಲ್ಲರ ಅನುಮತಿ ಪಡೆದು ಅಲ್ಲಿಂದ ತೆರಳಬಯಸಿದನು.

ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿಯೇ ಲಾವಣಕದಿಂದ ಒಬ್ಬ ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿ ಬಂದನು. ಅನನು ಪ್ರಸಂಗವಶದಿಂದ, ತನ್ನ ವಿದ್ಯಾವ್ಯಾಸಂಗ ಮುಗಿಯದಿದ್ದರೂ ಆ ಗ್ರಾಮವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಬರಬೇಕಾಯಿತೆಂದ ಹೇಳುತ್ತಾ ಅಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಸಂಗತಿಯೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಆಶ್ರಮದವರಿಗೆ ತಿಳಿಸಿದನು. ಬೇಟೆಯಿಂದ ಹಿಂತಿರುಗಿದ ಮೇಲೆ ವತ್ಸರಾಜ ಉದಯನನು ಅಗ್ನಿದಗ್ಧಿಯಾದ ವಾಸವದತ್ತಿಗಾಗಿ ತಪಿಸಿಹೋದ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಯಿಂದ ಕೇಳಿ ಪದ್ಮಾವತಿಗೆ ಅವನೇಷ್ಟು ಮೃದುಹೃದಯನೆನ್ನಿಸಿತು. ಅಂಥವನನ್ನು ಕೈಹಿಡಿಯುವವಳ ಭಾಗ್ಯವೇ ಭಾಗ್ಯವೆಂದು ಅವಳ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ತೋರಿತು. ಒಡನೆಯೇ ಆ ಭಾಗ್ಯ ತನಗುಂಟೇ ಎಂದೂ ಎನಿಸಿತು. ಪದ್ಮಾವತಿಯ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಮೂಡಿದ ಭಾವವನ್ನು ಅವಳ ಮುಖ ಪ್ರಸನ್ನತೆಯಿಂದ ಅರಿತು ಯಾಗಂಧರಾಯಣನು ಇನ್ನುಳಿದ ರಾಜಕಾರ್ಯವನ್ನು ಸಾಧಿಸಲು ಅಲ್ಲಿಂದ ತೆರಳಿದನು.

ಇತ್ತ ಪದ್ಮಾವತಿದೇವಿ ತಾಪಸಿಯ ಹರಕೆಯನ್ನು ಕೈಕೊಂಡು ವಾಸವದತ್ತಿಯೊಡನೆ ರಾಜಗೃಹಕ್ಕೆ ಬಂದಳು. ಅವಳಿಗೆ ವಾಸವದತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಸಹಜವಾದ ಸ್ನೇಹ ಬೆಳೆಯಿತು. ಉಜ್ಜಯಿನಿಯಿಂದ ಬಂದವಳೆಂದು ಅವಳಲ್ಲಿ ಮತ್ತೂ ಅಷ್ಟು ವಿಶ್ವಾಸ. ಇದರಮೇಲೆ ವಾಸವದತ್ತಿಯ ಗುಣಸಂಪತ್ತಿಯೂ ಅವಳಲ್ಲಿ ಮೂಡಿದ ಆ ಮೈತ್ರಿಯನ್ನು ಇನ್ನಷ್ಟು ಪರಿಪೋಷಿಸಿತು. ಊಟ ಉಪಚಾರಗಳಲ್ಲಿ, ಆಟಪಾಟಗಳಲ್ಲಿ ಅವಳು ವಾಸವದತ್ತಿಯ ಸಾಹಚರ್ಯವನ್ನು ಪ್ರಮೋದವೆಂದು ಭಾವಿಸಿದುದಲ್ಲದೆ ಅವಳನ್ನೆಗಲಲು ಇನಿತಾದರೂ ಬಯಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ.

ಒಂದು ದಿನ ರಾಜದಾರಿಕೆ ಪದ್ಮಾವತಿ ಸಖಿಯರೊಡನೆಯೂ ವಾಸವದತ್ತಿಯೊಡನೆಯೂ ಚೆಂಡಾಟವಾಡಲು ಪ್ರಮದವನಕ್ಕೆ ಬಂದಳು. ಅಡುತ್ತ ಅಡುತ್ತ ವಾಸವದತ್ತಿ ಪದ್ಮಾವತಿಯರಿಗೆ ಆ ಮಾತು ಈ ಮಾತು ಬೆಳೆದು ಅವಳ ಮನಸ್ಸಿನ ಮರ್ಮವನ್ನು ಹೊರಸೂಸುವ ಒಂದು ಪ್ರಸಂಗ ನಡೆಯಿತು. ವಾಸವದತ್ತಿ, “ಗೆಳತಿ, ಬಹಳ ಹೊತ್ತಿನಿಂದ ಚೆಂಡಾಟ ಆಡಿ ನಿನ್ನ ಎರಡು ಕೈಗಳೂ ಕೆಂಪೇರಿ ನಿನ್ನವೇ ಅಲ್ಲವೋ ಎಂಬಂತಾಗಿವೆ” ಎಂದಳು. ಬಳಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಚೀಟಿ ಆ ಮಾತಿನ ಭಾವವನ್ನು ಪ್ರಕಾರಾಂತರ

ನಾಗಿ ಭಾವಿಸಿ, “ಆಡು, ಆಡು, ಒಡತಿ, ಕನ್ಯಾಭಾವರಮಣೀಯವಾದ ಈ ಕಾಲವನ್ನು ಆಟದಲ್ಲಿಯೇ ಕಳೆ” ಎನ್ನಲು, ಪದ್ಮಾವತಿ ವಾಸವದತ್ತೆಯ ಮಾತಿನ ಅರ್ಥವನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿಯೇ ಭಾವಿಸಿ, “ಆರ್ಯ, ಇದೇನು ನನ್ನನ್ನು ಹಾಸ್ಯಮಾಡತೊಡಗಿದಂತಿದೆ!” ಎಂದಳು. ವಾಸವದತ್ತೆ “ಇಲ್ಲ ಇಲ್ಲ. ನೀನು ಈಗ ಬಹು ಸೊಗಸಾಗಿ ಶೋಭಿಸುತ್ತಿರುವೆ. ನಾನು ಈಗ ಎತ್ತಿತ್ತಲೂ ನಿನ್ನ ವರಮುಖವನ್ನೇ ನೋಡುತ್ತಿರುವೆನು” ಎಂದಳು. ಪದ್ಮಾವತಿಗೆ ಆ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಲಜ್ಜೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಮುನಿಸು ಎರಡೂ ಉಂಟಾಯಿತು. “ನೀನು ಹೊರಟುಹೋಗು; ನನ್ನನ್ನೇನೂ ಹಾಸ್ಯಮಾಡಬೇಡ” ಎಂದು ಸ್ವಲ್ಪ ಮುನಿಸುದೋರಿದಳು. ವಾಸವದತ್ತೆ “ಇದೋ ಮಹಾಸೇನನ ಸೊಸೆಯೆ, ನಾನಿನ್ನು ಮಾತನಾಡುವುದಿಲ್ಲ” ಎಂದು ಅವಳ ಮನೋಭಾವವನ್ನೇ ಪ್ರಶ್ನಿಸುವ ಮಾತನ್ನಾಡಿ ಸುಮ್ಮನಾದಳು. ಆ ಮಾತು ಪದ್ಮಾವತಿಗೆ ಹಿತವೆನಿಸಲಿಲ್ಲ. ಅವಳು ಮಹಾಸೇನನ ಮಗನನ್ನು ವರಿಸಬಯಸಿರಲಿಲ್ಲ. ಒಮ್ಮೆಯಾದರೂ ನೋಡದಿದ್ದರೂ ಅವಳ ಹೃದಯಫಲಕದಲ್ಲಿ ಪ್ರೇಮಮೂರ್ತಿಯಾಗಿ ಚಿತ್ರಿತ ನಾಗಿದ್ದವನು ವಶ್ವೇಶ್ವರ ಉದಯನನೇ. ಆದುದರಿಂದಲೇ, “ಯಾರವನು ಮಹಾಸೇನ?” ಎಂದು ಸೆಡುಕಿನಿಂದ ಮರುಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದಳು.

ವಾಸವದತ್ತೆ ಉಜ್ಜಯಿನಿಯ ಅರಸನಾದ ಪ್ರದ್ಯೋತನ ಪ್ರಭಾವ ಪರಾಕ್ರಮವನ್ನು ಬಣ್ಣಿಸಿ ಅವನಿಗೆ ಮಹಾಸೇನನೆಂದು ಹೆಸರು ಬಂದು ದೆಂತೆಂಬ ಕಥೆಯನ್ನು ಹೇಳಿದಳು. ರಾಜಪುತ್ರಿ ಅದನ್ನು ಕೇಳಿಯೂ ಕೇಳದವಳಂತೆ ಔದಾಸೀನ್ಯವನ್ನು ತೋರಲು ಚೇಟಿ, “ನಮ್ಮ ಒಡತಿ ಆ ದೊರೆಯೊಡನೆ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಬಯಸುವುದಿಲ್ಲ” ಎಂದು ತನ್ನ ಒಡತಿಯ ಮನೋಗತವನ್ನು ತಾನೇ ತಿಳಿಸುತ್ತ, ವತ್ಸರಾಜನಾದ ಉದಯನನಲ್ಲಿ ಆಕೆಗೆ ತುಂಬಾ ಪ್ರೇಮವಿರುವ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಪ್ರಕಟಗೊಳಿಸಿದಳು. ವಾಸವದತ್ತೆಗೆ ಅದನ್ನು ಕೇಳಿ ಮನಸ್ಸೇ ಒಂದು ಬಗೆಯಾದರೂ ಆ ಭಾವವನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪವಾದರೂ ಹೊರಸೂಸದೆ, “ಅದೇನು ಕಾರಣದಿಂದಲೋ?” ಎಂದು ಮಾತ್ರ ಮರುನುಡಿದಳು. ಮತ್ತೆ ಚೇಟಿ “ಬಹಳ ದಯಾಮಯನೆಂದು” ಎಂದಳು. ವಾಸವದತ್ತೆ ಅದೇಕಾರಣ

ದಿಂದಲೇ ತಾನೂ ಅವನಿಗಾಗಿ ಹುಚ್ಚು ತಳೆದುದಾಗಿ ತನ್ನಲ್ಲಿಯೇ ಯೋಚಿಸುತ್ತ ನಿಂತಳು. ಜೇಟಿ, “ಒಡತಿ, ಒಂದುವೇಳೆ ಆ ದೊರೆ ಕುರೂಪಿಯಾಗಿದ್ದರೆ?” ಎಂದು ನುಡಿಯಲು, ಅದನ್ನು ಸಹಿಸಲಾರದೆ ವಾಸವದತ್ತಿ “ಇಲ್ಲ ಇಲ್ಲ; ಅವನು ಬಹಳ ದರ್ಶನೀಯ!” ಎಂದು ಉತ್ಸಾಹದಿಂದ ಹೇಳಿದಳು. ಪದ್ಮಾವತಿ, “ಆರ್ಯ, ನಿನಗೆ ಹೇಗೆ ಗೊತ್ತು?” ಎಂದು ಕೇಳಿದಳು. ಈ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ವಾಸವದತ್ತಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಯೋಚಿಸಬೇಕಾಯಿತು. ಉದಯನನಲ್ಲಿ ಅವಳಿದ್ದ ಪಕ್ಷಪಾತವು ಅವಳನ್ನು ಆ ಸ್ಥಿತಿಗೆ ತಂದಿದ್ದಿತು. ಬಹಳ ಜಾಣೆಯಾದುದರಿಂದ ಬಹು ಚಮತ್ಕಾರವಾಗಿ, “ಉಜ್ಜಯಿನಿಯವರೆಲ್ಲ ಹಾಗೆ ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುವರು” ಎಂದಳು. ಪದ್ಮಾವತಿ, “ಉದಯನನು ಉಜ್ಜಯಿನಿಯ ಜನಕ್ಕೆ ದುರ್ಲಭ ನಾಗಿಯೇನೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಇದರಮೇಲಾಗಿ ಸೌಂದರ್ಯವೆಂಬುದು ಎಲ್ಲರ ಮನಸ್ಸನ್ನೂ ಸೆಳೆಯುವುದೇ ಅಲ್ಲವೇ?” ಎಂದು ನುಡಿದು ಆ ಮಾತನ್ನು ಇರಬಹುದೆಂದೇ ಭಾವಿಸಿದಳು. ಈಮೂಲಕವಾಗಿಯೂ ಅವಳಿಗೆ ಉದಯನನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಆಂತರಿಕವಾಗಿ ಮತ್ತಷ್ಟು ಅನುರಾಗ ನೆಲೆಗೊಂಡಿತು.

ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿಯೇ ಅರಮನೆಯ ಧಾತ್ರಿ ಅವಸರ ಅವಸರವಾಗಿ ಪ್ರಮದ ವನಕ್ಕೆ ಬಂದು, ಉದಯನನಿಗೆ ಪದ್ಮಾವತಿಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟುಡಾಯಿತೆಂಬ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ತಿಳಿಸಿದಳು.

ವಾಸವದತ್ತಾದೇವಿಗೆ ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಾದ ಮನೋವೃಥೆ ಅಷ್ಟಿಷ್ಟಲ್ಲ. ತಾನು ಜೀವಂತಳಾಗಿದ್ದೂ ತನ್ನಲ್ಲಿ ಆ ಬಗೆಯ ಪ್ರೇಮವನ್ನಿಟ್ಟಿರುವ ತನ್ನ ಇನಿಯನು ಮತ್ತೊಬ್ಬಳನ್ನು ಮದುವೆಯಾಗುವ ಪ್ರಸಂಗ ದಿಟವಾಗಿಯೂ ಅವಳ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಆಗ ಬಹುವಾಗಿ ಕುಗ್ಗಿಸಿಬಿಟ್ಟಿತು. ಆ ತನ್ನ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಹೊರಪಡಿಸುವಂತೆಯೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಹೇಗೆ ಹೇಗೆಯೋ ಧೈರ್ಯವನ್ನು ತಾಳಿ, ದುಃಖವನ್ನು ನುಂಗಿ, ಮುಖಭಾವವನ್ನು ಸಮ ಸ್ಥಿತಿಗೆ ತಂದುಕೊಂಡು ಮತ್ತೇನನ್ನೂ ಕೇಳಲಾರದಿದ್ದರೂ “ಆ ರಾಜನು ಕುಶಲಿಯೇ?” ಎಂದು ಮಾತ್ರ ಕೇಳಿದಳು. ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಅವಳಿಗೆ ಬೇಕಾಗಿದ್ದುದು ಉದಯನನ ಯೋಗಕ್ಷೇಮ ವಾರ್ತೆಯೊಂದೇ. ಧಾತ್ರಿ “ಆತನು ಕ್ಷೇಮವಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಕಾರ್ಯಾಂತರದಿಂದ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಿರು

೩೮

ಸಂಸ್ಕೃತ ನಾಟಕ ಕಥೆಗಳು

ವನು. ಅವನಿಗೆ ನಮ್ಮ ರಾಜಪುತ್ರಿಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟದಾಯಿತು” ಎಂದಳು. ವಾಸವದತ್ತೆ ಈ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ, “ಬಹಳ ದುಡುಕಿದ್ದಾಯಿತು” ಎಂದಳು. “ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ದುಡುಕಿದುದೇನು?” ಎಂದು ಧಾತ್ರಿ ಎನ್ನಲು, ಅವಳು “ಪ್ರಿಯಾ ವಿಯೋಗದಿಂದ ಆ ರೀತಿಯ ಸಂತಾಪಕ್ಕೆ ಒಳಗಾದ ಆ ಮಹಾರಾಜನು ಇಷ್ಟುಬೇಗ ಆ ಪ್ರಿಯೆಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಉದಾಸೀನನಾದಾನೇ?” ಎಂದಳು. ಧಾತ್ರಿ “ಹಾಗೆನ್ನಬೇಡ. ಮಹಾ ಪುರುಷರ ಹೃದಯಗಳು ಬಹುಬೇಗನೆ ಸಮಾಧಾನಸ್ಥಿತಿಗೆ ಬರುವಂಥವು. ಶಾಸ್ತ್ರ ಅವರ ಸಹಾಯಕ್ಕೆಿದೆ. ಅದರ ಉಪದೇಶ ಅವರ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಸ್ಥಿರಗೊಳಿಸುತ್ತದೆ” ಎಂದು ಹೇಳಿದಳು. ವಾಸವದತ್ತೆಗೆ ಉದಯನನು ತಾನಾಗಿಯೇ ಪದ್ಮಾವತಿಯನ್ನು ವರಿಸಿದನೆ, ಎಂಬ ಶಂಕೆ ಉದಿಸಿ ಆ ವಿಷಯವಾಗಿ ಕೇಳಿಯೂ ಕೇಳಿದಳು. ಧಾತ್ರಿ “ಇಲ್ಲ ಇಲ್ಲ, ಬೇರೊಂದು ರಾಜಕಾರ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಬಂದ ಆತನ ಕುಲ, ಶೀಲ, ವಯಸ್ಸು, ರೂಪಗಳನ್ನು ಕಂಡು ದರ್ಶಕಮಹಾರಾಜನು ತಾನಾಗಿಯೇ ತನ್ನ ತಂಗಿಯನ್ನು ಅವನಿಗೆ ಕೊಟ್ಟನು” ಎಂದಳು. “ಇದೀಗ ಆರ್ಯಪುತ್ರನು ಅನಪರಾಧಿ!” ಎಂದುಕೊಂಡು ವಾಸವದತ್ತೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಸಮಾಧಾನತಂದು ಕೊಂಡಳು.

ಈ ಮಾತು ನಡೆಯುತ್ತಿರುವಲ್ಲಿಯೇ ಅರಮನೆಯಿಂದ ಮತ್ತೊಬ್ಬ ಜೇಟಿ ಅಲ್ಲಿಗೆಬಂದು, “ಆರ್ಯ, ಜಾಗೃತನಾದು. ಇಂದೇ ಶುಭನಕ್ಷತ್ರ. ಕಾತುಕ ಮಂಗಳವನ್ನು ಇಂದೇ ನಡೆಯಿಸಬೇಕು—ಎಂದು ನಮ್ಮ ಒಡತಿ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದಾಳೆ” ಎಂದು ಧಾತ್ರಿಯನ್ನು ತ್ವರೆಗೊಳಿಸಿದಳು. ವಾಸವದತ್ತೆ “ಈ ಪ್ರಸಂಗ ಎಷ್ಟೆಷ್ಟುಮಟ್ಟಿಗೆ ತ್ವರೆಗೊಳ್ಳುವುದೋ ಅಷ್ಟೆಷ್ಟುಮಟ್ಟಿಗೆ ನನ್ನ ಹೃದಯಕ್ಕೆ ಕತ್ತಲು ಕವಿಯುತ್ತದೆ” ಎಂದು ತನಗೆ ತಾನೇ ಮರುಕಗೊಂಡಳು. ವಾಸವದತ್ತೆಯ ಸ್ಥಿತಿ ಹೀಗಿದ್ದಂತೆಯೇ ಧಾತ್ರಿ ರಾಜಪುತ್ರ ಪದ್ಮಾವತಿಯನ್ನು ತ್ವರೆಗೊಳಿಸಿ ಅರಮನೆಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೊರಟು ಹೋದಳು.

ಅರಮನೆಯ ಅಂತಃಪುರದಲ್ಲಿ ಮದುವೆಯ ಸಂಭ್ರಮವೇ ಸಂಭ್ರಮ. ಅಂತಃಪುರದವರೆಲ್ಲರೂ ಉತ್ಸಾಹದಿಂದ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ

ಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದ್ದಾರೆ. ಚತುಶ್ಯಾಲಿಕೆ (ಅರಮನೆಯ ಒಳತೊಟ್ಟು) ಸಂತೋಷದ ಕೋಲಾಹಲದ ತುಂಬು ಮನೆಯಾಗಿ ಹೋಗಿದ್ದಿತು. ಮೊದಲೇ ಮನದುಂಬ ಕತ್ತಲೆಕವಿದು ಏನೊಂದೂ ಬೇಕಿಲ್ಲವೆನ್ನುತ್ತಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದ ವಾಸವದತ್ತಿಗೆ ತನ್ನ ದುರದೃಷ್ಟದಿಂದ ಒದಗಿಬಂದಿರುವ ಆಂತರಿಕವಾದ ದುಃಖವನ್ನು ನಿರಾತಂಕವಾಗಿ ಅನುಭವಿಸಲು ಅಲ್ಲಿ ಆಸ್ಪದವಿಲ್ಲದೆಹೋಯಿತು. ಎಂತೂ ಅವಳಿಗೆ ಚತುಶ್ಯಾಲೆಯಲ್ಲಿರಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಒಡನೆಯೇ ಯಾರಿಗೂ ತಿಳಿಯದಂತೆ ಪ್ರಮದವನಕ್ಕೆ ಬಂದಳು. ಪ್ರಮದವನಕ್ಕೆಲ್ಲಾ ತಾನೇತಾನಾಗಿ ಕುಳಿತು ಯೋಚಿಸ ತೊಡಗಿದಳು. “ಅಯ್ಯೋ, ಆರ್ಯಪುತ್ರನೆಂಬವನೂ ಪರಕೀಯ ನಾಗಿಯೇ ಹೋದನು. ಪತಿವಿರಹವನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಸಹಿಸದೆ ಪ್ರಾಣ ಗಳನ್ನೇ ತೊರೆಯುವ ಆ ಚಕ್ರವಾಕವಧು ತಾನೆಷ್ಟು ಧನ್ಯಳೋ! ನಾನಿನ್ನೂ ಜೀವಂತಳಾಗಿದ್ದೇನೆ. ಮಂದಭಾಗ್ಯಳಾದ ನಾನು ಮುಂದಾ ದರೂ ಆರ್ಯಪುತ್ರನನ್ನು ಕಂಡೇಕಾಣುವೆನೆಂಬ ಮನೋರಥವನ್ನು ಮುಂದುಮಾಡಿಕೊಂಡು ಜೀವಿಸುತ್ತಿದ್ದೇನೆ” ಎಂದು ಬಿಸುಸುಯ್ದು ಕಂಬನಿಗರೆದು ಅಲ್ಲಿಗೂ ತನ್ನ ದುಃಖಕ್ಕೊಂದು ತಣಿವಾಗದಿರಲು ಮಾನ ವನ್ನು ತಾಳಿ, ಮುಖವೆಲ್ಲ ಬತ್ತಿರಲು, ದೀನಳಾಗಿ ಹಾಸುಗಲ್ಲೊಂದರ ಮೇಲೆ ಸುಮ್ಮನೆ ಕುಳಿತಳು.

ಹೆಚ್ಚುಹೊತ್ತು ಆ ದುಃಖವನ್ನವಳು ತನ್ನಷ್ಟಕ್ಕೆತಾನೇ ಅನುಭವಿಸ ಲಾಗಲಿಲ್ಲ. ಅರಮನೆಯಿಂದ ಒಬ್ಬ ಜೇಟಿ ಅವಳನ್ನೇ ಹುಡುಕಿಕೊಂಡು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಳು. ವಾಸವದತ್ತಿ ಮಹಾಸತ್ಕುಲಪ್ರಸೂತೆಯೂ, ಸ್ನಿಗ್ಧೆಯೂ ಬಹು ನಿಪುಣೆಯೂ ಆದುದರಿಂದ ವಿವಾಹ ಕೌತುಕಮಾಲಿಕೆಯನ್ನು ಅವಳೇ ಕಟ್ಟಬೇಕೆಂದು ಮಹಾರಾಣಿ ಜೇಟಿಯ ಮೂಲಕ ಹೇಳಿಕಳುಹಿ ಸಿದ್ದಳು. ಜೇಟಿ ಆ ಪ್ರಮದವನದಲ್ಲಿ ಚಿಂತಾಶೂನ್ಯಹೃದಯಳಾಗಿ, ಮಂಜಿನ ಹೊಡೆತದಿಂದ ಕಳೆಗುಂದಿದ ಚಂದ್ರಲೇಖೆಯಂತೊಪ್ಪಿ, ಅಂದಿನ ಉತ್ಸವಕ್ಕಾಗಿ ಯಾವ ಬಗೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಅಲಂಕರಿಸಿಕೊಳ್ಳದೆಯೇ ಇದ್ದರೂ ತನ್ನದೇ ಆದ ಒಂದು ನಿಸರ್ಗಸೌಂದರ್ಯದಿಂದ ಕಳಕಳಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಅವಳನ್ನು ಕಂಡು, “ಅರ್ಯೇ ಆನಂತಿ, ಎಷ್ಟು ಹೊತ್ತಿನಿಂದ ನಿನ್ನನ್ನು

೪೦

ಸಂಸ್ಕೃತ ನಾಟಕ ಕಥೆಗಳು

ಹುಡುಕುತ್ತಿದ್ದೇನೆ, ಬಲ್ಲೆಯಾ?” ಎಂದಳು. ಯಾವ ಮಾತೂ ಬೇಕಿಲ್ಲ ವಾದರೂ ನಿರ್ವಾಹವಿಲ್ಲದೆ ವಾಸವದತ್ತೆ “ಅದೇಕೆ?” ಎಂದು ಕೇಳಿದಳು. ಜೇಟಿ ಕೌತುಕಮಾಲೆಯನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಡಬೇಕೆಂಬ ಮಹಾರಾಣಿಯ ಸಂದೇಶವನ್ನು ತಿಳಿಸಿದಳು. “ಇದನ್ನು ಯಾರಿಗಾಗಿ ಕಟ್ಟಬೇಕು?” ಎಂದು ವಾಸವದತ್ತೆ ಕೇಳಲು, “ನಮ್ಮ ಒಡತಿ ಪದ್ಮಾವತಿಗಾಗಿ” ಎಂದು ಜೇಟಿ ಉತ್ತರವಿತ್ತಳು.

ಸವತಿಯ ವಾದುವೆಗೆ ವರಣಮಾಲಿಕೆಯನ್ನು ಕಟ್ಟಬೇಕಾದ ಪ್ರಸಂಗವೂ ವಾಸವದತ್ತೆಯ ಪಾಲಿಗೆ ಬಂದಿತು. ಮಾಡುವುದೇನು? ಆಗ್ಗೆ ಅವಳ ಭಾಗದ ದೈವ ಆ ಮಟ್ಟದ ನಿರ್ದಾಕ್ಷಿಣ್ಯಭಾವವನ್ನು ತಳೆದು ತಾನೇ ತಾನಾಗಿ ವಿಜೃಂಭಿಸಿದ್ದಿತು. ವಾಸವದತ್ತೆ ಶಾಂತವಾಗಿ ಇದನ್ನು ಸೈರಿಸಿಕೊಂಡು ಆ ಮಾಲಿಕೆಯನ್ನು ಕಟ್ಟತೊಡಗಿದಳು. ಜೇಟಿ ತಂದಿತ್ತ ಹೂಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಒಂದೊಂದನ್ನಾಗಿ ಕಟ್ಟುತ್ತ ವಾಸವದತ್ತೆ “ಎಲಾ ನೀನು ಅಳಿಯನನ್ನು ನೋಡಿದೆಯಾ?” ಎಂದು ಕೇಳಿದಳು.

“ಹೌದು, ನಮ್ಮ ಒಡತಿಯಲ್ಲಿಯ ಸ್ನೇಹದಿಂದಲೂ ನನ್ನ ಕುತೂಹಲದಿಂದಲೂ ನೋಡಿದೆ” ಎಂದು ಜೇಟಿ ಮಾರುತ್ತರವಿತ್ತಳು.

“ಹೌದೇ? ಹೇಗಿದ್ದಾನೆ?”

“ಆರ್ಯ, ಹೇಳುತ್ತೇನೆ ಕೇಳು. ಇಂಥವನನ್ನು ಹಿಂದಾವಾಗಲೂ ನೋಡಿಯೇ ಇರಲಿಲ್ಲ!”

“ಎಲಾ, ಹೇಳು ಹೇಳು. ಏನು, ಸುಂದರನಾಗಿದ್ದಾನೆಯೇ?”

“ಜಿಲ್ಲು ಬಾಣಗಳಿಲ್ಲದ ಕಾಮದೇವನೆಂದೇ ಹೇಳಬೇಕು!”

“ಇಷ್ಟೇ ಸಾಕು.”

“ಅದೇಕೆ ತಡೆಯುವೆ ನನ್ನ ಮಾತನ್ನು?”

“ಪರಪುರುಷನ ಸಂಕೀರ್ತನೆಯನ್ನು ಕೇಳುವುದು ಅಯುಕ್ತ.”

“ಹಾಗಾದರೆ ಬೇಗನೆ ಮಾಲೆಯನ್ನು ಕಟ್ಟು.”

ಮಂದಭಾಗಿನಿಯಾದ ವಾಸವದತ್ತೆ ಅಂತೆಯೇ ಕಟ್ಟತೊಡಗಿದಳು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿಯೇ ಆ ಹೂಗಳಲ್ಲಿ ಅಡಗಿದ್ದ ಎರಡು ಮೂಲಿಕೆಗಳು ಅವಳ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬಿದ್ದವು.

“ಈ ಮೂಲಿಕೆಯ ಹೆಸರೇನು?” ಎಂದು ಒಂದನ್ನು ಎತ್ತಿ ಚೇಟಿ ಯನ್ನು ಕೇಳಿದಳು.

“ಅದು ‘ಅವಿಧವಾಕರಣ’ವೆಂಬ ಮೂಲಿಕೆ!”

(ಸ್ವಗತ) “ಇದನ್ನು ನನಗಾಗಿಯೂ ಪದ್ಮಾವತಿಗಾಗಿಯೂ ಮಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ಸೇರಿಸಬೇಕು. (ಪ್ರಕಾಶ) ಈ ಮೂಲಿಕೆ?”

“ಇದು ‘ಸಪತ್ನೀ ಮರ್ಧನ’!”

“ಇದನ್ನು ಕಟ್ಟಲೇ ಬಾರದು.”

“ಅದೇಕೆ?”

“ಆತನ ಹೆಂಡತಿ ತೀರಿಹೋಗಿದ್ದಾಳೆ. ಆದುದರಿಂದ ಇದು ಅಪ್ರಯೋಜಕ” ಎಂದು ಹೇಳಿ ವಾಸವದತ್ತ ಆ ಮೂಲಿಕೆಯನ್ನ ತ್ಯಜಿಸಿ ಬಿಸುಟು ಮಾಲೆಯನ್ನು ತ್ವರೆಯಿಂದ ಮುಗಿಸತೊಡಗಿದಳು. ಆ ಸಮಯಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಮತ್ತೊಬ್ಬ ಚೇಟಿ ಪ್ರವೇಶಿಸಿ, “ಆರ್ಯ ಜಾಗೃತೆ ಜಾಗೃತೆ ಮಾಡು. ಅಳಿಯನು ಮುತ್ತೈದೆಯರೊಡನೆ ಅಂತಃಪುರದ ಚತುರ್ಶಾಲಿಕೆಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸುತ್ತಿದ್ದಾನೆ” ಎಂದಳು. ವಾಸವದತ್ತ ಆವೇಳಿಗೆ ಮುಗಿದಿದ್ದ ಮಾಲೆಯನ್ನು ಅವಳಿಗೆ ಕೊಟ್ಟಳು. ಚೇಟಿಯರಿಬ್ಬರೂ “ಎಷ್ಟು ಚೆನ್ನಾಗಿದೆ?” ಎಂದು ಹೊಗಳುತ್ತಾ ಹೊರಟುಹೋದರು. ವಾಸವದತ್ತ ಮತ್ತೆ ಮೊದಲಿನ ಮನೋವೃತ್ತಿಗೆ ತುತ್ತಾಗಿ ತಳಮಳಿಸಿ ಮುಂದೆ ಅಲ್ಲಿಯೂ ನಿಲ್ಲಲಾಗದೆ ಆ ಹೃದ್ವೇಗವನ್ನು, ನಿರ್ದೈವ ವೃದಾದರೆ ಮಲಗಿಯಾದರೂ ಕಳೆಯುವೆನೆಂದುಕೊಂಡು ಹೊರಟುಹೋದಳು.

ಪದ್ಮಾವತಿಯನ್ನು ಉದಯನನಿಗೆ ಕೊಟ್ಟುದಾಯಿತು. ಬಹಳ ದಿನಗಳು ಅರಮನೆಯಲ್ಲಿ ತುಂಬುಸಡಗರದ ಉತ್ಸವ ಬೆಳೆಯಿತು. ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿಯೂ ರಾಜಧಾಸಿಯಲ್ಲಿ ಅದೊಂದು ಹೊಸಬಗೆಯ ಆನಂದ. ಉದಯನನ ನರ್ಮಸಚಿನಾದ ವಸಂತಕನ ಸಂತೋಷಕ್ಕಂತೂ ಎಣೆಯೇ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಗೆಳೆಯನ ವಿವಾಹಮಂಗಲರಮಣೀಯವಾದ ಶುಭಸಮಯವನ್ನು ಕಾಣುವೆನೆಂದು ಅವನು ಅವರಿಗೂ ಕನಸುಮನಸುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ನೆನೆದಿರಲಿಲ್ಲ. ಅವನು ಮಾತ್ರವೇ ಅಲ್ಲದೆ, ಪರಿವಾರದವರೂ ಒಡೆಯನ ಒಡನೆಯೇ ದುಃಖದ ಮಡುವಿನಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿಹೋಗಿದ್ದರು. ಮತ್ತೆ ಅಲ್ಲಿಂದ

ಅಷ್ಟುಬೇಗನೆ ಮೇಲಕ್ಕೇಳುವೆನೆಂದು ಅವರಲ್ಲಿ ಯಾರೊಬ್ಬರೂ ಭಾವಿಸಿರಲಿಲ್ಲ. ಈಗ ಆ ದುರ್ದಿನಗಳೆಲ್ಲವೂ ಕಳೆದುಹೋದುವು. ಎಲ್ಲರೂ ಸ್ವಲ್ಪ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಜೀತರಿಸಿಕೊಂಡು, ಮುಖದಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಪ್ರಸನ್ನತೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿ, ಉಡುಗಿಯೇ ಹೋಗಿದ್ದ ಆಶಾಲತೆಯನ್ನು ಉತ್ಸಾಹದ ಹೊಯ್ಯಾರಿನಿಂದ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊಮ್ಮಿಸಿಕೊಂಡರು.

ಪ್ರಮೋದವೊಂದೇ, ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ಮಿತ್ರನ ಭಾಗ್ಯ ಸಮೃದ್ಧಿಯೊಂದೇ, ಸರ್ವಸ್ವವಾಗಿ ಯಾವಾಗಲೂ ಬೇಸರವಿಲ್ಲದೆಯೇ ಸುಖಪಡಬಯಸುತ್ತಿದ್ದ ನರ್ಮಸಚಿವ ವಸಂತಕನಿಗಂತೂ ಪದ್ಮಾವತಿ-ವತ್ಸರಾಜರ ವಿನೂತ್ನಪರಿಣಯ ತನ್ನ ಜೀವಾನದಲ್ಲಿಯೇ ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಹಬ್ಬವಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಿತು. ರಮಣೀಯವಾದ ಅರಮನೆಯ ಅಂತಃಪುರ ಭವನಗಳಲ್ಲಿಯೇ ವಾಸ. ಅಲ್ಲಿಯ ತನಿಗಂಪುಕೂಡಿದ ತಿಳಿಗೊಳಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಸ್ನಾನ. ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿಯೇ ರುಚಿಯಾಗಿದ್ದರೂ ಮೆದುವಾದ, ಹದವಾದ, ನಸುಬಿಸಿಯಾದ ಕಡುಬುಗಳ ಊಟ. ಅವನಿಗೆ ಯಾವುದಕ್ಕೂ ಕಡಮೆಯಿರಲಿಲ್ಲ. ಮಿತ್ರ ಉದಯನನ ಜೊತೆ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ಆ ಅಂತಃಪುರಗಳಲ್ಲಿಯೇ ವಾಸವೆಂಬುದು ಅವನಿಗೆ ಸ್ವರ್ಗವಾಸವಾಗಿಯೇ ಪರಿಣಮಿಸಿತ್ತು. ಅಳಿಯನ ಗೆಳೆಯನೆಂದು ಅಲ್ಲಿಯವರು ಅವನಿಗೆ ಹಿತವಾಗಿಯೇ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಬೇಕಾದಷ್ಟು ಉಪಚಾರವೂ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದಿತು. ಆದರೆ ದುರ್ದೈವದಿಂದ ಅವನಿಗೆ ಒಂದೇ ಒಂದು ಕೊರತೆ. ತಿಂದ ಆಹಾರ ಸರಿಯಾಗಿ ಅರಗುತ್ತಲೇ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಅದರ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಒಳ್ಳೆಯ ಸುಪ್ಪತ್ತಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಮಲಗಿದರೂ ಅವನಿಗೆ ನಿದ್ರೆಯೇ ಬರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ನಿದ್ರೆ ಬಾರದಿರಲು ಶರೀರಪ್ರಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ವಾಯು ಪ್ರಕೋಪವಾಗಿ ಮಯ್ಯೆಲ್ಲಾ ನೋವು ಹಿಡಿದು ಅವನಿಗೆ 'ಸಾಕವ್ವಾ ಈ ಭೋಗ!' ಎನ್ನಿಸುವಷ್ಟು ಬೇಸರವೂ ಆಗುತ್ತಿದ್ದಿತು. "ಅಜೀರ್ಣರೋಗಕ್ಕೆ ಸಿಕ್ಕಿ ಬಿದ್ದು ಜೆನ್ನಾಗಿ ಊಟಮಾಡದಿರುವಾಗ ಸುಖವೆತ್ತಣದು?" ಎಂದು ಅವನು ಆಗಿಂದಾಗ್ಗೆ ಉದ್ಗಾರಗಳನ್ನು ತೆಗೆದು ಹಾಕರಿಸುತ್ತಿದ್ದನು.

ಉದಯನನು ಪದ್ಮಾವತಿಯನ್ನು ಪರಿಣಯವಾದಮೇಲೆ ಕೆಲವು ದಿನಗಳು ರಾಜಗೃಹದಲ್ಲಿಯೇ ನಿಂತನು. ವಾಸವದತ್ತೆ ಅಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದು

ಒಂದರಮೇಲೊಂದಾಗಿ ಒದಗಿಬರುತ್ತಿದ್ದ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಪರೋಕ್ಷ ದುಃಖ ಪರಂಪರೆಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತ ಬಹುಮಟ್ಟಿಗೆ ಕುಗ್ಗಿಹೋಗಿದ್ದರೂ ತನ್ನ ಮನೋರಮಣನ ಶ್ರೇಯಸ್ಸೇ ತನ್ನ ಸರ್ವಸ್ವವೆಂದೆಣಿಸಿ ಮುಂದೆ ಎಂದಾದರೂ ಆತನ ಸಮಾಗಮವಾದೀತೆಂಬ ನಂಬುಗೆಯಿಂದ ಹೇಗೆ ಹೇಗೆಯೋ ಕಾಲವನ್ನು ಕಳೆಯುತ್ತಿದ್ದಳು. ವತ್ಸರಾಜ ಉದಯನನು, ಅನುಪಮ ರೂಪಸಂಪನ್ನೆಯಾಗಿ ಗುಣಗಳ ಕಣಿಯೇ ಆದ ಪದ್ಮಾವತಿ ಯನ್ನು ಪಡೆದ ಧನ್ಯನಾದರೂ, ಅವಳು ಅವನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಬಹಳ ಅಚ್ಚು ಮೆಚ್ಚಿನವಳೇ ಆದರೂ, ಶಿಷ್ಯೆಯೂ, ಪ್ರಣಯಿನಿಯೂ ಆದ ವಾಸವದತ್ತೆಯನ್ನು ಮರೆತಿರಲಿಲ್ಲ. ಆಗಿಂದಾಗ್ಗೆ ಅವಳ ನೆನಪು ಅವನಿಗೆ ಬರುತ್ತಲೇ ಇದ್ದಿತು. ಈ ವಿಷಯವನ್ನರಿತುಕೊಳ್ಳಲು ವಾಸವದತ್ತಿಗೆ ಒಂದು ಸದವಕಾಶ ದೊರೆಯಿತು.

ಪದ್ಮಾವತಿ ಪ್ರಮದವನದಲ್ಲಿ “ಶೇಫಾಲಿಕಾ” ಲತೆಯೊಂದನ್ನು ಬಹು ಅಕ್ಕರೆಯಿಂದ ನಟ್ಟು ಬೆಳೆಯಿಸಿದ್ದಳು. ಅದು ಆಗತಾನೆ ಪುಷ್ಟಿಸಿ ಅಪೂರ್ವ ಶೋಭೆಯಿಂದ ಮೆರೆಯುತ್ತಿದ್ದಿತು. ಈ ಸುಮಸಮೃದ್ಧಿಯನ್ನು ತನ್ನ ನಲ್ಲನಿಗೆ ತೋರಿ ಅವನೊಡನೆ ಸಮಸಂತೋಷ ಭಾಗಿನಿಯಾಗ ಬೇಕೆಂದು ಪದ್ಮಾವತಿ ಪ್ರಮದವನಕ್ಕೆ ತನ್ನ ಗೆಳತಿಯರೊಡನೆ ಬಂದಳು. ಅವಳ ಇಷ್ಟದಂತೆ ಉದಯನನೂ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬರಲು ಒಪ್ಪಿದ್ದನು. ಅವನು ಬರುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಸಖಿಯರಲ್ಲಿಯೇ ಒಂದು ಮಧುರ ಪ್ರಸಂಗನಡೆದು ವಾಸವದತ್ತೆಯ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಸಮಾಧಾನತಂದಿತು.

ಪದ್ಮಾವತಿ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದುದರ ಕಾರಣವನ್ನು ತಿಳಿದು, ವಾಸವದತ್ತಿ “ಗೆಳತಿ, ನಿನ್ನ ಭರ್ತನು ನಿನಗೆ ಪ್ರಿಯನಾಗಿರುವನೇ?” ಎಂದು ಕೇಳಿದಳು. ಪದ್ಮಾವತಿ ಬಹು ಬುದ್ಧಿವಂತಿಕೆಯಿಂದ, “ಆರ್ಯ, ಅದೇನೋ ನನಗೆ ತಿಳಿಯದು. ಆದರೆ ಆರ್ಯಪುತ್ರನನ್ನಗಲಿರುವುದು ನನ್ನಿಂದಾಗದು. ಅದರಿಂದ ನಾನು ಉತ್ಕಂಠಿತೆಯಾಗುವೆನು” ಎಂದಳು. ಈ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ವಾಸವದತ್ತಿ ತಾನು ಆ ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು ಕೇಳಿದುದು ಅಷ್ಟು ಉಚಿತ ವಲ್ಲವೆಂದುಕೊಂಡಳು. ಇದರಿಂದ ಅವಳ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಖೇದವೇ ಆಯಿತು. ಈಗಾಗಲೇ ಪದ್ಮಾವತಿಗೆ ಉದಯನನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಉದಿಸಿದ್ದ ಪ್ರೇಮ

ಗಾಢವೇ ಆಗಿದ್ದಿತು. “ನಿನ್ನೆ ನೊನ್ನೆ ಮದುವೆಯಾದ ಈ ಹುಡುಗಿಯೇ ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದರೆ, ಶಿಷ್ಯೆಯಾಗಿ, ಪ್ರಣಯಿನಿಯಾದ ಮಡದಿಯಾಗಿದ್ದೂ ಅದೆಂತಹ ದುಷ್ಕರವಾದ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದೇನೆ” ಎಂದು ಕೊಂಡಳು. ತಾನು ತಾಯಿ ತಂದೆಯರನ್ನು ಆಗಲಿ ಉದಯನನೊಡನೆ ಹೊರಟುಬಂದುದು ತನಗೆ ಅವನಲ್ಲಿದ್ದ ಅನುಪಮವಾದ ಪ್ರೇಮಕ್ಕೆ ನಿದರ್ಶನವೆಂದು ಅವಳಿಗೆ ತೃಪ್ತಿಯಿದ್ದರೂ, ಅಂತಹ ದುಷ್ಕರ ಪ್ರಸಂಗ ವಾವುದೂ ಇಲ್ಲದೆ ಅಷ್ಟು ಬೇಗನೆ ಇಷ್ಟು ಗಾಢವಾದ ಪ್ರೇಮವನ್ನು ಬೆಳೆಯಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ ಪದ್ಮಾವತಿಯಲ್ಲಿ ಅವಳಿಗೆ ಅಸೂಯೆಯೇನೂ ಉಂಟಾಗದಿದ್ದರೂ ಸ್ವಲ್ಪ ಆತ್ಮೀಯವಾಗಿ ಕಿಂಕೃತಿಯುಂಟಾಯಿತು. ಅವಳು ಹೀಗೆಯೇ ಯೋಚಿಸುತ್ತಿದ್ದಂತೆ, ಪದ್ಮಾವತಿ “ಆದರೆ ನನಗೊಂದು ಸಂದೇಹ. ಆರ್ಯಪುತ್ರನನ್ನು ನಾನು ಪ್ರೀತಿಸುತ್ತಿರುವಂತೆಯೇ ವಾಸವದತ್ತಾದೇವಿಯೂ ಪ್ರೀತಿಸುತ್ತಿದ್ದಳೇ?” ಎಂದಳು. ವಾಸವ ದತ್ತಿಗೆ ಈ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ಎಲ್ಲೂ ಇಲ್ಲದ ಉತ್ಸಾಹ ತಾನೇ ತಾನಾ ಯಿತು. ಆ ಉತ್ಸಾಹದಲ್ಲಿ ತಾನು ವೇಷಾಂತರದಲ್ಲಿರುವ ಪ್ರಸಂಗ ವನ್ನೂ ಮರೆತಳು. ಹಿಂದಿನಂತೆಯೇ ಈಗಲೂ ಮೈಮರೆತು, “ಇದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಪ್ರೀತಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು” ಎಂದಳು. ಪದ್ಮಾವತಿ “ಅದನ್ನು ನೀನು ಹೇಗೆ ಬಲ್ಲೆ?” ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದಳು. ವಾಸವದತ್ತೆ ತನ್ನ ಹೃದಯೇಶ್ವರನಾದ ಉದಯನನಲ್ಲಿ ತನಗಿದ್ದ ಅನ್ಯಾದೃಶವಾದ ಪ್ರೇಮ ಆಗಿಂದಾಗ್ಗೆ ತನ್ನನ್ನು ಮುಗ್ಧಗೊಳಿಸಿ ಪೂರ್ವಸ್ಥಿತಿಯನ್ನೇ ನೆನಪಿಗೆ ತಂದು ಆರೀತಿ ನಗೆಗೀಡು ಮಾಡುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ತನ್ನಲ್ಲಿಯೇ ಪರಿಭಾವಿಸಿ, ಎಚ್ಚತ್ತು ಉತ್ತರಕೊಟ್ಟಳು: “ಗೆಳತಿ, ಆ ಸ್ನೇಹ ಅಲ್ಪವಾಗಿದ್ದರೆ ವಾಸವದತ್ತೆ ಸ್ವಜನವನ್ನೂ ತೊರೆದು ಮಹಾರಾಜ ನೊಡನೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದಳೆ?” ಪದ್ಮಾವತಿ ಅದೊಂದು ಬಗೆಯ ಭಾವವೈಖರಿಯಿಂದ ‘ಇರಬಹುದು’ ಎಂದಳು. ಇಬ್ಬರೂ ಹೀಗೆಯೇ ಗೆಳೆತನದ ಮಾತುಗಳನ್ನಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರಲು ಪದ್ಮಾವತಿಯ ಚೇಟಿಯರಲ್ಲೊಬ್ಬಳು ಅದೇನೋ ಒಂದು ಮಹತ್ತರವಾದ ಯೋಚನೆ ತನ್ನಲ್ಲಿ ಮೂಡಿದಂತೆ “ಒಡತಿ, ಒಳ್ಳೆಯ ಸಮಯವನ್ನು ನೋಡಿ ನಾನೂ ವೀಣೆ ಕಲಿಯ

ಬಯಸುತ್ತೇನೆ, ಎಂದು ನೀನು ನಿನ್ನ ಪ್ರಿಯನಿಗೆ ಹೇಳಬಾರದೆ?" ಎಂದಳು. ಪದ್ಮಾವತಿ ಯಾವ ರಾಗ ಸೂಚನೆಯೂ ಇಲ್ಲದೆ "ಎಲಾ, ಮೊದಲೇ ನಾನು ಹಾಗೆ ಕೇಳಿದೆ" ಎಂದಳು. ಈ ಮಾತು ವಾಸವದತ್ತ ಯಲ್ಲಿ ಬಹಳವಾದ ಕುತೂಹಲವನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸಿತು. ಅದರ ಪರಿಣಾಮವನ್ನು ಅರಿತುಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ತೋರಿತು. "ಅದಕ್ಕೆ ಭರ್ತನೇನೆಂದನು?" ಎಂದಳು. "ಏನೂ ಹೇಳದೆ ದೀರ್ಘದೀರ್ಘವಾಗಿ ನಿಟ್ಟುಸಿರಿಟ್ಟು ಸುಮ್ಮನಾಗಿಬಿಟ್ಟನು" ಎಂದು ಪದ್ಮಾವತಿ ಹೇಳಲು, ವಾಸವದತ್ತ "ಅದರಿಂದ ನೀನು ಊಹಿಸುವುದೇನು ಗೆಳತಿ?" ಎಂದು ಕೇಳಿದಳು. "ಆರ್ಯೆ! ಆರ್ಯಪುತ್ರನು ವಾಸವದತ್ತಿಯ ಮಧುರಗುಣಗಳನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಿ ದುಃಖವಿವೃಡಿಸಿಬರಲು, ಅದನ್ನು ಹೇಗೆ ಹೇಗೆಯೋ ಒಳಗೇ ಅಡಗಿಸಿಕೊಂಡು ನನ್ನಲ್ಲಿಯ ದಾಕ್ಷಿಣ್ಯದಿಂದ ನನ್ನ ಮುಂದೆ ಅಳಲಾರದೆ ಮೌನವನ್ನು ತಳೆದನೆಂದು ನನ್ನ ಊಹೆ" ಎಂದಳು. ವಾಸವದತ್ತಿಯ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಊಹೆಗೂ ನಿಲುವದಷ್ಟು ತಣವಾಯಿತು. "ಇದು ದಿಟವಾಗಿದ್ದರೆ ನನ್ನಂತಹ ಧನ್ಯೆಯಾರೂ ಇಲ್ಲ" ಎಂದುಕೊಂಡಳು.

ಹೀಗೆ ಗೆಳತಿಯರೆಲ್ಲರೂ ಆ ಪ್ರಮದವನದಲ್ಲಿ ಪರಸ್ಪರ ಪ್ರಿಯಾಲಾಪಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರುವಷ್ಟರಲ್ಲಿಯೇ ಮೊದಲೇ ಗೊತ್ತಾಗಿದ್ದಂತೆ ಉದಯನನು ವಸಂತಕನೊಡನೆ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದನು. ಅವನು ಬರುತ್ತಿದ್ದಂತೆಯೇ, "ವಸಂತಕ, ನಾನು ಉಜ್ಜಯಿನಿಗೆ ಹೋದಂದು ಪ್ರದ್ಯೋತರಾಜಕುಮಾರಿಯಾದ ಆ ವಾಸವದತ್ತಿಯನ್ನು ಕಂಡಾಗ ಮನ್ಮಥನು ತನ್ನ ಐದಂಬುಗಳನ್ನೂ ನನ್ನ ಮೇಲೆಯೇ ಪ್ರಯೋಗಿಸಿ ಕೃತಕೃತ್ಯನಾದನು. ಆ ಅಂಬುಗಳು ಇಂದಿಗೂ ಶಲ್ಯಗಳಂತೆ ನನ್ನದೆಯಲ್ಲಿ ನಾಟಿಯೇ ಇರುವುವು. ಇಷ್ಟಾದರೂ ನಿರ್ದಯನಾದ ಆ ಮದನನು ಮತ್ತೆ ನನ್ನನ್ನು ಘಾತಿಸಿರುವನೆಂದರೆ ಅವನಿಗೆ ಆರನೆಯ ಅಂಬು ಎಲ್ಲಿಂದ ದೊರಕಿತೋ ಅದೇ ತೋರದಾಗಿದೆ" ಎಂದು ಮಾತನಾಡುತ್ತ ಮುಂದುವರಿದನು. ವಸಂತಕನಿಗೆ ಆ ಮಾತಿನ ಅರ್ಥ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಯಿತು. ಮಿತ್ರನ ಆ ಬಗೆಯ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಬೇರೊಂದು ಕಡೆಗೆ ಸೆಳೆಯಲು, ಶರತ್ಕಾಲ ನಿರ್ಮಲವಾದ ಅಂತರಿಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರವಿಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ಮೆರೆಯುತ್ತ

ನಿರರ್ಗಳವಾಗಿ ಹಾರಿ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದ ಸಾರಸ ಪಂಕ್ತಿಯನ್ನು ತೋರಿದನು. ಅದರಿಂದ ಉದಯನನಿಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ನಲಿವೂ ಉಂಟಾಯಿತು.

ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿಯೇ ಪದ್ಮಾವತಿಗೆ ದೊರೆ ಬಂದುದರ ಅರಿವಾಯಿತು. ವಾಸವದತ್ತಿ ಪರಪುರುಷದರ್ಶನಕ್ಕೆ ಬೇಸರಿಸುವಳೆಂಬುದು ಅವಳಿಗೆ ಗೊತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದ ಬಳಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಒಂದು ಬಳ್ಳಿಮನೆಯನ್ನು ಎಲ್ಲರೊಡನೆ ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಮರೆಯಾದಳು. ಉದಯನನೂ ವಸಂತಕನೂ ಪ್ರಮದ ವನದಲ್ಲಿ ಪದ್ಮಾವತಿಯನ್ನು ಕಾಣದೆ ಅವಳು ಆ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಬಂದು ಅಲ್ಲಿಯೋ ಎಲ್ಲಿಯೋ ಸುಳಿದಾಡುತ್ತಿರುವಳೆಂದೂ, ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿಯೇ ಬರಬಹುದೆಂದೂ ನಿರೀಕ್ಷಿಸಿ ಶಿಲಾತಲವೊಂದರಮೇಲೆ ಕುಳಿತರು. ವಾಸವದತ್ತಿ, ತಾನು ಲಾವಾಣಕವನ್ನು ಬಿಟ್ಟಮೇಲೆ ಉದಯನನ್ನು ಕಂಡುದು ಅದೇ ನೋಡಲು. ಅವನು ಆರೋಗ್ಯದಿಂದಿರುವುದನ್ನು ಅವಳು ಕಣ್ಣಾರ ಕಂಡು ಮನಸಾರ ಆನಂದಿಸಿದಳು. ಆ ಆನಂದ ಅವಳಿಗೆ ಕಂಬನಿ ತಂದಿತು. ಅದನ್ನು ಕಂಡ ಪದ್ಮಾವತಿಯು ಗೆಳತಿ 'ಆರ್ಯ ಕಂಬನಿಗರೆವಂತಿದೆ?' ಎಂದಳು. ವಾಸವದತ್ತಿ 'ಏನೂ ಇಲ್ಲ. ಈ ದುಂಬಿಗಳ ಅವಿನಯದಿಂದ ಕಾಶ ಕುಸುಮಗಳ ದೂಳು ಬಿದ್ದು ಹಾಗಾಯಿತು, ಅಷ್ಟೆ' ಎಂದಳು. ಪದ್ಮಾವತಿ 'ಇರಬೇಕು ಪಾಪ' ಎಂದು ಸುಮ್ಮನಾದಳು.

ವನದಲ್ಲಿ ಮತ್ತಾರೂ ಇಲ್ಲದಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡು ವಸಂತಕನಿಗೆ ಒಂದು ಹೊಸ ಯೋಚನೆ ಹೊಳೆಯಿತು. ಉದಯನ ವಾಸವದತ್ತಿಯರ ಅನ್ಯೋನ್ಯ ಪ್ರಣಯದ ವಿಚಾರ ಅವನಿಗೆ ಗೊತ್ತಿದ್ದಷ್ಟು ಮತ್ತಾರಿಗೂ ಗೊತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ವಾಸವದತ್ತಿ ಅಗಲಿ ಹೋದಮೇಲೆ ಹಲವಾರು ದಿನಗಳು ಕಳೆದು ಹೋಗಿರುವ ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ದೊರೆಯ ಮನಸ್ಸು ಅವಳ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಎಂತಿರಬಹುದೆಂದು ತಿಳಿಯಲು ಅವನಿಗೆ ಕುತೂಹಲ. "ಅಯ್ಯಾ ಮಿತ್ರ, ಈ ಪ್ರಮದವನದಲ್ಲಿ ಯಾರೂ ಇಲ್ಲ. ಇರುವವರು ನಾನು ನೀನು ಇಬ್ಬರೇ. ನಾನೊಂದು ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು ಕೇಳಲಿ?" ಎಂದನು. ದೊರೆ "ಬೇಕಾದ ಹಾಗೆ ಕೇಳು" ಎಂದನು. "ಆಗಿನ ವಾಸವದತ್ತಿ ಈಗಿನ ಪದ್ಮಾವತಿ. ಇವರಿಬ್ಬರಲ್ಲಿ ನಿನಗೆ ಪ್ರಿಯತಮರಾರು?" ಎಂದು ಅವನು ಕೇಳಿದನು. ಈ ಪ್ರಶ್ನೆ ಉದಯನನನ್ನು

ಮಹತ್ತರವಾದ ಪರೀಕ್ಷೆಗೆ ಒಳಗಾಗಿಸಿತು. ಅವನು ಯಾವ ಉತ್ತರವನ್ನೂ ಹೇಳಲು ಮೊದಮೊದಲು ಸಮ್ಮತಿಸಲಿಲ್ಲ. ವಸಂತಕನಲ್ಲಿ ಯಾವ ಮಾತೂ ಅರೆಗಳಿಗೆಯೂ ನಿಲ್ಲುವುದಿಲ್ಲವೆಂಬ ಸಂಗತಿ ಅವನಿಗೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಗೊತ್ತಿದ್ದಿತು. ಆದರೂ ವಸಂತಕನ ಬಗೆಬಗೆಯ ಬಲಾತ್ಕಾರಗಳಿಂದ ಅವನು ಮನಸೋತು, “ವಸಂತಕ, ರೂಪ ಶೀಲ ಮಾಧುರ್ಯಗಳಿಂದ ಪದ್ಮಾವತಿ ನನಗೆ ಬಹುಮತೆಯಾದರೂ ವಾಸವದತ್ತೆಯಲ್ಲಿ ನಟ್ಟು ಹೋಗಿರುವ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಇನ್ನೂ ಅವಳು ಅಪಹರಿಸಿಕೊಂಡಿಲ್ಲ” ಎಂದು ಹೇಳಿದನು.

ಈ ಮಾತು ಬಳಿ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಮರೆಯಾಗಿದ್ದ ವಾಸವದತ್ತೆಗೆ ಕೇಳಿಸಿತು. ಅವಳ ಆನಂದ ಎಣಿಕೆಗೇ ನಿಲುಕದಷ್ಟು ಗಾಢವಾಯಿತು. ತಾನು ಅವರಿಗೂ ಪಟ್ಟ ಪಾಡುಗಳಿಗೆಲ್ಲ ಅಂದು ಸಂಪೂರ್ಣ ವೇತನವನ್ನು ಪಡೆದಂತಾಯಿತೆಂದು ಅವಳ ಮನಸ್ಸು ಹಿರಿಹಿಗ್ಗಿತು. ಅಜ್ಞಾತವಾಸ ಅದೆಷ್ಟು ಗುಣಸಂಪನ್ನವಾದುದೆಂಬುದು ಆಗ್ಗೆ ಅವಳ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ತೋರಿತು. ಅವಳು ಧನ್ಯತೆಗೂ ಮಾರಿದ ಅದೊಂದು ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿದ್ದಳು.

ಪದ್ಮಾವತಿ ತನ್ನ ಮನಃಪ್ರಿಯನಾಡಿದ ಆ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕಿವಿಯಾರ ಕೇಳಿ ಯಾವ ಬಗೆಯ ವಿಚಾರವನ್ನೂ ತಾಳಲಿಲ್ಲ. ಅವಳಿಗೆ ಅವನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಮತ್ತಷ್ಟು ಗೌರವ, ಅದಕ್ಕೂ ಮಾರಿದ ಪ್ರೀತಿ ಉಂಟಾಯಿತು. ಉಪರತೆಯಾಗಿದ್ದರೂ ಆರ್ಯವಾಸವದತ್ತೆಯ ಅನುಪಮಗುಣಸಂಪದವನ್ನು ಸ್ಮರಿಸುವುದು ಆತನ ದೊಡ್ಡತನವೆಂದು ಅವಳಿಗೆ ಪರಮಾನಂದವಾಯಿತು. ಅವಳ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಅಸೂಯೆಗೆ ಎಡೆಯೇ ಇರಲಿಲ್ಲ.

ಇತ್ತ ಉದಯನನು ಅದೇ ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನೇ ವಸಂತಕನನ್ನು ಕೇಳಿದನು. ವಸಂತಕನು ಮೊದಮೊದಲು ಮೊಂಡುಹಿಡಿದು ಆಮೇಲೆ ತನ್ನ ಗೆಳೆಯನಂತೆಯೇ ತಾನೂ ಮನಬಿಚ್ಚಿ “ವಾಸವದತ್ತೆ ನನಗೆ ತುಂಬಾ ಬಹುಮತಳೇ. ಪೂಜ್ಯವಾದ ಪದ್ಮಾವತಿ ತರುಣಿ, ಸುಂದರಿ. ಅವಳಿಗೆ ಕೋಪವೆಂಬುದೇ ಇಲ್ಲ, ಅಹಂಕಾರವಿಲ್ಲ. ಮಧುರವಾಗಿ ಮಾತನಾಡುತ್ತಾಳೆ. ಒಳ್ಳೆಯ ದಾಕ್ಷಿಣ್ಯಸ್ವಭಾವದವಳೂ ಹೌದು ಇನ್ನೊಂದು.

ದೊಡ್ಡ ಗುಣ ಅವಳಲ್ಲಿ ಉಂಟು. ಒಳ್ಳೆಯ ರಸರಸವಾದ ಭೋಜನ ವನ್ನು ಕೊಂಡು ಬಂದು 'ವಸಂತಕನಲ್ಲಿ ಹೋದ' ಎಂದೂ ಕೇಳು ತ್ತಾಳೆ!" ವಸಂತಕನು ಈ ಮಾತನ್ನಾಡಿ ಮುಗಿಸಿದಮೇಲೆ ಉದಯನನು ಹಿಂದಿನ ಉದಯನನೇ ಆಗಿ ಅದೇ ಭಾವಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿಯೇ ಓಲಾಡುತ್ತ "ಇರಲಿ ಇರಲಿ, ವಸಂತಕ, ಇದನ್ನೆಲ್ಲಾ ವಾಸವದತ್ತಾದೇವಿಗೆ ತಿಳಿಸು ತ್ತೇನೆ" ಎಂದನು. ವಾಸವದತ್ತ ಉಪರತೆಯಾಗಿರುವಳೆಂಬುದನ್ನೂ ಮರೆತು ಉದಯನನು ಹಾಗೆಂದು ರಮಣೀಯವಾಗಿಯೇ ಇದ್ದರೂ ವಸಂತಕನು ಶುದ್ಧ ಮೊರಟುತನವನ್ನು ತೋರಿ, "ಅಯ್ಯೋ, ಎಲ್ಲಿರುವಳು ವಾಸವದತ್ತೆ? ಅವಳು ಮಡಿದ ಬಹುಕಾಲವಾಯಿತಲ್ಲವೇ!" ಎಂದು ಬಿಟ್ಟನು. ಇದರಿಂದ ಉದಯನನ ಮನಸ್ಸಿತಿ ಕೆಟ್ಟಿತು. "ಹೌದು ವಸಂತಕ, ವಾಸವದತ್ತ ಉಪರತೆಯಾದಳು. ಈ ಪರಿಹಾಸದಿಂದ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸು ಬೇರ್ಪಟ್ಟು ಹಿಂದಿನ ಅಭ್ಯಾಸಬಲದಿಂದ ಮಾತು ಈ ರೀತಿ ಮಿಡಿಯಿತು" ಎಂದು ಹೇಳಿ ಕಂಬನಿಗರೆದನು. ವಸಂತಕನು ಅವನ ಆಗಿನ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಕಂಡು ಕಂಬನಿದುಂಬಿದ ಅವನ ಮುಖ ಹಾಗಿರತಕ್ಕ ದಲ್ಲವೆಂದುಕೊಂಡು ಮುಖೋದಕವನ್ನು ತರಲು ಅಲ್ಲಿಂದ ತೆರಳಿದನು. ಮರೆಯಲಿದ್ದ ವಾಸವದತ್ತ ಇನ್ನು ತಾನಿಲ್ಲಿರುವುದು ಸರಿಯಲ್ಲವೆಂದು ಪ್ರಿಯನನ್ನು ಸಾಂತ್ವನಗೊಳಿಸಲು ಪದ್ಮಾವತಿಗೆ ಅವಕಾಶವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿ ಕೊಟ್ಟು ಹೊರಟುಹೋದಳು.

ಪದ್ಮಾವತಿ ವಾಸವದತ್ತೆಯ ಸೂಚನೆಯಂತೆ ಉದಯನನನ್ನು ಕಾಣಲು ಮುಂದೆ ಬಂದಳು. ಆಗ ವಸಂತಕನು ತಾವರೆಯೆಲೆಯಲ್ಲಿ ನೀರು ತರುತ್ತಿದ್ದ ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಂತೆಯೇ ಪದ್ಮಾವತಿಯನ್ನು ಕಂಡು ಬೆಚ್ಚಿ ದನು. ವಿಷಯವೇನೆಂದು ಪದ್ಮಾವತಿ ಕೇಳಲು, ವಸಂತಕನು, "ಏನೂ ಇಲ್ಲ. ಕಾಶಕುಸುಮಗಳ ದೂಳು ಮಿತ್ರನ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬಿದ್ದು ಕಂಬನಿಯಿಂದ ಮುಖ ಕದಡಿದೆ. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಇದು ಮುಖೋದಕ. ನೀನೇ ತೆಗೆದು ಕೊಂಡು ಹೋಗು" ಎಂದನು. ಮೊದಲೇ ಎಲ್ಲ ವಿಷಯಗಳನ್ನೂ ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿದಿದ್ದ ಪದ್ಮಾವತಿ ಆ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ, "ಆಹಾ, ದಾಕ್ಷಿಣ್ಯ ಯುಕ್ತರಾದವರಿಗೆ ದಾಕ್ಷಿಣ್ಯವಂತರೇ ಪರಿಜನರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ" ಎಂದು

ಸ್ವಪ್ನವಾಸವದತ್ತ

೪೯

ಕೊಂಡು ಆ ಮುಖೋದಕವನ್ನು ತಾನೇ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಉದಯನನನ್ನು ಸಮೀಪಿಸಿ, “ಆರ್ಯಪುತ್ರನಿಗೆ ಜಯವಾಗಲಿ” ಎಂದಳು.

ಉದಯನನು ಪದ್ಮಾವತಿಯನ್ನು ಕಂಡು ಆಶ್ಚರ್ಯಚಕಿತನಾದನು. ಆಗಿನ ತನ್ನ ಸ್ಥಿತಿ ಅವಳಿಗೆ ಗೊತ್ತಾಗುವುದು ಅವನಿಗೆ ಅಷ್ಟು ಹಿತವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ವಸಂತಕನ ಮೇಲೆ ಅವನಿಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಅನುಮಾನವೂ ಹುಟ್ಟಿ “ಏನಿದು ವಸಂತಕ?” ಎಂದು ರಹಸ್ಯವಾಗಿ ಕೇಳಿದನು. ವಸಂತಕನು ನಡೆದ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಅವನ ಕಿವಿಯಲ್ಲುಸುರಿದನು. ಪದ್ಮಾವತಿಗೆ ಯಾವ ವಿಷಯವೂ ತಿಳಿಯದೆಂದು ಉದಯನನು ಸಮಾಧಾನ ತಂದು ಕೊಂಡು, “ಪದ್ಮಾವತಿ, ಕಾಶಕುಸುಮಗಳ ದೂಳು ಬಿದ್ದು ಕಂಚಿನಿ ದುಂಬಿತು” ಎಂದು ಹೇಳಿ, “ಇವಳಿನ್ನೂ ಬಾಲೆ. ಹೊಸದಾಗಿ ಮದುವೆ ಯಾದವಳು. ದಿಟವಾಗಿಯೂ ಇವಳು ಧೀರಸ್ವಭಾವದವಳಾದರೂ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಸ್ತ್ರೀಯರ ಸ್ವಭಾವ ಕಾತರಪಡುವಂಥದಾದುದರಿಂದ ದಿಟವನ್ನು ನುಡಿದರೆ ಮನನೊಂದಾಳು” ಎಂದು ತನ್ನಲ್ಲಿಯೇ ಯೋಚಿಸಿ ಕೊಂಡು ಸುಮ್ಮನಾದನು. ಆ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಸಮಯ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಲು ವಸಂತಕನ ಪ್ರೇರಣೆಯಂತೆ ಉದಯನನು ಪದ್ಮಾವತಿ ಯೊಡನೆ ಅರಮನೆಗೆ ಹೊರಟನು.

ಕೆಲವು ದಿನಗಳು ಕಳೆದುವು. ಒಂದು ದಿನ ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಂತೆಯೇ ಪದ್ಮಾವತಿ ಶೀರ್ಷವೇದನೆಗೆ ತುತ್ತಾಗಿ ಅಸ್ವಸ್ಥೆಯಾದಳು. ಪದ್ಮಾವತಿಯ ಗೆಳತಿ ಮಧುಕರಿಕೆ ಈ ವಿಷಯವನ್ನು ಉದಯನನಿಗೆ ವಸಂತಕನ ಮೂಲಕ ಅರಿಕೆಮಾಡಿದಳು. ಇದರಿಂದ ಉದಯನನಿಗೆ ಆದ ಮನೋವ್ಯಥೆ ಅಷ್ಟಿಷ್ಟಲ್ಲ. ಸೌಂದರ್ಯ ಸಂಪತ್ತಿಯಿಂದ ಸಮೃದ್ಧಳಾಗಿ ಸದ್ಗುಣಗಳಿಂದ ನಿರಾಜಿಸುತ್ತಿರುವ ಪದ್ಮಾವತಿಯನ್ನು ಪತ್ನಿಯನ್ನಾಗಿ ಪಡೆದುದರಿಂದ ಅವನ ದುಃಖಭಾರ ಬಹುಮಟ್ಟಿಗೆ ಹಗುರವಾಗಿದ್ದಿತು. ಹಿಂದೊಮ್ಮೆ ಅವನು ಸಂತತ ವಿರಹವೇದನೆಯನ್ನು ಸಾಕಾದಷ್ಟು ಅನುಭವಿಸಿದ್ದನು. ಈಗ ಪದ್ಮಾವತಿಗೆ ಶೀರ್ಷವೇದನೆಯೆಂದು ಕೇಳಿ ಅಷ್ಟರಿಂದಲೇ ದುರ್ದೈವಸರಿಪಾಕದಿಂದ ಅವಳು ಏನಾಗಿಹೋಗುವಳೋ ಎಂದು ಅವನ ಮನಸ್ಸು ಅಡೊಂದು ವಿಚಿತ್ರವಾದ ವೇದನೆಯನ್ನು ಅನುಭವಿಸ

ತೊಡಗಿತು. “ವಸಂತಕ, ಈಗ ಪದ್ಮಾವತಿ ಎಲ್ಲಿರುವಳು?” ಎಂದು ಕೇಳಿದನು. ಆಕೆ ಸಮುದ್ರಗೃಹದಲ್ಲಿ ಇರುವಳೆಂದು ವಸಂತಕನಿಂದ ತಿಳಿಯುತ್ತಲೆ ಅರೆಗಳಿಗೆಯೂ ತಡಮಾಡದೆ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೊರಟನು.

ವಸಂತಕನಿಗೆ ಉದಯನನ ಹೃದಯವೇದನದ ಪರಿ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಮನದಟ್ಟಾಯಿತು. ಎಂತಾದರೂ ಅವನನ್ನೊಮ್ಮೆ ಹಸನ್ಮುಖನನ್ನಾಗಿಸ ಬೇಕೆಂದು ಅವನಿಗೆ ತೋರಿತು. ಸಮುದ್ರಗೃಹವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸುವಾಗ ಬಾಗಿಲ ಬಳಿ ತೂಗಹಾಕಿದ್ದ ಒಂದು ಹೂಮಾಲೆಯನ್ನು ಕಂಡು ಹಾವೆಂದೇ ಭ್ರಮಿಸಿ ಭಯಗೊಂಡು “ಮಿತ್ರ, ಅಲ್ಲಿಯೇ ನಿಲ್ಲು” ಎಂದು ಗಾಬರಿಯಿಂದ ನುಡಿದನು. ಉದಯನನು ಆ ಹೂಮಾಲೆಯನ್ನು ಕಂಡು, ಸ್ವಲ್ಪ ಹುಸಿನಗೆನಕ್ಕು ಅವನನ್ನು ಸಮಾಧಾನಗೊಳಿಸಿ ಗೃಹವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದನು. ಅಲ್ಲಿ ಯಾರೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಹಾಸಿದ ಹಾಸಿಗೆ ಹಾಗೆಯೇ ಇದ್ದಿತು. ತಲೆದಿಂಬು ಕುಗ್ಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಔಷಧಿಗಳಿಂದ ಯಾವ ಬಗೆಯ ಕರೆಗಳೂ ಹಾಸುಗಳವೇಲೆ ಕಾಣುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ರೋಗಿಯ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಆದಷ್ಟು ಮಟ್ಟಿಗೆ ತಣಿಸುವ ಅಲಂಕಾರಗಳೇನೂ ಅಲ್ಲಿರಲಿಲ್ಲ. ಪದ್ಮಾವತಿ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು ಹೋಗಿರಬಹುದೆಂದರೆ ಶೀರ್ಷವೇದನೆಯಿಂದ ನರಳು ತಿದ್ದುವಳು ಅಷ್ಟುಬೇಗನೆ ಹೊರಟುಹೋಗಿರಲಾರಳೆಂದೇ ಊಹಿಸಿ ಉದಯನನು ಅವಳಿಗಾಗಿ ಸ್ವಲ್ಪಹೊತ್ತು ಕಾದನು.

ರಾತ್ರಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಾಗಿದ್ದರಿಂದ ಉದಯನನಿಗೆ ನಿದ್ರೆ ಬರತೊಡಗಿತು. ಎಚ್ಚರದಿಂದಿರಬೇಕೆಂದು ಬಯಸಿ ಉದಯನನು “ವಸಂತಕ, ಯಾವುದಾದರೂ ಒಂದು ಕಥೆಯನ್ನು ಹೇಳು” ಎಂದನು. ವಸಂತಕನು ಉಜ್ಜಯಿನಿಯ ಕಥೆಯನ್ನೇ ಹೇಳತೊಡಗಿದನು. ಉಜ್ಜಯಿನಿಯ ಹೆಸರನ್ನು ಕೇಳಿದೊಡನೆಯೇ ಉದಯನನಿಗೆ ವಾಸವದತ್ತಿಯ ನೆನಪು ಮರಳಿತು. ಅವಳು ಅಲ್ಲಿಂದ ಹೊರಟು ಬರುವಾಗ ಸ್ವಪ್ನವನನ್ನು ತೊರೆದು ದಿಂದ ಉಕ್ಕಿ ಬಂದ ಕಂಬನಿಯನ್ನು ತನ್ನ ವಕ್ಷಸ್ಥಲದಲ್ಲಿಯೇ ಬೀಳಿಸಿದ ದೃಶ್ಯ ಅವನ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಟ್ಟಿದಂತಾಯಿತು. ಅವನು ಆ ತನ್ನ ನೆಲೆಗೆ ವೀಣೆಯನ್ನು ಹೇಳಿಕೊಡುತ್ತಿದ್ದಾಗ ತನ್ನನ್ನೇ ನೆಟ್ಟನೆ ನೋಡುತ್ತ, ತನ್ನಲ್ಲಿಯೇ ನೆಲೆಸಿದ ಮನಸ್ಸುಳ್ಳವಳಾಗಿ ವೀಣೆಯ ತಂತಿಯನ್ನು ನುಡಿಸ

ಸ್ವಪ್ನವಾಸವದತ್ತ

೫೧

ದೆಯೆ ಸುಮ್ಮನೆ ಬೆರಳುಗಳನ್ನಾಡಿಸುತ್ತಿದ್ದುದು ಅವನಿಗೆ ನೆನಪಾಯಿತು. ದುಃಖ ಅವನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಸುಳಿಯಿತು. ವಸಂತಕನು “ಹೋಗಲಿ ಬಿಡು, ಬೇರೊಂದು ಕಥೆಯನ್ನು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ. ಬ್ರಹ್ಮದತ್ತನೆಂಬ ನಗರ, ಕಾಂಪಿಲ್ಯನೆಂಬ ರಾಜ....” ಎಂದು ಕಥೆಯನ್ನು ಮೊದಲು ಮಾಡಿದನು. ತಿರುಗು ಮುರುಗಾಗಿ ಕಥೆಯನ್ನು ಮೊದಲು ಮಾಡಿದ ವಸಂತಕನ ಲಘುಹಾಸ್ಯ ಉದಯನನಿಗೆ ನಗೆ ತಂದಿತು. “ಮಂಕೆ! ಕಾಂಪಿಲ್ಯನೆಂಬ ನಗರ, ಬ್ರಹ್ಮದತ್ತನೆಂಬ ರಾಜ ಎಂದು ಹೇಳು” ಎಂದು ಉದಯನನು ಹೇಳಿದನು. ಅಂತೆಯೇ ವಸಂತಕನು ಕಥೆಯನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸುತ್ತಿರಲು ಉದಯನನಿಗೆ ನಿದ್ರೆ ಬಂದು ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಹಾಸಿಗೆಯ ಮೇಲೆಯೇ ಮಲಗಿಕೊಂಡನು. ಬಹಳ ಚಳಿಯಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ ವಸಂತಕನು ಹೊದಿಕೆಯನ್ನು ತರಲು ಅಲ್ಲಿಂದ ತೆರಳಿದನು.

ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿಯೇ ಪದ್ಮಾವತಿ ಅಸ್ವಸ್ಥೆಯಾಗಿರುವ ಸಂಗತಿ ವಾಸವದತ್ತಿಗೂ ತಿಳಿಯಿತು. ಅವಳ ದುಃಖಕ್ಕಂತೂ ಮಿತಿಯೇ ಇಲ್ಲವಾಯಿತು. ತನ್ನನ್ನಗಲಿ ಚಿಂತೆಗೀಡಾಗಿದ್ದ ತನ್ನ ಪ್ರಿಯನ ಮನಃಶಾಂತಿಗೆ ನೆರವಿಗಳಾಗಿದ್ದ ಪದ್ಮಾವತಿ ಅಸ್ವಸ್ಥೆಯಾಗಬೇಕೆ?—ಎಂದು ಅವಳು ಪರಿಶ್ರಮಿಸಿದಳು. “ಅಯ್ಯೋ, ನನ್ನ ಭಾಗಕ್ಕೆ ದೇವತೆಗಳೆಲ್ಲರೂ ನಿರ್ದಯರೆ!” ಎಂದುಕೊಂಡು ಸಮುದ್ರಗೃಹವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದಳು. ಅಲ್ಲೊಂದು ಕಿರುದೀವಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಬೆಳಗುತ್ತಿತ್ತು. ಪರಿಜನರಾರೂ ಅಲ್ಲಿರಲಿಲ್ಲ. “ಏನಿದು ಅನ್ಯಾಯ, ಈ ಅವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಪದ್ಮಾವತಿಯೆಬ್ಬಳನ್ನೇ ಬಿಟ್ಟು ಎಲ್ಲರೂ ಹೊರಟು ಹೋಗಿದ್ದಾರೆ!” ಎಂದುಕೊಂಡು ಹಾಸಿಗೆಯ ಬಳಿ ಹೋದಳು. ಮಲಗಿ ನಿದ್ರಿಸುತ್ತಿರುವುದು ಪದ್ಮಾವತಿಯೇ ಎಂದು ಅವಳು ತಿಳಿದಳು. ನೆಲದಮೇಲೆಯೇ ಕುಳಿತು ಸ್ವಲ್ಪಹೊತ್ತು ನಿರೀಕ್ಷಿಸೋಣವೆನ್ನಿಸಿತು. ಮರುಗಳಿಗೆಯೇ ಅಲ್ಲಿ ಕೂಡುವುದು ಸ್ನೇಹೋಚಿತವಲ್ಲವೆಂದುಕೊಂಡು ಹಾಸಿಗೆಯ ಮೇಲೆಯೇ ಕುಳಿತಳು. ಪದ್ಮಾವತಿಗೆ ಜೆನ್ನಾಗಿ ನಿದ್ರೆಹತ್ತಿದೆಯೆಂದೂ ಶ್ವಾಸ ಸಮಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿದೆಯಾದುದರಿಂದ ತಲೆನೋವು ಇಳಿಯುತ್ತಿದೆಯೆಂದೂ ತಿಳಿದು ಅವಳ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಸಮಾಧಾನವಾಯಿತು.

ಆ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಉದಯನನು ಕನವರಿಸತೊಡಗಿದನು. ಉಜ್ಜಯಿನಿಯ ಕಥೆಯನ್ನು ಕೇಳಿ ವಾಸವದತ್ತಿಯನ್ನು ನೆನೆದಿದ್ದುದರಿಂದ ಅವನು ಕನಸಿನಲ್ಲಿಯೂ ಅವಳನ್ನೇ ಕಂಡು, “ಹಾ ವಾಸವದತ್ತಿ!” ಎಂದನು. ಆಗ ಮಲಗಿದ್ದವರಾರೆಂದು ವಾಸವದತ್ತಿಗೆ ತಿಳಿಯಿತು. ತಟ್ಟನೆ ಮೇಲೆದ್ದು ದೂರ ಸರಿದಳು. ಉದಯನನು ತನ್ನನ್ನು ಕಂಡನೇನೋ ಎಂದು ಅವಳ ಮನಸ್ಸು ತಳಮಳಿಸಿತು. ಯೌಗಂಧರಾಯಣನ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆ ಆ ಮೂಲಕವಾಗಿ ಭಗ್ನವಾಗುವುದೇನೋ ಎಂದು ಅವಳು ಭಯಗೊಂಡಳು. ಆದರೆ ಅವನು ಮತ್ತೊಂದುಸಾರಿ “ಹಾ ಅವಂತಿ ರಾಜ ಪುತ್ರಿ!” ಎಂದು ಕನವರಿಸಲು, ಇನ್ನೂ ಅವನು ಕನವರಿಸುತ್ತಿರುವನೆಂಬುದು ಖಚಿತವಾದ ಮೇಲೆ, ಅಲ್ಲಿ ಯಾರೂ ಇಲ್ಲದಿದ್ದುದರಿಂದ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ಅಲ್ಲಿಯೇ ನಿಂತು ಪ್ರಿಯನನ್ನು ಕಂಡು ತಣಿಯ ಬಯಸಿದಳು. ಉದಯನನು ಕನವರಿಸುತ್ತಲೇ ಮಾತನಾಡತೊಡಗಿದನು. ವಾಸವದತ್ತಿ ಆ ಕನವರಿಕೆಯ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆಲ್ಲಾ ಭಾವಾವೇಶದಿಂದ ಉತ್ತರವನ್ನು ಕೊಡತೊಡಗಿದಳು.

“ಹಾ ಪ್ರಿಯೆ, ಹಾ ಪ್ರಿಯಶಿಷ್ಯೆ, ಉತ್ತರವನ್ನು ಕೊಡಬಾರದೆ?”

“ಮಾತನಾಡುತ್ತಿರುವೆನು, ಒಡೆಯ, ಮಾತನಾಡುತ್ತಿರುವೆನು.”

“ನನ್ನಲ್ಲಿ ಕೋಪಗೊಂಡಿರುವೆಯಾ?”

“ಇಲ್ಲ, ಇಲ್ಲ. ದುಃಖಿತೆಯಾಗಿದ್ದೇನೆ.”

“ಕೋಪವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಹೀಗೇಕೆ ಅಲಂಕರಿಸಿಕೊಳ್ಳದಿರುವೆ?”

“ಇದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಏನು ಅಲಂಕಾರ?”

“ಓ, ವಿರಚಿಕೆಯನ್ನು ಸ್ಮರಿಸುತ್ತಿರುವೆಯೇನು?”

(ರೋಷದಿಂದ) “ಛೇ, ಹೋಗು ಇಲ್ಲಿಯೂ ಆ ಹಾಳು ವಿರಚಿಕೆಯೇ?”

“ಹಾಗಾದರೆ ಇದೋ ವಿರಚಿಕೆಗಾಗಿ ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಕ್ಷಮೆಬೇಡುತ್ತೇನೆ”
—ಎಂದು ಉದಯನನು ಕೈಗಳನ್ನು ಚಾಚಿದನು.

ವಾಸವದತ್ತಿಗೆ ತಾನು ಬಂದು ಬಹಳ ಹೊತ್ತಾಯಿತೆಂದು ತೋರಿತು. ಯಾರಾದರೂ ತನ್ನನ್ನು ಕಂಡಾರೆಂದು ಅವಳಿಗೆ ಅಂಜಿಕೆ

ಯಾಯಿತು. ಇನ್ನು ಅಲ್ಲಿರಬಾರದೆಂದು ಅಲ್ಲಿಂದ ತೆರಳಬಯಸಿ, ಆ ಚಳಿಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಹಾಸಿಗೆಯಿಂದೀಚೆಗಿದ್ದ ತನ್ನ ನಲ್ಲನ ಕೈಗಳನ್ನು ಹಾಸಿಗೆಯಲ್ಲಿರಿಸಿ ಹೊರಟಳು. ಒಡನೆಯೇ ಉದಯನನಿಗೆ ಎಚ್ಚರವಾಯಿತು. ಆ ಕರಸ್ಪರ್ಶ ವಾಸವದತ್ತಿಯದೇ ಎಂದು ಅವನಿಗೆ ನಿರ್ಧರವಾಗಿದ್ದಿತು. ದಿಗ್ಗನೆದ್ದು “ವಾಸವದತ್ತೆ, ನಿಲ್ಲು ನಿಲ್ಲು” ಎಂದು ಕೂಗುತ್ತ ಹೊರಟನು. ಆ ವೇಗದಲ್ಲಿ ಶಯನಗೃಹದ ಬಾಗಿಲು ಅವನ ಹಣೆಗೆ ತಗುಲಿ ಗಾಯವಾಯಿತು. ವಾಸವದತ್ತೆ ಹೊರಟು ಹೋದಳು.

ಇಷ್ಟೆಲ್ಲ ಆದಮೇಲೆ ವಸಂತಕನು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದನು. ಅವನನ್ನು ಕಂಡೊಡನೆಯೇ ಉದಯನನು ಬಹು ಹಿಗ್ಗಿನಿಂದ “ಅಯ್ಯಾ ಮಿತ್ರ, ನಿನಗೆ ಪ್ರಿಯವನ್ನರುಹುವೆನು. ವಾಸವದತ್ತೆ ಬದುಕಿದ್ದಾಳೆ!” ಎಂದನು. ವಸಂತಕನಿಗೆ ವಾಸವದತ್ತೆ ಬದುಕಿರುವಳೆಂಬುದು ಗೊತ್ತಿದ್ದರೂ ಅದನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಬಿಟ್ಟುಕೊಡದೆ, “ಅಯ್ಯೋ, ವಾಸವದತ್ತೆ! ವಾಸವದತ್ತೆ ಯೆಲ್ಲಿರುವಳು? ವಾಸವದತ್ತೆ ಯಾವಾಗಲೋ ಮಡಿದಳು” ಎಂದನು. ಉದಯನನು ಆ ಮಾತನ್ನು ನಂಬಲಿಲ್ಲ. ಉಜ್ಜಯಿನಿಯ ನೆನಪು ಆರೀತಿ ಸ್ವಪ್ನವನ್ನು ಕಾಣಿಸಿರಬಹುದೆಂದು ವಸಂತಕನು ವಾದಿಸಲು ಉದಯನನು “ಹಾಗೆಯೇ, ನಾನು ಕಂಡುದು ಕನಸಾಗಿದ್ದರೆ ಅದರಿಂದ ಎಚ್ಚರಿಕೆ ಯಾಗದೆ ಇದ್ದಿದ್ದರೆ ಧನ್ಯನಾಗುತ್ತಿದ್ದೆ. ಒಂದುವೇಳೆ ಇದು ಭ್ರಾಂತಿ ಯೇನಾದರೂ ಆಗಿದ್ದರೆ ಇದೇ ನನಗೆ ಸ್ಥಿರವಾಗಿರಲಿ” ಎಂದು ಬಿಸುಸುಯ್ದನು.

ವಸಂತಕನು ದೊರೆಯ ಮನಸ್ಸನ್ನರಿತು, “ಅಯ್ಯಾ, ನೀನು ಹೀಗೆ ಅರ್ಥವಿಲ್ಲದುದನ್ನೆಲ್ಲಾ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ತಂದುಕೊಂಡು ಚಿಂತಿಸುತ್ತಿರಬೇಡ. ನಡೆ, ಚತುಶ್ಯಾಲೆಗೆ ಹೋಗೋಣ” ಎಂದು ಹೇಳಿ ಅವನನ್ನು ಅವಸರಿಸಿದನು. ಆ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಕಾಂಚುಕೇಯನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ, ಸಂತೋಷದ ಸುದ್ದಿಯೊಂದನ್ನು ಅರಿಕೆಮಾಡಿದನು. “ಶತ್ರುವಾದ ಆರುಣಿಯೊಡನೆ ಯುದ್ಧಮಾಡಲೋಸುಗ ಅಮಾತ್ಯರುಮಣ್ಣಂತನು ಸೇನಾಸಮೇತನಾಗಿ ಬಂದಿರುವುದಾಗಿಯೂ, ದರ್ಶಕಮಹಾರಾಜನ ಸೇನೆ

ಗಳೂ ರಣಪ್ರಯಾಣಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧವಾಗಿರುವುದಾಗಿಯೂ, ಉದಯನನೂ ಪ್ರಯಾಣ ಬೆಳೆಯಿಸಬೇಕೆಂದೂ ಅವನು ಹೇಳಿದನು.

ಅಂತೆಯೇ ಉದಯನನು ಪರಾಕ್ರಮವನ್ನು ತಂದುಕೊಂಡು ಜೈತ್ರಯಾತ್ರೆಗೆ ಸಿದ್ಧನಾಗಿ ಹೊರಟನು. ಕೆಲವು ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ರುಮಣ್ಣಂತನ ಮಹಾ ಪ್ರಯತ್ನದಿಂದಲೂ ಸೇನೆಯವರ ಅತುಲ ಪರಾಕ್ರಮದಿಂದಲೂ ಸಂಗರದಲ್ಲಿ ಉದಯನನು ವಿಜಯಿಯಾದನು. ಕಳೆದು ಹೋಗಿದ್ದ ರಾಜ್ಯವೆಲ್ಲವೂ ಮತ್ತೆ ಅವನ ಕೈಸೇರಿತು. ಇದಾದ ಬಳಿಕ ಅವನು ಸಖೀಜನಸಮೇತಳಾದ ಪದ್ಮಾವತಿಯೊಡನೆ ಕೌಶಾಂಬಿಗೆ ಬಂದು ಸೇರಿದನು.

ಒಂದುದಿನ ಉದಯನನು ಅರಮನೆಯ ಉಪ್ಪರಿಗೆಯ ಮೇಲೆ ವಿಶ್ರಮಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವಾಗ ಯಾವನೋ ಒಬ್ಬನು ವೀಣೆ ನುಡಿಸಿದುದನ್ನು ಕೇಳಿದನು. ಅದು ಘೋಷವತಿಯ ಧ್ವನಿಯೆಂದು ಒಡನೆಯೇ ಅವನಿಗೆ ಭಾಸವಾಯಿತು, ಆ ವಿಚಾರವನ್ನು ತಿಳಿದುಬನ್ನಿರೆಂದು ದೂತರನ್ನಟ್ಟಿದನು. ಅವರು ಆ ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ಕಂಡು, ನರ್ಮದಾತೀರದ ಪೊದರಿನಲ್ಲಿ ಆ ವೀಣೆ ಸಿಕ್ಕಿತೆಂಬ ವಿಚಾರವನ್ನು ಅವನಿಂದ ತಿಳಿದು ಅವನ ಸಮ್ಮತಿಯಿಂದಲೇ ಆ ವೀಣೆಯನ್ನು ತಂದು ಉದಯನನಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಿದರು. ಅದನ್ನು ಕಂಡೊಡನೆಯೇ ಅವನಿಗೆ ವಾಸವದತ್ತೆಯ ಸ್ಮರಣೆಯುಂಟಾಯಿತು. ಚಿರ ಪ್ರಸುಪ್ತವಾಗಿದ್ದ ವಾಸವದತ್ತಾವಿಷಯಕವಾದ ಪ್ರೇಮ ಆ ವೀಣೆಯಿಂದ ಎಚ್ಚತ್ತಿತು. ಆದರೇನು? ಘೋಷವತಿಯನ್ನು ಮಾತ್ರವೇ ಅವನು ಕಂಡನು.

ಅವನ ಮನಸ್ಸು ಆಂದೋಳನಕ್ಕೆ ಸಿಕ್ಕಿ ತಪಿಸುತ್ತಿರುವಾಗಲೇ ಉದಯನನ ವಿಜಯ ವಾರ್ತೆಯನ್ನು ಕೇಳಿ ಆನಂದಿಸಿದ ಮಹಾಸೇನನು ಅವನನ್ನು ಅಭಿನಂದಿಸಲೋಸುಗ ಕಳುಹಿಸಿದ್ದ ದೂತರು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದರು. ಅವರಲ್ಲಿ ಕಾಂಚುಕೀಯನಾದ ರೈಭ್ಯನೊಬ್ಬನು. ಇನ್ನೊಬ್ಬಳು ವಾಸವದತ್ತೆಯ ಧಾತ್ರಿ. ಉದಯನನು ಅವರನ್ನು ಪದ್ಮಾವತಿಯ ಸಮ್ಮುಖದಲ್ಲಿಯೇ ಕರೆಯಿಸಿಕೊಂಡನು. ಅವರು ಮಹಾಸೇನನ ಸಂದೇಶವನ್ನೂ ಅಂಗಾರವತಿಯ ಹರಕೆಯನ್ನೂ ಉದಯನನಿಗೆ ಅರುಹಿ, ವಾಸವದತ್ತೆಯ

ನೆನಪು ಅವನಿಗೆ ಮಾಯದೆ ಇರಬೇಕೆಂದು ಅಂಗಾರವತಿ ಕಳುಹಿಸಿದ್ದ ಚಿತ್ರಫಲಕಗಳನ್ನು ಅವನಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಿದರು. ಆ ಚಿತ್ರಫಲಕಗಳಲ್ಲಿ ಉದಯನ ವಾಸವದತ್ತಿಯರಿಬ್ಬರ ಪ್ರತಿಕೃತಿಗಳೂ ಇದ್ದುವು. ವಾಸವದತ್ತಾಪಹರಣ ವಾದನಂತರ ವಿನಾಹ ಮಹೋತ್ಸವವನ್ನು ಅಂಗಾರವತೀ ಮಹಾಸೇನರು ನೆರವೇರಿಸಿದ್ದುದು ಈ ಚಿತ್ರ ಫಲಕಗಳಿಗೇ!

ಪದ್ಮಾವತಿ ಚಿತ್ರದಲ್ಲಿದ್ದ ವಾಸವದತ್ತಿಯನ್ನು ಕಂಡು ಬೆರಗಾಗಿ ಹೋದಳು. ಅವಳು ತನ್ನಲ್ಲಿ ನ್ಯಾಸವಾಗಿರುವ ಅವಂತಿಯನ್ನೇ ಹೋಲುತ್ತಿದ್ದಳು. ಹೋಲಿಕೆ ಮಾತ್ರವಲ್ಲ. ಅವಳೇ ಇವಳೆಂದೂ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ನಿರ್ಧರವಾಯಿತು. ಮನಸ್ಸು ಏನೋ ಒಂದು ಬಗೆಯಾಗಲು, ಉದಯನನು, “ಏಕೆ ಪದ್ಮಾವತಿ, ಚಿತ್ರವನ್ನು ಕಂಡಾಗಿನಿಂದ ಸಂತೋಷ ಉದ್ವೇಗಗಳೆರಡೂ ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಕಾಣುತ್ತಿವೆ, ಏಕೆ?” ಎಂದು ಕೇಳಿದನು. ಪದ್ಮಾವತಿ, “ಈ ಪ್ರತಿಕೃತಿಯನ್ನು ಹೋಲುವಾಕೆ ಇಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದಾಳೆ” ಎಂದಳು. “ಏನು, ವಾಸವದತ್ತಿಯನ್ನು ಹೋಲುವಳೇ?” ಎಂದು ಉದಯನನು ಆಶ್ಚರ್ಯಗೊಂಡನು. ಪದ್ಮಾವತಿ ಹೌದೆನ್ನಲು ಅವನ ಉತ್ಸಾಹವಿಮ್ಮಡಿಸಿ, “ಹಾಗಿದ್ದರೆ ಜಾಗೃತೆಯಾಗಿ ಪ್ರವೇಶಗೊಳಿಸು” ಎಂದನು. ಪದ್ಮಾವತಿ, “ಆರ್ಯಪುತ್ರ, ನಾನು ಕನ್ಯೆಯಾಗಿದ್ದಾಗ ಯಾರೋ ಒಬ್ಬ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಅವಳನ್ನು ತನ್ನ ತಂಗಿಯೆಂದು ನ್ಯಾಸವಾಗಿರಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಪ್ರೋಷಿತಭರ್ತ್ಯಕೆಯಾದ ಅವಳು ಪರಪುರುಷ ದರ್ಶನವನ್ನು ಬಯಸುವುದಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಉಜ್ಜಯಿನಿಯಿಂದ ಬಂದಿರುವ ಈ ಪೂಜ್ಯ ಅವಳನ್ನು ನೋಡಲಿ” ಎಂದಳು. ಉದಯನನು ಆ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ, “ಅವಳು ಬ್ರಾಹ್ಮಣನ ತಂಗಿಯಾಗಿದ್ದರೆ ಬೇರೊಬ್ಬಳಾಗಿರಬೇಕು. ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಪರಸ್ಪರರೂಪಸಾದೃಶ್ಯವಿದ್ದೇ ಇರುತ್ತದೆ” ಎಂದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವಲ್ಲಿಯೇ ಪ್ರತೀಹಾರಿ ಬಂದು ಪದ್ಮಾವತಿಯಲ್ಲಿ ತನ್ನ ತಂಗಿಯನ್ನು ನ್ಯಾಸವಾಗಿಟ್ಟಿದ್ದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಬಂದಿದ್ದಾನೆಂದು ಅರಿಕೆಮಾಡಿದನು. ಕೂಡಲೆ ಕರೆತರುವುದೆಂದು ಉದಯನನು ಅಪ್ಪಣೆ ಮಾಡಿದನು. ಯೌಗಂಧರಾಯಣನೇ ಪರಿವ್ರಾಜಕ ವೇಷದಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಿಸಿದನು. ಪದ್ಮಾವತಿ ಅವನನ್ನು ಗುರುತಿಸಿ, ವಾಸವದತ್ತಿಯನ್ನು

ಕರೆತಂದಳು. ಉದಯನನು ಮಹಾಸೇನನ ಕಡೆಯ ದೂತರನ್ನು ಸಾಕ್ಷಿ
ಯನ್ನಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ನ್ಯಾಸವನ್ನು ಮರಳಿಸೆಂದು ಪದ್ಮಾವತಿಗೆ ಹೇಳಿ
ದನು. ದೂತರೊಡನೆ ಬಂದಿದ್ದ ಧಾತ್ರಿ ವಾಸವದತ್ತಿಯನ್ನು ಗುರುತಿಸಿ
ದಳು. ಮಹಾಸೇನನ ಪುತ್ರಿಯಾದ ವಾಸವದತ್ತಿಯೇ ಅವಳೆಂದು
ಗೊತ್ತಾದಮೇಲೆ ಉದಯನನ ಆನಂದಕ್ಕಂತೂ ಪಾರವೇ ಇಲ್ಲವಾಯಿತು.

“ಸ್ವಾಮಿಗೆ ವಿಜಯವಾಗಲಿ” ಎಂದು ಯೌಗಂಧರಾಯಣನೂ
“ಆರ್ಯ ಪುತ್ರನಿಗೆ ವಿಜಯವಾಗಲಿ” ಎಂದು ವಾಸವದತ್ತಿಯೂ ಏಕ
ಕಂಠದಿಂದ ಜಯಧ್ವನಿಯನ್ನು ಮಾಡಲು ಉದಯನನು ಆ ಆನಂದ
ಭರದಲ್ಲಿ ತನ್ನನ್ನು ತಾನೇ ಮರೆತುಹೋದನು. “ದಿಟವಿರಬಹುದೇ,
ಅಥವಾ ಇದೂ ಒಂದು ಕನಸೋ? ಇಲ್ಲ, ಇಲ್ಲ. ಇವಳಿನ್ನೂ ಕಾಣ
ಬರುತ್ತಲೇ ಇರುವಳು. ಹಿಂದೆ ಸಮುದ್ರಗೃಹದಲ್ಲಿ ಇವಳೇ ನನಗೆ
ಕಾಣಿಸಿದರೂ ನಾನು ವಂಚಿತನಾದೆ” ಎಂದು ಅವನು ಮಧುರವಾದ
ವ್ಯಥೆಯನ್ನನುಭವಿಸಿದನು. ಆಗ ಯೌಗಂಧರಾಯಣನು, “ಪ್ರಭುವೇ,
ದೇವಿಯನ್ನು ಕರೆದೊಯ್ದ ಅಪರಾಧಿ ನಾನು, ನನ್ನನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸಬೇಕು”
ಎಂದು ಹೇಳಿ ಉದಯನನ ಅಡಿಗೆರಗಿದನು. ದೊರೆಯು ಒಡನೆಯೇ
ಅವನನ್ನೆಬ್ಬಿಸಿ “ನೀನು ಯೌಗಂಧರಾಯಣನಲ್ಲವೆ? ಹುಚ್ಚನ ವೇಷ
ವನ್ನು ತಾಳಿ, ಯುದ್ಧಗಳಿಂದಲೂ, ರಾಜನೀತಿಶಾಸ್ತ್ರದೃಷ್ಟಿಗಳಾದ
ಆಲೋಚನೆಗಳಿಂದಲೂ ಕೂಡಿದ ಗಂಭೀರವಾದ ನಿನ್ನ ಮಹಾಪ್ರಯತ್ನ
ಗಳಿಂದಲೇ ನಾವು ಉದ್ಧಾರವಾಗಿದ್ದೇವೆ” ಎಂದು ಅವನನ್ನು ಪ್ರಶಂಸೆ
ಮಾಡಿದನು. ಯೌಗಂಧರಾಯಣನು ವಿನಯದಿಂದ “ನಾವೆಲ್ಲರೂ
ಸ್ವಾಮಿಯ ಭಾಗ್ಯವನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ನಡೆಯುವವರು” ಎಂದು ನುಡಿ
ದನು. ಪದ್ಮಾವತಿ ಸಂತೋಷದೊಡನೆ ನಾಚಿಕೆಯನ್ನೂ ಪಟ್ಟುಕೊಂಡು,
ವಾಸವದತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಪೂಜ್ಯಭಾವವೂ ದಿಟವಾದ ಪ್ರೇಮವೂ ಉಕ್ಕಿ ಬರು
ತ್ತಿರಲು, “ಆರ್ಯ, ನಿನ್ನನ್ನು ಸಖಿಯರೊಡನೆ ಸಮಸಮವಾಗಿ ಕಂಡು
ಸಮುದಾಚಾರವನ್ನು ವಿಾರಿದ್ದೇನೆ. ನಮಸ್ಕರಿಸುವೆನು. ಆ ಅಪರಾಧ
ವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಕ್ಷಮಿಸು” ಎಂದು ಮಣಿದಳು. ವಾಸವದತ್ತಿ ಸಹೋದರೀ
ವಾತ್ಸಲ್ಯದಿಂದ ಅವಳನ್ನು ಹಿಡಿದಿತ್ತಿ “ಎಲೆ ಸುಮಂಗಲಿ, ಏಳು ಏಳು.

ಯಾಚನೆ ಎಂಬುದು ಶರೀರವನ್ನು ಅಪರಾಧಗೊಳಿಸುತ್ತದೆ. ನಿನ್ನದೇನೂ ಅಪರಾಧವಿಲ್ಲ” ಎಂದು ಸಮಾಧಾನಗೊಳಿಸಿದಳು.

ಇದಾದಮೇಲೆ ಯೌಗಂಧರಾಯಣನು ತಾನು ವಾಸವದತ್ತಾದೇವಿಯನ್ನು ಪದ್ಮಾವತಿಯಲ್ಲಿ ನ್ಯಾಸವಾಗಿಸಿದುದಕ್ಕೆ ಉಚಿತವಾದ ಕಾರಣಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸಿ, ಉದಯನನಿಗೆ ಆನಂದ ತಾನೇ ತಾನಾಗಲು ವಾಸವದತ್ತಾ ಲಾಭವಾರ್ತೆಯನ್ನು ಮಹಾಸೇನನಿಗೆ ತಿಳಿಸಲು ರೈಭ್ಯನನ್ನೂ ಧಾತ್ರಿಯನ್ನೂ ಕಳುಹಿಸಬೇಕೆಂದು ಸೂಚಿಸಿದನು. ಉದಯನನು ಪದ್ಮಾವತಿಯೊಡನೆ ಎಲ್ಲರೂ ಉಜ್ಜಯಿನಿಗೆ ಪ್ರಯಾಣಬೆಳೆಯಿಸತಕ್ಕುದೆಂದು ನಿರ್ಣಯಿಸಿದನು.

ಎಲ್ಲರೂ ಉಜ್ಜಯಿನಿಗೆ ಹೋದಮೇಲೆ ಮಹಾಸೇನನೂ ಅವನ ಪಟ್ಟಮಹಿಷಿಯಾದ ಅಂಗಾರವತೀದೇವಿಯೂ ನಡೆದ ಕಥೆಯನ್ನೆಲ್ಲಾ ಕೇಳಿ ಪರಮಾನಂದಭರಿತರಾದರು.

ಇಮಾಂ ಸಾಗರಪರ್ಯಂತಾಂ ಹಿಮವದ್ವಿಂಧ್ಯಕುಂಡಲಾಂ ।

ಮಹೀಮೇಕಾತಪತ್ರಾಂಕಾಂ ರಾಜಸಿಂಹಃ ಪ್ರಶಾಸ್ತು ನಃ ॥

ವಿಕ್ರಮೋರ್ವಶೀಯ

ಗಂಗಾಯಮುನಾ ಸಂಗಮದೆಡೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾನವೆಂಬ ನಗರವಿದ್ದಿತು. ವೇದಗಳಲ್ಲಿಲ್ಲಾ ಮಹಾಪುರುಷನೆಂದು ಪ್ರಖ್ಯಾತನಾಗಿ ಅಮಿತ ಪರಾಕ್ರಮ ಸಂಪನ್ನನೆನಿಸಿದ ಪುರೂರವನು ಅಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯವಾಳುತ್ತಿದ್ದನು. ಅಖಂಡ ಭೂಮಂಡಲದ ಚಕ್ರೇಶ್ವರನೆನಿಸಿದ್ದ ಈತನು ಪರಾಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಅಸಮನೆನಿಸಿದ್ದನು. ದೇವಾಸುರಸಂಗ್ರಾಮಗಳು ಒದಗಿದಂಥ ಸ್ವರ್ಗೇಶ್ವರನಾದ ವಾಸವನೂ ಈತನ ನೆರವನ್ನೇ ಪಡೆದು ವಿಜಯಿಯಾಗುತ್ತಿದ್ದನು. ಇದರಿಂದ ಭೂಮ್ಯಂತರಿಕ್ಷಗಳೆರಡರಲ್ಲಿಯೂ ಚಕ್ರವರ್ತಿ ಪುರೂರವನಿಗೆ ಅಪ್ರತಿಹತವಾದ ಸಂಚಾರ ಸಾಲಭ್ಯವಿದ್ದಿತು.

ಒಂದುದಿನ ಈತನು ಸೂರ್ಯೋಪಾಸನೆಯನ್ನು ಮುಗಿಸಿ ಬರುತ್ತಿರುವಾಗ ಅತ್ಯಾಶ್ಚರ್ಯಕರವಾದ ಒಂದು ಪ್ರಸಂಗ ನಡೆಯಿತು. ಅವರ ಲೋಕದ ಸುಂದರೀಮಣಿಯಾದ ಉರ್ವಶಿ ಕುಬೇರನ ಅಲಕಾವತಿಯಿಂದ ಹಿಂತಿರುಗುತ್ತಿದ್ದಳು. ಅವಳು ಸ್ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಒಂದು ಅಲಂಕಾರ. ರೂಪಗರ್ವಿತೆಯಾದ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನೂ ಮೀರಿಸಿದ ಲಾವಣ್ಯವತಿ. ಭೂಲೋಕದ ಮಹಾಮುನಿಗಳ, ರಾಜರ್ಷಿಗಳ ತಪೋವಿಶೇಷದಿಂದ ಭೀತಿಗೊಂಡ ಮಹೇಂದ್ರನಿಗೆ ಅವರೆಲ್ಲರನ್ನೂ ಜಯಿಸುವ ಸುಕುಮಾರಾಸ್ತ್ರ. ಅವಳ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರಲೇಖಿ, ಮೇನಕೆ, ರಂಭೆ ಮೊದಲಾದ ಗೆಳತಿಯರೂ ಇದ್ದರು. ಆಗ ಹಿರಣ್ಯ ಪುರವಾಸಿಯಾದ ಕೇಶಿದಾನವನು ಆ ಉರ್ವಶಿಯ ರೂಪಕ್ಕೆ ಮನಸೋತು ಅವಳನ್ನೂ ಅವಳ ಗೆಳತಿಯರಲ್ಲೊಬ್ಬಳಾದ ಚಿತ್ರಲೇಖಿಯನ್ನೂ ಅಪಹರಿಸಿಕೊಂಡು ಈಶಾನ್ಯದಿಕ್ಕಿಗೆ ಓಡಿಹೋದನು. ಗೆಳತಿಯರೆಲ್ಲರೂ ಭಯಚಕಿತರಾದರು. “ದೇವತೆಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರೇಮವೂ, ಗಗನದಲ್ಲಿ ಸಂಚಾರ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವೂ ಇರುವ ಯಾರಾದರೂ ಒಂದು ಕಾಸಾಡಬೇಕು” ಎಂದು ಅವರು ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಮೊರೆಯಿಟ್ಟರು.

ಪುರೂರವನಿಗೆ ಈ ಮೊರೆ ಕೇಳಿಸಿತು. ಒಡನೆಯೇ ಅವರ ಬಳಿ ಸಾರಿ, ನಡೆದುಬಿಟ್ಟವನ್ನೂ ಅವರಿಂದ ಕೇಳಿದ ಬಳಿಕ ಅವನು, “ಎಲಾ

ನೀವಿನ್ನು ಅಂಜದಿರಿ. ನಿಮ್ಮ ಗೆಳತಿ ಈಗಲೇ ಬಂದು ಸೇರಿದಳೆಂದು ತಿಳಿಯಿರಿ” ಎಂದು ಅವರಿಗೆ ಧೈರ್ಯಹೇಳಿದನು. ಅಬಲೆಯರಾದ ಆ ಅಪ್ಸರೆಯರು ಅಂತೆಯೇ ಆಗಲೆಂದು ಬಳಿಯಲ್ಲಿಯ ಹೇಮಕೂಟ ಪರ್ವತದ ಶಿಖರದಲ್ಲಿಯೇ ಆತನಿಗಾಗಿ ಕಾದು ಕುಳಿತರು.

ಅರಸನು ಆ ದಾನವನನ್ನಟ್ಟಿಹೋಗಿ, ಅವನು ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬಿದ್ದೊಡನೆಯೇ ಕೋಪವಿಮ್ಮಡಿಸಿದರೂ ಕಾಳಿಗಮಾಡಿದರೆ ಉರ್ವಶಿಗೇನಾದರೂ ಅಪಾಯವಾದೀತೆಂದು ಶಂಕಿಸಿ, ವಾಯವ್ಯಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಅವನ ಮೇಲೆ ಪ್ರಯೋಗಿಸಿದನು. ಆ ಅಸ್ತ್ರಭಯದಿಂದ ಕೇಶಿಯು ಅಪ್ಸರೆಯನ್ನು ಅಲ್ಲಿಯೇ ಬಿಟ್ಟು ಓಡಿ, ಕಡಲಿಗೆ ಹೋಗಿ ಬಿದ್ದನು. ಉರ್ವಶಿಯು ದಾನವನ ಕೋಟಲೆಯಿಂದ ಪಾರಾದಳು. ಭಯದಿಂದ ತತ್ತಳಿಸಿ ಮೂರ್ಛೆ ಹೋಗಿದ್ದ ಅವಳನ್ನೂ, ಅವಳ ಗೆಳತಿ ಚಿತ್ರಲೇಖೆಯನ್ನೂ ಪುರೂರವನು ರಥದಲ್ಲಿ ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿಕೊಂಡು ಹೇಮಕೂಟದ ಕಡೆಗೆ ಮರಳಿದನು.

ರಥ ಮುಂದುವರಿಯುತ್ತಿರಲು ಅಸುರನ ಕೋಟಲೆಯಿಂದ ಭಯಗೊಂಡು ಇನ್ನೂ ಮೂರ್ಛಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಕಣ್ಣುಮುಗಿದು ಚಿತ್ರಲೇಖೆಯನ್ನಪ್ಪಿ ಮಲಗಿದ್ದ ಉರ್ವಶಿಯನ್ನು ಕಂಡು ಪುರೂರವನು, “ಎಲೆ ಭೀರು, ಭಯ ಕಳೆಯಿತು. ರಾಕ್ಷಸಾಂತಕನಾದ ದೇವೇಂದ್ರನಿರುವಲ್ಲಿ ನಿನ್ನನ್ನು ಕದ್ದೊಯ್ದ ಆ ದಾನವನು ಜೀವಿಸಿರಬಲ್ಲನೆ? ಕಣ್ಣುಬಿಡು” ಎಂದು ಹೇಳಿ ಸಂತಯಿಸಿದನು. ಆದರೂ ಉರ್ವಶಿ ಭಯದಿಂದ ಕಣ್ಣುಬಿಡದೆ ಇನ್ನೂ ನಡುಗುತ್ತಲೇ ಇದ್ದಳು. ಗೆಳತಿಯಾದ ಚಿತ್ರಲೇಖೆ “ಎಲಾ, ಮನಸ್ಸನ್ನು ಸಮಾಧಾನಪಡಿಸಿಕೊ. ಈಗಿನ ನಿನ್ನ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ನೀನು ಅಪ್ಸರಸ್ತ್ರೀಯಂತೆಯೇ ಕಾಣುವುದಿಲ್ಲವಲ್ಲಾ!” ಎಂದಳು. ಆಗ ಉರ್ವಶಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಸ್ವಲ್ಪವಾಗಿ ಭಯವನ್ನು ತೊರೆದು, ಮೆಲ್ಲಮೆಲ್ಲನೆ ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನು ತೆರೆಯತೊಡಗಿದಳು. ಅರಸನಿಗೆ ಬಹಳ ಸಂತೋಷವಾಯಿತು. “ನೋಡು ಚಿತ್ರಲೇಖೆ, ಈಕೆಯ ಭಯ ಈಗಲೇಗ ಕಳೆಯುತ್ತಿದೆ. ಚಂದ್ರನು ಉದಿಸಿದೊಡನೆ ಕತ್ತಲೆ ದೂರದೂರವಾಗಿ ಸರಿದ ರಾತ್ರಿಯಂತೆ, ಅತಿಯಾದ ಹೊಗೆಯುಡುಗಿ ಬೆಳಗುವ ಅಗ್ನಿಜ್ವಾಲೆಯಂತೆ, ದಡಕುಸಿದು ಕಲಕಿ ಹರಿದು ಹರಿದು ತಿಳಿಯಾದ

ಗಂಗೆಯಂತೆ ಭಯ ಕಳೆದಂತೆಲ್ಲಾ ಈ ನಿನ್ನ ಸಖಿ ಹೆಚ್ಚು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಸೊಗಸುತ್ತಿರುವಳು” ಎಂದನು. ಸ್ವಲ್ಪಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿಯೇ ಉರ್ವಶಿಗೆ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ತಿಳಿವು ಬಂದಿತು. ಚಿತ್ರಲೇಖಿ, “ಎಲೆಸಖೀ, ಧೈರ್ಯ ವಾಗಿರು. ದೇವಶತ್ರುಗಳಾದ ದಾನವರೆಲ್ಲರೂ ಸೋತು ಓಡಿಹೋದರು” ಎಂದು ಮತ್ತೆ ಸಂತವಿಟ್ಟಳು. ಉರ್ವಶಿ ಸಮಾಧಾನದಿಂದ, “ಏನೇನು? ಪ್ರಭಾವದರ್ಶಿಯಾದ ಮಹೇಂದ್ರನಿಂದಲೇ?” ಎನ್ನಲು ಚಿತ್ರಲೇಖಿ, “ಇಲ್ಲಸಖಿ, ಇಲ್ಲ. ಮಹೇಂದ್ರನಿಗೆ ಸಮಾನ ಪರಾಕ್ರಮಿಯಾದ ಈ ರಾಜೇಂದ್ರನಿಂದ” ಎಂದು ನುಡಿದು, ಪುರೂರವನ ಕಡೆ ನೋಡಿದಳು.

ಆ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿದೊಡನೆ ಉರ್ವಶಿ ಅರಸನನ್ನು ಅಭಿಮಾನ ಪೂರ್ವಕವಾದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದೊಮ್ಮೆ ನೋಡಿದಳು. ಆಗಲೇ ಆತನ ಸೌಂದರ್ಯದ ಪಡಿಯಚ್ಚು ಅವಳ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ನಾಟಿತು. ಆತನಲ್ಲಿ ತನಗುಂಟಾದ ಅನುರಾಗವನ್ನು ಬಹುಜಾಣ್ಮೆಯಿಂದ ಸೂಚಿಸಬಯಸಿ, ಅರಸನನ್ನೇ ಎವೆಯಿಕ್ಕದೆ ನೋಡುತ್ತಾ, ಚಿತ್ರಲೇಖಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಕೇಳಿಸುವಂತೆ “ಅಸುರನು ನಮಗೆ ಮಾಡಿದ ಅಪಕಾರವೂ ಉಪಕಾರವೇ ಆಯಿತು” ಎಂದಳು. ಆಸಮಯದಲ್ಲಿ ಅರಸನೂ ಅವಳನ್ನು ಕಣ್ತುಂಬನೋಡಿ, ನಿರ್ವ್ಯಾಜಮನೋಹರವಾದ ಅವಳ ರೂಪವೈಖರಿಯನ್ನು ಮೆಚ್ಚಿ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಅನುರಾಗವೇ ಮೂರ್ತಿಭವಿಸಲು, “ಆಹಹ, ನಾರಾಯಣ ಋಷಿಯಿಂದ ನಿರ್ಮಿತಿಯಾದ ಈಕೆಯನ್ನು ಕಂಡು ಅಪ್ಸರಾಂಗನೆಯರೆಲ್ಲರೂ ನಾಚಿ ಹಿಂತಿರುಗಿದುದು ಆಶ್ಚರ್ಯವೇನು? ಆದರೂ ಯೋಚಿಸಿನೋಡಿದರೆ ಆ ಪುರಾಣಮುನಿಯೇ ಈಕೆಯನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿದನೆಂಬುದನ್ನು ನಂಬಲಾಗದು. ವೇದಗಳನ್ನೊರಲುತ್ತ ಕಣ್ಣುಮುಗಿದು ತಪಸ್ಸುಮಾಡುವುದರಲ್ಲಿ ಆತನಿಗೆಣೆಯಾರೂ ಇಲ್ಲ. ಅಷ್ಟುಹೊರತು ಇಂಥ ರೂಪರಾಶಿಯನ್ನು ಸೃಜಿಸುವುದೆಂದರೆ ಆಗದ ಕೆಲಸ. ಈಕೆಯನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿದವನು ಶೃಂಗಾರೈಕರಸನಾದ ಮದನನೋ, ಪುಷ್ಪಾಕರನಾದ ವಸಂತನೋ, ಕಾಂತಿಪ್ರದನಾದ ಚಂದ್ರನೋ ಆಗಿರಬೇಕು” ಎಂದುಕೊಂಡನು.

ಹೀಗೆ ಉರ್ವಶಿ-ಪುರೂರವರಲ್ಲಿ ಮೊದಲನೋಟದಿಂದಲೇ ಪರಸ್ಪರವಾದ ಅನುರಾಗಾಂಕುರ ಮೊಳೆಯಲು, ಅವರು ಅದೊಂದು ಸುಪ್ರಸನ್ನ

ಭಾವದಿಂದ ಮುಂದುವರಿಯುತ್ತ ಬಹುಬೇಗನೆಯೇ ಹೇಮಕೂಟ ಶಿಖರವನ್ನು ಸಮೀಪಿಸಿದರು. ಆಗ ಉರ್ವಶಿ, “ಚಿತ್ರಲೇಖಿ, ನಮ್ಮ ಗೆಳತಿಯರೆಲ್ಲರೂ ಎಲ್ಲಿರುವರೋ, ಏನಾಗಿರುವರೋ?” ಎಂದಳು. ಚಿತ್ರಲೇಖಿ “ನಾನೇನು ಬಲ್ಲೆ? ಅಭಯವನ್ನು ನೀಡಿದ ಮಹಾರಾಜನೇ ಬಲ್ಲನು” ಎನ್ನಲು, ಪುರೂರವನು ಉರ್ವಶಿಯನ್ನೇ ನೋಡುತ್ತ, “ಎಲೆ ಸುಂದರಿ, ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಮಹತ್ತರವಾದ ಸಂಕಟದಲ್ಲಿ ಸಿಲುಕಿದ್ದಾರೆ. ನೋಡು ನೋಡು. ಇದರಲ್ಲಿ ಆಶ್ಚರ್ಯವೂ ಇಲ್ಲ. ದೈವಯೋಗದಿಂದ ಧನ್ಯತೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದ ಈ ಕಣ್ಣುಗಳಿಂದ ನಿನ್ನನ್ನು ಒಮ್ಮೆ ಮಾತ್ರವೇ ಸಂದರ್ಶಿಸಿದ ನಾನೇ ನಿನ್ನನ್ನಗಲಲಾರದವನಾಗಿರುವೆನು. ಹೀಗಿರುವಲ್ಲಿ ಸತತವೂ ನಿನ್ನೊಡನಾಡಿಕೆಗನಿಸಿದ ಈ ನಿನ್ನ ಗೆಳತಿಯರು ಹೇಗೆ ತಾನೆ ನಿನ್ನ ಅಗಲಿಕೆಯನ್ನು ಸಹಿಸಿಯಾರು? ಅದೂ ನೋಡು. ಈ ಹೇಮಕೂಟಶಿಖರದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಅವರೆಲ್ಲರೂ ರಾಹುಮುಕ್ತವಾದ ಚಂದ್ರಬಿಂಬವನ್ನೆಂತೋ ಅಂತು ನಿನ್ನ ಮುಖವನ್ನು ಆದರಾತಿಶಯದಿಂದ ಈಕ್ಷಿಸುತ್ತಿರುವರು” ಎಂದು ಮಧುರಮಧುರವಾಗಿ ನುಡಿದನು. ಆ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ಉರ್ವಶಿ ತನ್ನಲ್ಲಿಯೇ “ಈತನ ಮಾತು ಎಷ್ಟು ಮಧುರ! ಅಥವಾ ಚಂದ್ರನಿಂದ ಅಮೃತವೇ ಹೊರಸೂಸುವುದೆಂದರೆ ಆಶ್ಚರ್ಯವೇನು?” ಎಂದುಕೊಂಡಳು. ಮೊದಲೇ ಅವಳ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಮೂಡಿದ್ದ ಅನುರಾಗ ಮತ್ತಷ್ಟು ಹೆಚ್ಚಿತು. “ಆದುದರಿಂದಲೇ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸು ಆ ಜನವನ್ನು ನೋಡಲು ಕಾತರಿಸುತ್ತಿರುವುದು” ಎಂದು ಗೆಳತಿಯರನ್ನು ನೋಡುವುದಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಯಾಗಿ ಅರಸನನ್ನೇ ನೆಟ್ಟನೆ ನೋಡತೊಡಗಿದಳು. ಗೆಳತಿಯ ಆಗಿನ ಮನೋಭಾವವನ್ನು ಅರಿತು, “ಎಲೆ ಸಖಿ, ನೋಡಿದೆಯಾ?” ಎಂದು ಚಿತ್ರಲೇಖಿ ಎಚ್ಚರಿಸಿದಳು. ಉರ್ವಶಿ, “ನೋಡುತ್ತಲೇ ಇರುವೆನು. ಸಮಾನದುಃಖಪೀಡಿತರಾಗಿ ಕಣ್ತುಂಬ ಹೀರುತ್ತಿರುವರೋ ಎನ್ನುವಂತಿದೆ” ಎಂದಳು. ಚಿತ್ರಲೇಖಿಗೆ ನಗೆಬಂದಿತು. “ಯಾರೋ?” ಎಂದು ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದಳು. ಉರ್ವಶಿ ಅದೊಂದು ಬಗೆಯ ವಿಲಾಸವನ್ನು ಮೆರೆಯುತ್ತ, “ಗೆಳತಿಯರು” ಎಂದು ಉತ್ತರವಿತ್ತಳು. ಆದರೆ ಆಗ್ಗೂ ಅವಳು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದುದು ಪುರೂರವನನ್ನೇ!

ಹೀಗೆ ವಿನೋದವಾಗಿ ಮಾತನಾಡುತ್ತಿರುವಂತೆಯೇ ಪುರೂರವನ ರಥ ಹೇಮಕೂಟಪರ್ವತದ ಶಿಖರದಲ್ಲಿಳಿಯಿತು. ಅಲ್ಲಿದ್ದ ರಂಭೆಯೇ ಮೊದಲಾದ ಅಪ್ಸರಾಂಗನೆಯರು ವಿಜಯಿಯಾದ ಪುರೂರವನನ್ನಾ ದಾನವನ ಕೋಟಲೆಯಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆಯಾದ ಗೆಳತಿ ಉರ್ವಶಿಯನ್ನಾ ಕಂಡು ಅಮಿತಾನಂದವನ್ನು ಪಡೆದರು. ಉರ್ವಶಿ ರಥದಿಂದಿಳಿದು “ಎಲಾ, ನೀವೆಲ್ಲರೂ ಒಂದೇತಡವೆಯೇ ನನ್ನನ್ನಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳಿರಿ. ಮತ್ತೆ ನಿಮ್ಮನ್ನು ಕಾಣುವೆನೆಂದು ನಾನು ಬಗ್ಗಿದಿರಲ್ಲ” ಎಂದಳು. ಗೆಳತಿಯ ರೆಲ್ಲರೂ ಅವಳ ಅಭೀಷ್ಟವನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸಿದರು. ಅವರಲ್ಲಿ ಮೇನಕೆ ಅರಸನಲ್ಲಿ ಅಭಿಮಾನವನ್ನು ಸೂಚಿಸಿ, “ಮಹಾರಾಜ, ಚಿರಕಾಲ ಭೂಮಿಯನ್ನಾಳಿ ಸುಖಿಸು” ಎಂದು ಹರಸಿದಳು.

ಮೇನಕೆ ಮಹಾರಾಜನನ್ನು ಹರಸುತ್ತಿರುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಗಂಧರ್ವ ರಾಜನಾದ ಚಿತ್ರರಥನು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದನು. ಕೇಶಿದಾನವನು ಉರ್ವಶಿಯನ್ನು ಅಪಹರಿಸಿದನೆಂಬ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ದೇವಮುನಿ ನಾರದನಿಂದರಿತು ಅವಳನ್ನು ಬಿಡಿಸಿತರಲು ಮಹೇಂದ್ರನು ಅವನನ್ನು ಸೇನೆಯೊಡನೆ ಕಳುಹಿಸಿದ್ದನು. ಚಿತ್ರರಥನು ಇಂದ್ರಸಖನಾದ ಪುರೂರವನೇ ಆ ದಾನವನನ್ನು ಜಯಿಸಿ ಅವಳನ್ನು ಬಿಡಿಸಿದ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ಚಾರರಿಂದ ಅರಿತು ಅವನನ್ನು ಕಂಡು ಬಹುಮತಿಸಲು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದನು. ಪುರೂರವನೂ, ಚಿತ್ರರಥನೂ ಸರಸ್ವರ ಗೆಳೆತನದ ಗೌರವವನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸಿದಮೇಲೆ ಚಿತ್ರರಥನು, “ಅರಸ, ಮಹೇಂದ್ರನ ಸಂದರ್ಶನಕ್ಕೆ ಬಿಜಯಮಾಡು. ಆತನಿಗೆ ನೀನು ಮಹೋಪಕಾರವನ್ನೆಸಗಿದೆ. ಮುನ್ನು ಈ ಮನೋಹರೆಯನ್ನು ನಾರಾಯಣಮುನಿ ಸೃಜಿಸಿ ಮಹೇಂದ್ರನಿಗೆ ಮೆಚ್ಚುಗೊಟ್ಟನು. ಇಂದು ಮಿತ್ರನಾದ ನೀನು ಈಕೆಯನ್ನು ದಾನವನ ಸೆರೆಯಿಂದ ಬಿಡಿಸಿಕೊಟ್ಟಿ” ಎಂದು ಪ್ರಶಂಸಿಸಿದನು. ಅರಸನು, “ಚಿತ್ರರಥ, ಹಾಗೆನ್ನಬೇಡ. ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಮಹೇಂದ್ರನ ಕಡೆಯವರೇ. ನಮ್ಮ ವಿಜಯವೇನಿದ್ದರೂ ಆತನದೇ. ಎಲ್ಲಿಯೋ ಬೆಟ್ಟದ ಕಿಬ್ಬರಿಯಲ್ಲಿ ಮೊಳಗುವ ಸಿಂಹಗರ್ಜನೆ ಮದದಾನೆಗಳ ಕುಂಭಸ್ಥಳವನ್ನಾ ಭೇದಿಸುವುದಲ್ಲವೆ? ಅಂತೆಯೇ ಮಹೇಂದ್ರನು ಸ್ವರ್ಗ ಲೋಕದಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಆತನ ಪ್ರಭಾವವೇ ನಮ್ಮ ವಿಜಯಕ್ಕೆ ಕಾರಣ”

ವಿಕ್ರಮೋರ್ವಶೀಯ

೬೩

ಎಂದು ನಮ್ರತೆಯನ್ನು ಸೂಚಿಸಿದನು. ಆ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ಚಿತ್ರರಥನು “ಅಹಂಕಾರವಿಲ್ಲದಿರುವುದೇ ಪರಾಕ್ರಮಕ್ಕೆ ಅಲಂಕಾರ” ಎಂದು ಹೊಗಳಿದನು. ಅರಸನು ಮಹೇಂದ್ರನನ್ನು ಕಾಣಲು ತನಗೆ ಆಗ ಅವಕಾಶವಿಲ್ಲವೆಂದೂ ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಆ ಭಾಗ್ಯವನ್ನು ಪಡೆಯುವುದಾಗಿಯೂ ಬಿನ್ನವಿಸಿ ಉರ್ವಶಿಯನ್ನು ಮಹೇಂದ್ರನ ಸಮೀಪಕ್ಕೆ ಕರೆದೊಯ್ಯಬೇಕೆಂದು ಚಿತ್ರರಥನಿಗೆ ಹೇಳಿದನು. ಅವನು ಅಂತೆಯೇ ಆಗಲೆಂದು ಅವರೆಲ್ಲರನ್ನೂ ಮುಂದಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಹೊರಟನು.

ಉರ್ವಶಿಗೆ ಅರಸನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗಬೇಕಲ್ಲಾ ಎಂದು ಚಿಂತೆಯಾಯಿತು. ಅವಳ ಮನಸ್ಸು ಅವನಲ್ಲಿಯೇ ನಾಟಿ ಎಷ್ಟೋ ಕಾಲವಾಗಿ ಹೋಗಿದ್ದಿತು. ಏನೇ ಮಾಡಿದರೂ ಅದನ್ನು ಹಿಂತಿರುಗಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಅವಳಿಂದ ಸಾಧ್ಯವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಅಷ್ಟುಬೇಗ ಅಮರಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೊರಟುಹೋಗಬೇಕಾದ ಸಮಯವೊದಗುವುದೆಂದು ಅವಳು ಭಾವಿಸಿಯೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ನಿರ್ವಾಹವಿಲ್ಲದೆ ಹೋಗಲೇಬೇಕಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ ಅರಸನ ಅನುಮತಿಯನ್ನು ಪಡೆಯದೆ ಹೊರಟುಹೋಗುವುದು ಚಿಂದವಲ್ಲವೆಂದು ಅವಳ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ತೋರಿತು. ಆದರೂ ಗೆಳತಿಯರ ಮತ್ತು ಚಿತ್ರರಥನ ಸಮ್ಮುಖದಲ್ಲಿ ನೇರವಾಗಿ ದಿಟ್ಟತನದಿಂದ ಆತನ ಅಪ್ಪಣೆಯನ್ನು ಕೇಳುವುದೆಂತು? ಈ ಯೋಚನೆಯಿಂದ ಅಪ್ಸರೆಯಾದ ಅವಳಿಗೂ ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ನಾಚಿಕೆ ಮೂಡಿತ್ತು. ಕಡೆಗೆ ಅವಳು ಚಿತ್ರಲೇಖೆಯನ್ನು ಆ ಕಾರ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ನಿಯೋಜಿಸಿದ್ದಳು. ಚಿತ್ರಲೇಖೆ ಅರಸನ ಬಳಿಸಾರಿ, “ಮಹಾರಾಜ, ಉರ್ವಶಿ ಅರಿಕೆಮಾಡುತ್ತಾಳೆ: ನೀನು ಸಮ್ಮತಿಸಿದರೆ ನಿನ್ನ ಕೀರ್ತಿಯನ್ನು ನಚ್ಚಿನ ಗೆಳತಿಯಂತೊಡಗೊಂಡು ಮಹೇಂದ್ರಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೋಗಬಯಸುವೆನು—” ಎಂದಳು. ಅರಸನು ಏನೊಂದೂ ಮರುಮಾತನ್ನಾಡದೆ ಆಂತರಿಕವಾದ ತನ್ನ ಅನುರಾಗದ ಸುಳಿವನ್ನು ತೋರದೆ ಗಂಭೀರ ಮುಖ ಮುದ್ರೆಯನ್ನು ತಾಳಿ, “ಪುನರ್ದರ್ಶನಕ್ಕಾಗಿ ಹೋಗಿಬನ್ನಿ” ಎಂದು ಮಾತ್ರ ಹೇಳಿದನು.

ಅಂತೆಯೇ ಉರ್ವಶಿ ಚಿತ್ರಲೇಖೆಯೊಡನೆ ಸ್ವರ್ಗಲೋಕಕ್ಕೆ ಹಾರಿ ಹೊರಟಳು. ಆ ರಭಸದಲ್ಲಿಯೂ ಮುತ್ತಿನಮಾಲೆ ಲತೆಗೆ ಸಿಲುಕಿತೆಂಬ

ನೆಪದಿಂದ ಅವಳು ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ಅಲ್ಲಿಯೇ ನಿಂತು ಅರಸನನ್ನೇ ಅನು ರಾಗಪೂರಿತದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನೋಡುತ್ತ, ಚಿತ್ರಲೇಖಿಯನ್ನು ಕುರಿತು, “ಚಿತ್ರಲೇಖಿ, ಇದನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪ ಬಿಡಿಸು” ಎಂದಳು. ಚಿತ್ರಲೇಖಿಗೆ ಅವಳ ಮನೋಗತವೆಲ್ಲ ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿದುಹೋಯಿತು. ಅವಳ ಆಗಿನ ಮುಖಭಂಗಿ, ದೃಷ್ಟಿ, ವಿಲಾಸವಿಭ್ರಮಗಳನ್ನು ನೋಡುತ್ತಲೇ ಅವಳು ಅರಸನನ್ನು ಮತ್ತಷ್ಟು ನೋಡಿ ತಣಿಯಲೋಸುಗವೇ ಆ ರೀತಿಯಾದಿರುವ ಕೆಂಬುದು ಆ ಜಾಣೆಗೆ ಅರಿವಾದಮೇಲೆ, “ಎಲೆ ಸಖಿ, ಆಗುವುದಿಲ್ಲ. ಬಲವಾಗಿಯೇ ಸಿಕ್ಕಿಕೊಂಡಿದೆ” ಎಂದಳು. ಉರ್ವಶಿ ನಿಜವಾದ ತನ್ನ ಮನೋಗತವನ್ನು ಅಷ್ಟೊಂದು ನೈಪುಣ್ಯದಿಂದ ತಿಳಿದು ನುಡಿದ ಚಿತ್ರಲೇಖಿಯ ನುಡಿಗೆ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೇ ಮೆಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ, “ನೋಡು ಚಿತ್ರಲೇಖಿ, ಈಗ ನೀನಾಡಿದ ಮಾತನ್ನು ಮರೆತೀಯೆ!” ಎಂದು ಧ್ವನಿ ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ನುಡಿದಳು. ಇದಾದಮೇಲೆ ಚಿತ್ರಲೇಖಿ ಮುತ್ತಿನ ಮಾಲೆಯನ್ನು ಲತೆಯಿಂದ ಬಿಡಿಸಿದಳು. ಎಲ್ಲರೂ ಸ್ವರ್ಗಕ್ಕೆ ತೆರಳಿದರು.

ಅರಸನು ಆ ಸ್ವರ್ಗ ಸುಂದರಿಯ ಸ್ವರ್ಲೋಕಪ್ರಯಾಣ ಸಮಯದಲ್ಲಿಯ ಶೃಂಗಾರಭಾವವನ್ನೂ ಅವಳ ಪೆಂಪಿನ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ತಾನೇ ತಾನಾಗಿ ನಲಿಯುತ್ತಿದ್ದ ಪ್ರೇಮವಿನ್ಯಾಸವನ್ನೂ ಕಣ್ಣಾರಕಂಡು ಅವಳಲ್ಲಿ ಮತ್ತಷ್ಟು ಮೋಹಿತನಾಗಿ, “ಮನಸ್ಸು ದುರ್ಲಭವಾದ ವಸ್ತುವನ್ನೇ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತಿದೆ. ಇಂಥೆಡೆಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಮದನನು ಮನಸ್ಸನ್ನು ನೆಲೆಗೊಳಿಸುವುದೇಕೋ!” ಎಂದುಕೊಂಡನು. “ಈ ಸುಂದರಿ ಗಗನದಲ್ಲಿ ಹಾರಿ ಹೋಗುತ್ತಾ ಹೆಣ್ಣುಹಂಸೆ ತಾವರೆಯ ದಂಟಿನ ಎಳೆಯನ್ನೆಂತೋ ಅಂತು ನನ್ನ ಮನಸ್ಸನ್ನೇ ಸೆಳೆದೊಯ್ದಳು” ಎಂದು ತನ್ನಲ್ಲಿತಾನೇ ಯೋಚಿಸಿಕೊಂಡು ಮನಸ್ಸಿಲ್ಲದ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ರಥವನ್ನೇರಿ ರಾಜಧಾನಿಗೆ ಮರಳಿದನು.

ರಾಜಧಾನಿಗೆ ಮರಳಿದಮೇಲೆ ಪುರೂರವನಿಗೆ ಉರ್ವಶಿಯ ನೆನಪೇ ನೆನಪು. ಏನುಮಾಡುವುದಕ್ಕೂ ಅವನಿಗೆ ತೋರದು. ರಾಜಕಾರ್ಯಗಳೆಂದರಂತೂ ಅವನಿಗೆ ಇನಿತಾದರೂ ಸೊಗಸದು. ಅಂತಃಪುರದ ಕಡೆಗೆ ಹೋಗಲೇ ಇಲ್ಲ. ಎತ್ತಿತ್ತಲೂ ಅರಸನೇಕೆ ಹೀಗಾದನೆಂಬ ಸುದ್ದಿಯೇ

ಸುದ್ದಿ. ಆದರೆ ಈ ಮರ್ಮವೆಲ್ಲ ನರ್ಮಸಚಿವನಾದ ಮಾಣವಕನಿಗೆ ಮಾತ್ರ ತಿಳಿದಿದ್ದಿತು. ಎಂಥ ಗುಟ್ಟೇ ಆದರೂ ಅರಸನು ಅವನಿಗೆ ಹೇಳಿಯೇ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದನು. ಆದರೂ ಮಾಣವಕನ ಸ್ವಭಾವ ತೀರ ನಿಚಿತ್ರವಾದುದು. ಅವನಲ್ಲಿ ಯಾವ ರಾಜರಹಸ್ಯವೂ ಅರೆಗಳಿಗೆಯೂ ನಿಲ್ಲುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಯಾರನ್ನಾದರೂ ಕಂಡರೆ ಸಾಕು, ಅದೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಯಥಾವತ್ತಾಗಿಯೇ ಹೇಳಿಬಿಡುವನು. ಇದು ಅವನಿಗೂ ಗೊತ್ತಿದ್ದಿತು. “ಎನು ಮಾಡಲಿ? ನಿಮಂತ್ರಣಕ್ಕೆ ಕುಳಿತ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ನಾಲಗೆಯನ್ನು ಚಪಲ ಪಡದಂತೆ ಹೇಗೆ ತಡೆಯಲಾರನೋ ಹಾಗೆಯೇ ನಾನೂ ಈ ರಾಜರಹಸ್ಯವನ್ನು ಜನರಲ್ಲಿ ಹೊರಪಡಿಸದಹಾಗೆ ನನ್ನ ನಾಲಗೆಯನ್ನು ತಡೆಯಲಾರದೆ ಹೋಗಿದ್ದೇನೆ” ಎಂದುಕೊಂಡು ಅರಸನು ಧರ್ಮಾಸನದಿಂದೇಳುವವರೆಗೆ ಯಾರೊಬ್ಬರೂ ಇಲ್ಲದ ವಿಮಾನ ಪ್ರತಿಚ್ಛಂದವೆಂಬ ಉಪ್ಪರಿಗೆಯ ಮೇಲಿರುವುದಾಗಿ ಸಂಕಲ್ಪಿಸಿ ಅವನು ಅಲ್ಲಿಯೇ ಅರಸನಿಗಾಗಿ ಕಾದಿದ್ದನು.

ಇತ್ತ ಅಂತಃಪುರದಲ್ಲಿ ಪುರೂರವನ ಪಟ್ಟಮಹಿಷಿಯಾದ ಕಾಶೀ ರಾಜಪುತ್ರಿಯೂ ಅರಸನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹ ಮೂಡಿತು. ಅಂದು ಸೂರ್ಯೋಪಾಸನೆಗಾಗಿ ಹೋಗಿಬಂದ ಆರ್ಯಪುತ್ರನ ಬಗೆಯೇ ಬೇರ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ತನ್ನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿಯೂ ಆತನು ನಿಮುಖನಾಗಿಹೋಗಿದ್ದಾನೆ. ಏಕೆಂಬುದನ್ನು ಹೇಳುವವರಾರು? “ನಿಪುಣಿಕೆ, ಇದರ ಕಾರಣವನ್ನು ಆರ್ಯಪುತ್ರನ ಮಿತ್ರನಾದ ಮಾಣವಕನಿಂದಲೇ ಅರಿತು ಬಾ” ಎಂದು ಅವಳು ಜೇಟಿ ನಿಪುಣಿಕೆಯನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿದಳು.

ಹೆಸರಿಗೆ ತಕ್ಕಂತೆ ನಿಪುಣಿಕೆ ಮಾತನಾಡುವುದರಲ್ಲಿಯೂ ಬಹಳ ನಿಪುಣೆ. ಮಾಣವಕನಿಂದ ರಾಜರಹಸ್ಯವನ್ನು ಹೊರತೆಗೆಯುವ ಹಾದಿ ಅವಳಿಗೆ ಅಚ್ಚುಕಟ್ಟಾಗಿ ತಿಳಿದಿದ್ದಿತು. ಅವಳು ಅವನನ್ನು ಅಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲಿ ಹುಡುಕಿ ಎಲ್ಲಿಯೂ ಕಾಣದೆ ಕಡೆಗೆ ಆ ಉಪ್ಪರಿಗೆಯಮೇಲೆ ಚಿತ್ರದಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರಿಸಿಟ್ಟ ಕೋಡಗದಂತೆ ಕಟ್ಟಕದಲದೆ ಒಂಟಿಯಾಗಿ ಕುಳಿತಿದ್ದ ಮಾಣವಕನನ್ನು ಕಂಡು ಬಹು ನಮ್ರತೆಯಿಂದ, “ಆರ್ಯ, ನಮಸ್ಕಾರ” ಎಂದಳು. ಅವಳನ್ನು ಕಂಡೊಡನೆಯೇ ಮಾಣವಕನಿಗೆ ರಾಜರಹಸ್ಯ

ಮನಸ್ಸನ್ನೇ ಭೇದಿಸಿಕೊಂಡು ಹೊರಬರುತ್ತಿರುವುದಾಗಿ ತೋರಿತು. ಅದನ್ನು ಬಹುಕಷ್ಟಪಟ್ಟು ತಡೆದುಕೊಂಡು, “ಏಕಾದರೂ ಇವಳು ಇಲ್ಲಿ ಬಂದಳೋ” ಎಂದುಕೊಂಡರೂ ಹಸನ್ಮುಖದಿಂದ, “ನಿಪುಣಿಕೆ, ಸಂಗೀತ ವ್ಯಾಸಂಗವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಎಲ್ಲಿಗೆ ಹೊರಟೆ?” ಎಂದು ಕೇಳಿದನು. “ಮಹಾರಾಣಿಯವರ ಅಪ್ಪಣೆಯಂತೆ ನಿನ್ನನ್ನೇ ನೋಡಲು ಬಂದೆ” ಎಂದು ಅವಳೆನ್ನಲು, ಮಾಣವಕನು, “ಮಹಾರಾಣಿ ಏನೆಂದಾಜ್ಞಾ ಪಿಸಿದ್ಧಾಳಿ?” ಎಂದು ಕೇಳಿದನು. ನಿಪುಣಿಕೆ ಬಹಳ ನೈಪುಣ್ಯದಿಂದ, “ನೋಡು ಮಾಣವಕ, ಮಹಾರಾಜನು ಮಹಾರಾಣಿಯ ವಿಷಯಲ್ಲಿ ಎಂದಿನಂತೆ ಅನುರಕ್ತನಾಗಿಲ್ಲವಂತೆ!” ಎಂದಳು. ಅವನು, “ಏನು, ಅರಸನೇನಾದರೂ ಪ್ರತಿಕೂಲವಾಗಿ ವರ್ತಿಸಿದನೇನು?” ಎಂದು ಕೇಳಿದನು. ನಿಪುಣಿಕೆ, “ಹೌದು, ಅವನು ಯಾವಾಕೆಯನ್ನು ಕುರಿತು ಮನಸಿನಲ್ಲಿಯೇ ಚಿಂತಿಸಿ ತಪಿಸಿಹೋಗುತ್ತಿರುವನೋ ಆ ಹೆಸರಿನಿಂದಲೇ ಮಹಾರಾಣಿಯನ್ನು ಸಂಬೋಧಿಸಿದನು!” ಎಂದಳು. ಮಾಣವಕನು, “ಓಹೋ! ತನ್ನ ರಹಸ್ಯವನ್ನು ತಾನೇ ಹೊರಗೆಡವಿದಮೇಲೆ ನನಗೇಕೆ ಈ ನಾಲಗೆಯನ್ನು ತಡೆಯುವ ಕಷ್ಟ?” ಎಂದುಕೊಂಡು, “ಏನು ನಿಪುಣಿಕೆ, ಮಹಾರಾಜನು ಮಹಾರಾಣಿಯನ್ನು ‘ಊರ್ವಶಿ’ ಎಂದು ಕರೆದನೋ? ನೋಡು, ಆ ಅಪ್ಸರೆಯನ್ನು ಕಂಡಂದಿನಿಂದ, ಮಹಾರಾಣಿಯನ್ನಂತಿರಲಿ, ಉನ್ನತ್ತನಂತೆ ನನ್ನನ್ನೂ ಪೀಡಿಸುತ್ತಿದ್ದಾನೆ!” ಎಂದು ಹೇಳಿಬಿಟ್ಟನು. ರಾಜರಹಸ್ಯ ಇಷ್ಟು ಸುಲಭವಾಗಿ ತನಗೆ ತಿಳಿದುದಕ್ಕಾಗಿ ನಿಪುಣಿಕೆಯ ಸಂತೋಷ ಅಷ್ಟಿಷ್ಟಲ್ಲ. ಅಲ್ಲಿಂದ ಜಾಗ್ರತೆಯಾಗಿ ಹೊರಟು ಮಹಾರಾಣಿಗೆ ಆ ವಿಷಯವನ್ನು ತಿಳಿಸಬೇಕೆಂದು ಅವಳ ಮನಸ್ಸು ಕಾತರಿಸಿತು. “ಆರ್ಯ, ಮಹಾರಾಣಿಗೆ ಏನು ಹೇಳಲಿ?” ಎಂದು ಔಚಿತ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಒಮ್ಮೆ ಕೇಳಿದಳು. ಮಾಣವಕನು “ನಿಪುಣಿಕೆ, ಮಹಾರಾಣಿಗೆ ಅರಿಕೆ ಮಾಡು. ಈ ಹಾಳು ಮೃಗತ್ಯಷ್ಟಿಕೆಯಿಂದ ಮಹಾರಾಜನನ್ನು ಹಿಂತಿರುಗಿಸಲು ಮೊದಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತೇನೆ. ಆಮೇಲೆಯೇ ಮಹಾರಾಣಿಗೆ ಮುಖವನ್ನು ತೋರಿಸುವುದು” ಎಂದನು. ನಿಪುಣಿಕೆ ಅಂತೆಯೇ ಆಗಲೆಂದು ಹೇಳಿ ಅಲ್ಲಿಂದ ಅಂತಃಪುರಕ್ಕೆ ಹೊರಟುಹೋದಳು.

ಇಷ್ಟು ಹೊತ್ತಿಗೆ ಅರಸನು ಧರ್ಮಾಸನವನ್ನು ಬಿಟ್ಟಿದ್ದು ವೈಶಾಳಿಕರ ಗೀತಗಳಿಂದ ಮಾಣವಕನಿಗೆ ತಿಳಿದುಬಂದಿತು. ಪುರೂರವನು ಧರ್ಮಾಸನದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿದ್ದರೂ ಅವನ ಮನಸ್ಸೇನೋ ಉರ್ವಶಿಯನ್ನೇ ಬಯಸಿ ಅತ್ತಕಡೆಯೇ ಓಡುತ್ತಿದ್ದಿತು. ಎಷ್ಟು ಹೊತ್ತಿಗೆ ಅಲ್ಲಿಂದ ಎದ್ದು ಏಕಾಂತ ಪ್ರದೇಶವನ್ನು ಸೇರಿ ಆ ನಾಕಲೋಕಲನೆಯ ನೆನಪನ್ನು ಮರಳಿಸಿಕೊಂಡು ಮನಶ್ಯಾಂತಿಯನ್ನು ಪಡೆದೇನೋ ಎಂದೇ ಅವನು ಯೋಚಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಒಂದೊಂದು ನಿಮಿಷವನ್ನು ಕಳೆಯುವುದೂ ಅವನಿಗೆ ಬಹು ಕಠಿಣವಾಗಿ ತೋರುತ್ತಿದ್ದಿತು. ವೈಶಾಳಿಕನ ಎಚ್ಚರದ ಗೀತೆ ಕಿವಿಗೆ ಬೀಳುತ್ತಲೇ, ದಿಟವಾಗಿಯೂ ಅರಸನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಬಹಳ ನೆಮ್ಮದಿಯಾಯಿತು. ಒಡನೆಯೇ ಅಲ್ಲಿಂದ ಹೊರಟು ಗೆಳೆಯ ಮಾಣವಕನೊಡನೆ ನಿರ್ಜನಪ್ರದೇಶವನ್ನು ಸಾರಿದನು.

ಮದನನೇಸರ ಅಂಜು ದೊರೆಯ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಹಾದಿಯನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಡಲು ಆ ಸುರಲೋಕಸುಂದರಿ ಪ್ರಥಮಸಂದರ್ಶನವಾದಂದೇ ಅದನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದ್ದಳು. ಅಂಥವಳು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿ ಕಾಣಿಸದಿದ್ದರೂ ರಿಂದ ಪುರೂರವನು ಪರಿತಪಿಸುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡು ಮಾಣವಕನಿಗೆ ಒಂದು ಕಡೆ ಅವನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಮರುಕ; ಈ ಪ್ರಸಂಗದಿಂದಲೇ ದುಃಖದ ಮಡುವಿನಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿದ್ದ ಮಹಾರಾಣಿ ಕಾಶೀರಾಜಪುತ್ರಿಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಅದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಮಿಗಿಲಾದ ಅನುಕಂಪ ಇನ್ನೊಂದು ಕಡೆ. ದಿಟವಾಗಿಯೂ ಅವನು ನೊಂದುಕೊಂಡು, “ಅಯ್ಯೋ ಪಾಪ, ಕಾಶೀ ರಾಜಪುತ್ರಗೆ ಬಹಳ ಕಷ್ಟಕಿಟ್ಟುಕೊಂಡಿತು” ಎಂದು ತನ್ನಲ್ಲಿಯೇ ಯೋಚಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಆಗಲೇ ಪುರೂರವನು ಏನೋ ಜ್ಞಾಪಿಸಿಕೊಂಡವನಂತೆ, “ಮಿತ್ರ, ಆ ರಹಸ್ಯ ನಿಕ್ಷೇಪವನ್ನು ಕಾಪಾಡಿಕೊಂಡಿರುವೆ ಯಷ್ಟೆ” ಎಂದು ಕೇಳಿದನು. ಆ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿದೊಡನೆಯೇ ಮಾಣವಕನಿಗೆ ಗಾಬರಿಯಾಯಿತು. “ಆ ತೊತ್ತಿನ ಮಗಳು ನನ್ನನ್ನು ವಂಚಿಸಿದಳು! ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಮಿತ್ರನು ಈ ರೀತಿ ಕೇಳುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ” ಎಂದುಕೊಂಡರೂ ತನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನ ಆ ಬಗೆಯನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪವೂ ತೋರಿಸಿಕೊಳ್ಳದೆ ಅರಸನಿಗೆ ಉತ್ತರವನ್ನೂ ಹೇಳದೆ ಮೌನವಾಗಿದ್ದನು. ಅರಸನು ಅದರಿಂದ

ಮತ್ತಷ್ಟು ಸಂಶಯಪಟ್ಟು, “ಇದೇಕೆ ನೀನು ಸುಮ್ಮನಿದ್ದೀಯೆ?” ಎಂದು ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಕೇಳಿದನು. ಅದಕ್ಕೆ ಮಾಣವಕನು “ನಿನ್ನ ಪ್ರಶ್ನೆಗೂ ಉತ್ತರ ಕೊಡದಷ್ಟು ಮಟ್ಟಿಗೆ ನಾಲಿಗೆಯನ್ನು ಬಿಗಿಹಿಡಿದಿದ್ದೇನೆ” ಎಂದು ಹೇಳಿದನು. ಇದನ್ನು ಕೇಳಿ ಅರಸನಿಗೆ ಸ್ವಲ್ಪಮಟ್ಟಿಗೆ ಸಮಾಧಾನವಾಯಿತು. ಆ ಮಾತನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ಬೇಸರಿಸಿರುವ ತನ್ನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ವಿನೋದಗೊಳಿಸಲು ಎಲ್ಲಿಗಾದರೂ ಹೋಗಬೇಕೆಂದು ಹವಣಿಸುತ್ತಿರಲು ಮಾಣವಕನು, “ಆಯ್ಯಾ, ನಡೆ, ಹೋಗೋಣ ಅಡಿಗೆಮನೆಗೆ” ಎಂದು ಸೂಚನೆಯಿತ್ತನು.

ಯಾವಾಗಲೂ ಏನು ಸಿಕ್ಕೇತು, ಏನು ತಿಂದೇನು ಎಂದೇ ಗುಣಿಸಿ ಕೊಳ್ಳುವ ಸ್ವಭಾವದ ಮಾಣವಕನಿಗೆ ಮಹಾನಸದ ಮಹಾಭಕ್ತರುಗಳು ವಿನೋದವನ್ನುಂಟುಮಾಡಬಹುದಾಗಿದ್ದಿತು. ಅವುಗಳನ್ನು ಮಾಡುವಾಗಣ ಪದಾರ್ಥಗಳ ಯೋಜನೆ, ಅವು ಆಗಿಂದಾಗ್ಗೆ ಮಾರುವ ಬಣ್ಣ, ಆಕಾರ ಮೊದಲಾದುವು ಅವನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಸೆಳೆದು ಅದೊಂದು ಅನಿರ್ವಚನೀಯವಾದ ಆನಂದವನ್ನೇ ಉಂಟುಮಾಡಬಹುದಾಗಿದ್ದುವು. ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಅವನ ಕಣ್ಣುಮನಸ್ಸುಗಳು ಇವುಗಳಿಂದ ತಣಿಯದಿದ್ದರೂ ಅವನ ಹೊಟ್ಟೆಯಾದರೂ ಬೇಕುಬೇಕೆಂದು ಅವನ್ನೇ ಬಯಸುತ್ತಿದ್ದಿತು. ಆದರೆ ಅರಸನಿಗೆ ಹಾಗಲ್ಲ. ಅವನ ಮನಸ್ಸು ಮಾನುಷಲೋಕದುರ್ಲಭವಾದ ವಸ್ತುವನ್ನೇ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತಿದ್ದಿತು. ಅದು ಊರ್ವಶಿ. ಏನುಮಾಡಲೂ ಆರದ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿ ಅವನು ಬಸವಳಿದುಹೋಗಿದ್ದನು. ಅವಳನ್ನೇ ಕುರಿತು ಯೋಚಿಸುತ್ತಲೂ ತನ್ನನ್ನು ತಾನೇ ಮರೆತು ಹುಚ್ಚನಂತಾಡುತ್ತಲೂ ಇದ್ದ ಅವನನ್ನು ಕುರಿತು ಮಾಣವಕನು, “ಆಯ್ಯಾ, ನೀನು ಆ ಊರ್ವಶಿಯ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬಿದ್ದಿದ್ದೀಯೆ. ಇದರಿಂದಲೇ ಅವಳು ನಿನಗೆ ದುರ್ಲಭಳಲ್ಲವೆಂದು ನಾನು ಸಮರ್ಥಿಸುತ್ತೇನೆ” ಎಂದು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹದ ಮಾತನ್ನಾಡಿದನು. ಇದು ಶುದ್ಧ ಪಕ್ಷಪಾತದ ಮಾತೆಂದು ಅರಸನಿಗೆ ತಿಳಿಯದೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಮಾಣವಕನಿಗೆ ಆ ಊರ್ವಶಿಯ ರೂಪವೈಖರಿಯ ಪರಿವೆಯೆ ತಿಳಿಯದಿದ್ದುದರಿಂದ ಅವನು ಹಾಗೆ ಹೇಳುತ್ತಿರುವುದೇನೂ ಅಶ್ಚರ್ಯವಲ್ಲವೆಂದು ಸುಮ್ಮನಾದನು. ಮಾಣವಕನಿಗೆ ಅವನ ಆ ಭಾವ

ತಿಳಿದು, “ಅಯ್ಯಾ ಮಿತ್ರನೇ, ಈ ಮಾತಿನಿಂದ ನನಗೆ ಕುತೂಹಲ ಹೆಚ್ಚುತ್ತಿದೆ. ಪೂಜ್ಯಳಾದ ಉರ್ವಶಿ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಅಂಥ ಅದ್ವಿತೀಯಳೇ? ಅಥವಾ ನನ್ನ ಹಾಗೋ?” ಎಂದು ಕೇಳಿದನು. ಪುರೂರವನು, “ಮಿತ್ರ, ಪ್ರತ್ಯವಯವವೂ ವಿಶೇಷವಾದ ವರ್ಣನೆಗೆ ಯೋಗ್ಯವಾದುದೇ ಆದರೂ ಒಟ್ಟಿನಮೇಲೆ ಹೇಳುತ್ತೇನೆ: ಅವಳು ಒಡನೆಗೆ ಒಡನೆ. ಅಲಂಕಾರಕ್ಕೆ ಅಲಂಕಾರ. ಎಲ್ಲ ಹೋಲಿಕೆಗಳಿಗೂ ಪಡಿಹೋಲಿಕೆ—ಒಡನೆಗೆ ಒಂದು ಅಂದವು ಬರಬೇಕಾದರೆ ಅವಳೇ ತೊಡಬೇಕು. ಅಲಂಕಾರವೇನೂ ಇಲ್ಲ ದಿದ್ದರೂ ಅವಳೇ ಒಂದು ಅಲಂಕಾರ. ಆಕಾರವಿರುವವರಿಗೆ ಅಲಂಕಾರ ವೇತಕ್ಕೆ? ಹೋಲಿಕೆಯ ವಸ್ತುಗಳೆಲ್ಲಕ್ಕೂ ಆ ರೂಪವತಿಯ ಒಂದೊಂದು ಅವಯವವನ್ನೇ ಹೋಲಿಸುವುದು ಯುಕ್ತವೆನ್ನಬಹುದಾಗಲಿ ಅದರಂತೆ ಇದು ಎನ್ನುವ ಹಾಗಿಲ್ಲ. ಅಂತು ಆಕೆ ಅಸಮಾನಶೋಭಾವತಿ. ಇಂಥ ವಳು ಅಲಭ್ಯಳಲ್ಲವೇ?” ಎಂದನು. ಮಾಣವಕನು “ಓಹೋ, ಈ ದಿವ್ಯ ರಸವನ್ನು ಸವಿಯಬಯಸಿಯೇ ಈಗ ನೀನು ಇಂಥ ಚಾತಕವ್ರತವನ್ನು ವಹಿಸಿದ್ದೀಯೆ!” ಎಂದು ಹಾಸ್ಯಮಾಡಿದನು.

ಈ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ಪುರೂರವನಿಗೆ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೇ ಒಂದು ಬಗೆಯ ಸಮಾಧಾನವಾಯಿತು. ಆದರೂ ಆ ಚತುಶ್ಯಾಲೆಯ ಬಳಿ ನಿಂತು ತಾವು ಹಾಗೆ ನಿರಾತಂಕವಾಗಿ ಮಾತನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸುವುದು ಅವನಿಗೆ ಅಷ್ಟು ಹಿತಕರವಾಗಿ ತೋರಲಿಲ್ಲ. ಅದೂ ಅಲ್ಲದೆ ಆಗ್ಗೆ ಅವನಿಗೆ ಬೇಕಾಗಿತ್ತು ಯಾರೊಬ್ಬರ ಸುಳಿವೂ ಇಲ್ಲದ ಪ್ರದೇಶ. ಅಲ್ಲಿ ತಾನು ಕುಳಿತು ಉರ್ವಶಿಯ ಅಗಲಿಕೆಯಿಂದ ತನ್ನ ಹೃದಯಕ್ಕಾದ ವೇದನೆಯನ್ನು ತೋಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಇದಕ್ಕಾಗಿ ಅವನು ಪ್ರಮದವನಕ್ಕೆ ಹೋಗಬಯಸಿದನು. ಮಾಣವಕನಿಗೆ ಬೇಸರ. ಈ ಉನ್ಮತ್ತನ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ಅಲೆದಾಡುವ ಪ್ರಸಂಗ, ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ಮಹಾನಸದ ದರ್ಶನವೂ ಇಲ್ಲದೆ—ಒದಗಿತಲ್ಲಾ ಎಂದು ಸ್ವಲ್ಪ ಕುಗ್ಗಿದರೂ ನಿರ್ವಾಹವಿಲ್ಲದೆ ‘ಅಸ್ತು’ ಎಂದು ಅವನೊಡನೆ ಪ್ರಮದವನಕ್ಕೆ ಬಂದನು.

ಆಗತಾನೆ ವಸಂತಋತು ಮೊದಲಾಗಿದ್ದಿತು. ಪ್ರಮದವನವೆಲ್ಲ ಜಿನ್ನಾಗಿ ಚಿಗುರಿ ಹೂಬಿಟ್ಟು ಪರಿಮಳವನ್ನು ಪಸರಿಸಿತ್ತು. ತೆಂಕಣಗಳಿ

ಆ ವನಸುಮಗಳ ತನಿಗಂಪನ್ನು ಹೊತ್ತು ಮೆಲ್ಲಮೆಲ್ಲನೆ ತೀಡುತ್ತಿತ್ತು. ದುಂಬಿಗಳು ಎಲ್ಲೆಡೆಗಳ ಕುಸುಮೋದರಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಅಡಗಿ ಮಧುವನ್ನು ಹೀರಿ ಮತ್ತೇರಿ ಅವ್ಯಾಜಮನೋಹರವಾದ ಝಂಕೃತಿಯನ್ನು ಮೆರೆಯುತ್ತಿದ್ದುವು. ಕೋಗಿಲೆಗಳು ಆಗತಾನೆ ಕಂಠದ ಬಿಗುಕಳಿದಿರಲು ಮಧುರ ಮಧುರವಾಗಿ ಕುಹೂರವವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದುವು. ಈ ಭವ್ಯಭಾವವನ್ನೊಳಕೊಂಡು ಶೋಭಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಪ್ರಮದವನಶ್ರೀ ಪುರೂರವನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ರಂಜಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಯಾಗಿ ಮತ್ತಷ್ಟು ತಾಪವನ್ನು ತಂದಿತು. “ವಯಸ್ಯ, ಮದನಪರಿತಾಪವನ್ನು ಪರಿಹರಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಯಸಿ ಪ್ರಮದವನಕ್ಕೆ ಬಂದುದು ಪ್ರವಾಹದೆದುರು ಈಜಹೋದಂತಾಯಿತು. ನನ್ನ ಮನದನ್ನೆಯೊಡನಿರುವೆಂದು ಈ ವನಶ್ರೀ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಮತ್ತಷ್ಟು ಹರ್ಷವನ್ನು ತಂದಿತು. ಆದರೆ ಅವಳಿಲ್ಲದ ಈ ವೇಳೆಯಲ್ಲಿ ಇದು ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಸೋಗಸದು. ಏನು ಮಾಡಲಿ?” ಎಂದು ನಿಟ್ಟುಸಿರುಗರೆದನು. ಮಾಣವಕನು ಅವನನ್ನು ಸಮಾಧಾನಪಡಿಸುತ್ತ “ಅಯ್ಯಾ ಮಿತ್ರ, ಈ ಸಂತಾಪವನ್ನು ಸಾಕುಮಾಡಿಕೊ. ಯಾವ ಮನ್ಮಥನು ನಿನ್ನನ್ನು ಈ ದಶೆಗೆ ತಂದನೋ ಅವನೇ ನಿನ್ನ ಮನೋರಥವನ್ನೂ ಈಡೇರಿಸಿ ಸಂತೋಷಗೊಳಿಸಿಯಾನು ಸ್ಮರಿಸು” ಎಂದನು. “ಇದೊ ನೋಡು, ನಮ್ಮ ನಚ್ಚಿನ ಬಳ್ಳಿಮನೆ. ರತ್ನಖಚಿತವಾದ ಆಸನದಿಂದೊಪ್ಪಿ ದುಂಬಿಗಳು ಉದುರಿಸಿದ ಹೂಗಳಿಂದ ನಿನಗೆ ಕೈಗಾಣಿಕೆಕೊಟ್ಟು ಬರಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವಂತಿದೆ. ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ಇಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಸುಮಲತೆಗಳ ಅಂದವನ್ನು ನೋಡಿ ಆ ಅಪ್ಸರೆಯ ವಿರಹದಿಂದುಂಟಾಗಿರುವ ತಾಪವನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪವಾದರೂ ಪರಿಹರಿಸಿಕೊ” ಎಂದು ಹೇಳಿ, ಅವನಿಗೆ ಮನಸ್ಸಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ದೊರೆಯನ್ನಲ್ಲಿಗೆ ಕರೆದೊಯ್ದನು.

ಬಳ್ಳಿಮನೆಯ ರತ್ನಪೀಠದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಾದ ಮೇಲೆ ಆ ಸ್ವರ್ಗಸುಂದರಿಯನ್ನೇ ಕುರಿತು ಚಿಂತಿಸುತ್ತ ಪುರೂರವನು, “ವಯಸ್ಯ, ನನ್ನ ಈ ಬಯಕೆ ಈಡೇರಲು ಯಾವುದಾದರೂ ಒಂದು ಉಪಾಯವನ್ನು ಹುಡುಕಬಾರದೆ?” ಎಂದನು. ಮಾಣವಕನಿಗೆ ಆ ಮಾತು ಕೇಳಿ ತುಂಬ ನಗೆ ಬಂದಿತು. ಅಹಲ್ಯೆಯನ್ನು ಕಾಮಿಸಿದ ಮಹೇಂದ್ರನಿಗೆ ತಾಪಪರಿಹಾರೋಪಾಯ

ವನ್ನು ಹುಡುಕಿದವನ ಪಾಡೇ ತನಗೂ ಒದಗಿತೆಂದು ಅವನು ಅರಸನನ್ನು ಹಾಸ್ಯಮಾಡಿದನು. ಅರಸನು, “ಹಾಗಲ್ಲ ಮಾಣವಕ, ಅತಿಯಾದ ಕೆಳೆ ಅಸದಳವಾದ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೂ ಹಾದಿ ತೋರುವುದು. ಯೋಚಿಸಿ ನೋಡು” ಎಂದನು. ಮಾಣವಕನು “ಹಾಗಾದರೆ ನನ್ನನ್ನು ಮಾತನಾಡಿಸದೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ಸುಮ್ಮನೆ ಕುಳಿತಿರು; ಯೋಚಿಸುತ್ತೇನೆ” ಎಂದನು.

ಮಾಣವಕನು ಏನೇನೋ ಆಲೋಚಿಸುತ್ತ ಕುಳಿತಿರಲು ಪುರೂರನ ನಿಗೆ ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಂತೆಯೇ ಯಾವುದೋ ಒಂದು ಶುಭಸೂಚನೆಯುಂಟಾಗಿ, ಆನಂದವೊಂದು ಕಡೆ, ವಿರಹವ್ಯಥೆಯೊಂದು ಕಡೆ ಆವರಿಸಿರಲು “ಆ ಪೂರ್ಣ ಚಂದ್ರಮುಖಿ ದುರ್ಲಭಳೆಂದೇ ತೋರುತ್ತದೆ. ಆದರೇನು, ನನ್ನ ಮನಸ್ಸು ಮಾತ್ರ ಆಕಸ್ಮಿಕವಾಗಿ ಈಗ ಪ್ರಮೋದವನ್ನು ತಾಳುತ್ತಿದೆ. ಇದು ಮನೋರಥಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತಿರಬಹುದೇ?” ಎಂದುಕೊಂಡು, ಒಂದುಬಗೆಯ ಪ್ರತ್ಯಾಶೆಯ ಮುಖಮುದ್ರೆಯಿಂದ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ಕಳೆದನು.

ಇಷ್ಟು ಹೊತ್ತಿಗೆ ಮಾಣವಕನಿಗೆ ಒಂದು ಯೋಚನೆ ಹೊಳೆಯಿತು. ಅವನು, “ಅಯ್ಯಾ ಮಿತ್ರ, ಉಪಾಯ ಹೊಳೆಯಿತು. ಕೇಳು. ಮೊದಲನೆಯದು — ಸವಿಗನಸನ್ನು ತರುವ ನಿದ್ರೆಯನ್ನು ನೆಹುತ್ತು. ಆಗ್ಗೆ ಊರ್ವಶಿಯನ್ನು ಕನಸಿನಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದು. ಎರಡನೆಯದು — ಆ ಊರ್ವಶಿಯ ಚಿತ್ರವನ್ನು ಬರೆದು ಅವಳನ್ನು ಕಣ್ತುಂಬ ನೋಡಿ ಅನಂದವಡು” ಎಂದು ಹೇಳಿದನು. ಪುರೂರನಿಗೆ ಈ ಉಪಾಯಗಳೆರಡೂ ರುಚಿಸಲಿಲ್ಲ. ಮನಸಿಜನ ಕೂರಂಜು ಹೃದಯವನ್ನು ಹೊಕ್ಕು ಕೊರೆಯುತ್ತಿರಲು ಸವಿಗನಸನ್ನು ಕಾಣುವ ನಿದ್ರೆ ಅವನಿಗೆ ಬರುವುದೆಂತು? ವಿರಹವ್ಯಥೆ ಅಧಿಕಾಧಿಕವಾಗಿ ನಿರಂತರವೂ ಕಂಬನಿ ತರುತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದ ಊರ್ವಶಿಯನ್ನು ಫಲಕದ ಮೇಲೆ ಚಿತ್ರಿಸುವುದು ಅವನಿಗೆ ಸಾಗದ ಕೆಲಸವಾಗಿದ್ದಿತು. ಈ ವಿಷಯವನ್ನು ಅವನು ಮಾಣವಕನಿಗೆ ಮನದಟ್ಟಾಗುವಂತೆ ವಿವರಿಸಿ ಹೇಳಿದನು. ಮಾಣವಕನು ಮುಂದೇನೂ ಹೇಳದೆ, “ಅಯ್ಯಾ ಮಿತ್ರನೇ, ನನ್ನ ಬುದ್ಧಿ ಪ್ರಭಾವ ಇದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಏನನ್ನೂ ಉಹಿಸಲಾರದು” ಎಂದು ಬಿಟ್ಟನು.

ಅರಸನು ವರ್ಣಸಲಾಗದ ಈ ವಿರಹವ್ಯಥೆಯಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿಹೋಗಿ ರಲು ಅತ್ತ ಊರ್ವಶಿಯ ಮನಃಸ್ಥಿತಿಯೂ ಅಂತೆಯೇ ಆಯಿತು. ಹೇಮಕೂಟಪರ್ವತದಲ್ಲಿ ಅರಸನನ್ನು ಬೀಳ್ಕೊಟ್ಟು ನಾಕಲೋಕಕ್ಕೆ ಬಂದಂದಿನಿಂದಲೂ ಅವನ ರೂಪರೇಖೆ, ಅವನ ಪರಾಕ್ರಮ, ಆಳವಾದ ಅವನ ಅನುರಾಗ ಇವೆಲ್ಲವೂ ಅವಳ ಸುಮಕೋಮಲವಾದ ಮನಸ್ಸಿನ ಮುಂದೆ ಸುಳಿದು ಅವನನ್ನು ಹೊಂದಬಯಸಿ ತಪಿಸಿಹೋದಳು. ಬರು ಬರುತ್ತ ಒಂದು ಕ್ಷಣಕಾಲವಾದರೂ ಆ ಭೋಗಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ನಿರಾತಂಕ ವಾಗಿರಲು ಅವಳಿಗೆ ಸಾಧ್ಯವಾಗದೆಹೋಯಿತು. ತನ್ನನ್ನು ತಾನು ಎಷ್ಟೇ ತಡೆದರೂ ಮನಸ್ಸು ತನ್ನ ಹಿಡಿತಕ್ಕೆ ಸಿಕ್ಕದೆ ಮುನ್ನುಗ್ಗುತ್ತಿರಲು ಅವಳು ಒಂದು ದಿವಸ ತನ್ನ ಗೆಳತಿ ಚಿತ್ರಲೇಖೆಯೊಡನೆಯೂ ಯಾವ ಮಾತನ್ನೂ ಹೇಳದೆ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾನಕ್ಕೆ ಪ್ರಯಾಣ ಹೊರಟಳು. ಚಿತ್ರಲೇಖೆಗೆ ಆಶ್ಚರ್ಯವಾಯಿತು “ಹೊರಟಿರುವುದೆಲ್ಲಿಗೆ ಗೆಳತಿ?” ಎಂದಳು.

ಊರ್ವಶಿ:—ಅಂದು ಹೇಮಕೂಟ ಶಿಖರದಲ್ಲಿ ಮುತ್ತಿನ ಮಾಲೆ ಲತೆಗೆ ಸಿಕ್ಕಿಕೊಂಡಾಗ ಬಿಡಿಸೆಂದು ನಿನ್ನನ್ನು ಕೇಳಲು ನೀನು ಹಾಸ್ಯ ಮಾಡಿದ್ದು ನೆನಪಿದೆಯೇ?

ಚಿತ್ರ:—ಓಹೋ! ರಾಜರ್ಷಿ ಪುರೂರವನನ್ನು ಕುರಿತೋ?

ಊರ್ವಶಿ:—ಹೌದು ಸಖಿ. ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನಾನು ಲಜ್ಜೆಯನ್ನು ಮನ್ನಿಸಿದ್ದೇನೆ.

ಚಿತ್ರ:—ಹೌದು, ಹಾಗಾದರೆ ಮೊದಲು ಯಾರನ್ನಾದರೂ ದೌತ್ಯಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿಸಿದ್ದೀಯೇನು?

ಊರ್ವಶಿ:—ಕಳುಹಿಸಿದ್ದೇನೆ.

ಚಿತ್ರ:—ಯಾರನ್ನೋ?

ಊರ್ವಶಿ:—ನನ್ನ ಹೃದಯವನ್ನು.

ಚಿತ್ರ:—ಒಳ್ಳೆಯ ಕೆಲಸಮಾಡಿದೆ. ಹೊರಡಲು ನಿನಗೆ ಅಪ್ಪಣೆ ಯಿತ್ತವರಾರು?

ಊರ್ವಶಿ:—ಮನ್ಮಥ.

ಈ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿದೊಡನೆಯೇ ಚಿತ್ರಲೇಖಿಗೆ ಮುಂದೇನು ಹೇಳುವುದಕ್ಕೂ ತೋರಲಿಲ್ಲ. “ಗೆಳತಿ, ಇನ್ನು ಇದಕ್ಕೆ ಪಡಿಸುಡಿಯಿಲ್ಲ; ನಡೆ” ಎಂದು ಹೇಳಿದಳು. ಇಬ್ಬರೂ ಮುಂದುವರಿದರು. ದಾರಿ ನಡೆದಂತೆ ಊರ್ವಶಿಗೆ ಒಂದು ಸಂಶಯ ತಲೆದೋರಿತು. ಹಿಂದಿನಂತೆ ದೈತ್ಯ ಪೀಡೆಯೇನಾದರೂ ಒದಗಿದರೆ, ಏನುಗತಿ? ಎಂಬುದೇ ಆ ಸಂಶಯ. ಚಿತ್ರಲೇಖಿ, “ಎಲೆ ಭೀರು, ನಮ್ಮ ಗುರುಗಳು ಕಲಿಸಿಕೊಟ್ಟಿರುವ ಅಪರಾಜಿತ ವಿದ್ಯೆಯಿರುವಾಗ ದೈತ್ಯಪೀಡೆಯೆಂದರೇನು? ನಡೆ” ಎಂದು ಸಮಾಧಾನಪಡಿಸಿದಳು.

ಇಬ್ಬರೂ ಗಂಗಾಯಮುನಾಸಂಗಮದಿಂದ ಪಾವನವಾಗಿ ಆ ಗಂಗೆಯಲ್ಲಿಯೇ ನಿಜಸೌಂದರ್ಯವನ್ನು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವುದೋ ಎಂಬಂತೆ ವಿರಾಜಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾನ ನಗರಕ್ಕೆ ಬಂದಿಳಿದರು. ಬಳಿಕ ರಾಜರ್ಷಿ ಪುರೂರವನು ಅಂದಿನ ಆ ವಸಂತ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಮದವನದಲ್ಲಿಯೇ ಇರಬಹುದೆಂದು ಊಹಿಸಿ ಇಬ್ಬರೂ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದರು. ಪ್ರಮದವನಕ್ಕೆ ಪ್ರವೇಶಿಸುತ್ತಲೆ ಪುರೂರವನು ಮಾಣವಕಸಹಿತನಾಗಿ ಬಳ್ಳಿಮನೆಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿದ್ದು ಅನವರಿತ ಕಾಣಿಸಿತು. ಆಗ ಚಿತ್ರಲೇಖಿ ಊರ್ವಶಿಯ ರಿಬ್ಬರೂ ತಿರಸ್ಕರಣೀವಿದ್ಯೆಯಿಂದ ತಮ್ಮನ್ನು ತಾವೇ ಮರೆಯಿಸಿಕೊಂಡು ಬಳ್ಳಿಮನೆಯ ಹಿಂದೆ ನಿಂತು ಆ ಗೆಳೆಯರಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಮಾತುಗಳನ್ನಾಲಿಸಿದರು. ಅರಸನಾಡಿದ ಮಾತೂ ತನಗಾಗಿ ಅವನ ಪರಿತಾಪವೂ ಊರ್ವಶಿಗೆ ಮನವರಿಕೆಯಾದ ಮೇಲೆ ಅವಳಿಗೆ ಅರಸನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಮತ್ತಷ್ಟು ಪ್ರೇಮ ಹೆಚ್ಚಿತು. ಇಂಥ ಪ್ರೇಮಮೂರ್ತಿಯ ಪ್ರೇಮಕ್ಕೆ ಕಾಣಿಕೆಯಾಗಿ ಸ್ವಲ್ಪವೂ ತಡೆಮಾಡದೆ ತಾನೇ ಹೋಗಿ ಎದುರು ನಿಲ್ಲಬೇಕೆಂದು ಅವಳ ಮನಸ್ಸು ತ್ವರಿಗೊಂಡಿತು. ಆದರೂ ಮಾನವ ಲೋಕದ ಮರ್ಯಾದೆಯನ್ನು ಮನ್ನಿಸಿಯೋ, ದಿಟವಾಗಿಯೂ ಲಜ್ಜೆಯೇ ಅಂಕುರಿಸಿಯೋ ಮುಂದುವರಿಯಲು ಅವಳು ಮನಸ್ಸುಮಾಡಲಿಲ್ಲ. ಏನು ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಕ್ಷಣಕಾಲ ಯೋಚಿಸಿ ಪ್ರಭಾವನಿರ್ಮಿತವಾದ ಭೂರ್ಜಪತ್ರದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಭಾವವನ್ನು ಒಕ್ಕುಣಿಸಿ ಬರೆದು ಅವರ ಬಳಿ ಎಸೆದಳು.

ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಂತೆಯೇ, ಹಗುರವಾಗಿ ಹಾವಿನ ಪೊರೆಯನ್ನು ಹೋಲಿ ಅಂತೆಯೇ ದಿಗ್ಭ್ರಾಂತಿಯನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ ಆ ಪತ್ರ ಕಾಲಬಳಿ ಬಂದು ಬೀಳಲು ಮಾಣವಕನ ಎದೆ ಡವಡವನೆ ಬಡಿದುಕೊಳ್ಳಲಾರಂಭಿಸಿತು. ಅವನು, “ಅಯ್ಯೋ, ಹಾವಿನ ಪೊರೆಯಂತೆಯೇ ಇದೆಯಲ್ಲ! ವಿಷ ತುಂಬಿದ ಇದು ನನ್ನನ್ನು ನುಂಗಲು ಬಿದ್ದಿತೋ ಏನೋ. ಇನ್ನೇನು ಗತಿ?” ಎಂದು ಕೂಗಿಕೊಂಡನು. ಅರಸನು ಅದನ್ನು ಜೆನ್ನಾಗಿ ನೋಡಿ “ಅಯ್ಯಾ ಮಿತ್ರ, ಇದು ಹಾವಿನ ಪೊರೆಯಲ್ಲ. ಭೂರ್ಜಪತ್ರ. ಇದರಲ್ಲಿ ಅಕ್ಷರ ವಿನ್ಯಾಸವೂ ಕಾಣುತ್ತಿದೆ. ಎಂದು ತಿಳಿಸಿದನು. “ಓಹೋ, ಭೂರ್ಜಪತ್ರವೇ? ಹಾಗಾದರೆ ಉರ್ವಶಿಯೇ ಎಲ್ಲಿಯೋ ಮೈಮರಸಿ ಕೊಂಡು ನಿನ್ನ ಈ ಗೋಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಕೇಳಿ ದಿಟವಾಗಿಯೂ ತನಗೆ ನಿನ್ನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿರುವ ಅತ್ಯಂತಾನುರಾಗವನ್ನು ಸೂಚಿಸಬಯಸಿ ಈ ಪತ್ರವನ್ನು ಬರೆದು ಹಾಕಿರಬಹುದು” ಎಂದು ಬಹು ಬುದ್ಧಿವಂತಿಕೆಯಿಂದ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಿಸಿದನು. ಅರಸನು “ಆಶೆಗೆ ತುದಿವೊದೆಲ್ಲಿ?” ಎಂದು ಕೊಂಡು ಆ ಪತ್ರವನ್ನು ಕೈಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಓದಿ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೇ ಆನಂದಿಸುತ್ತ, “ಮಿತ್ರ, ನಿನ್ನ ಉಹ. ಬಹಳ ಸರಿ” ಎಂದು ಶ್ಲಾಘಿಸಿದನು. ಮಾಣವಕನು “ಹೋಗಲಿ ಬಿಡು. ಸದ್ಯಕ್ಕೆ ನೀನು ಪ್ರಸನ್ನನಾಗು. ಅದೇನು ಬರೆದಿದೆಯೇ ಸ್ವಲ್ಪ ಓದಿಯೂ ಬಿಡು” ಎಂದನು. ಪುರೂರವನು ಓದಿದನು: “ಓಡೆಯ, ನೀನು ನುಡಿದುದೆಲ್ಲವೂ ದಿಟವೆ. ನನಗೆ ಮಾತ್ರ ನಿನ್ನಮೇಲೆ ಅನುರಾಗವಿಲ್ಲವೆ? ಇದೆ; ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ನಂದನ ವನದಲ್ಲಿ ಪಾರಿಜಾತಕುಸುಮಗಳ ಹಾಸಿನಮೇಲೆ ಪವಳಿಸಿಯೂ, ಶೀತಲ ವಾದ ಮಲಯಮಾರುತ ಸೋಕಿಯೂ ನನ್ನ ಮೈಮೇಲೆ ಕೆಂಡಗಳು ಜೆಲ್ಲಿದಂತೆ ಉರಿಯುವುದೇಕೆ?” ಎಂದು ಆ ಪತ್ರದಲ್ಲಿ ಬರೆದಿದ್ದಿತು. ಇದನ್ನು ಓದಿಯಾದಮೇಲೆ ಪುರೂರವನಿಗೆ ಆನಂದವಿಮ್ಮಡಿಸಿತು. ಆ ಸುರರಮಣಿಯನ್ನೇ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿ ಕಂಡಷ್ಟು ತೃಪ್ತಿ ಅವನಿಗುಂಟಾಯಿತು. ಅದನ್ನು ನೋಡಿ ಮಾಣವಕನು “ಅಯ್ಯಾ ಮಿತ್ರ, ಈಗ ನೀನು ಇಷ್ಟುಮಟ್ಟಿಗೆ ಭಾಗ್ಯವಶದಿಂದ ಸಮಾಧಾನಗೊಂಡುದು ಹಸಿದಿರುವ ನನಗೆ ಸ್ವಸ್ತಿವಾಯನ ದೊರಕಿದಷ್ಟು ಸಂತೋಷವಾಯಿತು”

ಎಂದನು. ಅರಸನು ಅವನ ಮಾತುಗಳಿಗೆ ತಲೆದೂಗಿ, “ವಯಸ್ಸು, ಬೆರಳ ಬೆವರು ಹತ್ತಿ ಈ ಪತ್ರ ಮಾಸಬಹುದು. ಇದನ್ನು ನಿನ್ನಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ನಿಕ್ಷೇಪ” ಎಂದು ಮಾಣವಕನ ಕೈಗೆ ಕೊಟ್ಟನು. ಅವನು ಆ ಪತ್ರವನ್ನು ತೆಗೆದಿಟ್ಟುಕೊಂಡು, “ಮಿತ್ರ, ಮಾನ್ಯಳಾದ ಊರ್ವಶಿ ನಿನ್ನ ಮನೋರಥವೃಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಹೂ ಕಾಣಿಸಿ ಹಣ್ಣನ್ನು ತೋರಲು ತಡೆ ಮಾಡುತ್ತಿರುವಳೇಕೆ?” ಎಂದನು. ಈ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿದಮೇಲೆ ಊರ್ವಶಿ ಚಿತ್ರಲೇಖಿಯನ್ನು ಕುರಿತು, “ಗೆಳತಿ, ಈತನ ಬಳಿ ಸಾರಲು ಕಾತರಿಸುತ್ತಿರುವ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪ ಸಮಾಧಾನಗೊಳಿಸುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ನೀನೇ ಈತನ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ನನ್ನ ಪರವಾಗಿ ಹೇಳಬೇಕಾದ ಕೆಲವು ಮಾತುಗಳನ್ನು ಹೇಳು” ಎಂದಳು. ಕೂಡಲೆ ಚಿತ್ರಲೇಖಿ ಅರಸನಿಗೆ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡು, “ಮಹಾರಾಜನಿಗೆ ಜಯವಾಗಲಿ!” ಎಂದಳು. ಅರಸನು ಅವಳಿಗೆ ಸುಖಾಗಮನವನ್ನು ಬಯಸಿ, “ಭದ್ರೆ, ನಿನ್ನನ್ನು ನೋಡಿದ ನನಗೆ ಗಂಗೆಯನ್ನುಳಿದ ಯಮುನೆಯನ್ನು ಕಂಡಂತಾಗಿದೆ. ನಿನ್ನ ಗೆಳತಿಯೆಲ್ಲಿಯೋ?” ಎಂದನು. ಚಿತ್ರಲೇಖಿ ಬಹು ಚಮತ್ಕಾರವಾಗಿ, “ಮುಗಿಲು ಕಂಡಮೇಲಲ್ಲವೆ ಮಿಂಚು ಕಾಣುವುದು” ಎಂದು ಉತ್ತರವಿತ್ತಳು. ಅರಸನಿಗೆ ಅಮಿತಾನಂದವಾಯಿತು. ಮಾಣವಕನು ಅವಳನ್ನು ಕಂಡು ಇವಳೇ ಊರ್ವಶಿಯೋ ಎನ್ನೋ ಎಂದು ಭ್ರಮಿಸಿದ್ದು ಅಲ್ಲವೆಂದು ತಿಳಿದಮೇಲೆ ಬೆಪ್ಪನಂತೆ ವೆಚ್ಚುವೋರೆ ಹಾಕಿಕೊಂಡು, ಅರಸನಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಕೇಳಿಸುವಂತೆ “ಅಯ್ಯೋ, ಇವಳು ಊರ್ವಶಿಯಲ್ಲವೆ? ನಾನು ಹಾಗೆಂದೇ ತಿಳಿದಿದ್ದೆ. ಆ ಊರ್ವಶಿಯ ಗೆಳತಿಯೇ ಇವಳು?” ಎಂದು ತನ್ನ ಆಶ್ಚರ್ಯವನ್ನು ಸೂಚಿಸಿದನು. ಈ ಮಾತು ಅರಸನಿಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ವಿನೋದವನ್ನು ತಂದಿತು. ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರಲೇಖಿ, “ಮಹಾರಾಜ, ಊರ್ವಶಿ ಪ್ರಣಾಮಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ತಮ್ಮಲ್ಲಿ ವಿಜ್ಞಾಪಿಸುತ್ತಾಳೆ: ‘ರಾಕ್ಷಸ ಭಯವೊದಗಿದಂದು ಮಹಾರಾಜನೇ ನನಗೆ ಶರಣಾದನು. ಮದನನಿಂದ ಬಲವತ್ತರವಾಗಿ ಪೀಡಿತೆಯಾಗಿರುವ ನನಗೆ ಈಗಲೂ ಆತನೇ ದಯತೋರಿ ಶರಣು ನೀಡಬೇಕು’” ಎಂದು ಹೇಳಿದಳು. ಅರಸನದಕ್ಕೆ ಹದವಾದ ಉತ್ತರವನ್ನೇ ಕೊಟ್ಟನು. ತರುವಾಯ ಚಿತ್ರಲೇಖಿ, “ಎಲೆ ಗೆಳತಿ,

ಮದನನು ಈ ರಾಯನನ್ನು ನಿನಗಿಂತಲೂ ಕಠಿನವಾಗಿಯೇ ಬಾಧಿಸುತ್ತಿರುವನು. ಬೇಗನೆಯೇ ಬರಬಾರದೆ?" ಎಂದು ಉರ್ವಶಿಯನ್ನು ಕರೆದಳು.

ಉರ್ವಶಿ ತಿರಸ್ಕರಣೆಯನ್ನು ಕಳೆದು ಅರಸನಿಗೆ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡು ಚಿತ್ರಲೇಖೆಯನ್ನು ಕುರಿತು ಹುಸಿಮುನಿಸುದೋರುತ್ತ ಅದೊಂದು ಬಗೆಯ ಹಾವಭಾವವೈಖರಿಯನ್ನು ಮೆರೆದು, “ಎನು ಚಿತ್ರಲೇಖೆ, ಏನೊಂದೂ ಯೋಚನೆಯೇ ಇಲ್ಲದೆ ನನ್ನೊಬ್ಬಳನ್ನೇ ಬಿಟ್ಟು ಹೊರಟು ಬರುವುದೆ?” ಎಂದಳು. ಚಿತ್ರಲೇಖೆ ಬಹು ಜಾಣತನದಿಂದ ‘ಹೌದು’ ಗೆಳತಿ, ಹೌದು. ಇನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಾಗಲಿ ಗೊತ್ತಾಗುವುದು—ಯಾರು ಯಾರನ್ನು ಬಿಡುವರೋ ಎಂದು. ಅದೆಲ್ಲಾ ಹಾಗಿರಲಿ. ಮಹಾರಾಜನಿಗೆ ಮೊದಲು ಮನ್ನಣೆಯನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸು” ಎಂದಳು. ಉರ್ವಶಿ ಬಹುವಾಗಿ ನಾಚಿ, ನಸುನಗೆಯನ್ನೂ ಸೂಸಿ, ಅನುರಾಗಪೂರಿತವಾದ ಧ್ವನಿಯಿಂದ “ಮಹಾರಾಜನಿಗೆ ವಿಜಯವಾಗಲಿ” ಎಂದಳು.

ಅರಸನಿಗೆ ಎಲ್ಲೂ ಇಲ್ಲದ ಹಿಗ್ಗು. ಉರ್ವಶಿ ತನಗೆ ವಿಜಯವನ್ನು ಕೋರಿದೊಡನೆಯೇ ಭೂಲೋಕದ ರಾಜೇಂದ್ರನಾದ ಅವನು ಮಹೇಂದ್ರನ ಪದವಿಯನ್ನೇ ಪಡೆದ ಮಹಾನುಭಾವನಾದನೆಂದು ಭಾವಿಸಿದನು. “ಸುಂದರಿ, ಸ್ವರ್ಗಾಧಿಪನೊಬ್ಬನಿಗಲ್ಲದೆ ಮತ್ತಾರಿಗೂ ನುಡಿಯದ ಜಯ ಶಬ್ದವನ್ನು ನನಗೆಂದು ನುಡಿದೆಯಾಗಿ ದಿಟವಾಗಿಯೂ ನಾನೀಗ ಜಯ ಶಾಲಿಯೇ! ನಾನು ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಗೆದ್ದಂತೆಯಾಯಿತು” ಎಂದು ಹೇಳಿ, ಒಲವು ಮೀರಿ ಅವಳ ಕೈಹಿಡಿದು ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿಕೊಂಡನು. ಅರಸ ನಾಡಿದಮಾತು ಉರ್ವಶಿಗೆ ಬಹುವಾಗಿ ಸೊಗಸಿತು. ಅವಳು ಅರಸ ನನ್ನೊಮ್ಮೆ ಅಭಿಮಾನಪೂರ್ಣವಾಗಿ ದೃಷ್ಟಿಸಿ ನೋಡಿದಳು. ಆಗ ಮಾಣವಕನು ಆ ಸ್ವರ್ಗಸುಂದರಿ ತನ್ನನ್ನು ನೋಡಲೇ ಇಲ್ಲವೆಂಬ ಸೋಗಿನಿಂದ ಹೇಗಾದರೂ ತನ್ನತ್ತ ಅವಳ ದೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಸೆಳೆಯಲು, “ಪೂಜ್ಯಕೆ, ನಾನು ಅರಸನ ನಚ್ಚಿನ ಗೆಳೆಯ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣ! ನನಗೇಕೆ ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡಲಿಲ್ಲ” ಎಂದನು. ಉರ್ವಶಿಗೆ ನಗೆ ಬಂದಿತು. ಅದನ್ನು ತಡೆದು ಕೊಂಡು ಮರುಮಾತಾಡದೆಯೇ ನಮಸ್ಕರಿಸಿದಳು. ಮಾಣವಕನು “ಕಲ್ಯಾಣಮಸ್ತು” ಎಂದನು.

ಇದಾದಮೇಲೆ ಉರ್ವಶೀ ಪುರೂರವರು ಅಲ್ಲಿಯೇ ಕುಳಿತು ಒಂದು ಕ್ಷಣಕಾಲ ಅದೊಂದು ಅನಿರ್ವಚನೀಯವಾದ ಆನಂದದ ಕಡಲಲ್ಲಿ ಓಲಾಡುತ್ತಿರಲು ಅವರ ಆ ಆನಂದಕ್ಕೆ ಭಂಗತರುವಂಥ ಮತ್ತೊಂದು ಸನ್ನಿವೇಶವೊದಗಿತು. ದೇವದೂತನೊಬ್ಬನು, “ಚಿತ್ರಲೇಖಿ, ಉರ್ವಶೀಯನ್ನು ತ್ವರೆಗೊಳಿಸು. ಸರಸ್ವತಿಯಿಂದ ರಚಿತವಾಗಿ, ಶೃಂಗಾರಾದಿ ಅಷ್ಟರಸಗಳೊಳಗೊಂಡು ಶೋಭಿಸುವ ‘ಲಕ್ಷ್ಮೀ ಸ್ವಯಂವರ’ ನಾಟಕವನ್ನು ಸುರಪತಿಯು ನೋಡಬಯಸುತ್ತಾನೆ” ಎಂದು ಹೇಳಿದನು. ಅದನ್ನು ಕೇಳಿದೊಡನೆಯೇ ಉರ್ವಶಿಗೆ ಬಹಳ ವಿಷಾದವಾಯಿತು. ಮಹೇಂದ್ರನ ಆಣತಿಯನ್ನು ಮಾರುವಂತಿಲ್ಲ. ಪ್ರಿಯನನ್ನಗಲಿ, ಅವನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಅಶಾಂತಿಯನ್ನುಂಟುಮಾಡಿ ಮರಳುವಂತೆಯೂ ಇಲ್ಲ. ಕಡೆಗೆ ಹೋಗಿ ಬರುತ್ತೇನೆಂದು ಅರಸನಿಗೆ ಬಿನ್ನವಿಸಲೂ ಅವಳಿಗೆ ಬಾಯೇ ಕಟ್ಟಿ ಹೋಯಿತು. ಆಗಿನ ಸನ್ನಿವೇಶವನ್ನರಿತುಕೊಂಡು ಚಿತ್ರಲೇಖಿ ಪುರೂರವನನ್ನು ಕುರಿತು, “ಅರಸ, ಉರ್ವಶಿ ಪರಾಧೀನಿ. ನೀನು ಅನುಚ್ಛೇದಿಯತ್ತರೆ ಮಹೇಂದ್ರನಲ್ಲಿ ಅನಪರಾಧಿನಿಯಾಗಲು ಬಯಸುತ್ತಾಳೆ” ಎಂದು ಅರಿಕೆಮಾಡಿದಳು. ಪುರೂರವನು ಬಹು ಕಷ್ಟದಿಂದ ಮಾತನ್ನು ಅಳವಡಿಸಿಕೊಂಡು, “ಒಡೆಯನ ಆಣತಿಯನ್ನು ನಡೆಸಲು ನಾನೆಂದಿಗೂ ಅಡ್ಡಿಮಾಡಲಾರೆ. ಆದರೆ ನನ್ನನ್ನೂ ಮರೆಯಬಾರದು” ಎಂದನು. ಬಳಿಕ ಉರ್ವಶಿ ವಿಯೋಗದುಃಖವನ್ನು ಸೂಚಿಸುವ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಅರಸನನ್ನೇ ನಿಟ್ಟಿಸಿ ನೋಡುತ್ತ, ಗೆಳತಿಯೊಡಗೂಡಿ ಸ್ವರ್ಗಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೊರಟುಹೋದಳು.

ಪುರೂರವನು ನೋಟ ಹರಿವವರೆಗೂ ಆ ತನ್ನ ಪ್ರೇಯಸಿಯನ್ನೇ ಹಸಿದು ಬಳಲಿದವನಂತೆ ನಿಟ್ಟಿಸುತ್ತಿದ್ದು ಅಮೇಲೆ ದೊಡ್ಡದಾಗಿ ನಿಟ್ಟಿಸಿ ರಿಟ್ಟು, “ಗೆಳೆಯ, ಇದೀಗ ಕಣ್ಣುಗಳಿದ್ದೂ ವೃಥಾವಾಗಿಹೋಯಿತು” ಎಂದನು. ಮಾಣವಕನು ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಉರ್ವಶಿಯ ಒಲವಿನೋಲೆಯನ್ನಾದರೂ ಅರಸನಿಗೆ ತೋರಿಸಿ ಅವನನ್ನು ವಿನೋದಗೊಳಿಸಬೇಕೆಂದು ಏಯಸಿ, “ಇದು” ಎಂದು ಮಾತ್ರ ಹೇಳಿ, ಅದಿಲ್ಲದಿರಲು ತನ್ನಲ್ಲಿಯೇ “ಉರ್ವಶಿಯನ್ನು ನೋಡಿ ಅವಳ ರೂಪವೈಖರಿಗೆ ಬೆರಗಾಗಿದ್ದಾಗ

ಆ ಹೀಗೆ ಜಾರಿಹೋದುದು ನನಗೆ ತಿಳಿಯಲೇ ಇಲ್ಲ. ಏನು ಮಾಡಲಿ” ಎಂದುಕೊಂಡು ಸುಮ್ಮನಾದನು. ಅರಸನು “ಭದ್ರ, ನೀನು ಏನೋ ಹೇಳಹೊರಟಿ, ಏನದು?” ಎಂದು ಕೇಳಿದನು. ಮಾಣವಕನು ಬಹು ಬುದ್ಧಿವಂತಿಕೆಯಿಂದ, “ವಯಸ್ಸು, ನೀನೇನೂ ನಿರಾಶನಾಗಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ. ಊರ್ವಶಿ ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ದೃಢವಾದ ಅನುರಾಗವನ್ನು ತಳೆದಿರುವಳು. ಸ್ವರ್ಗ ಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೋದಮೇಲೆಯೂ ಅವಳ ಆ ಅನುರಾಗ ಸಡಿಲವಾಗುವುದಿಲ್ಲ ಎಂದು ಹೇಳಬಯಸಿದೆ” ಎಂದನು. ಅರಸನು ಆ ಮಾತಿಗೆ ಸಮ್ಮತಿಸಿದನು. ಆದರೂ ಮಾಣವಕನು ನಿರೀಕ್ಷಿಸಿದ್ದಂತೆ ಅವನು ಊರ್ವಶಿಯ ಪ್ರಣಯಪತ್ರದ ಮಾತನ್ನೆತ್ತಿದನು. “ಇನ್ನು ಹೇಗೆ ತಾನೇ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಏನೋದಗೊಳಿಸಲಿ? ಆ ಪತ್ರವನ್ನಾದರೂ ಕೊಡು” ಎಂದು ಕೇಳಲು, ಮಾಣವಕನು “ಅಯ್ಯೋ ಪತ್ರವೇ! ಮಿತ್ರ, ಊರ್ವಶಿಯ ದಾರಿಯನ್ನೇ ಅದೂ ಹಿಡಿದು ಹೊರಟುಹೋಯಿತೇ!” ಎಂದು ನಿರಾಳವಾಗಿ ಹೇಳಿ ಬಿಟ್ಟನು. ಪುರೂರವನಿಗೆ ಬಹಳ ಕೋಪ ಬಂದಿತು. “ಎಲ್ಲ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಈ ಮೂಢನು ಅಜಾಗರೂಕನೇ!” ಎಂದುಕೊಂಡು, “ಎಲ್ಲಿ ಹೋಯಿತೋ ಹುಡುಕು” ಎಂದು ಅವನಿಗೆ ಹೇಳಿದನು. ಮಾಣವಕನು “ಇಲ್ಲಿಯೇ ಎಲ್ಲಿಯೋ ಇರಬಹುದು” ಎಂದು ಅದನ್ನು ಹುಡುಕುತ್ತ ಹೊರಟನು. ಅರಸನು ಅವನನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿ ತಾನೂ ಹುಡುಕಲು ಹೊರಟನು.

ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಮಹಾರಾಣಿಯ ಜೇಟಿ ನಿಪುಣಕೆ ಪ್ರಮದವನದಲ್ಲಿ ಅರಸನು ಊರ್ವಶಿಗಾಗಿ ಹಂಬಲಿಸುತ್ತಿರುವ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ತನ್ನ ಒಡತಿಗೆ ತಿಳಿಸಿದಳು. ಕಾಶೀರಾಜಪುತ್ರಿಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಮುನಿಸೂ ಅದರೊಡನೆಯೇ ಅನುಕಂಪವೂ ಉಂಟಾಗಿ ಅವಳನ್ನು ಜೊತೆಗೊಂಡು ಅರಸನ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಕಣ್ಣಾರ ಕಾಣಲೋಸುಗ ಪ್ರಮದವನಕ್ಕೆ ಬಂದಳು. ಮಾಣವಕನೂ ಅರಸನೂ ಪತ್ರವನ್ನು ಹುಡುಕುತ್ತ ಆಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಅವಳು ಸಾಲುಮರಗಳ ಮರೆಯಲ್ಲಿ ನಿಂತು ಜಿನ್ನಾಗಿ ಕೇಳಿದಳು. ಅದೇ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ದುರದೃಷ್ಟವಶದಿಂದ ಊರ್ವಶಿಯ ಪ್ರಣಯಪತ್ರ ಗಾಳಿಯಿಂದ ತೂರಿಬಂದು ಅವಳ ಕಾಲಬಳಿ ಬಿದ್ದಿತು. ನಿಪುಣಕೆ ಅದನ್ನೆತ್ತಿ

ನೋಡಿ, “ಒಡತಿ, ಇದೋ! ಇದೇ ಆ ಉರ್ವಶಿ ಒಡೆಯನಿಗೆ ಬರೆದ ಪ್ರಣಯ ಪತ್ರ” ಎಂದು ಅವಳಿಗೆ ಕೊಟ್ಟಳು. ಅದರಲ್ಲಿ ಆ ಅಪ್ಸರೆ ಬರೆದಿದ್ದ ಒಕ್ಕಣೆಯನ್ನು ಓದಿ ನೋಡಿ ಅವಳ ಮನಸ್ಸೇ ಕಲಕಿಹೋಯಿತು. ಆದರೂ ತಾಳ್ಮೆಗೊಂಡು ಅರಸನ ಚರ್ಯೆಯನ್ನೇ ನಿರುಕ್ತಿಸುತ್ತ ನಿಂತು ಕೊಂಡಳು.

ಇತ್ತ ಮಾಣವಕನು ಎಷ್ಟು ಹುಡುಕಿದರೂ ಪತ್ರ ಕಾಣದಿರಲು ಅರಸನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಬೇರೊಂದು ಕಡೆಗೆ ತಿರುಗಿಸಬಯಸಿ “ಅದೋ ಆ ಕ್ರೇಡಾಪರ್ವತದ ಬಳಿ ಗಾಳಿಯ ಬಿರುಸಿನಿಂದ ಏನೋ ಅಲುಗಾಡುತ್ತಿರುವಂತಿದೆ; ನೋಡೋಣವೇ?” ಎಂದನು. ಪುರೂರವನು ಆ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿಯಮೇಲೆ ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳದೆಯೇ ಆ ತೆಂಕಣ ಗಾಳಿಯನ್ನು ಸಂಜೋಧಿಸುತ್ತ, “ಮಲಯ ಮಾರುತ, ಇನಿಯಳ ಪ್ರಣಯ ಪತ್ರವನ್ನಾದರೂ ನೋಡಿ ಮನಸ್ಸನ್ನು ವಿನೋದಗೊಳಿಸೋಣವೆಂದರೆ ನಿರ್ದಯನಾಗಿ ಅದನ್ನೂ ಕೊಂಡೊಯ್ದೆ. ಅದರಿಂದ ನಿನಗಾವ ಪ್ರಯೋಜನವೋ ನಾನು ಬೇರೆ ಕಾಣೆ. ಹಿಂದೊಮ್ಮೆ ಅಂಜನಾ ಲಲನೆಯಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಮೋಹಗೊಂಡಿದ್ದೆಂದು ವಿರಹ ಸಂತಾಪವನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿರುವ ನೀನೇ ಹೀಗೆ ಮಾಡಬಹುದೇ?” ಎಂದು ಬಿಸುಸುಯ್ದನು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಿಯೇ ಹಳದಾದ ಒಂದು ನವಿಲುಗರಿ ಬಿದ್ದಿದ್ದುದನ್ನು ಕಂಡು ಅದೇ ಆ ಪತ್ರವೆಂದು ಭ್ರಮಿಸಿ, ಅರಸನೂ ಮಾಣವಕನೂ ಅದನ್ನೆತ್ತಿ ನೋಡಿ ಪೆಚ್ಚು ಬಿದ್ದು ಅತ್ತಿತ್ತ ಮಂಕಾಗಿ ನೋಡುತ್ತಿರಲು, ಮಹಾರಾಣಿ ಕಾಶೀರಾಜ ಪುತ್ರಿ ತಾಳ್ಮೆಗೆಟ್ಟು ರೋಷವನ್ನು ತಾಳಿ ಸೆಡಕ್ಕನೆ ಮುನ್ನುಗ್ಗಿ ಬಂದು, “ಆರ್ಯಪುತ್ರ, ಇಷ್ಟೇಕೆ ತಳಮಳ? ಇದೋ ಇದೋ ಆ ಪತ್ರ, ತೆಗೆದುಕೊ” ಎಂದಳು. ಅರಸನು ಬೆರಗಾಗಿ ‘ದೇವಿಗೆ ಸುಖಾಗಮನವೇ?’ ಎಂದು ಹೇಗೆ ಹೇಗೋ ನುಡಿದು ಮಾಣವಕನ ಕಡೆ ತಿರುಗಿ, “ಅಯ್ಯಾ ಈಗೇನು ಮಾಡಬೇಕು ಹೇಳು” ಎಂದನು. ಮಾಣವಕನು “ಇದಕ್ಕೆ ನಾನೇನು ಹೇಳಲಿ? ಒಡನೆಯೊಡನೆಯೇ ಸಿಕ್ಕಿಬಿದ್ದ ಕಳ್ಳನಿಗೆ ಪಡಿನುಡಿಯೇನುಂಟು?” ಎಂದು ಹೇಳಿ ಸುಮ್ಮನಾದನು. ಅರಸನು ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಬೆವ್ವಾಗಿ ಹೋದನು. ಏನೂ ಅರಿಯದವನಂತೆ ಮಹಾರಾಣಿಯನ್ನು

ಕುರಿತು, “ಇದನ್ನು ನಾನು ಹುಡುಕುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ ದೇವಿ!” ಎಂದು ನಯ ವಿನಯದಿಂದ ಅವಳನ್ನು ಸಮಾಧಾನಗೊಳಿಸ ಹೋದನು. ಮಹಾರಾಣಿ “ಯುಕ್ತವೇ, ಇದು ನಿಮ್ಮ ಸೌಭಾಗ್ಯ. ಮರಸಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುವುದು ಯುಕ್ತವೇ!” ಎಂದು ಸೆಡೆದು ನುಡಿದಳು. ಮಾಣವಕನು ಅರಸನಿಗೂ ಅರಸಿಗೂ ಹೆಚ್ಚು ಮಾತು ಬೆಳೆಯದಿರಲೆಂದು, “ದೇವಿ, ಮಹಾರಾಜನಿಗೆ ಬಹಳ ಪಿತ್ತವಾಗಿ ಹೋಗಿದೆ. ಇದು ಶಮನವಾಗಬೇಕಾದರೆ ಮೊದಲು ಊಟವಾಗಬೇಕು. ಆಮೇಲೆ ಎಲ್ಲವೂ ಸರಿಹೋಗುತ್ತದೆ” ಎಂದನು. ಅರಸನು, “ಮೂರ್ಖ, ಬಲಾತ್ಕಾರವಾಗಿ ನನ್ನ ಮೇಲೆ ಅಪರಾಧವನ್ನು ಹೊರಿಸುವೆಯಾ?” ಎಂದು ಗಜರಿದನು. ಮಹಾರಾಣಿ, “ಇದರಲ್ಲಿ ನಿನ್ನ ಅಪರಾಧವೇನೂ ಇಲ್ಲ. ನಿನಗೆ ಪ್ರತಿಕೂಲಿಯಾಗಿ ನಿನ್ನೆದುರು ನಿಂತಿರುವ ನನ್ನದೇ ಅಪರಾಧ” ಎಂದು ಮಾತ್ರ ಹೇಳಿ, ನಿಪುಣಕೆಯೊಡನೆ ಹೊರಟು ಹೋದಳು. ಅರಸನು ಅವಳನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿ ಹೋಗುತ್ತ, “ಪ್ರಿಯೆ, ಮುನಿಸನ್ನು ಬಿಡು. ನಾನೇ ಅಪರಾಧಿ. ಸಮಾಧಾನಗೊಳ್ಳು. ಸೇನೆಯನ್ನು ಕೊಳ್ಳುವ ನೀನೇ ಇಷ್ಟೊಂದು ಮುನಿಸನ್ನು ತಾಳಿದರೆ ಸೇವಕ ನಾದ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಅಪರಾಧವಿಲ್ಲದಿರುವುದೆಂತು? ಎಲೆ ರಮಣಿ, ಮನ್ನಿಸು” ಎಂದು ಅವಳಿಗೆ ಮಣೆಯ ಹೋದನು. ಮಹಾರಾಣಿಗೆ ಅರಸನು ಆ ರೀತಿ ಮಣೆದು ಅಷ್ಟಾಗಿ ರುಚಿಸಲಿಲ್ಲ. ಅದನ್ನು ಕಡೆಗಣಿಸಲೂ ಅವಳಿಗೆ ಇಷ್ಟವಿರಲಿಲ್ಲ. ಮಿತಿವಿಾರಿದ ಮುನಿಸಿಗೆ ತುತ್ತಾಗಿದ್ದ ಅವಳು ಮುಂದೆ ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪಪಡಬಹುದಾದ ಸಂದರ್ಭ ಬರಬಹುದೆಂದು ಹೆದರಿದರೂ ಅಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲಲಾಗದೆ ಹೊರಟೇ ಹೋದಳು.

ಅರಸನು ಮಣೆದವನು ಅಂತೆಯೇ ಕುಳಿತಿದ್ದನು. ಮಾಣವಕನು “ಸುಮ್ಮನೆ ಹೀಗೇಕೆ ಕುಳಿತಿರುವೆ ಮಿತ್ರ, ಎಳೇಳು. ದೇವಿ ಮಳೆಗಾಲದ ಹೊಳೆಯಂತೆ ತಿಳಿತೇರದೆಯೇ ಹೊರಟು ಹೋದಳು” ಎಂದನು. ಅರಸನು ಮೇಲಕ್ಕೆದ್ದು “ಗೆಳೆಯ, ದೇವಿ ಆ ರೀತಿ ಹೊರಟುಹೋದುದು ಅನುಚಿತವೇನೂ ಅಲ್ಲ. ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಪ್ರೇಮವಿದ್ದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದ್ದರೆ ಅವಳ ಮನಸ್ಸಿನ ಮುನಿಸು ಉಳಿಯುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಪ್ರೇಮದ ನಿಜಸ್ವರೂಪ ವನ್ನರಿತವರಿಗೆ ಈ ಪಾಕ್ಷಿಣ್ಯಸಾಂತ್ವನ ಮನಮುಟ್ಟದು” ಎಂದು

ಹೇಳಿದನು. ಮಾಣವಕನು “ಇದೂ ನಿನಗೆ ಅನುಕೂಲವಾದಂತೆಯೇ ಆಯಿತಲ್ಲ. ಕಣ್ಣು ಬೇನೆಯವನು ಸೊಡರನ್ನು ಸಹಿಸಿಯಾನೆ?” ಎಂದನು. ಇದರಿಂದ ಅರಸನಿಗೆ ಸಮಾಧಾನವೇನೂ ಆಗಲಿಲ್ಲ. “ಮಿತ್ರ, ನೀನು ಹಾಗೆ ಹೇಳಬೇಡ. ಉರ್ವಶಿಯಲ್ಲಿ ನನಗೆ ನಿರತಿಶಯವಾದ ಪ್ರೇಮವಿದ್ದರೂ ದೇವಿಯಲ್ಲಿ ಪೂರ್ವದಂತೆಯೇ ಅಭಿಮಾನ ಅಚ್ಚಳಿಯದಿದೆ. ಆದರೆ ನನ್ನ ಪ್ರಣಿಪಾತವನ್ನೂ ಮೀರಿ ಆಕೆಯು ಹೊರಟುಹೋದುದರಿಂದ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಸ್ವಲ್ಪಮಟ್ಟಿನ ಧೈರ್ಯವಾಗಿದೆ” ಎಂದನು. ಈ ವೇಳೆಗೆ ಮಧ್ಯಾಹ್ನವಾಯಿತು. ಸ್ನಾನ ಭೋಜನದ ಸಮಯವೆಂದು ಮಾಣವಕನು ಎಚ್ಚರಿಸಲು ಪುರೂರವನು ಅರಮನೆಗೆ ಹೊರಟನು.

ಅರಮನೆಯನ್ನು ಸೇರಿದ ಬಳಿಕಲೂ ಪುರೂರವನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಇಬ್ಬಗೆಯಾದ ಯೋಚನೆಗಳು ಬಂದು ಮನಸ್ಸನ್ನು ಬಹಳವಾಗಿ ಕಲಕಿ ಬಿಟ್ಟವು. ಕಾಶೀರಾಜಪುತ್ರಿ ತನ್ನ ಪ್ರಣಿಪಾತವನ್ನೂ ಲಕ್ಷಿಸದೆ ಮುನಿದು ತೆರಳಿದ ಪ್ರಸಂಗವೊಂದು ಕಡೆ; ಸ್ವರ್ಗಸುಂದರಿಯಾದ ಉರ್ವಶಿಯ ಸಂದರ್ಶನಭಾಗ್ಯ ದೊರಕಿ ಅವಳ ಸಾಹಚರ್ಯಸಂತೋಷ ದೊರಕದೆ ವಿರಹವ್ಯಥೆ ಮೇರಿಮಾರಿದ ಪ್ರಸಂಗವೊಂದು ಕಡೆ. ಇದರಿಂದ ಏನು ಮಾಡಲೂ ಅವನಿಗೆ ತೋರದೆ ಹುಚ್ಚುಹಿಡಿದಂತಾಯಿತು. ಮನಸ್ಸಿರಲಿ ಇಲ್ಲದಿರಲಿ ರಾಜಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿ ಹಗಲೆಲ್ಲ ಕಳೆದ ಅವನಿಗೆ ಬರಲಿರುವ ಇರುಳನ್ನು ಕಳೆಯುವುದೆಂತೆಂಬ ಯೋಚನೆಯೂ ಬಂದು ಸ್ತಬ್ಧನಾಗಿ ಒಂದೆಡೆ ಕುಳಿತುಬಿಟ್ಟನು. ಆಗಿನ ಅವನ ಸ್ಥಿತಿ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಲು ಸಾಧ್ಯವಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಅವನ ಆ ಬಗೆಯ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಸಮಾಧಾನವುಂಟಾಗಲು ಒಂದು ಸಂಗತಿಯ ನಡೆಯಿತು.

ಕಾಶೀರಾಜಪುತ್ರಿ ಒಡೆಯನ ಪ್ರಣಿಪಾತವನ್ನು ಅಲಕ್ಷಿಸಿ ಅಂತಃಪುರವನ್ನು ಸೇರಿದ ಬಳಿಕ ತನ್ನ ಆಪರಾಧ ತನಗೇ ತೋರಿ ಬಹಳವಾಗಿ ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪಪಟ್ಟುಕೊಂಡಳು. ಬಹಳವಾಗಿ ಯೋಚಿಸಿ ಪ್ರಿಯಾನುಪ್ರಸಾದನವೆಂಬ ನೋಂಪಿಯನ್ನು ನೋಂತಾದರೂ ತನ್ನ ಪ್ರಿಯನನ್ನು ಪ್ರಸನ್ನಗೊಳಿಸಿ ತಾನು ಮಾಡಿದ ಆಪರಾಧವನ್ನು ತೊಡೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು

ಅವಳು ಸಂಕಲ್ಪಿಸಿದಳು. ಅವಳು ಈ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ಕಾಂಚುಕೇಯನ ಮೂಲಕ ಹೇಳಿಕಳುಹಿಸಿದಳು.

ಕಾಂಚುಕೇಯನು ಮಹಾರಾಣಿಯ ಸಂದೇಶವನ್ನು ಪುರೂರವನಿಗೆ ತಿಳಿಸಿದನು :— “ಪ್ರಭುವೇ, ದೇವಿ ವಿಜ್ಞಾಪಿಸುವಳು! ರೋಹಿಣೀ ಸಹಿತನಾಗಿ ಚಂದ್ರನುದಿಸಿ ನನ್ನ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಕೈಕೊಳ್ಳುವವರೆಗೆ ಆರ್ಯ ಪುತ್ರನೊಡನೆ ಮಣಿಹರ್ಮ್ಯಪ್ರಾಸಾದದಲ್ಲಿರಬಯಸುತ್ತೇನೆ.” ಅರಸನು ಅಂತೆಯೇ ಆಗಲೆಂದು ಅವನನ್ನು ಬೀಳ್ಕೊಟ್ಟು ಮಾಣವಕನನ್ನು ಕುರಿತು, “ಮಿತ್ರ, ದೇವಿಯ ಈ ವ್ರತಾಚರಣೆ ಯಥಾರ್ಥವಾಗಿದ್ದೀತೆ?” ಎಂದು ಕೇಳಿದನು. ಮಾಣವಕನು ಊಹಾಶಾಲಿ, ಬಹು ಬುದ್ಧಿವಂತ. “ಮಿತ್ರ! ಮಹಾರಾಣಿ ಮೊದಲು ಅಷ್ಟೊಂದು ಮುನಿದು ನೀನು ಮಣಿದರೂ ಅದನ್ನು ಕಡೆಗಣಿಸಿ ತೆರಳಿದ ತನ್ನ ಅಪರಾಧವನ್ನು ತೊಡೆದುಕೊಳ್ಳಲಿ. ಈ ನೋಂಪಿಯ ನೆಪವನ್ನು ಹಿಡಿದಿರುವಂತೆ ನನಗೆ ತೋರುತ್ತದೆ” ಎಂದನು. ಅರಸನಿಗೂ ಅದು ಸರಿಯೆಂದು ತೋರಿತು. “ಇನಿಯರೆಷ್ಟು ಮಣಿದರೂ ಮುನಿದುಹೋಗುವುದು ಮನಸ್ವಿನಿಯರಾದ ನಲ್ಲೆಯರ ಸ್ವಭಾವ. ಮುನಿಸು ಕಳೆದ ಬಳಿಕ ಅವರು ಇನಿಯರ ಅನುನಯವನ್ನು ನೆನೆದು ಪರಿತಪಿಸುತ್ತಾರೆ” ಎಂದುಕೊಂಡು ಆಗಲೇ ಸಂಜೆಯಾಗಿದ್ದುದ ರಿಂದ ಮಣಿಹರ್ಮ್ಯಪ್ರಾಸಾದಕ್ಕೆ ಹೊರಟನು.

ಆಗ ಸಂಜೆಗತ್ತಲು ಕವಿದಿದ್ದುದರಿಂದ ಕೈದೀವಟಿಗೆಗಳವರು ಅರಸನಿಗೆ ಮಣಿಹರ್ಮ್ಯಸೋಪಾನದ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ತೋರಿದರು. ಮಾಣವಕನೂ ಅರಸನೂ ಮಣಿಹರ್ಮ್ಯಪ್ರಾಸಾದವನ್ನು ಏರಿಯಾದ ಮೇಲೆ ಮೂಡಲಲ್ಲಿ ಕೆಂಪೋಗೆದು ಒಂದು ಕ್ಷಣಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ ಚಂದ್ರನು ಉದಿಸಿದನು. ಅರಸನು ದೀವಟಿಗೆಯವರನ್ನು ಕುರಿತು, “ಬೆಳದಿಂಗಳಿರು ವಲ್ಲಿ ದೀವಟಿಗೆಗಳೇಕೆ? ನೀವು ವಿಶ್ರಮಿಸಿಕೊಳ್ಳಿರಿ” ಎಂದು ಹೇಳಿ ಕಳುಹಿಸಿದನು. ಮಹಾರಾಣಿ ಬರುವುದಕ್ಕೆ ಇನ್ನೂ ಸ್ವಲ್ಪ ತಡವಾಗಿದ್ದಿತು. ಪ್ರಾಸಾದದಲ್ಲಿ ತಾನೂ ಮಾಣವಕನೂ ಹೊರತಾಗಿ ಮತ್ತಾರೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಆಹ್ಲಾದಕರವಾದ ಆ ಚಂದ್ರೋದಯ ಅರಸನಿಗೆ ಮತ್ತೆ ಉರ್ವಶಿಯ ನೆನಪನ್ನೇ ತಂದಿತು. ಅವಳನ್ನೇ ಕುರಿತು ಯೋಚಿಸಿದಂತೆಲ್ಲ ಅವನ

ಸಂತಾಪ ಹೆಚ್ಚಿತು. ಮಾಣವಕನು ಅವನ ಮನಸ್ಸನ್ನರಿತು, “ಮಿತ್ರ, ಉರ್ವಶಿಯೇನೋ ಸ್ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಹೊರಟುಹೋದವಳು ಇನ್ನೂ ಬರಲಿಲ್ಲ. ಅದರೂ ಅವಳಿಗೆ ನಿನ್ನಲ್ಲಿರುವ ಅನುರಾಗವನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಬಾರದಿರಲಾರಕೆಂದೇ ತೋರುವುದು. ಸ್ವಲ್ಪ ಸೈರಿಸಿಕೊ” ಎಂದು ಸಮಾಧಾನ ಹೇಳಿದನು. ಅರಸನು, “ಅಯ್ಯಾ, ನೀನು ಹೇಳಿದುದು ದಿಟವೇ. ಆದರೂ ಈ ಮದನತಾಪವನ್ನು ಸಹಿಸುವುದು ದುಸ್ತರವಾಗಿದೆ. ಅದು ಬಂಡೆಗಳು ಅಡ್ಡಬಂದಾಗ ನೂರ್ಮಡಿಸಿದ ಪ್ರವಾಹದ ವೇಗದಂತೆ ಆ ಸುಂದರಿಯ ಸಮಾಗಮವು ತಡವಾಗುತ್ತಿರುವುದರಿಂದ ಅಧಿಕಾಧಿಕವಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತಿದೆ” ಎಂದು ಬಿಸುಸುಯ್ದನು. ಮಾಣವಕನು, “ನೀನು ಹಾಗೆಲ್ಲಾ ಯೋಚಿಸಬೇಡ. ದಿವದಿನಕ್ಕೂ ನಿನ್ನ ದೇಹ ಸವೆಯುತ್ತಿದ್ದರೂ ನಿನ್ನ ಮುಖಕಾಂತಿ ಅಷ್ಟು ಅಷ್ಟೂ ಹೆಚ್ಚುತ್ತಲೇ ಇದೆ. ಇದೊಂದು ಶುಭಸೂಚನೆ. ಇದರಿಂದ ಜಾಗ್ರತೆಯಾಗಿಯೇ ನಿನಗೆ ಆ ಅಪ್ಸರೆ ಲಭಿಸುತ್ತಾಳೆಂದು ನನ್ನ ಊಹೆ” ಎಂದು ಮತ್ತೆಯೂ ಸಂತೈಸಿದನು. ಇಷ್ಟುಹೊತ್ತಿಗೆ ಅರಸನಿಗೆ ಬಲಭುಜವದುರಿ ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಶುಭ ಸೂಚನೆಯೇ ಆಯಿತು.

ಇತ್ತ ಅರಸನು ಉರ್ವಶೀಸಮಾಗಮದ ಪ್ರತ್ಯಾಶೆಯಲ್ಲಿರಲು ಅವನಿಗೆ ಅನುಕೂಲವಾಗಿ ಅನುರಲೋಕದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಆಶ್ಚರ್ಯ ನಡೆಯಿತು. ದಿಕ್ಪಾಲಕರೆಲ್ಲರೂ ಪ್ರೇಕ್ಷಕರಾಗಿ ಕುಳಿತು ನೋಡುತ್ತಿರಲು ಅಪ್ಸರೆಯರು ಸರಸ್ವತೀಪ್ರಣೀತವಾದ ಲಕ್ಷ್ಮೀಸ್ವಯಂವರ ನಾಟಕ ವನ್ನಭಿನಯಿಸಿದರು. ಲಕ್ಷ್ಮೀಯ ಪಾತ್ರವನ್ನು ವಹಿಸಿದ್ದ ಉರ್ವಶಿ ಯಂತೂ ಎಲ್ಲರೂ ಮೆಚ್ಚುವಂತೆ ಬಹು ಸೊಗಸಾಗಿ ಅಭಿನಯಿಸಿದಳು. ಯಾರೂ ಅವಳನ್ನು ಉರ್ವಶಿಯೆಂದೇ ಭಾವಿಸಲಿಲ್ಲ. ಮಹಾಲಕ್ಷ್ಮೀಯ ಪಾತ್ರ ಅವಳಿಗೆ ಅಷ್ಟು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಒಪ್ಪಿದ್ದಿತು. ಇಷ್ಟು ಚಿತ್ತಾಕರ್ಷಕವಾಗಿ ಅವಳು ಲಕ್ಷ್ಮೀಯ ಪಾತ್ರವನ್ನು ಅಭಿನಯಿಸುತ್ತಿದ್ದರೂ ಅವಳ ಮನಸ್ಸೆಲ್ಲ ಪುರುಷರವನ್ನೇ ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತಿದ್ದಿತು. ಅಂಥ ಸಮಯದಲ್ಲಿಯೇ ವಾರುಣಿಯೆಂಬ ಸಖಿಯ ವೇಷವನ್ನು ತಾಳಿದ್ದ ಮೇನಕ “ತಾಯೆ, ಇಲ್ಲಿ ಪುರುಷೋತ್ತಮನಾದಿಯಾಗಿ ಎಲ್ಲ ದೇವತೆಗಳೂ ವಿರಾಜಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ.

ಇವರು ಜಗತ್ತಯವನ್ನೇ ಪಾಲಿಸುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವುಳ್ಳವರು. ಇವರಲ್ಲಿ ನೀನು ಯಾರನ್ನು ವರಿಸುವೆ?” ಎಂದು ಕೇಳಿದಳು. ಉರ್ವಶಿ ಆ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ “ಪುರುಷೋತ್ತಮನನ್ನು” ಎನ್ನುವುದಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಯಾಗಿ “ಪುರೂರವನನ್ನು” ಎಂದುಬಿಟ್ಟಳು. ಈ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ಸಭೆಗೆ ಸಭೆಯೇ ನಗೆಗಡಲಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿಹೋಯಿತು. ನಾಟ್ಯವನ್ನು ಕಲಿಸಿದ ಭರತಾಚಾರ್ಯನಿಗೆ ಮಿತಿಮೀರಿದ ಕೋಪ ಉಕ್ಕಿಬಂದಿತು. “ಎಲೆ ಉರ್ವಶಿ, ನನ್ನ ಉಪದೇಶವನ್ನು ನೀನು ತಪ್ಪಿರುವೆಯಾಗಿ ನಿನಗೆ ಇನ್ನು ಈ ದೇವಲೋಕದ ವಾಸವಿಲ್ಲವಾಗಲಿ” ಎಂದು ಅವಳನ್ನು ಬಹು ಕಠಿಣವಾಗಿ ಶಪಿಸಿದನು.

ಈ ಶಾಪೋಕ್ತಿಯನ್ನು ಕೇಳಿದೊಡನೆಯೇ ಎಲ್ಲರಿಗಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಮಹೇಂದ್ರನಿಗೆ ಉರ್ವಶಿಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಮರುಕಹುಟ್ಟಿತು. ತನ್ನ ಸಮರಸಖನಾದ ಪುರೂರವನಲ್ಲಿ ಅವಳು ಅನುರಕ್ತೆಯಾಗಿರುವ ವಿಷಯ ಅವನಿಗೆ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಗೊತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದ ಉರ್ವಶಿ-ಪುರೂರವರಿಬ್ಬರಿಗೂ ಅನುಕೂಲವಾಗುವಂತಹ ವಿಶಾಸವನ್ನು ಕೊಡಬಯಸಿ, “ಉರ್ವಶಿ, ಪುರೂರವನು ನನಗೆ ಕಾಳೆಗಳಲ್ಲಿ ನೆರವಾಗುವವನು. ಆದುದರಿಂದ ಸಂತಾನಸಂದರ್ಶನವಾಗುವವರೆಗೂ ನೀನು ಅವನ ಮನಃಪ್ರಿಯೆಯಾಗಿದ್ದುಕೊಂಡು ಆ ಬಳಿಕ ಸ್ವರ್ಗಲೋಕಕ್ಕೆ ಹಿಂತಿರುಗತಕ್ಕದ್ದು” ಎಂದು ಹೇಳಿದನು. ಉರ್ವಶಿ ಮಹೇಂದ್ರನ ಆ ಉಪಕೃತಿಯನ್ನು ಸಂತೋಷದಿಂದ ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಅಭಿಸಾರಿಕೆಯ ವೇಷವನ್ನು ತಳೆದು ಚಿತ್ರಲೇಖಿಯೊಡನೆ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾನ ನಗರಕ್ಕೆ ಇಳಿದುಬಂದಳು. ಆಗಿನ ಅವಳ ಅಭಿಸಾರಿಕಾವೇಷ ಬಹು ಸುಂದರವಾಗಿದ್ದಿತು. ಮಿತವಾದ ಒಡವೆಗಳನ್ನು ತೊಟ್ಟು ಶ್ಯಾಮಲವರ್ಣದ ಮೇಲುಹೊದಿಕೆಯಿಂದೊಪ್ಪಿ ಸಹಜವಾದ ಸೌಂದರ್ಯದ ಜೊತೆಗೆ ಶೃಂಗಾರದ ರಾಮಣೀಯಕತೆಯನ್ನು ತಾಳಿ ಅವಳು ಬಹು ಮೋಹಕವಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದಳು. ಚಿತ್ರಲೇಖಿಯಂತೂ ಆಗಿನ ಅವಳ ಅಲಂಕಾರದ ಸೊಬಗನ್ನು ಕಂಡು, “ಎಲೆ ಉರ್ವಶಿ, ಈಗಿನ ನಿನ್ನ ಅಭಿಸಾರಿಕಾವೇಷವನ್ನು ಹೊಗಳಲಳವಲ್ಲ. ಆದರೆ ಇಷ್ಟಮಾತ್ರ ಯೋಚಿಸುವೆನು: ‘ನಾನೇ ಪುರೂರವನಾಗಿರಬಾರದಾಗಿದ್ದಿತೆ’ ಎಂದು” ಎಂಬುದಾಗಿ ಹೇಳಿದಳು. ಗೆಳತಿಯರಿಬ್ಬರೂ

ಹೀಗೆ ವಿನೋದವಾಗಿ ಮಾತನಾಡುತ್ತ ಅರಸನು ಮಾಣವಕನೊಡನೆ ಇದ್ದ ಮಹಿಮೆಯ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾದ ಬಳಿಗೆ ಬಂದರು.

ಆ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಅರಸನು, “ಮಿತ್ರ, ಇರುಳು ಏರಿದಂತೆಲ್ಲ ಮದನತಾಪ ಮಿತಿಮೀರುತ್ತದೆ” ಎಂದು ಮಾಣವಕನಲ್ಲಿ ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದನು. ಈ ಮಾತು ಉರ್ವಶಿಗೆ ಕೇಳಿಸಿತು. ಒಡನೆಯೇ ಸಂದೇಹವೂ ಮೂಡಿತು. ಮತ್ತಾವಳನ್ನಾದರೂ ಕುರಿತು ಹಾಗೆನ್ನುತ್ತಿರುವನೇನೋ ಎಂದು ಅವಳ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ತೋರಿತು. “ಚಿತ್ರಲೇಖೆ, ಈ ಸಂಶಯ ಕಳೆಯುವವರೆಗೂ ನಾವು ಮರೆಯಲಿಲ್ಲದೇ ಇವರಿಬ್ಬರ ಸ್ವೈರಾಲಾಪವನ್ನು ಕೇಳುತ್ತಿರೋಣ” ಎಂದಳು. ಚಿತ್ರಲೇಖೆ ಅದಕ್ಕೆ ಒಪ್ಪಿದಳು. ಇಬ್ಬರೂ ಮರೆಯಲಿ ನಿಂತರು. ಆಗ ಅರಸನೂ ಮಾಣವಕನೂ ಆಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದ ಮಾತುಗಳೆಲ್ಲವೂ ತನ್ನನ್ನು ಕುರಿತವೇ ಎಂದು ಉರ್ವಶಿಗೆ ಮನದಟ್ಟಾಯಿತು. ಅರಸನು, “ವಯಸ್ಯ, ನಾನು ಅವಳನ್ನು ಕೇಶಿ ದಾನವನಿಂದ ಬಿಡಿಸಿ ತೇರಿನಲ್ಲಿ ಕರೆತರುವೆಂದು ತೇರಲುಗಿ ಅವಳ ಭುಜ ನನ್ನ ಆ ಭುಜಕ್ಕೆ ಸೋಕಿ ಇದುವಾತ್ರ ಧನ್ಯವಾಯಿತು” ಎಂದಾಗ ಉರ್ವಶಿ ಆ ಸ್ವರ್ಗಸುಂದರಿಗೆ ಅವನಲ್ಲಿ ಅನುರಾಗ ಮಿತಿಮೀರಿ ಬಳಸಿ ಅವನನ್ನು ಸಂತೋಷಗೊಳಿಸಲೆ? ಎನ್ನಿಸಿತು. ತಿರಸ್ಕರಣೆಯ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಮರೆಯಾಗಿದ್ದುದನ್ನು ಮರೆತು ತಾನು ಎದುರಿನಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಆತನೇಕೆ ನೋಡನೆಂದು ಅವಳಿಗೆ ಒಂದು ಬಗೆಯ ಮುನಿಸೂ ಬಂದಿತು. ಚಿತ್ರಲೇಖೆ, “ಅಯ್ಯೋ ದುಡುಕೇ! ಉರ್ವಶಿ, ನೀನು ತಿರಸ್ಕರಣೆಯನ್ನೇ ತೆಗೆದಿಲ್ಲ. ಅರಸನು ನಿನ್ನನ್ನು ಹೇಗೆತಾನೆ ಕಂಡಾನು?” ಎಂದಳು. ಉರ್ವಶಿಗೆ ಆಗ ತನ್ನ ಮೌಢ್ಯ ಗೊತ್ತಾಗಿ ಸ್ವಲ್ಪ ನಾಚಿಕೆಯಾಯಿತು. ಅವಳು ತಿರಸ್ಕರಣೆಯನ್ನು ತೆಗೆದು ಅರಸನ ಬಳಿಗೈದಬೇಕೆಂದು ಹವಣಿಸುತ್ತಿರುವಾಗಲೇ ಮಹಾರಾಣಿ ಕಾಶೀರಾಜಪುತ್ರಿ ಚಂದ್ರನನ್ನರ್ಚಿಸಲು ಸೂಜಾದ್ರವ್ಯಗಳೊಡನೆ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಳು. ಆದ್ದರಿಂದ ಉರ್ವಶಿ ಹಾಗೆಯೇ ನಿಲ್ಲಬೇಕಾಯಿತು.

ಮಹಾರಾಣಿ ವ್ರತಕ್ಕೆ ಒಪ್ಪುವ ಅಲಂಕಾರದಿಂದ ಬಹುವಾಗಿ ಶೋಭಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು. ಕೈಯಲ್ಲಿ ಮಂಗಳಸೂತ್ರ, ಕುರುಳಲ್ಲಿ ಗರಿಕೆ,

ಹೊಸದಾದ ಪಟ್ಟುವಸ್ತ್ರದ ಉಡೆ—ಒಪ್ಪಿರಲು ಅವಳು ಯಾವಬಗೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಮಹಾರಾಣಿಯ ಪದವಿ ಪ್ರತಿಷ್ಠೆಗಳ ಸೋಗೇ ಇಲ್ಲದೆ ಅದೊಂದು ನಿರ್ವ್ಯಾಜವಾದ ಸೌಂದರ್ಯವನ್ನು ಮೆರೆಯುತ್ತಿದ್ದಳು. ಉರ್ವಶಿಯಂತೂ ಅವಳನ್ನು ಕಂಡು, “ಈಕೆ ಯಾವ ದೇವತೆಗೂ ತೇಜಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಕಡಮೆಯಲ್ಲ” ಎಂದುಕೊಂಡಳು. ಅವಳಿಗೆ ಮಹಾರಾಣಿಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಬಗೆಯ ಅಸೂಯೆಯೂ ಉಂಟಾಗಲಿಲ್ಲ.

ಮಹಾರಾಣಿ ದಯಮಾಡಿಸಿದಳೆಂದ ಮಾರಣವಕನು ಎಚ್ಚರಿಸಿದ ಮೇಲೆ ಪುರೂರವನು ತನ್ನ ಒಲವಿನ ಪ್ರಸಂಗವನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿ ಅವಳನ್ನು ಗೌರವದಿಂದ ಬರಮಾಡಿಕೊಂಡನು. ಅರಸಿ ಹಿಡಿದಿರುವ ವ್ರತ ಪ್ರಿಯಾನುಪ್ರಸಾದನವೆಂದು ತಿಳಿದಮೇಲೆ ಅವನು, “ಎಲೆ ಸುಂದರಿ, ನಿನ್ನ ಪ್ರಸನ್ನತೆಗಾಗಿಯೇ ಕಾದಿರುವ ದಾಸನು ನಾನು. ಈ ವ್ರತವನ್ನು ಆಚರಿಸಿ ಈ ನಿನ್ನ ದೇಹವನ್ನೇಕೆ ಸವೆಸುವೆ?” ಎಂದು ಅವಳನ್ನು ಕುರಿತು ಸಮಾಧಾನೋಕ್ತಿಯನ್ನು ಹೇಳಿದನು. ಉರ್ವಶಿ ಆ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ, “ಅರಸನು ದೇವಿಯಲ್ಲಿ ಅದೆಷ್ಟು ವಿನಯ ವಿಧೇಯತೆಗಳನ್ನು ತೋರುವನು” ಎಂದುಕೊಂಡಳು. ಅದಕ್ಕೆ ಚಿತ್ರಲೇಖಿ, “ಹಾಗಲ್ಲ ಹುಚ್ಚಿ, ಬೇರೊಬ್ಬಳಲ್ಲಿ ಅನುರಕ್ತನಾದ ಪುರುಷನು ಹೆಂಡತಿಯಲ್ಲಿ ಅತಿ ವಿನಯವನ್ನು ತೋರುವುದೇ ಸ್ವಭಾವ” ಎಂದು ಹೇಳಿದನು. ಮಹಾರಾಣಿಯಾದರೋ ಅರಸನು ತನ್ನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಅಷ್ಟಮಟ್ಟಿಗಾದರೂ ಪ್ರಸನ್ನನಾದುದು ವ್ರತದ ಮಹಿಮೆಯೇ ಎಂದುಕೊಂಡಳು. ತರುವಾಯ ಅವಳು ಚಂದ್ರಕಿರಣಗಳನ್ನು ಪೂಜಿಸಿ ಆರ್ಯ ಮಾರಣವಕನಿಗೆ ಕಡುಬಿನ ಬಾಗಿನವಿತ್ತು ಚಂದ್ರನಿಗೆ ಕೈಮುಗಿದು, “ಆರ್ಯಪುತ್ರನು ಯಾವಳಲ್ಲಿ ಅನುರಕ್ತನಾಗಿರುವನೋ ಅವಳಲ್ಲಿಯೂ ನನ್ನಲ್ಲಿಯೂ ಸಮಾನವಾದ ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು” ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದಳು. ಆ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ಮಾರಣವಕನು ದೊರೆಗೆ ಮಾತ್ರ ಕೇಳಿಸುವಂತೆ, “ಮಾನು ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡುಹೋಗಲು ಬಿತ್ತನು ಹೋಗಲಿ ಪಾಪ! ಧರ್ಮಬಂತು!! ಎನ್ನುವಂತಿದೆ ಈಕೆಯ ಮಾತು” ಎಂದನು. ಅರಸನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೇ ಸಂತೋಷಿಸಿದರೂ ಹೊರಕ್ಕೆ ಮತ್ತಷ್ಟು ನಮ್ರಭಾವವನ್ನು ತೋರಿ,

“ಪ್ರಿಯೆ, ನನ್ನನ್ನು ಬೇರೊಬ್ಬರಿಗೆ ದಾನಮಾಡುವುದಕ್ಕೂ ನಿನ್ನವ ನನ್ನೇ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೂ ನೀನೇ ಒಡತಿ. ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ನಾನು ದಿಟ ವಾಗಿಯೂ ಅನುರಕ್ತನಾಗಿದ್ದೇನೆ. ಸಂಶಯಪಡುವೆಯೇಕೆ?” ಎಂದನು. ಮಹಾರಾಣಿ, “ನಾನು ಭಾವಿಸಿದಂತೆ ಇರುವೆಯೋ ಇಲ್ಲವೋ, ಹೇಗಾದರೂ ನಾನು ಕೈಕೊಂಡ ವ್ರತವಂತೂ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಮುಗಿಯಿತು” ಎಂದು ಮಾತ್ರ ಹೇಳಿ ಪರಿವಾರದೊಡನೆ ಹೊರಟಳು. ಆಗ ಅರಸನು, “ಪ್ರಿಯಳೇ, ನೀನು ನನ್ನನ್ನಿಂತು ತೊರೆದು ಹೊರಟುಹೋದರೆ ನನ್ನನ್ನು ಪ್ರಸನ್ನನನ್ನಾಗಿಸಿದ್ದೇ ಅನ್ಯತವಾಗುವುದಲ್ಲವೇ?” ಎಂದನು. ದೇವಿ, “ಹಾಗಲ್ಲ ಆರ್ಯಪುತ್ರ, ನಾನು ವ್ರತನಿಯಮವನ್ನು ಎಂದಾದರೂ ಮೀರುವೆನೆ?” ಎಂದು ಹೇಳಿ ಹೊರಟುಹೋದಳು.

ಮಹಾರಾಣಿ ಕಾಶೀರಾಜಪುತ್ರಿ ಅತ್ತ ಹೊರಟುಹೋಗುತ್ತಲೇ ಇತ್ತ ಮಾಣವಕನು, “ಅಯ್ಯಾ ಮಿತ್ರ, ಇನ್ನು ನೀನು ಧೈರ್ಯವಾಗಿ ಏನು ಬೇಕಾದರೂ ಹೇಳಬಹುದು. ರೋಗ ಅಸಾಧ್ಯವೆಂದು ರೋಗಿಯನ್ನೇ ಕೈಬಿಟ್ಟುಹೋಗುವ ವೈದ್ಯನಂತೆ ದೇವಿ ನಿನ್ನನ್ನು ನಿನ್ನಷ್ಟಕ್ಕೆ ಬಿಟ್ಟಿರುವಳು” ಎಂದನು. ಅರಸನು, “ಊರ್ವಶಿ ನನ್ನೆದುರಿಗೆ ಬಾರದಿದ್ದರೂ ಕಾಲ ಕಿರುಗೆಜ್ಜೆಯ ದನಿಯನ್ನಾದರೂ ನನ್ನ ಕಿವಿಗಳಿಗೆ ಬೀಳಿಸಿ ಹಿಂದಿ ನಿಂದಲೇ ಮೆಲ್ಲಡಿಯಿಟ್ಟು ಬಂದು ಆ ತನ್ನ ತಾವರೆಗೈಗಳಿಂದ ನನ್ನ ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನಾದರೂ ಮುಚ್ಚಬಾರದೆ?” ಎಂದು ಹಂಬಲಿಸಿದನು. ಮರೆಯಲಿಲ್ಲದ ಚಿತ್ರಲೇಖಿ, “ಎಲೆ ಗೆಳತಿ, ಹಾಗೆ ಮಾಡು” ಎಂದಳು. ಊರ್ವಶಿ ತನ್ನಿನಿಯನ ಆ ಬಯಕೆಯನ್ನು ಈಡೇರಿಸಿದಳು. ಆಗ ಪುರೂರವನಿಗೆ ಆದ ಆನಂದ ಅವರ್ಣನೀಯವಾದುದು. ಅವನು ಆ ಕರಸ್ಪರ್ಶ ಊರ್ವಶಿಯದೇ ಎಂದು ನಿಖರವಾಗಿ ಅರಿತನು. ಕುಮುದ ಚಂದ್ರನ ಕಿರಣಗಳಿಂದಲ್ಲದೆ ಸೂರ್ಯಕಿರಣಗಳಿಂದ ಅರಳುವುದೆ?

ಈ ವಿಷಯವನ್ನವನು ಮನಸ್ಸುಬಿಟ್ಟು ಮಾಣವಕನೊಡನೆ ಪ್ರಕಟ ವಾಗಿ ಹೇಳಿದನು. ಹಾಗೆ ಹೇಳುತ್ತಿರುವಂತೆಯೇ ಊರ್ವಶಿ ಮುಚ್ಚಿದ್ದ ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ನಾಚಿ ನಿಂತು, “ಮಹಾರಾಜನಿಗೆ ಜಯವಾಗಲಿ” ಎಂದಳು. ಅರಸನು ಆ ಸುಂದರಿಗೆ ಸ್ವಾಗತವನ್ನು ಬಯಸಿ, ಏಕಾಸನ

೮೮

ಸಂಸ್ಕೃತ ನಾಟಕ ಕಥೆಗಳು

ದಲ್ಲಿಯೇ ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿಕೊಂಡನು. ಇಷ್ಟುಹೊತ್ತಿಗೆ ಚಿತ್ರಲೇಖಿ ಈ ನಲ್ಲ ನಲ್ಲೆಯರ ಪ್ರಣಯಪ್ರಸಂಗಕ್ಕೆ ಯಾವ ಆತಂಕವೂ ಇಲ್ಲದಿರಲೆಂಬ ಬಯಕೆಯಿಂದ ತಾನಾಗಿಯೇ, “ಮಹಾರಾಜ, ಊರ್ವಶಿ ನಿನ್ನವಳಾದಳು. ಆದರೆ ನಾನು ಅರಿಕೆಮಾಡಬೇಕಾದುದು ಸ್ಪಷ್ಟವಿದೆ. ವಸಂತಾನಂತರದ ಬೇಸಗೆಯ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ನಾನು ಪೂಜ್ಯನಾದ ಸೂರ್ಯಭಗವಂತನನ್ನು ಉಪಚರಿಸಬೇಕಾಗಿದೆ. ಆದುದರಿಂದ ನಾನು ತೆರಳಬೇಕು. ಈ ನನ್ನ ಪ್ರಿಯಸಖಿ ಸ್ವರ್ಗಕ್ಕಾಗಿ ಹಂಬಲಿಸದಂತೆ ನೀನು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು” ಎಂದಳು. ಈ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ಮಾಣವಕನು, “ಅಯ್ಯೋ, ಸ್ವರ್ಗ ವನ್ನೇಕೆ ಸ್ಮರಿಸಬೇಕು? (ಅಲ್ಲೇನು ತಿನ್ನುವುದಕ್ಕಿದೆಯೆ, ಕುಡಿಯುವುದೆ ಕ್ಕಿದೆಯೆ? ಏನೂ ಇಲ್ಲ! ಶುದ್ಧ ಮಿಟಮಿಟ ಸ್ವರ್ಗ!” ಎಂದು ಅಣಕ ಮಾಡಿದನು.) ಪುರೂರವನು ಆ ಮಾತನ್ನು ಬೆಳಸಗೊಡದೆ “ಮಂಗಳಾಂಗಿ, ಅನಿರ್ದೇಶ್ಯವಾದ ಸುಖವನ್ನು ಒಳಗೊಂಡುದು ಸ್ವರ್ಗ. ಅದನ್ನು ಮರೆಯಿಸಲು ಯಾರಿಂದತಾನೆ ಸಾಧ್ಯವಾದೀತು? ಆದರೆ, ಇತರ ನಾರಿಯ ರಾರಿಗೂ ದುರ್ಲಭನಾದ ಈ ಪುರೂರವನು ಈ ನಿನ್ನ ಸಖಿಯ ದಾಸನಾಗಿ ರುವನೆಂದು ಮಾತ್ರ ನಾನು ಹೇಳಬಲ್ಲೆ” ಎಂದು ಹೇಳಿದನು. ಈ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ಚಿತ್ರಲೇಖಿಗೆ ಸಮಾಧಾನವಾಯಿತು. “ಗೆಳತಿ, ಇನ್ನು ನೀನು ಆತಂಕವನ್ನುಳಿದು ನನ್ನನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿಕೊಡು” ಎಂದು ಊರ್ವಶಿ ಯನ್ನು ಕೇಳಿಕೊಂಡಳು. ಊರ್ವಶಿ, “ಎಲಾ, ನನ್ನನ್ನು ಮರೆಯಬೇಡ ಹೋಗಿಬಾ” ಎಂದಳು. ಚಿತ್ರಲೇಖಿ, “ಈ ಗೆಳೆಯನೊಡನಿರುವ ನಿನ್ನನ್ನೇ ಆ ರೀತಿ ನಾನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಬೇಕು” ಎಂದು ಮಾತ್ರ ಹೇಳಿ ಅರಸನಿಗೆ ಮಣಿದು ಹೊರಟುಹೋದಳು.

ಅರಸನು ಈ ರೀತಿ ಊರ್ವಶಿಯನ್ನು ಇನಿಯಳನ್ನಾಗಿ ಪಡೆದು, ಸಾಮಂತರಾಜರ ಕಿರೀಟಮಣಿಗಳಿಂದ ಬೆಳಗುವ ತನ್ನ ಏಕಾತಪತ್ರ ಪ್ರಭುತ್ವವನ್ನೂ ವಾರಿದುದು ಅವಳ ಪ್ರಣಯವೆಂದು ಭಾವಿಸಿ ಅವಳೊಡನೆ ಅಂತಃಪುರವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದನು. ಬಹುಕಾಲದ ಮೇಲೆ, ಅಪರಿಮಿತನಾದ ವಿರಹದುಃಖವನ್ನು ಸಹಿಸಿಯಾದ ಮೇಲೆ, ಅಲಭ್ಯ ಲಾಭವಾಗಿ ಬಂದ ಆ ಪರಮಸುಖ ಪುರೂರವನಿಗೆ ಮನಸ್ಸಿಗೂ ಮಾತಿಗೂ

ಇಂತಿಷ್ಟೆಂದು ಯೋಚಿಸಲಾಗಲಿ ನುಡಿಯಲಾಗಲಿ ಸಾಧ್ಯವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಯಾವ ನಿಶಾಕರನ ಕಿರಣಗಳು ಅವನ ಶರೀರವನ್ನು ಸುಡುತ್ತಿದ್ದವೋ ಅವೇ ಈಗ ಅವನನ್ನು ಸುಖಗೊಳಿಸುತ್ತಿದ್ದವು. ಮದನನ ಯಾವ ಕೂರಂಜುಗಳು ಅವನ ಎದೆಯನ್ನಿರಿದು ಒಳಗೇ ಕೊರೆದು ಗಾಸಿಪಡಿಸಿ ದ್ದವೋ ಅವೇ ಅಷ್ಟೂ ಅಷ್ಟು ಅನುಕೂಲಗಳಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಿದವು. ಒಟ್ಟಿನಮೇಲೆ ಆ ಸ್ವರ್ಗಸುಂದರಿಯ ಸಮಾಗಮದಿಂದ ಮೊದಲು ಯಾವ ಯಾವುದು ಒರಟುತನದಿಂದ ದೇಹಮನಸ್ಸುಗಳಿಗೆ ಕಾತರವನ್ನುಂಟು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದವೋ ಅವೆಲ್ಲವೂ ಈಗ ಅಷ್ಟೂ ಅಷ್ಟು ಕೋಮಲವಾಗಿ ಸುಖಪ್ರದವಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಿದವು. ಇಂಥ ಆನಂದಸಂಭ್ರಮದಲ್ಲಿದ್ದ ಅವನು, “ದುಃಖದಿಂದ ದೊರಕುವ ಸುಖವೇ ರಸವತ್ತರವಾದುದು, ಮರದ ತಣ್ಣೀಳಲು ಬಿಸಿಲಿನಿಂದ ಬೆಂದವನಿಗಲ್ಲದೆ ಬೇರೊಬ್ಬನಿಗೆ ಸೊಗಸು ವುದೇ?” ಎಂದುಕೊಂಡುದು ಆಶ್ಚರ್ಯವೇನೂ ಅಲ್ಲ. ಆಗಿನ ಅವನ ಆನಂದ ಎಲ್ಲ ಆನಂದಗಳ ಸಮಷ್ಟಿರೂಪವನ್ನೂ ಮೀರಿದ್ದಿತು.

ಕೆಲವು ಕಾಲ ಊರ್ವಶೀ-ಪುರೂರವರು ಅನ್ಯೋನ್ಯಾನುರಾಗಿಗಳಾಗಿ ಅರಮನೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದರು. ಬಳಿಕ ಊರ್ವಶಿಯ ಬಯಕೆಯಂತೆ ಪುರೂರವನು ಒಮ್ಮೆ ರಾಜ್ಯಸಂರಕ್ಷಣೆಯ ಭಾರವನ್ನೆಲ್ಲ ಅಮಾತ್ಯರಿ ಗೊಪ್ಪಿಸಿ ಅವಳೊಡನೆ ಕೈಲಾಸಶಿಖರಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿರುವ ಗಂಧಮಾದನ ವನಕ್ಕೆ ವಿಹಾರಕ್ಕಾಗಿ ಬಂದನು. ಗಂಧಮಾದನ ವನದಲ್ಲಿ ವಿಹಾರವೆಂದರೆ ಅಪ್ಸರೆಯರೂ ಅತ್ಯಂತವಾಗಿ ಭ್ರಮೆಗೊಳ್ಳುವಂಥದು. ಮಹಾಪ್ರಣಯ ವತಿಯೂ ಅಪ್ಸರಶ್ರೇಷ್ಠಳೂ ಆದ ಊರ್ವಶಿ ಆ ವನದ ರಮಣೀಯ ತರವಾದ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಪುರೂರವನೊಡನೆ ಕೆಲವು ದಿನಗಳು ಬಹು ವಿನೋದದಿಂದಿದ್ದಳು. ಆದರೆ ಅವಳ ದುರ್ದೈವದಿಂದ ಒಂದು ವಿಷಮ ಸ್ತುಸಂಗ ನಡೆಯಿತು.

ಗಂಧಮಾದನ ವನದ ಬಳಿಯ ಮಂದಾಕಿನೀ ನದೀತೀರದಲ್ಲಿ ಉದಯವತಿಯೆಂಬ ವಿದ್ಯಾಧರಕನ್ಯಿಕೆಯೊಬ್ಬಳು ಅಟದ ಮಳಲುದಿಬ್ಬ ಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟುತ್ತ ವಿಹರಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು. ಅವಳ ಆಗಿನ ಚೆಲುವು ಬೆಡಗು ಚಿನ್ನಾಣಗಳು ಪುರೂರವನ ದೃಷ್ಟಿಯನ್ನತ್ತ ಸೆಳೆದವು. ಬಹುಕಾಲ

ಅವನು ಅವಳನ್ನೇ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಉರ್ವಶಿಗೆ ಅವನ ಆ ಬಗೆಯ ಆಸಕ್ತಿಯನ್ನು ಕಂಡು ಅಸೂಯೆ ಮೂಡಿತು. ಪ್ರಣಯ ನಿರವಧಿಕವಾಗಿ ರುವವರೆಗೆ ಅಸಹನೆ ತಾನೇತಾನಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಆ ಅಸಹನೆಯೊಡನೆಯೇ ಮುನಿಸೂ ಮಿತಿಮಾರಿ ಪುರೂರವನು ಎಷ್ಟೇ ಬಗೆಯಿಂದ ಸಮಾಧಾನ ಗೊಳಿಸಿದರೂ ಗಮನಿಸದೆ, ಗುರುವಾದ ಭರತಮುನಿಯ ಶಾಪದ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಮನಸ್ಸೂ ಕದಡಿ ದೇವತಾನಿಯಮವನ್ನೂ ಮಾರಿ ಹೆಂಗಳೆಯರು ಹೊಗಬಾರದ ಕುಮಾರವನಕ್ಕೆ ಹೊರಟುಹೋದಳು. ಒಡನೆಯೇ ಅವಳ ರೂಪ ಅಲ್ಲಿಯೇ ಒಂದು ಬಳಕು ಬಳ್ಳಿಯಾಗಿ ಮಾರ್ಪಟ್ಟಿತು. 22-1-53

ಇತ್ತ ಪುರೂರವನು ಎತ್ತ ಹೋದಳೆಂದು ಅತ್ತಿತ್ತ ಹುಡುಕಿ ಅವಳೆಲ್ಲಿಯೂ ಕಾಣದಿರಲು ಬಹುವಾಗಿ ಮನನೊಂದನು. ವಿನೋದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಎಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಅವಿತುಕೊಂಡಿರಬಹುದೆಂದು ಅವನು ಭಾವಿಸಿದುದೂ ಬರಿದಾಯಿತು. ಹುಡುಕಿ ಹುಡುಕಿ ನಿರಾಶನಾದಂತೆಲ್ಲ ಅವನಿಗೆ ಹುಚ್ಚು ಹಿಡಿಯಿತು. ಕಂಡಕಂಡ ಮೃಗ ಪಕ್ಷಿ ಪೃಕ್ಷ ಪರ್ವತಗಳನ್ನೆಲ್ಲ, “ನನ್ನ ಉರ್ವಶಿಯನ್ನು ಕಂಡಿರಾ, ನನ್ನ ನಲ್ಲೆಯನ್ನು ಕಂಡಿರಾ?” ಎಂದು ಕೇಳಿ ಹಂಬಲಿಸಿ ಕೂಗುತ್ತ ಆ ವನಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲೆಲ್ಲ ಅಲೆಯತೊಡಗಿದನು. ಆದರೇನು? ಅವನು ಆ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ‘ಉರ್ವಶಿ, ಉರ್ವಶಿ’ ಎಂದು ಕೂಗುತ್ತಿದ್ದುದಕ್ಕೆ ಎತ್ತೆತ್ತಲೂ ಪ್ರತಿಧ್ವನಿಯೇ ಬಂದಿತ್ತಲ್ಲದೆ ಉರ್ವಶಿಯ ಸುಳಿವೇ ಇಲ್ಲವಾಯಿತು. ಇದೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಉರ್ವಶಿಯ ಗೆಳತಿಯಾದ ಚಿತ್ರಲೇಖಿ ಕಂಡರಿತು ಮನಮರುಗಿದಳು. ಅವಳ ಗೆಳತಿ ಸಹಜನ್ಯೆ, “ಎಲೆ ಚಿತ್ರಲೇಖಿ, ಇಂಥ ಆಕೃತಿ ವಿಶೇಷಗಳು ಬಹುಕಾಲ ದುಃಖಕ್ಕೆ ಈಡಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಯಾವುದಾದರೂ ಒಂದು ಅನುಗ್ರಹನಿಮಿತ್ತವುಂಟಾಗಿ ಈ ನಲ್ಲನಲ್ಲೆ ಯರ ಸಮಾಗಮ ಆಗಿಯೇ ಆಗುತ್ತದೆ. ನೀನು ಯೋಚಿಸಬೇಡ” ಎಂದು ಸಂತೈಸಿದ ಮೇಲೆ ಚಿತ್ರಲೇಖಿಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಸಮಾಧಾನವಾಯಿತು. ಆದರೂ ಪುರೂರವನಲ್ಲಿ ಅವಳಿಗೆ ನಿರತಿಶಯವಾದ ಅನುಕಂಪವುಂಟಾಯಿತು. ಅವನ ಆಗಿನ ಉನ್ಮತ್ತಸ್ಥಿತಿ ಚಿತ್ರಲೇಖಿಗೆ ಮಾತ್ರವಲ್ಲ, ಯಾರಿಗಾದರೂ ಕರುಣಾಜನಕವಾದುದೇ.

ಆಗತಾನೇ ಮಳೆಗಾಲ ಮೊದಲಾಗಿದೆ. ಬಾನ ಎಲ್ಲೆಡೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಮುಗಿಲು ತುಂಬಿ ಕಪ್ಪುಗಟ್ಟಿದೆ. ಸಹಜವಾಗಿ ಇಂಥ ಮುಗಿಲ ದರ್ಶನ ಸುಖಗಳನ್ನೂ ಯಾವುದೋ ಭಾವಾಂತರಕ್ಕೊಯ್ಯುವುದು. ಇನ್ನು ವಿರಹ ದುಃಖಕ್ಕೆ ಸಿಕ್ಕಿ ನರಳುವವರ ಪಾಡನ್ನು ಕೇಳಬೇಕೆ? ಪುರೂರವನ ಸ್ಥಿತಿ ಯಂತೂ ಅವರ್ಣನೀಯವೇ ಆಯಿತು. ಅವನು ಆ ಅಡವಿಯ ಪ್ರತಿ ಯೊಂದು ಬಳ್ಳಿಮನೆಯನ್ನೂ ಹುಡುಕಿಯಾಯಿತು. ಎಲೆಮರೆಯಲ್ಲಡಗಿದ್ದ ಕೋಗಿಲೆಯಿಂದ ಹಿಡಿದು ಆನೆಯವರೆಗೆ ಎಲ್ಲ ಪ್ರಾಣಿಗಳನ್ನೂ ತನ್ನ ನಲ್ಲೆಯ ಕುರುಹಿಗಾಗಿ ಕಂಬನಿಯಿಟ್ಟು ಬೇಡಿದುದಾಯಿತು. ಮಳೆಯೆನ್ನದೆ, ಗಾಳಿಯೆನ್ನದೆ, ಗುಡುಗೆನ್ನದೆ, ಸಿಡಿಲೆನ್ನದೆ, 'ಊರ್ವಶಿ ಊರ್ವಶಿ' ಎಂದೊರಲುತ್ತು ಅಲೆದಲೆದು ಅವನಿಗೆ ಸಾಕಾಗಿಹೋಯಿತು. ಅವನ ಹುಚ್ಚೂ ಮಿತಿಮಾರಿಹೋಯಿತು. ಇನ್ನೇನು ಅದು ವಿಪರೀತವ ಸ್ಥೆಗೆ ಬರುವುದೋ ಎನ್ನುವ ವೇಳೆಗೆ ಧೈವಾನುಗ್ರಹದಿಂದಲೋ ಎಂಬಂತೆ ಸಹಜವೈ ಭಾವಿಸಿದ್ದಂತೆ, ಒಂದು ಶುಭನಿಮಿತ್ತ ತಲೆದೋರಿತು.

ಅಲ್ಲಿಯ ಬಂಡೆಯೊಂದರ ಸಂದಿನಲ್ಲಿ ಯಾವುದೋ ಒಂದು ವಸ್ತು ಕೆಂಪಾಗಿ ಹೊಳೆಯುತ್ತಿದ್ದುದು ಪುರೂರವನ ದೃಷ್ಟಿಗೆ ಬಿದ್ದಿತು. ಏನಿರ ಬಹುದೆಂದು ಅವನು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿ ನೋಡಿದನು. ಅಮೂಲ್ಯವಾದ ರತ್ನ. ನೋಡಿದೊಡನೆಯೇ ಅವನಿಗೆ ಅದನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕೆನ್ನಿ ಸಿತು. "ನಂದನದ ದಿವ್ಯ ಸುಮಗಳನ್ನು ಕುರುಳಿಗಿಟ್ಟು ಸೊಗಸೊಗೆವ ಆ ನನ್ನ ಊರ್ವಶಿಯ ಮುಡಿಗೇ ಈ ಮಣೆಯನ್ನಿಟ್ಟು ಆನಂದಿಸುವ ಭಾಗ್ಯವಿಲ್ಲದಿರುವಾಗ ನಾನೇಕೆ ಇದನ್ನು ಮುಟ್ಟಿ ಮಲಿನವಾಗಿಸಲಿ?" ಎಂದುಕೊಂಡು ಅವನದನ್ನು ಅಲ್ಲಿಯೇ ಬಿಟ್ಟು ಮುಂದುವರಿಯುವಷ್ಟ ರಲ್ಲಿಯೇ, "ವತ್ಸ, ಇದು ಸಂಗಮನೀಯಮಣಿ. ತೆಗೆದುಕೊ, ಶೈಲಸುತೆ ಯಾದ ಪಾರ್ವತಿಯ ಚರಣಾಲಕ್ಷಕೆಯಿಂದ ಉದಿಸಿದುದಿದು. ಇದನ್ನು ಧರಿಸಿದವರಿಗೆ ಬಹುಬೇಗನೆಯೇ ಪ್ರಿಯಾಸಮಾಗಮವುಂಟಾಗುತ್ತದೆ" ಎಂದು ಬಾನುಲಿ ಕೇಳಬಂದಿತು. ಒಡನೆಯೇ ಅವನದನ್ನು ಕೈಗೆ ತೆಗೆದು ಕೊಂಡು, "ಎಲೆ ಮುದ್ದು ಮಣಿಯೆ, ನೀನು ನನ್ನ ನಲ್ಲೆ ಊರ್ವಶಿ ಯನ್ನು ದೊರಕಿಸಿ ಉಪಕರಿಸು. ಕೈಲಾಸಪತಿಯಾದ ಶಿವನು

ಹಂದ್ರನನ್ನೆಂತೋ ಅಂತೇ ನಿನ್ನನ್ನು ಮುಡಿಯಲ್ಲಿಟ್ಟು ಮನ್ನಿಸುವೆನು” ಎಂದನು.

ಆ ಮಣಿಯನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಮುಂದೆ ಹೋಗುತ್ತ ಅವನ ಮನಸ್ಸು ಸ್ವಲ್ಪ ಸ್ವಲ್ಪವಾಗಿ ತಿಳಿಯಾಗುತ್ತ ಬಂತು. ಯಾವುದೋ ಒಂದು ಬಗೆಯ ಪ್ರಸನ್ನತೆ ಉದಿಸಿ ಪ್ರಿಯೆಯನ್ನು ಕಾಣುವೆನೆಂಬ ನಂಬುಗೆ ಮೂಡಿತು. ಉತ್ಸಾಹವಿಮ್ಮಡಿಸಲು ಅವನು ತ್ವರಿತಗಮನದಿಂದ ನಡೆದುಹೋಗುತ್ತ ಅಲ್ಲಿಯೇ ಒಂದೆಡೆಯಲ್ಲಿ ಹೂ ಮೊಳೆಯದಿದ್ದರೂ ಚಿಗುರ ಜೆಲುವನ್ನು ಜೆಲ್ಲಿ ಸೊಗಸುತ್ತಿದ್ದ ಬಂಡಿ ಗುಲಗಂಜಿಯ ಬಳ್ಳಿ ಯೊಂದನ್ನು ಕಂಡನು. ಅದು ಅವನ ಪ್ರಾಣಕಾಂತೆಯಾದ ಊರ್ವಶಿ ಯನ್ನೇ ಹೋಲುತ್ತಿರುವುದಾಗಿ ಅವನಿಗೆ ತೋರಿತು. ಒಮ್ಮೆ ಅದನ್ನಪ್ಪಿ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ತಣವನ್ನು ತಂದುಕೊಳ್ಳಬಯಸಿ ಅವನು ಅದರ ಬಳಿಗೈದಿ ಅಪ್ಪಿಕೊಂಡನು. ಸಂಗಮನೀಯಮಣಿಯ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಆ ಲತೆ ಊರ್ವಶಿಯಾಯಿತು. ಅವಳ ಸ್ವರ್ತದ ಅರಿವಾಗಿ ಅವನಿಗೆ ಅಮಿತಾನಂದ ವಾಯಿತು. ಮುಗಿದಿದ್ದ ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನು ತೆರೆದು ನೋಡುತ್ತಾನೆ, ದಿಟವಾಗಿ ಊರ್ವಶಿಯೇ! “ಮಹಾರಾಜನಿಗೆ ಜಯವಾಗಲಿ” ಎಂದು ಮುಕ್ತ ಕಂಠದಿಂದ ನುಡಿಯುತ್ತಿದ್ದಾಳೆ. “ಪ್ರಸನ್ನನಾಗಬೇಕು ಪ್ರಿಯ, ಅಸಹನೆಯಿಂದ ಮುನಿಸು ಮೂಡಿ ನಿನ್ನನ್ನು ಹಲತೆರದ ಕಷ್ಟಕ್ಕೆ ಗುರಿ ಮಾಡಿದ ಅಪರಾಧಿನಿ ನಾನು, ಕ್ಷಮಿಸು, ಪ್ರಸನ್ನನಾಗು” ಎಂದು ಬೇಡುತ್ತಿದ್ದಾಳೆ. ಅರಸನಿಗೆ ಅದೆಷ್ಟು ಆನಂದವೋ ಬಣ್ಣಿಸಲಳವಲ್ಲ. ಅವನಿಗೆ ಏನು ಹೇಳಲೂ ತೋರದು. ಬಹಳ ಹೊತ್ತು ಸುಮ್ಮನಿದ್ದು ಆ ಆನಂದರಸದ ಸವಿಯನ್ನು ಸವಿಸವಿದು ಕಡೆಗೆ “ಎಲೆ ರಮಣಿ, ನೀನು ನನ್ನನ್ನು ಪ್ರಸನ್ನಗೊಳಿಸಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ. ಈ ನಿನ್ನ ಸಂದರ್ಶನವೇ ನನಗೆ ಒಳಗೂ ಹೊರಗೂ ಪ್ರಸನ್ನತೆಯನ್ನುಂಟುಮಾಡಿದೆ” ಎಂದು ಅವಳನ್ನು ಸಂತೈಸಿದನು. ತಮ್ಮಿಬ್ಬರ ಸಮಾಗಮಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾದ ಆ ಸಂಗಮ ನೀಯಮಣಿಯನ್ನು ಅವಳಿಗೆ ತೋರಿದನು. ಊರ್ವಶಿಗೆ ಎಣ್ಣಿಯಿಲ್ಲದ ಆನಂದವಾಯಿತು. ಅರಸನು ರಾಜಧಾನಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಬಂದು ಬಹಳ ದಿನಗಳಾದುದರಿಂದ ಅವನ ಇಷ್ಟದಂತೆ ಊರ್ವಶಿ ಮಿಂಚಿನಿಂದ ಹೊಳೆವ

ಹೊಸ ಮುಗಿಲ ಮೇಲೆ ಪ್ರಿಯನೊಡನೆ ಕುಳಿತು ಪ್ರತಿಷ್ಠಾನ ನಗರಕ್ಕೆ ಬಂದಳು.

ನಗರಕ್ಕೆ ಹಿಂತಿರುಗಿದಮೇಲೆ ಉರ್ವಶೀ-ಪುರೂರವರು ಮತ್ತಾವ ವಿರಹಪ್ರಸಂಗಗಳೂ ಇಲ್ಲದೆ ಕೆಲಕಾಲ ಕಳೆದರು. ಅವರಿಗೆ ಯಾವ ವಿಷಯದಲ್ಲಿಯೂ ಕೊರತೆಯಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ಅರಸನಿಗೊಂದು ಚಿಂತೆ. ವಂಶಾಂಕುರವಿಲ್ಲವಾಯಿತಲ್ಲ ಎಂಬುದೇ ಅದು. ಆ ಚಿಂತೆಯೂ ಕಳೆಯುವ ಶುಭಸೂಚನೆಯೂ ಒದಗಿತು. ಒಂದು ದಿನ ಪುರೂರವನು ಪರ್ವ ಸ್ನಾನಕ್ಕಾಗಿ ಗಂಗಾಯಮುನಾಸಂಗಮಕ್ಕೆ ಅಂತಃಪುರದವರೆಲ್ಲರನ್ನೂ ಒಡಗೊಂಡೇ ಹೋಗಿದ್ದನು. ಅರಮನೆಯ ಅಂತಃಪುರದ ಆಳುಗಳು ರಾಣಿವಾಸದವರ ಸ್ನಾನ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಅವರ ಒಡವೆಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಸುರಕ್ಷಿತವಾದ ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಬರುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಯಾವುದೋ ಒಂದು ರಣಹದ್ದು ಆ ಒಡವೆಗಳಲ್ಲಿದ್ದ ಸಂಗಮನೀಯಮಣಿಯನ್ನು ಮಾಂಸದ ತುಂಡೆಂದು ಭಾವಿಸಿ ಎತ್ತಿಕೊಂಡು ಹಾರಿಹೋಯಿತು. ಆಳುಗಳು ಬೊಬ್ಬೆಯಿಟ್ಟರು. ಪುರೂರವನು ಆ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ತಿಳಿದು ಆ ಪಕ್ಷಿಯನ್ನು ಕೆಳಕ್ಕೆ ಕೆಡವಲು ಬಿಲ್ಲು ಬಾಣಗಳನ್ನು ಹವಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಷ್ಟರಲ್ಲಿಯೇ ಅದು ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಾಣಿಸದಷ್ಟು ಎತ್ತರಕ್ಕೆ ಹಾರಿಹೋಗಿದ್ದಿತು. ಏನು ಮಾಡಲೂ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲದೆ ಅವನು ಆ ಪಕ್ಷಿ ಗೂಡಿಗೆ ಸೇರುವ ಸಮಯದಲ್ಲಾದರೂ ಆ ಮಣಿಯನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿ ತರತಕ್ಕದೆಂದು ಆಳುಗಳಿಗೆ ಆಪ್ತಣೆ ಮಾಡಿದನು.

ತರುವಾಯ ಪುರೂರವನು ಪರಿವಾರದೊಡನೆ ಅರಮನೆಗೆ ಹಿಂತಿರುಗಿದನು. ಅವನು ತನಗೆ ಉರ್ವಶಿಯನ್ನು ದೊರಕಿಸಿದ ಆ ಅಮೂಲ್ಯ ಮಣಿ ಕಳೆದುಹೋದುದಕ್ಕಾಗಿ ಬಹಳವಾಗಿ ಖತಿಗೊಂಡು ಆ ವಿಷಯವಾಗಿಯೇ ನರ್ಮಸಚಿವ ಮಾಣವಕನ್ನೊಡನೆ ಪ್ರಸ್ತಾವಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಅದೇ ಸಮಯದಲ್ಲಿಯೇ ಕಟ್ಟಿಗೆಯವನೊಬ್ಬನು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು ಆ ಮಣಿಯನ್ನೂ ಒಂದು ಬಾಣವನ್ನೂ ತಂದು ಒಪ್ಪಿಸಿದನು. ಅರಸನಿಗೆ ಪರಮಾಶ್ಚರ್ಯವಾಯಿತು. ರತ್ನವನ್ನು ತೊಳೆದು ತರತಕ್ಕದೆಂದು ಆಜ್ಞಾಪಿಸಿ ಆ ಬಾಣವು ಯಾರದಿರಬಹುದೆಂದು ಅದನ್ನೊಮ್ಮೆ ಪರೀಕ್ಷಿಸಿ

ದನು. ಅದರಮೇಲೆ ಏನೋ ಬರೆದಿದ್ದಂತಿದ್ದಿತು. ಅಕ್ಕರೆಯಿಂದೋದು ತ್ತಾನೆ: “ಅರಿಮರ್ದನನೂ ಉರ್ವಶೀಪುರೂರವರ ಮಗನೂ ಆದ ಆಯು ಕುಮಾರನ ಬಾಣವಿದು” ಎಂದಿದ್ದಿತು. ಅರಸನಿಗೆ ಆಶ್ಚರ್ಯ ಸಂತೋಷ ಗಳು ಏಕಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ ಸಮನಿಸಿದವು. ಆದರೆ ಅವನಿಗೆ ಸಂತಯವೂ ಒಡನೆಯೇ ಆಯಿತು. ಒಂದು ಕ್ಷಣಕಾಲವೂ ಅಗಲದೆ ಒಡನೊಡನೆಯೇ ಇದ್ದ ಆ ಸುರರಮಣಿ, ಪ್ರಸವದಿನಗಳ ಸೂಚನೆಯೇ ತನಗೆ ತಿಳಿಯದಂತೆ ಪುತ್ರನನ್ನು ಪ್ರಸವಿಸಿದುದಂತು, ಯಾವಾಗ, ಎಲ್ಲಿ? ಅವನಿಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ಏನೂ ತೋರಲಿಲ್ಲ. ಒಂದಂಶ ಮಾತ್ರ ಅವನ ನೆನಪಿಗೆ ಬಂದಿತು. ನೈಮಿಷಾರಣ್ಯದ ತಪೋವನಕ್ಕೆ ಯಾಗಾವಲೋಕನಕ್ಕಾಗಿ ಉರ್ವಶಿ ಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ತೆರಳಿದ್ದೆಂದು ಅವಳು ಈ ಪುತ್ರನನ್ನು ಪ್ರಸವಿಸಿರಬಹುದೆ? ಎಂದು ಊಹಿಸಿದನು.

ಈ ಊಹೆಯಲ್ಲೆ ತೊಡಗಿದ್ದಾಗ ಕಾಂಚುಕೀಯನು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಜ್ಯವನಾಶ್ರಮದಿಂದ ತಾಪಸಿಯೊಬ್ಬಳು ಸುಂದರ ಬಾಲಕ ನೊಬ್ಬನೊಡನೆ ಬಂದಿರುವಳೆಂದೂ ಅರಸನನ್ನು ಕಾಣಬಯಸುವಳೆಂದೂ ಬಿನ್ನವಿಸಿದನು. ಕೂಡಲೆ ಬರಮಾಡೆಂದು ಅರಸನು ಅಪ್ಪಣೆಮಾಡಿದನು. ತಾಪಸಿಯ ಹೆಸರು ಸತ್ಯವತಿ: ಬಾಲಕನನ್ನು ಅರಸನಿಗೆ ತೋರಿ, “ಅರಸ, ಇವನು ಉರ್ವಶಿಯಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದವನು. ನಿನ್ನ ಮಗ. ಇವನನ್ನು ಗುಟ್ಟಾಗಿ ರಕ್ಷಿಸಬೇಕೆಂದು ಉರ್ವಶಿ ನನಗೆ ಹೇಳಿದ್ದಳು. ನಮ್ಮ ಗುರುಗಳಾದ ಜ್ಯವನರು ಈ ಬಾಲಕನಿಗೆ ಜಾತಕಮಾರ್ಗಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ನೆರವೇರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಇವನಿಗೆ ಧನುರ್ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸವೂ ಆಗಿದೆ. ಆಶ್ರಮವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ಇವನು ಸಕ್ಷಿಯೊಂದನ್ನು ಕೊಂದುದರಿಂದ ಪೂಜ್ಯರು ಇವನನ್ನು ತಾಯಿ ತಂದೆಯ ರಾದ ನಿಮಗೆ ಒಪ್ಪಿಸತಕ್ಕುದೆಂದು ಅಪ್ಪಣೆಮಾಡಿದರು. ಇದೊ” ಎಂದು ಹೇಳಿ ಆ ಬಾಲಕನನ್ನು ಅರಸನಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಿದಳು. ಅವನನ್ನು ಕಂಡೊಡನೆ ಪುರೂರವನಿಗೆ ಅನಂದಭರದಿಂದ ಕಂಬನಿ ಮಿಡಿಯಿತು. ವಾತ್ಸಲ್ಯಪೂರ್ಣವಾದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಆ ಕುಮಾರನನ್ನು ನೋಡಿದಂತೆಲ್ಲ ಅವನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಪ್ರಸನ್ನತೆಯುಂಟಾಯಿತು. ಇವನು ತನ್ನ ಕುಮಾರನೇ ಎಂದ ಅವನಿಗೆ ತಿಳಿದುದರಿಂದ ಅದೊಂಥ ಬಗೆಯ ರೋಮಾಂಚವೂ

ವಿಕ್ರಮೋರ್ವಶೀಯ

೯೫

ಆಗಿ ಒಮ್ಮೆ ಅವನನ್ನು ಅಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳೋಣವೆನ್ನಿಸಿತು. ಇನ್ನು ಸಂತಾನ ಕ್ಯಾಗಿ ವೇಚಾಡುವ ಪಾಡು ತಪ್ಪಿ ತನ್ನ ಪಿತೃದೇವತೆಗಳು ಉತ್ತಮ ಲೋಕಗಳನ್ನು ಪಡೆದರೆಂದು ಅವನ ಸಂತೋಷಕ್ಕೆ ಪಾರವಿಲ್ಲವಾಯಿತು.

ಊರ್ವಶಿ ಇಂಥ ಸಂತೋಷದ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ತನಗೇಕೆ ತಿಳಿಸಲಿಲ್ಲ ವೆಂಬುದು ಅವನಿಗೆ ಅರ್ಥವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಒಡನೆಯೇ ಅವಳನ್ನು ಬರಮಾಡಿದನು. ಈ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಸಭೆಗೆ ಸಭೆಯೇ ಆ ತಂದೆ ಮಕ್ಕಳ ಸೇರುವಿಕೆಯನ್ನು ಕಂಡು ಆನಂದಿಸಿತು. ಅರಮನೆಯವರ ಆನಂದಕ್ಕಂತೂ ಪಾರವೇ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಊರ್ವಶಿ ಬಂದೊಡನೆಯೇ ಆಯುಕುಮಾರನು ಅವಳಿಗೆ ಪಾದಪ್ರಣಾಮ ಮಾಡಿದನು. ಅವಳು “ವತ್ಸ, ತಂದೆಯನ್ನು ಸಂತೋಷಪಡಿಸುವವನಾಗು” ಎಂದು ಹರಸಿ, ಮಹಾರಾಜನಿಗೆ ಜಯವನ್ನು ಕೋರಿದಳು. ತರುವಾಯ ಮಹಾರಾಜನ ಅಭಿಮತದಂತೆ ಊರ್ವಶಿ ಅರ್ಧಾಸನವನ್ನಲಂಕರಿಸಿದ ಮೇಲೆ ತಾಪಸಿಯಾದ ಸತ್ಯವತಿ, “ವತ್ಸ, ನಿನ್ನ ಮಗನಾದ ಈ ಆಯು ವಿದ್ಯೈಕಲಿತು ಪ್ರಬುದ್ಧನಾಗಿ ಇದೀಗ ಕವಚತೊಡುವಷ್ಟು ದೊಡ್ಡವನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ನೀನು ನನ್ನ ಕೈಯಲ್ಲಿಟ್ಟು ನಿಕ್ಷೇಪವನ್ನು ಇದೀಗ ನಿನ್ನ ಭರ್ತನ ಸಮಕ್ಷದಲ್ಲಿ ನಿನಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಿದ್ದೇನೆ. ಇನ್ನು ನಾನು ಹೊರಡಬಯಸುತ್ತೇನೆ. ಆಶ್ರಮಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಅಡ್ಡಿಯಾಗುತ್ತದೆ” ಎಂದಳು. ಊರ್ವಶೀ-ಪುರೂರವರು ಅವಳನ್ನು ಮರ್ಯಾದೆಯಿಂದ ಬೀಳ್ಕೊಟ್ಟರು.

ಇದಾದಮೇಲೆ ಊರ್ವಶಿಗೆ ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಂತೆಯೇ ದುಃಖ ವಿಮ್ಬುಡಿಸಿ ಬಂದು ಅವಳು ಮುಖವನ್ನತ್ತ ತಿರುಹಿ ಅಳತೊಡಗಿದಳು. ಪುರೂರನಿಗೆ ಅಂಥ ಸಂತೋಷಸಮಯದಲ್ಲಿ ಅವಳು ಸಂತಪಿಸುವುದೇಕೆಂದು ತಿಳಿಯಲಿಲ್ಲ. ಆಗ ಊರ್ವಶಿ, “ಆರ್ಯಪುತ್ರ, ನಾವೀರ್ವರೂ ಅಗಲಬೇಕಾದ ಸಮಯವಿದೀಗ ಒದಗಿತು. ನನ್ನಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಈ ಕುಮಾರನನ್ನು ನೀನು ಕಂಡೊಡನೆ ನಾನು ಸುರಲೋಕಕ್ಕೆ ಹಿಂತಿರುಗತಕ್ಕದ್ದೆಂದು ಮಹೇಂದ್ರನು ಅಪ್ಪಣೆಮಾಡಿದ್ದಾನೆ. ಈ ಸಮಯ ಬೇಗನೆ ಬಾರದಿರಲೆಂದೇ ನಾನು ವತ್ಸನನ್ನು ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸದ ನೆವದಿಂದ ನಿನಗೆ ತಿಳಿಯದಂತೆಯೇ ಚೈವನಾಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ಸತ್ಯವತಿಯ ರಕ್ಷಣೆಗೊಪ್ಪಿಸಿದ್ದೆ” ಎಂದಳು.

ಪುರೂರವನಿಗೆ ಸಿಡಿಲುಬಡಿದಂತಾಯಿತು. ಉರ್ವಶಿಯನ್ನುಳಿದು ಬಾಳುವೆಯನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸುವುದು ಅವನಿಗೆ ಅಸಹನೀಯವಾಗಿ ತೋರಿತು. ಅದರೊಡನೆಯೇ ವೈರಾಗ್ಯ ಅವನಲ್ಲಿ ಉದಿಸಿತು. ಕುಮಾರನಾದ ಆಯುಷಿಗೆ ಪಟ್ಟಕಟ್ಟಿ ತಾನು ತಪೋವನಕ್ಕೆ ತೆರಳುವುದಾಗಿ ಸಂಕಲ್ಪಿಸಿದನು. ಆಯು, “ಅಪ್ಪ, ಎಳೆಗರು ಎತ್ತಿನ ಹೊರೆಯನ್ನು ಹೊರಬಿಲ್ಲದೆ? ಬೇಡ” ಎಂದನು. ಪುರೂರವನು, “ಹಾಗೆನ್ನಬೇಡ ವತ್ಸ, ಮರಿಯಾದರೂ ಮದದಾನೆ ಇತರ ಆನೆಗಳನ್ನು ದಮನಮಾಡಬಿಲ್ಲದು. ಎಳೆಮರಿಯಾದರೂ ಸರ್ಪದ ವಿಷ ತೀಕ್ಷ್ಣವಾಗಿಯೇ ಇರುತ್ತದೆ. ಕ್ಷತ್ರಿಯನು ಬಾಲ್ಯಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿದ್ದರೂ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಸರಿವಾಲಿಸಲು ದಕ್ಷನೇ ಆಗಿರುತ್ತಾನೆ. ಅರಸುತನ ವಯಸ್ಸಿನಿಂದಲ್ಲ, ಜಾತಿಯಿಂದಲೇ ನಿರ್ವಹಿಸಲು ತಕ್ಕುದು” ಎಂದು ಅವನನ್ನು ಸಂತೈಸಿದನು.

ಅಂತು ಪುರೂರವನು ತಪೋವ್ರತವನ್ನು ಕೈಕೊಂಡು ವನಪ್ರವೇಶ ಮಾಡಬೇಕೆಂದೇ ನಿರ್ಧರಿಸಿದನು. ಆದರೆ ಅವನ ಭಾಗದ ದೈವ ಅದಕ್ಕೇಡೆ ಗೊಡಲಿಲ್ಲ. ಆ ಸಮಯಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗಿ ದೇವಮುನಿಯಾದ ನಾರದನು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಿಜಮಾಡಿದನು. ಉರ್ವಶೀಪುರೂರವರಿಬ್ಬರೂ ಆ ಮುನಿಗೆ ಸತ್ಕಾರ ಸಲ್ಲಿಸಿ ಆತನು ಆಸನವನ್ನಲಂಕರಿಸಿದಬಳಿಕ ಮತ್ತೆ ಭಕ್ತಿ ಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ನಮಸ್ಕರಿಸಿದರು. ಆಗ ನಾರದನು “ದಂಪತಿಗಳಾದ ನೀನೀವರೂ ಒಬ್ಬರನ್ನೊಬ್ಬರು ಅಗಲದಿರಿ” ಎಂದು ಆಶೀರ್ವದಿಸಿದನು. ಪುರೂರವನಿಗೆ, “ಇದು ಸಾಧ್ಯವಾದೀತೆ” ಎನ್ನಿಸಿತು. ಆಗಲೇ ನಾರದನು “ಮಹಾರಾಜ, ಮಹೇಂದ್ರನು ನೀನು ತಪೋವನಗಮನಕ್ಕೆ ಯತ್ನಿಸಿರುವುದನ್ನು ದಿವ್ಯದೃಷ್ಟಿಯಿಂದರಿತು ನಿನಗೆ ಸಂದೇಶವನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿದ್ದಾನೆ” ಎಂದನು. ಈ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿದೊಡನೆ ಪುರೂರವನಿಗೆ ಆ ಸಂದೇಶವೇನೆಂದು ಕೇಳುವ ಕುತೂಹಲವುಂಟಾಯಿತು. ನಾರದನು, “ಅರಸ, ತ್ರಿಕಾಲಜ್ಞಾನಿಗಳಾದ ಮಹರ್ಷಿಗಳು ಮುಂದೆ ದೇವಾಸುರಯುದ್ಧ ನಡೆಯುವುದಾಗಿ ಭವಿಷ್ಯ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ನನಗೆ ರಣಸಹಾಯನಾಗಿರುವ ನೀನು ಶಸ್ತ್ರಸನ್ಯಾಸವನ್ನು ಮಾಡತಕ್ಕುದಲ್ಲ. ಈ ಉರ್ವಶಿ ನೀನಿರುವ

ವರೆಗೂ ನಿನ್ನ ಸಹಧರ್ಮಚಾರಿಣಿಯಾಗಿ ನಿನ್ನನ್ನೇ ಓಲೈಸುತ್ತಿರಲಿ—
ಎಂಬುದೇ ಮಹೇಂದ್ರನ ಸಂದೇಶ” ಎಂದು ಹೇಳಿದನು.

ಮಹೇಂದ್ರನ ಸಂದೇಶ ಪ್ರಣಯಿಗಳಾದ ಉರ್ವಶೀ-ಪುರೂರವ
ರಿಬ್ಬರಿಗೂ ಅಮಿತಾನಂದವನ್ನುಂಟುಮಾಡಿತು. ದೇವಮುನಿ, “ಅರಸ,
ಇಂದ್ರನು ನಿನ್ನ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಆಗಗೊಳಿಸಲಿ. ನೀನು ಅವನ ಇಷ್ಟದಂತೆ
ನಡೆ, ಸೂರ್ಯನು ಅಗ್ನಿಯನ್ನು ಬೆಳಗಿಸುತ್ತಾನೆ. ಅಗ್ನಿ ಸೂರ್ಯನಿಗೆ
ತೇಜಸ್ಸಿತ್ತು ಪ್ರತ್ಯುಪಕರಿಸುತ್ತಾನೆಯಲ್ಲವೆ?” ಎಂದು ಹೇಳಿ, ರಂಭೆಯೇ
ಮೊದಲಾದ ಅಪ್ಸರೆಯರಿಂದ ಮಹೇಂದ್ರನು ಕಳುಹಿಸಿಕೊಟ್ಟಿದ್ದ
ಅಭಿಷೇಕಸಂಭಾರಗಳನ್ನು ಬರಮಾಡಿಕೊಂಡು ಆಯುವನ್ನು ಸಿಂಹಾ
ಸನದಮೇಲೆ ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿ ಅಭಿಷೇಕನಮಾಡಿ, “ವತ್ಸ, ನಿನಗೆ ಮಂಗಳ
ವಾಗಲಿ” ಎಂದು ಹರಸಿದನು. ಅರಸನು, “ಕುಲಧುರಂಧರನಾಗು”
ಎಂದನು. ಉರ್ವಶಿ, “ಮಗು, ಯಾವಾಗಲೂ ತಂದೆಗೆ ಪ್ರಿಯನಾಗಿರು”
ಎಂದಳು. ಎತ್ತಿತ್ತಲೂ ಜಯಘೋಷ ತುಂಬಿತು. ವೈತಾಳಿಕರು
ವಂಶಾನುಕ್ರಮಣಿಕೆಯನ್ನು ಹಾಡಿದರು. ನಾರದನು, “ಅರಸ, ನಿನ್ನ
ಪುತ್ರನಾದ ಈ ಆಯುಕುಮಾರನ ಯೌವರಾಜ್ಯಾಭಿಷೇಕವು ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ
ಮಹೇಂದ್ರನು ಕುಮಾರಸ್ವಾಮಿಗೆ ಸೈನ್ಯಾಧಿಪತ್ಯವನ್ನಿತ್ತು ಅಭಿಷೇಚಿಸಿದ
ವೈಭವವನ್ನು ನೆನಪಿಗೆ ತರುತ್ತದೆ” ಎಂದು ಹೇಳಿ ಪುರೂರವನನ್ನು
ಸಂತೋಷಗೊಳಿಸಿದನು. ಬಳಿಕ ಉರ್ವಶೀ-ಪುರೂರವರು ಕುಮಾರ
ನೊಡನೆಯೇ ಮಹಾರಾಣಿ ಕಾಶೀರಾಜಪುತ್ರಿಯಾದ ಉಶೀನರೀದೇವಿಯ
ಬಳಿಗೆ ಈ ಸುದ್ದಿಯನ್ನಾಕೆಗೆ ತಿಳಿಸಿ ಆಕೆಯನ್ನು ಆನಂದದ ಕಡಲಲ್ಲಿ
ಮಾಯಿಸಿದರು.

ಹೀಗೆ ಪುರೂರವನು ವಿಕ್ರಮದಿಂದಲೇ ಸ್ವರ್ಗರಮಣಿಯಾದ
ಉರ್ವಶಿಯನ್ನು ಧರ್ಮಪತ್ನಿಯನ್ನಾಗಿ ಪಡೆದು, ಕುಮಾರ ಆಯು
ಯೌವರಾಜ್ಯವನ್ನಾಳುತ್ತಿರಲು, ಬಹುಕಾಲ ನಿಶ್ಚಿಂತೆಯಾಗಿ ಭೂಮಂಡಲ
ವನ್ನಾಳುತ್ತಿದ್ದನು.

ಸರಸ್ವರವಿರೋಧಿನೋರೇಕಸಂಶ್ರಯದುರ್ಲಭಂ ।

ಸಂಗತಂ ಶ್ರೀಸರಸ್ವತ್ಯೋರ್ಭೂತಯೋಃಸು ಸದಾ ಸತಾಂ ॥

ಮುದ್ರಾರಾಕ್ಷಸ

ಪ್ರಾಚೀನಭಾರತದ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ಮಗಧಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ ಅಖಂಡ ವೈಭವಗಳ ನೆಲೆವೀಡೆನಿಸಿ ಪ್ರಖ್ಯಾತವಾಗಿದ್ದಿತು. ವಿದ್ಯಾನೈಪುಣ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ, ವಿವಿಧಕಲಾಕುಶಲತೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಇಲ್ಲಿಯ ಜನ ಬಹಳ ಮುಂದುವರಿದಿದ್ದರು. ಮಗಧರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಪಾಟಲೀಪುತ್ರ ರಾಜಧಾನಿ. ಇದಕ್ಕೆ ಕುಸುಮಪುರವೆಂದು ಮತ್ತೊಂದು ಹೆಸರು. ನಂದವಂಶೀಯನಾದ ಸರ್ವಾರ್ಥಸಿದ್ಧಿಯೆಂಬ ದೊರೆ ಇಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯವಾಳುತ್ತಿದ್ದನು. ದಂಡ ನೀತಿಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಮಹಾಪಂಡಿತರೆನಿಸಿ ಪ್ರಭುಭಕ್ತಿಸಂಪನ್ನರಾಗಿ ಪ್ರಜೆಗಳ ಗೌರವವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿದ್ದ ವಕ್ರನಾಸನೇ ಮೊದಲಾದ ಮಂತ್ರಿಗಳ ಜಾಣ್ಮೆಯಿಂದ ಸರ್ವಾರ್ಥಸಿದ್ಧಿಯ ರಾಜ್ಯಾಡಳಿತ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಅಚ್ಚರಿಯನ್ನುಂಟುಮಾಡುವುದಾಗಿದ್ದಿತು. ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಅವನ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಯಾವೆಡೆಯಲ್ಲಿಯೂ ದುರ್ಭಿಕ್ಷ ಮೊದಲಾದ ಈತಿಬಾಧೆಗಳ ಹೆಸರೇ ಇಲ್ಲದೆ ಪ್ರಜೆಗಳೆಲ್ಲ ಸುಖ ಶಾಂತಿಗಳಿಂದ ಜೀವನವನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಬಹು ಕಾಲ ನಂದರಾಜ್ಯ ಹೀಗೆಯೇ ಸ್ವರ್ಗಪ್ರಾಯವಾಗಿ ವಿರಾಜಿಸುತ್ತಿದ್ದಿತು.

ಸರ್ವಾರ್ಥಸಿದ್ಧಿಗೆ ಇಬ್ಬರು ಹೆಂಡತಿಯರು. ಹಿರಿಯಳ ಹೆಸರು ಸುನಂದೆ. ಇವಳು ಕ್ಷತ್ರಿಯಕುಲಪ್ರಸೂತೆ. ಕಿರಿಯಳಾದ ಮುರೆ ಶೂದ್ರ ವಂಶೀಯಳು. ಇವಳು ಸೌಂದರ್ಯಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರವೇ ಅಲ್ಲದೆ ಸಕಲ ಸದ್ಗುಣಗಳಿಗೂ ಗಣಿಯೆನಿಸಿದ್ದಳು. ಸರ್ವಾರ್ಥಸಿದ್ಧಿಗೆ ಸುನಂದೆಗಿಂತಲೂ ಇವಳು ಬಹು ಅಚ್ಚುಮೆಚ್ಚಿನವಳಾಗಿದ್ದಳು. ರಾಜ್ಯಾಡಳಿತವನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವಂತರಾದ ಮಂತ್ರಿಗಳೊಡನೆಯೂ ಮನಸ್ಸನ್ನು ರಂಜಿಸಿ ತಣಿಸುವ ಈ ಹೆಂಡತಿಯರೊಡನೆಯೂ ಸರ್ವಾರ್ಥಸಿದ್ಧಿ ಬಹು ಕಾಲ ಅನ್ವರ್ಥವಾದ ರಾಜತ್ವವನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿದನು. ಅವನಿಗೆ ಯಾವ ಬಗೆಯ ಚಿಂತೆಯೂ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಸಂತಾನದ ಚಿಂತೆ ಬಹಳವಾಗಿ ಕಡೆಕಡೆಗೆ ಅವನನ್ನು ಬಹಳವಾಗಿ ಕುಗ್ಗಿಸಿತು.

ಒಂದು ದಿನ ಮಹಾತಪಸ್ವಿಯಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋತ್ತಮನೊಬ್ಬನು ವಯೋಗದಿಂದ ಪಾಟಲೀಪುತ್ರಕ್ಕೆ ಚಿತ್ತೈಸಿದನು. ಸರ್ವಾರ್ಥಸಿದ್ಧಿ